T. Pataki László: "Czifra" idők nyomában
(részlet)

A FESTŐ EGYÜTTLÉTE A FALUVAL

[...] Negyven esztendőn át Glatz Oszkár minden nyári és iskolai szabadidejét felhasználva Bujákon tartózkodott. Egészen haláláig, 1958-ig velük élt a Kossuth-díjas festő. Ecsetjével biztatta őket a zsellérsorsban - emberi méltóságukat kifejező viseletük dicséretével, emléke valósággal beégett a helyi köztudatba. Glatz és a hozzá hasonlók, ellentettjei voltak a mai beszármazottak jórészét jellemző, semmire nem tekintő városi idegenlégiósoknak, akik semmit nem adnak önmagukból a falunak, amely valahogy mégis csak befogadta őket, s amit mégis magukkal hoznak: zajt, bömbölő hangszórókat, éjszakai tivornyákat, petárdás gyülekezeteket, s újabban a tojásdobálási verseny(!) (vad)nyugati szokását - nagy döbbenettel rekeszti ki önmagából, gyerekeiből. Ma szorongva néz az új lakóra a falusi ember, "ki tudja, mi lesz még" érzéssel. A beszármazott pedig nemhogy illeszkedni akarna (kivétel van azért), de mert semmit nem tud a vidék íratlan törvényeiről, szokásairól, erkölcséről - megbámulni való csodapókként jár-kel a riadt helybeliek között.

Szabó Zoltán már nem mondhatja el a véleményét egy újabb szocioszövegben erről a világról, amelyből hiányzik ugyan a cifra nyomorúság, de semmit nem nyerünk a hiányával. Aligha téved az ember, ha eleve arra gondol, Szabó Zoltán is Glatz Oszkár pesti kiállításai nyomán választotta a cifrázott nyomor falujának Bujákot, vagyis pompázatos lehetett, a valóságról pedig kész véleménye volt az írónak. Más témáit a falukutatásban máshonnan vette: tárgykultúra, falusi harmónia - Hollókő, Dejtár, erkölcs, babona, hiedelemvilág ugyancsak más-más falu szolgált. Ezenközben Glatz volt az, aki a legérzékenyebb időszakban, a falut kutatni, menteni (tanyavilág, ridegpásztorság) akaró Győrffyhez termékeny éveiben ecsettel csatlakozott azzal a szándékkal, hogy mindezt bemutassa a nagyközönségnek, s figyelmét, jóakaratát felkeltse. Sok értetlenkedést felvállalt, s a pecsételést: lehetne nagy festő, de csak festészeti aprószent marad örökre.

Gyökéremberként élt Bujákon, évközben kényszeresen Pesten, ahol a főiskolán tanított. Halála után négy évtizeddel, nemrégiben mégis negyven olajképével és számos híres grafikájával tért vissza, unokája Glatz Henrik (Nagy Britannia) ajándékozta a falunak a gyűjteményt. Gyökereztető ember volt, amiként például Illyés Gyula jellemezte Győrffyt: a magyar nép tudósa, akiben a nép vált tudóssá. Győrffy és Glatz rokonszemléletűek voltak abban az értelemben is, hogy kimondva vagy "csak" festve hirdették: a parasztember tudását(!) 16 féle különböző tantárgyban lehetne úgy, ahogy tanítani.

EGY MODELL: SZÉP BÖSKE

Sáfrány Erzsébet igazi "fikciós" palóc mindent tudó, mindenben véleményt mondó ember - asszonyba oltva. Glatz egyik legtöbbet festett parasztlány modellje.

"Itt születtem Bujákon, huszonkettő águsztus húsz. A szép név onnan eredt ránk, hogy a nagyapám és a nagyanyám egyformán árva gyerek vót egyiknek sem vót se édesapja, se édesanyja. No, a nagyapám udvarót valakinek, valami Borának, valahogy aztán nemkerűtek mégse öszve, elvitte nagyanyámat, akkor a másik jánynak az édesanyja azt mondta 'mutassátok meg hé, mellik az amelliket elvitte a Sáfrány Imre...' No, oszt memutatták neki, akkó meg azt mondta... 'Hát ez nem a Petré Mari, ez a szép Mari!' Így maradt ránk a név, végig egészen a családra... "

Glatz erről azt mondta (fennmaradt kézirata alapján), amikor 1930-ban, több mint húsz évvel Bujákra kerülése után, a Műcsarnokban kiállította képeit és sorra vette valamennyit, kit, mit ábrázolnak: *"Ez itt a Szép család, a szép csak ragadványnév. Alig van család anélkül... persze minden ilyen névnek megvan a története..."*

A festő Münchenben tanult, majd Párizs következett és a korszakos Nagybánya, onnan hirtelen elkerülve egy ideig a Balaton mellett dolgozott, de mert az erdélyi fenséges Izvorához (jellegzetesen szép, rezes hegy Nagybánya közelében) hasonló ihlető tájat keresett, bebarangolta a hazai vidékeket. Így került, szintén véletlenszerűen, a hegyen átgyalogolva, Ecseg felől érkezve a községbe. Aki már tapasztalta, milyen kép tárul az ember elé ezen a kaptatós földúton közeledve a községhez - megérti Glatz kirobbanó csodálatát. Méregzöldekkel övezett szép völgyben elnyúló falu, a végében a kiugró Kálvária hegy, rajta a fehérremeszelt, "várfallal"-szerűen körülvett feszület.

Az érkezés, rácsodálkozás élményét Szép Böske (második generációs modell, már az édesanyját is festette fiatalasszonyként) is ismerte, Glatz gyakran hozta szóba, nagyon erős hatással volt rá az első rátekintés, s persze, emlegette a Nagybányához kötődő festői világot. Mondogatta is modelljének, *"ha egyszer eljöhetnél velem az Izvorára, meglátnád milyen isteni a naplemente ott is..."* Másra is emlékezhetett volna. Fenn a Rozsály aljában, az izvorai vadászházban, a Feketevíz partján, medvelátogatta erdőszélen 27 képet festett. A nagybányai festők tárlatán a legjelentősebb sikert ő érte el, mindenki elé került, pedig ott, akkor ún. igazi nagy nevek voltak, Hollósy Simon például. Nem is érthető (megérné a kutatást), miért hagyta el hirtelen a társaságot, tény, hogy Buják kárpótolta. Onnantól, hogy 1908-ban rálelt - bujákivá változott, évente fél évet alkotva a nógrádi faluban.

Géczi Margit volt az első menyasszony és párja, Bódi Vencel az első vőlegény, akiket lefestett, s aztán persze nászajándékként

nekik ajándékozta a képet. Szép Böskét festette úgy is, hogy még karonülő, aztán meg már az anyja szoknyájába kapaszkodik... Így, egészen végig, a festő életében. Mindig mondogatta modelljeinek *"adjatok már tanácsot, hogy kezdjük..."* Kitette a petrence szalmát az udvar közepére, ráültette a modelleket, a kis és nagyobbacska helybelieket, de valamit mindig kellett csinálniuk is, kismacskát, tyúkocskát, köcsögöt fogni, így valahogy. Szép Böske a petrence szalmára azért is emlékezett sok év múlva, mert azon nagyon nehéz volt ülni a nagy melegben egész nap. Szerette a vidámságot, ha a modellek elfáradtak, rájuk szólt: *kancsapura*, ezen mindig nevettek. A festő fenn lakott a Tószögön, a falu egyik legeredetibb részében, amikor először odaérkezett, még minden ház zsúpfedelesként létezett.

"Szomszédom a bíró, akinél nagyszerűbb képviselőjét ennek a falunak el sem lehet képzelni: megjelenése, hangja, mozgása, józan esze, imponálni tudása, jellemének minden vonása erre a hivatásra predesztinálta. Elsősorban a Tószögön szedem a modelljeimet, vannak elegen, nem kell messze mennem. Sok családban már a csecsemőkoruk óta festem a lányokat, fiúkat és a legtöbbjük máma is alkalmas..."

Sok minden elmondható Glatzra csak az nem, hogy nem volt szeme a rosszra, a nehéz sorsra, hogy csak az idillt vette észre. Az idillfestészet mögött a megőrzésre felszólító szándékot kellene megtalálni a mai értékelőnek, legalább már most, amikor újrafelfedezhető a hagyomány, a nép-nemzeti érték úgyszólván mindenben. A nehéz életre, a gyors öregedésre-tönkremenésre utal a fenti részlet utolsó megjegyzése.

ŐRT ÁLLTAK A FALUSIAK

Több száz bujáki képet festett. Mi az igazság? A cifra nyomor vagy a paraszti idillt megjelenítő kép? Egyik sem teljes egészében, vagy mindkettő, azzal a megszorítással, hogy a gúzsbakötött parasztember soha nem úgy élte meg sorsát, amint azt az urbánus szemmel figyelő kigondolta vagy láttatta. Persze úgy sem, amint az idill bemutatja, de Glatz nem idillt festett: az emberi méltóság kifejezője volt elsősorban. Amikor 1952-ben először akarták összeszedni valamennyi képét, amit Bujákról festett, a legteljesebb gondossággal végzett szervező munka ellenére is alig jött össze egy kiállításra való. Képein mindig egy népet szimbolizált, akinek oda kellene adni végre az őt megillető életet. Akik ilyen emberi, művészi értéket őriznek, igaz megbecsülést érdemelnek. Glatzban ezt érezhették meg a bujákiak, hogy ugyanis velük, értük van jelen.

Kezdetben Pappenheim-birtokként bérbevett helyiségben dolgozott, saját műterme soha nem volt a negyven év alatt Bujákon.

Nem szeretem a pompás műtermet... Az én valódi műtermem a falusi szoba, ahol aztán igazán semmire sem kell ügyelnem, a

földespadló mindent elbír. Engem csak a tanári állás kényszerit Pestre, ha szabad lennék, csak falun dolgoznék, számomra a város idegen, szinte gyűlölöm és nagy teher nékem ez a lekötöttség.

...Bejártam az országot, boldog ifjúságom éveiben a Dunántúl egy részét, majd a Mátra környékét, és erre a falura esett a választásom, nem bántam meg. A község, amikor idejöttem, viselete teljes szépségében pompázott, rövid elálló szoknyák, selyem pruszlik, általvető, a cifra selyemkendők, a lányok hajfonatában színes pántlikák, a férfiak mind magyar ruhában... Máma már erősen megromlott. Egyrészt a nyomor, másrészt az úrmajmolás. A rettenetes sipkák és pantallók... egy csomó drágább női ruhadarab már nem is kapható, az anyag rosszabb, a színek durvábbak, züllik, megy minden lefele... Így a női nemre vagyok utalva, az asszonyok viselete még szebb, mint a lányoké... Rendesen szép az alakjuk, ruganyos a járásuk és akárhányszor kérdezik is tőlem a képeik előtt, hogy csakugyan falusi nők ezek...?

Az öreg Mihá' János háza a legtökéletesebb műterem a faluban... eldolgozgatok hét-nyolc órát együltömben, egy kis déli villásreggelivel megszakítva. Két éve még együtt volt az egész család, amikor az apó, az öreg Mihá' még élt... Föstöttem a nagycsaládnak majd' minden tagját, alaposan ismertem őket, úgy megszoktak, hogy zavartalan folyt körülöttem az élet és beszélgettek, mintha ott sem volnék. Bizony kár, hogy nem vagyok regényíró, Az öreg Mihát különösen szerettem, ő a múltnak embere volt, nem kért a gépből, de a fia, Vilmos sem. Ő a keze munkáját élvezte... Egyszer azt válaszoltam neki az itt állandóan hangoztatott megjegyzésére "sok türelem kell ám az ilyen munkához..." nekem ehhez nem türelem kell, mert számomra ez a legnagyobb öröm, akkor elgondolkodva így szólt: - "El tudom képzelni, olyan lehet ez a nagyságos úrnak, mint amikor én szép napsütésnél az eke mögött járok."

Sírjához elkísérte a falu. *"Képeiről leléptek a mosolygós menyecskék"*, csak most nem mosolyogtak. Ott voltak az erős parasztlegények, még az öregebb emberek is, ködmönjükről levették színes szalagjaikat és feketébe öltözve komolyan búcsúzkodtak. A februári szélben őrtálló, síró falusiak úgy érezhették, közülük ment el valaki arra az ismeretlen, távoli selyemrétre.

A leghitelesebb, legmegrendítőbb képet már nem festhette meg senki.

Forrás: Palócföld, 48. évf., 5. sz., 2002. szeptember-október, 521-525. oldal

GLATZ Oszkár: Birkózó fiúk

A Balaton partján készült a művésznek ez a képe. Ott töltötte régen a nyarat, mindaddig, amíg Buják hegyes-völgyes, dombos vidéke nem hódította el a Balatontól. Nem könnyű problémát oldott meg képében. A Birkózó fiúk csoportjában egy pillanatnyi helyzetet kellett megragadni, mozgásban, sőt feszült akcióban levő két alakot kellett megörökíteni. Két veszély fenyegette a festőt. Az egyik az volt, hogy sikerül ugyan frissen megrögzítenie a gyorsan tűnő mozgást, de munkája csak futó vázlat marad, a másik, hogy teljes és valóságos kép lesz munkájából, de veszendőbe megy éppen az, ami a probléma lényege: a mozgás pillanatnyisága, az akció elevensége. A művész mindkét veszélyt el tudta kerülni és olyan bravúrosan festette meg tárgyát, hogy kép lett belőle s még sem fagyott meg benne az élet meleg közvetlensége.

Forrás: Petrovics Elek: Magyar mesterművek, Pesti napló, Budapest, 1936, 113. oldal

Lába kélt egy festménynek a Glatz-hagyatékból

A Nógrád megyei Bujákra, Glatz Oszkár festőművész egykori lakóhelyére került 77 festmény, amelyet hely hiányában a salgótarjáni múzeumban tároltak eddig. A "Glatz Oszkár gyermekei a Tátrában" című, 15 millió forint értékű olajkép eltűnt, emiatt Buják önkormányzata hűtlen kezelés miatt, ismeretlen tettes ellen tett rendőrségi feljelentést.

A Nógrád megyei Bujákra, Glatz Oszkár festőművész egykori lakóhelyére került az a hetvenhét, összességében több mint 100 millió forint értékű festmény, amelyet a művész menye még 1982-ben adományozott a községnek, ám azokat hely hiányában a salgótarjáni múzeumban tárolták - tájékoztatta az MTI-t hétfőn Buják jegyzője.

A gyűjtemény átvételét követően kiderült, hogy a "Glatz Oszkár gyermekei a Tátrában" című, 15 millió forint eszmei értékű olajkép eltűnt, emiatt Buják önkormányzata hűtlen kezelés miatt, ismeretlen tettes ellen tett rendőrségi feljelentést - közölte Pásztor Zoltán. Tájékoztatása szerint Glatz Henrikné 1982-ben adományozta Bujáknak a gyűjteményt, amelyet ideiglenesen a Salgótarjáni Történeti Múzeumban helyeztek el, mert az akkori vezetés nem talált alkalmas őrzött helyet az alkotások számára. Az átmeneti állapot 21 évig tartott: Glatz Oszkár 40, felesége, Wiltner Mária 10, és fia, Glatz Henrik 27 alkotását ez év júliusában szállították a bujáki honvéd üdülőbe. A festményekre biztonsági őrök vigyáznak - közölte a jegyző.

Pásztor Zoltán ismertetése szerint Glatz Oszkár 1958-ig Bujákon élt, modelljei a falubeliek voltak. A község díszpolgárrá választotta a nagybányai festőiskola jeles képviselőjét, a művész tiszteletére emlékházat nyitottak és utcát neveztek el a nógrádi faluban. A jegyző beszámolója szerint az önkormányzat a kialakítandó Glatz Múzeumban szeretne végleges elhelyezést biztosítani a hagyatéknak, ehhez 30 millió forintra lenne szükségük, tervükhöz pályázati úton remélnek támogatást. Ezt megelőzően három-négymillió forintot kell előteremteni a festmények restaurálásához.

Forrás: ART-PRESS, HÍR ARCHÍVUM 2003. június 1. - október 13.
http://www.art-press.hu/cikkek/okt13ig.htm

GLATZ Oszkár

A gimnázium elvégzése után rövid ideig az Egyetemen a bölcsészetet hallgatta, mielőtt a festői pályára elhatározta volna magát. 1892-ben a tél vége felé Münchenben a Hollósy-iskolába iratkozott be, de csak egy kis időre, csupán az Akadémia felvételi vizsgájára való előkészülés végett. A felvétel meg is történt, s ezután a Hollósy-iskola magyarjai alig látták őt többé. Nem lévén kávéházi ember, Glatznak nem is volt alkalma találkoznia velük. Pompásan beszélt németül, nem nélkülözte a magyar kollégák társaságát.

1893-ban Párisban a Julianban aztán egy egész csoport Hollósy-iskolással került össze. Thorma, Markó Ernő, Kunffy Lajos, Márk Lajos, jómagam és még többen dolgoztunk ott Münchenben járt magyarok. Csók István is kilátogatott ugyanakkor a két Salon kiállításait megnézni, ottléte alatt ő is ehhez a társasághoz csatlakozott. Glatz akaratlanul is a müncheni magyarság szellemi légkörébe került. Akkor szerzett tudomást a müncheni Bastien-Lepage-kultuszról, a modern francia naturalizmusról, valamint a Hollósy-iskola tekintélyéről, értékéről és arról a rajongó lelkesedésről, amellyel Hollósyt hívei körülvették. Megtudta tőlük, hogy ez az iskola nem valami előszobája az Akadémiának, hanem nagyon sokan átjönnek, visszatérnek nemcsak magyarok, hanem németek s más nemzetbeliek is onnan ide, mert jobbnak tartják a Hollósy korrektúráját. Minderről Münchenben ő semmit sem hallott. Pedig tele volt elméleti tudásvággyal, ideges szorgalommal minden irányban. Rajzolni, festeni akart megtanulni mihamarabb; olvasta a művészettörténetet s Párisban francia nyelvtudását is akarta gyarapítani, noha meglehetős jól, folyékonyan beszélte a nyelvet. De a körülötte folyó életről s az élő művészetről nagymértékben tájékozatlan, ennélfogva ítélete félénk és bizonytalan volt. Julian-beli magyar kollégáitól értesült ilyformán Hollósy müncheni művészi és nevelői szerepéről s tanításának elvi jelentőségéről. Tanácsomra szorgalmasan olvasta Zola L'oeuvre-jét, már csak a francia nyelv gyakorlásáért is. És naponta kiment azokra a helyekre, amelyeket Zola részletesen leírt, ahol a regény festői szemlélődtek vagy festettek. Glatz ellenőrizte a leírások helyességét, a hangulatok igazságát a valóságban. Csodálkozva hallgatta beszélgetéseinket a művészetről, információinkat a müncheni életről, de lelkesedésünket bizonyos kétellyel fogadta. Jobban meggyőzte őt valamivel később az, hogy Thorma és én, két meggyőződéses Hollósy-tanítvány, első kiállított képünkkel bizonyos sikert arattunk.

A többfelől hallott különböző nézetek közt ingadozva, 1894-ben a Mintarajziskolába is beiratkozott. De 1895 őszén aztán mégiscsak kiment Münchenbe Hollósyhoz, és most már Hollósy fenntartás nélküli, lelkes híve lett. Nagy örömmel fogadta ott a nagybányai kirándulás tervét, amelyről akkor folyt a szó, illetve a

levelezés már az expedíció konkrétumairól. Glatz izgatottan várta a nagybányai utat, szülei beleegyezését is megkapta hozzá. Az utazás és az első nyár körülményeit és eseményeit e könyv I. és II. része tartalmazza, valamint Glatz szerepét is ezekben.

Nagybányán valósággal égett a munkaláztól. Az iskolai munkaidőből egy negyedórát se mulasztott volna, de előtte s utána festőholmival felpakoltan rohant különböző motívumaihoz, napkeltétől a sötétség beálltáig, a hosszú nyári napokon. Kollégái tréfálkoztak is vele, hogy az éjféli nap országába kellene mennie, ahol huszonnégy órát dolgozhatnék naponta. Ennek a nagy munkahevületnek látható eredménye is volt. Nagyon sokat haladt s a kisebb tájképeken s tanulmányokon kívül egy nagyobb vásznat is festett, sokalakos kompozíciót, amelynek tárgyát látott élményből merítette, a veresvízi bányászéletből. *Imádkozó, bányászokat* ábrázolt a kép, hajnalban, a tárnákba való leszállásuk előtt. Tíz-tizenegy alak áll, térdepel imádkozva, a felkelő nap rájuk veti első sugarát, s a ház fehér falára rajzolja a fák kék árnyékcsipkézetét. Ezzel a képpel indult el kiállítói útjára a Műcsarnokban.

Első igazi nagy sikereit azonban következő nyári munkáival aratta az első nagybányai különkiállítás keretében. Május elején felköltözött az Izvorára, a Rozsály oldalán, közel 1000 méter magasságban fekvő kincstári erdésztanyára. Több mint öt hónapot töltött ott, csupán a festésnek élve. Az ott élő pásztorokon, erdőőrökön, erdőmunkásokon kívül alig érintkezett másfajta emberrel, hacsak nagyritkán oda nem vetődött egy-egy erdőkincstári tisztviselő hivatalos körútján, vagy egy-két művésztársa. Ő maga ritkán, egy hónapban talán egyszer gyalogolt le Nagybányára (ami körülbelül 6 órai gyalogtúrát jelentett lefelé), de csak ha valami beszerezni valója volt. Ezt is, amennyire lehetett, miként pl. a postát is, küldöncökkel végeztette el időnként.

A sok munkának s a zavartalan magánynak meg is volt a művészi és erkölcsi jutalma. Sokak véleménye szerint nemcsak Hollósy-iskolás társai közt vágott az élre abban az évben ő, hanem talán egész élete legművészibb eredményeit produkálta az izvorai öt hónap alatt. Az első nagybányai kiállításon hatalmas anyaggal, 27 festménnyel mutatkozott be, és a legfeltétlenebb elismerésben éppen idősebb festőkollégáitól részesült, de nem fukarkodott tetszésnyilvánításával a sajtókritika és a laikus közönség sem. Képeit megértették: őszinte természetfestés volt valamennyi, amelyekben a Hollósy-iskola rajzi finomságai s tanulmányszerű lelkiismere-tessége szerencsés módon egyesült Ferenczy az időbeli természetszemléletével, "képszerűség"-elvével.

Az izvorai táj s az egész nagy Rozsály majdnem készen kínálta Glatznak a legszebb képeket, de nem kell azt hinnünk, hogy a képszerű megkomponálás erőfeszítéseinek ne lett volna szerepe munkáiban. Kétségtelen bizonyítéka ennek az óriási pleinair

(180x281 cm), *Est a havason*, amely állami letétként a miskolci városi múzeum képtárát díszíti. A kép színtere a Rozsály teteje. A tető vízszintes vonala egyik felén meredeken lehajlik, ezáltal is éreztetve a hegy magasságát s nagy tömegét. Félig a levegőégbe rajzolódik az oláh pásztorfiú alakja, amint juhait tereli. A nap már lemenőben, utolsó sugarai tűzfénybe borítják az előtér hegyoldalát s a nyájat és a pásztort. Hátul, messze, a sötétkék hegyóriások, a Rozsály testvérei, fölfelé sötét ibolyaszínbe olvadnak a keleti ég párás aljával, amelyet följebb égő lilára fest a búcsúzó nap.

Az *Est a havason* elgondolásában ritka arányos, önmagától adódó naturalisztikus kompozíció: kifejezi a táj monumentalitását anélkül, hogy a kép figurális elemei jelentéktelenné válnának. A pásztor és a nyáj tömegszerűsége és változatos színfoltjai nélkül üres, tárgytalan lenne a kitűnő, hangulatos, nagy tájkép. Ezt a művét Glatz elejétől végig künt, a Rozsály tetején, a "helyszínen" festette. Legalább száz délután megtette ezt a jól kilépve másfél órás hegyi utat, ha megfelelő idő volt. A vásznat oláh szolgalegénye vitte utána a hátán, a fák és bokrok közt kanyargó ösvényen. Tehát nem csupán művészileg, hanem fizikailag s akaratilag is tiszteletre méltó teljesítmény volt ez a nagy mű. Ehhez járult még a többi kisebb-nagyobb kitűnő tanulmány és tájkép, úgyhogy könnyű megértenünk Glatz e bemutatkozásának általános sikerét. Neve ismertté lett Budapesten.

A következő esztendőben, 1898-ban, újra megjelent sikerei eredő helyén, Nagybányán, de ez alkalommal utoljára. Tartósan ekkor sem maradt ottan, hanem megismételte előző évi kísérletét a művészi remeteélettel. Ezúttal azonban nem a nagy hegyek közé vonult, hanem Nagybányától délre, délnyugatra, a Szilágyság irányába portyázott el, a szelídebb, dombos, erdős tájakon, több faluban, helységben is felütve közben tanyáját. Nemigen volt egy helyen soká maradása, ez a vidék nem nyújtott neki annyi érdekességet sem tájban, sem emberileg, mint izvorai tartózkodása. Nyári képtermelése nem ért fel egészen első esztendei produkciójával, mennyiségben sem, de főként festői értékben. A második nagybányai csoportkiállításon Glatz 21 darab festményt és rajzot állított ki: tájképeket, tanulmányokat, kitűnő arcképeket. Ez utóbbiak egy része már Budapesten, megrendelésre készült, ezekkel jutalmazta közönsége az első évi sikereket. - "Fő műve" egy közepes nagyságú kép volt: a *Fahordók*. (A Szépművészeti Múzeum tulajdona.) Dombtetőn, szürkefelhős éghattér előtt parasztasszony sziluettje, hátán rőzseköteggel, nyomában, hátrébb egy gyerek, hasonló teherrel, hasonló mozdulatban: ez a kép emberi és festői mondanivalója. Sem festőiségében, dekoratív tartalmasságában, sem a táj és a téma rendkívüliségében nem ért fel nagy izvorai festményével. A budapesti közönségnek azonban ez a képe és egész kollekciója nem kevésbé tetszett, mint első bemutatkozásának képanyaga.

A következő két télen a nagybányaiak még külön csoportként

jelentek meg a Műcsarnokban, másodízben azonban külön terem nélkül. Mindkét alkalommal Glatz Oszkár 8-8 festményt küldött be. Ezek egy része budapesti arckép volt, a többi dunántúli, Balatonparti tájmotívum és ugyanonnan kisebb alakos kompozíciók. Ez utóbbiak közül a *Birkózó fiúk* című vászna a Szépművészi Múzeumba került. E képeknek, miként a *Birkózó fiúknak* is, szelíd, világoskék, Balaton-parti harmóniája messze-messze került Nagybánya és a rozsályi környék érces napfényétől, átlátszó levegőjétől, szikrázó színerejétől. A Balaton elhódította Glatzot Nagybányától. Festészete azonban talán valamennyi volt nagybányai társa közt leginkább kitartott a kezdeti naturalizmus elve mellett, bár később attól némileg eltérő előadásban.

Forrás: Réti István: A nagybányai művésztelep, Vince Kiadó, 2001, 117-118. oldal

MÉ 1962 XI/1

GLATZ OSZKÁR INDULÁSA

Glatz Oszkár művészetének tanulmányozása közben egy kis meglepetéssel olvashatjuk a művészettörténeti irodalomban, hogy „nem azok közül való, akikről késő életrajzírók elmesélgetik, miszerint már apró gyerekkorukban csodás tanújelét adták művészi tehetségüknek; összeütközései sem voltak holmi szigorú nyárspolgár atyával, mert félti fiát a biztos kenyeret nem ígérő művészi pályától. Ifjúkorában nem is megy művésznek, a tudományokkal szándékozik életét eljegyezni, középiskoláinak elvégzése után bölcsész lesz."[1] A sok hasonló fejtegetésből még kivonjuk, hogy az egyetemista Glatz a tudományokkal való eljegyzését lassan felbontja a művészet javára: önmagára talált.

A művészi hivatás útjának megrajzolásában a szakirodalom nem jár mindenütt a leghelyesebb nyomon, már a pályakezdés időpontjának megállapításában sem. Glatz indulását gyermekéveiben kell keresnünk. Erre vonatkozólag a legautentikusabban a művész sajátmaga tájékoztat bennünket: „Őseim között volt egy festő — írja többek közt — Glatz Tódor, ki fényképész volt. Azonkívül egy vázlatkönyv bizonyítja, hogy anyai nagyapámnak: Fuchs Rudolfnak is volt határozott festőművészi tehetsége. Ifjúságom mindenképpen szerencsésnek mondható. A nyarakat hosszú időn keresztül Siófokon töltöttem, hol édesatyám: Henrik megteremtette a két fürdő-szállót. Siófokon akkor négy festő dolgozott: Vágó, Spányi, Tölgyessy és Feledi-Flesch.[2] Természetesen megismerkedtem velük. Én lelkesedtem értük és szorgalmasan festegettem. Ajánlották édesatyámnak, küldjön Münchenbe, van elég tehetségem. Megemlítem, hogy Édesatyámnak is volt némi rajztehetsége."[3] — Láthatjuk, hogy Glatz önvallomásában szintén művészi elhivatottságának ősforrása körül tapogatózik: a felmenőktől kapott örökség szemléje után azt a környezetet és tájat vizsgálja, amelybe gyermekkora ágyazódott. — Az alkotásra ösztönző erők tehát átöröklődtek, és bőséges táptalajra találtak a balatoni művésztársaságban: a szárnypróbálgató rajzok ifjú alkotóját beérkezett festők buzdítják, dicsérik, apjának pedig a fiú számára a művészi pályát javasolják.

Glatz visszaemlékezéseiből nem tűnik ki, hogy milyen életkorban volt akkor; mikor adta tehetségének első tanújeleit. A pályakezdés megállapításához a művészettörténésznek ismernie kell az indulás idejéből származó rajzokat, festményeket. Életrajzokban, lexikonokban hiába kutatunk ilyenek után. Egyedül a Glatz-család birtokában tudunk féltve őrzött vázlatfüzetekről, egyszínű és színes lapokról, a gyermek Glatz képzelet-, álom- és valóvilágának eggyéolvadó tanúiról.[4] Családja szerint talán 10—12 éves lehetett rajzolójuk.

Glatz Oszkárt édesapja gondos nevelésben részesítette. Az iskolán kívüli képzésben mindenkor nagy szerepet játszott a múltban — természetesen akkor leginkább — a tehetősebb családoknál a könyv- és az ifjúsági folyóiratok olvastatása. A művész gyermekéveiben a legjobb és legelterjedtebb gyermeklap, Ágai Adolfnak — álnevén Forgó bácsinak — Kis Lap című újsága volt. Ágai, aki a kitűnő élclapot: a Borsszem Jankót is szerkesztette, nyolcadrét formában, hetenként egyszer, számos képpel illusztrálva jelentette meg a Kis Lapot, 5—12 éves gyermekek számára. A lapot a pedagógusok és a szülők egyaránt magasra értékelték, és a felnőtt sajtó körében is elismerő visszhangja támadt: „Annyi benne a kép, hogy nem értjük, a szöveg számára benne honnan kerül hely, s annyi benne a szöveg, hogy nem értjük, miként férhet bele annyi rajz. S rajzok és szöveg egyaránt kitűnő." — írta az egykorú kritikus. Számos kitűnő cikke mellett — melyeket Gyulai Pál, Garay János, Lévay József, Szász Károly, Vörösmarty, Arany, Fáy András, Bajza József, később Pósa Lajos, Benedek Elek, Jókai, Mikszáth, Krúdy Gyula és még számos jótollú írónk neve fémjelez, a szerkesztői üzenetek voltak a nevelés és a továbbképzés legfőbb tényezői. Ezek tolmácsolták a kis olvasóknak a pályázati feladványokat is, melyek a próza és vers műfaján kívül rajzok és rejtvények lehettek. Ágai bírálatának mértéke meglehetősen magas volt, de sohasem kívánt lehetetlent; az arra érdemest buzdító elismeréssel jutalmazta, a „pályaművet" pedig a Kis Lapban publikálta.

A Kis Lapnak — szülői jóvoltából — Glatz Oszkár is előfizetője volt. Tanúi ennek a szerkesztői üzenetek és Glatznak azok a rajzai, melyeket Ágaihoz eljuttatott, aki elismeréseképpen megjelentette valamennyit a Kis Lapban.

Az első rajz, a „Nagymosás" (1. kép.) az 1886. április 25-i számban jelent meg a következő kommentárral: „E kedves rajzban ismét egy tehetséges fiút mutatok be nektek (ti. a gyermekolvasóknak). Neve Glatz Oszkár, az ev. gimnásiumban a IV. osztály tanulója. Ha folyton így halad, mint e kép mutatja, jelentékeny művész válhatik belőle. Forgó bácsi."[5] A kép megjelentetése, a magyarázó-bemutató sorok az akkor tizenhárom és fél esztendős fiúra művészi fejlődése, pályaválasztása szempontjából semmi esetre sem lehettek közömbösek. A „Nagymosás" tulajdonképpen a szerkesztő hasonló című versét illusztrálta, melyet Ágai éppen a rajz kedvéért írt. A tekintélyes szerkesztő versével együtt, sőt annak díszére és magyarázására megjelenni, mindez lélekformáló erővel hathatott a bimbózó tehetségre. Ágai tudatosan kutatta és ösztönözte a tehetséges gyermekeket a Kis Lap egész hosszú élete — 33 évig állott fenn — folyamán. Lapja illusztrációiról szólva olvashatjuk, hogy a művészi rajzoknak kettős céljuk van: „gyönyörködtetni és fejleszteni a fogékony gyermeki lélekben a szunnyadozó művészi érzéket."[6] A tehetségkutató szerkesztőre vallanak a Kis Lap olvasói között található, idővel különbnél különb művésszé érett gyermekek nevei; valamennyiben Ágai már akkor kitapintotta a művészi eret. Álljon itt közülük csak néhány: Bartók Béla, Feszty Masa, Jankó Elemér és még mások. Jankó Elemérnél ki kell kötnünk, mert e humoros tollrajzai által külföldön is ismertté vált rajzolóművészre vonatkoznak Ágainak a „Nagymosás"-hoz kapcsolt ezen sorai: „ismét egy tehetséges fiút mutatok be nektek . . .", az „ismétben" az előzőleg bemutatott Jankó Elemérre való utalás rejlik. A Borsszem Jankó

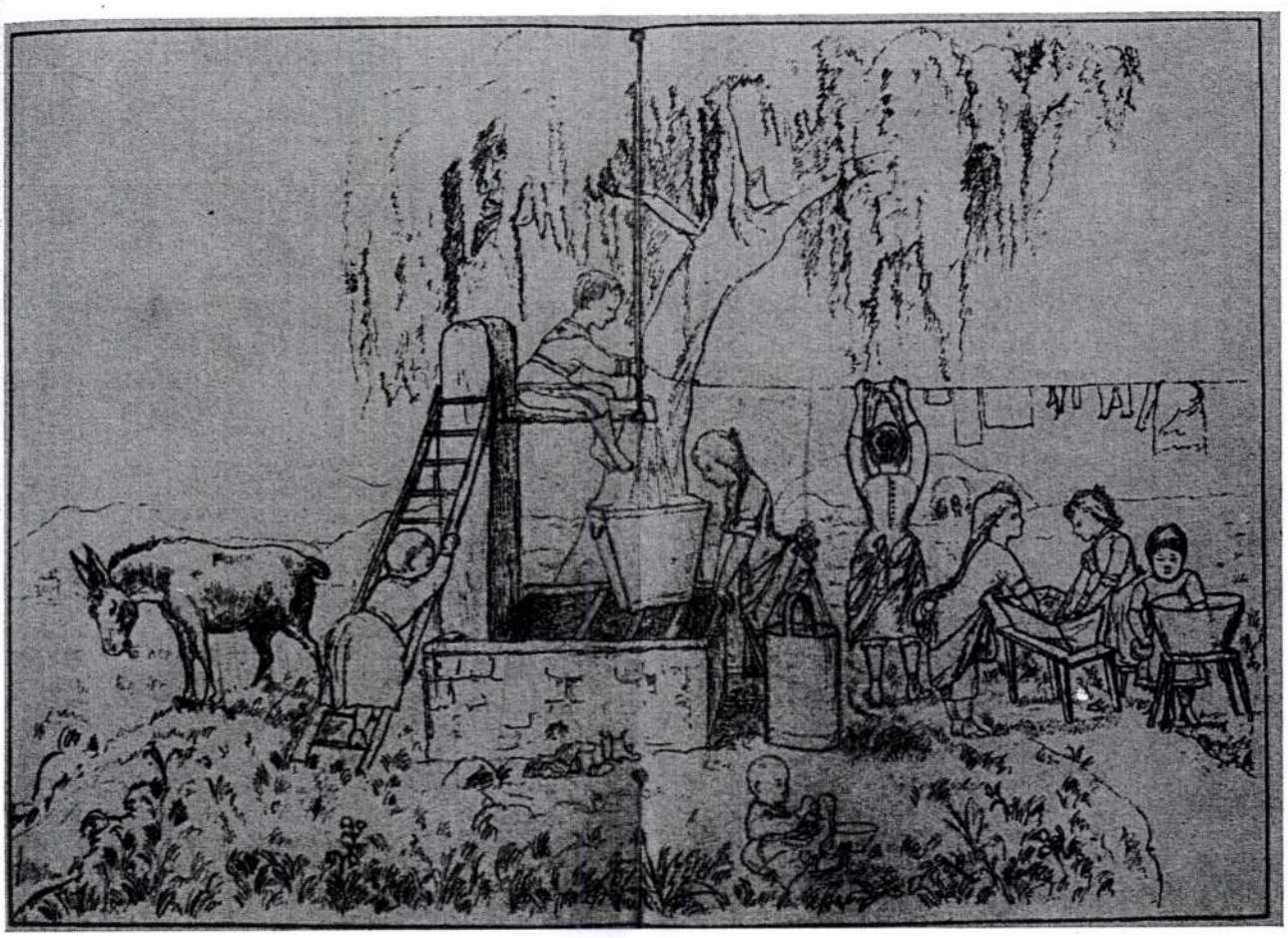

1. Nagymosás

rajzolója fiáról így írt a szerkesztő: „Országos hírű festőművészünk, Jankó János kisfia, aki e tréfás rajzvázlatával is megmutatja, hogy jeles apja nyomdokaiba lép . . ." Nem célunk a gyermek Jankó Elemérnek „Nagy vitézek" c. rajzát ismertetni, csupán annak alátámasztására idéztük, hogy a Kis Lapnak milyen szerepe lehetett Glatz Oszkár elindításában is, mely mint látjuk, gyermekkorára nyúlik vissza. — Ágait, aki rendkívül népszerű Borsszem Jankójához is élenjáró illusztrátorgárdát verbuvált: előbb a cseh származású Carel Klič, majd Jankó János, Faragó József, Homicskó Athanáz, Bér Dezső, Polgár Márton, Vadász Miklós, Mühlbeck Károly, Garai Ákos — a Kis Lap olvasóinak szülői is illetékes fórumnak tekintették gyermekeik elhivatottságának megítélésében.

Milyen értékű gyermekrajz a „Nagymosás"? A pályakezdés egy alsó lépcsőfoka — ez magától értetődő. Abból az életkorból való, amikor a potenciák még ígéretek, és a formakészség a kifejezhetésért a fejlődéssel járó minden fizikai és pszichikai gátló körülménnyel elemi erejű küzdelmet folytat. Mégsem tagadható meg e gyermekrajztól már valami a későbbi művészi szemléletből s a felnőttek világából átkölcsönzött téma, gyermekszintre transzponálva, sugároz némi szuggesztív erőt. A kis Glatz még maga is játszik a sok figurás ábrázolással: „Sürgés-forgás, szorgoskodás, áll a babaruha mosás" — mondja Ágai verse és a kép egyaránt. A játszópajtás kisfiú segít vizet húzni a „nagymosáshoz", habzik a szappan, perdül a vizeskanna, vödör, megtelik a kád, tisztul a ruha, és csakhamar szárító kötélre kerül; s majd a békésen legelésző csacsi, amely hozta a nagy munka kellékeit — dolog végeztével megint mindent hazaszállít. Egy darab reális népélet játszódik le a szemlélő előtt. Még a kicsi gyermek figuráját is rárajzolta a „művész" a képre, éppen olyan zsánert teremtve, ahogyan az a felnőtt dolgozó asszonyok világában van, akiknek abban az időben: bölcsődék és napközi hiányában — a munkába is magukkal kellett vinniük kicsinyeiket; ahogy Glatz is már korán meglátta. A gyermekmuzsika dallama csilingel még a kompozícióban, de kedvessége mögött már ott a biztos szólamvezetés, a vonalak értékének ismerete, a képszerkesztés törvényének megérzése; ábrázolásban, a figurák csoportosításában, távlatban már ígérkezik a későbbi virtuóz rajzoló, aki München, Párizs és a hazai élet lüktetését, valóságát tükrözi színes meleg formanyelvén. Már itt is, és később is a realizmus útján halad. A „Nagymosás" még őrzi, a Kis Lap profiljának megfelelően, a gyermekfigurák meseszerűségét, ezek azonban később festői regiszterén, a Balaton-part derűs napsütésében, a rétek sokárnyalatú zöldjében, az azúrkék ég öble alatt, tarka parasztruháikban a valóságos életet, igazi gyermekeket jelenítenek meg. Gondoljunk csak a „Játszó Gyermekek"-re vagy a vízparton „Birkózó fiúkra" (2., 3. kép.). — Sokat jelentene Glatz indulásának analizálásához annak a kísérőlevélnek az ismerete, amelylyel a „Nagymosás"-t eljuttatta Ágaihoz. Eddig még lappang, pedig a gyermekrajzoló munkájához fűzött magyarázata szavakban is világot vetne művészi érettségének fokára. Annyi biztos, hogy vannak a művészeknek olyan gyermekkori, korai élményeik, melyektől évtizedek múlva sem tudnak szabadulni. Sőt vannak olyanok, melyek visszatérő alkotási témákká válnak. Így tudunk Glatznak „Mosónők a patak mellett" című vásznáról, mely 1928-ban a Nemzeti Szalon kiállításán is szerepelt, magángyűjtő birtokába jutott és azóta lappang; pedig nem volna érdektelen a fejlett témakezelést, az alkotó lélek fejlődését, a valósághatást mérlegre tenni.

A visszatérő témát, továbbfejlődését Glatznál megvizsgálhatjuk ugyancsak a Kis Lapban közölt másik rajzán: „A nyár örömé"-n[8] (4. kép.). A „Nagymosás"-nál tizenhét évvel később megjelent rajz már a 21 éves ifjú alkotása. „Glatz Oszkárnak: — üzeni ekkor Ágai gyermeklapjában — a rajz igen csinos, örömöm telt benne s fog öröme telni a Kis Lap olvasóinak is, majd ha Isten jóvoltából a jövő nyáron közlöm. A kép ki van metszve, szerettem is volna, ha megjelen: de ősszel bizony már nem igen pacskol a tóban még az edzettebb parasztgyerek sem. Lám, az én hajdani való kis olvasómból milyen ügyes művész lett."[9] Ágai megtartja ígéretét, a rajz még ugyanazon év július 9-én megjelenik.

E Balaton-parti kép valószínűleg még abból a korszakból származik, mikor Glatz Siófokon töltötte nyarait, és itt in natura kapta modelljeit, az ott tartózkodó művésztársaságtól pedig az ösztönzést. Minthogy ennek a rajznak Ágaihoz intézett kísérőlevelét sem ismerjük, nem tudjuk, hogy a rajznak eljuttatása alkotója spontán vágyából vagy a szerkesztő megrendelésére történt; nem tudjuk, hogy az egykori olvasó kapcsolata, ifjúvá serdülvén, nem lazult-e meg a hajdani kedves lap szerkesztőjével. Annyi bizonyos, hogy műve már a rangosabb illusztrációs anyaghoz tartozott, a szerkesztő indokoltan utalt a művészi fejlődésre.

Az ifjú Glatz a siófoki parasztfiúk összes nyári örömét belesűrítette képébe: a ladikázástól kezdve a birkózásig, a fejállástól minden hancúrozásig, mégpedig a jelenetezés ökonómiája nélkül, de már sokkal magasabb színvonalon, mint a „Nagymosás"-ban. Uralkodik rajta az ifjú élet dinamizmusa, örökké nyugtalan, féktelen szelleme, temperamentuma. A képszerkesztés itt már sokkal biztosabb, a vonalak harmonikusan zárt kompozíciót képeznek. A választott vízszintes forma a „nagytóparti élet" széles lehetőségeinek tolmácsolására igen alkalmas. Kár, hogy egyszínű rajzról van szó és nem fénylenek fel a kék, smaragdzöld, sárga, vörös árnyalataikban is, mert akkor a realizmus útján haladó téma- és stílusfejlődést, a visszatérő témát és motívumokat koloritban is egybevethetnénk: „A nyár öröme" esetében feltétlenül az egy évtizeddel később alkotott, „A tóban" című olajfestményre kell gondolnunk, amelyet 1907-ben reprodukált a Vasárnapi Újság (5. kép).[10]

Visszatérő téma, motívum: „A nyár örömé"-nek birkózói nem juttatják-e eszünkbe a „Birkózó fiúk"-at? S „A tóban" „A nyár örömé"-t? Az utóbbinak központi alakja, a csíkos fürdőnadrágos, birkózó fiú nem „ikertestvére"-e „A tóban" középen elhelyezkedő csónaktolójának? Igaz, hogy az első oldalnézetesebben, nem olyan szög alatt hajol előre, mint a másik, a közeli rokonság mégis vitathatatlan; inkább transzponálásról, mint témafejlesztésről kell beszélnünk. És a művész mégsem ismétli önmagát, szó sincs egyszerű ravaszsággal létrehozott áthasonításról; legfeljebb régi élményeknek motívumokká, témává vált metamorfózisáról, az újabb kép esetében pedig a pszichikai én utánélési és egyben művészi törekvéséről.

„A tóban" című kép már nem az ifjú művészi erejének próbálkozása: ez már a fémjelzett művészi pályakezdés terméke szemben az indulás azon darabjaival, melyeket bemutattunk. És mégis jóval az akadémia előtti kezdeti korszaktól, a gyermekkorba nyúló kora ifjúságtól kell számítanunk azt a belső tüzet, amelynek apró és egyre erősödő lángja segítette élettel teli színekkel rögzíteni Buják mosolygós menyecskéit, a délceg paraszt ifjakat, vagy a kemence padkán kuporgó öregeket, a mezőn dolgozót, a csipkekendős, kapcsos imakönyvet szorongató ifjú lányokat, a vidám gyereksereget — egyszóval a mi falunk népét és életét. Forma és szín sokszor állottak remekművekként össze ecsetje nyomán, pedig indulásakor mondanivalóját mégcsak rajzzal tudta kifejezni, s a szín csak később lesz művészetének alkotóeleme. Sohasem azonosította magát azonban a testtelen színálmodozókkal, amit Vallomások és tanulságok című írásában megfogalmazott;[11] eszerint: a művészetek története törvényeknek van alávetve, a hatás és az ellenhatás törvényének, csak úgy, mint az emberiség története, és hogy a művészek, akár naturalisták, impresszionisták, vadak, vagy neoklasszicisták — mindig e törvényeknek vannak alávetve.

Ezen erős művészi hitének köszönhette, hogy útja, melynek első mérföldkövétől nem lehetett messze a „Nagymosás", töretlenül vezetett addig az állomásig, ahol Glatz Oszkárt mint a Magyar Népköztársaság kiváló művészét ünnepeltük.

D. Szemző Piroska

JEGYZETEK

[1] Rónay Kázmér: Glatz Oszkár. — Szépművészet, 1943. 39—42.

[2] Vágó Pál, Spányi Béla, Tölgyessy Artur, Feledi-Flesch Tivadar.

[3] Glatz Oszkár: Megbuktam a felvételin. — Magyar Ifjúság, 1957. 54. sz.

[4] Glatz indulására a családja birtokában levő gyermekkori rajzai is segítettek volna fényt deriteni, festőművésznő özvegye azonban elzárkózott publikálásuk elől, mert úgy érzi, hogy még nem sejtetik a későbbi nagy művészt.

[5] Kis Lap, 1886. 17. sz. 260.

[6] Uo. 1903. 26. sz. 428.

[7] Uo. 1886. 15. sz. 234.

[8] Uo. 1894. 45. köt. 2. sz. 24—25.

[9] Uo. 1893. 43. köt. 16. sz. 256.

[10] Vasárnapi Újság, 1907. 40. sz. 800.

[11] Szépművészet, 1943. 3. sz. 43—37.

VALLOMÁSOK ÉS TANULSÁGOK

Gerevich barátom azt kívánja, hogy írjak valamit életem tanulságairól. Kinek 70 év nyomja vállait, csakugyan beszélhet ilyesmiről. Persze az én tanulságaim sokban fognak különbözni kortársaimétól és annyiban csakugyan igaza van barátomnak, hogy ilyen önvallomás kiegészítő része minden művész alkotó munkájának, mert mindenkire egyéniségéhez képest másként hatnak az élet tapasztalatai. Különbözők a következtetések, a vágyak, a remények. Előre bejelentem, hogy sokat kell majd ismételnem, mit már máshol elmondottam.

Ha elgondolom, hogy én a nyárspolgár is egyszer forradalmárnak számítottam, mint egyike azoknak, akik nálunk a naturalizmus és impresszionizmus akkor új ígéit hírdették és hogy mint újjító fel tudtam idézni laikusok és jelentős művészek felháborodását — viszont a kritikusok csak abban az időben dícsértek igazán —, bizony mosolyognom kell.

Mellemet ugyan dagasztotta az új utakon járó fenséges érzetem, de művészetem csak a Münchenben, Párisban, de főleg Hollósynál hallottak, tanultak magától értetődő következménye volt. A kor visszhangja. Sőt, mondhatom, hogy jó fiú voltam, ki legszuggesztívebb mesterem tanait híven követtem, mert egyéniségemnek is megfeleltek, aki határtalanul szerettem, tiszteltem a természetet és úgy találtam, hogy annak megváltoztatása, átalakítása bűn. Persze csak azt festettem, ami különösen tetszett, de ha valami zavart is benne, — azon dehogy változtattam, ahhoz nem éreztem jogot. Leibl mondta, hogy ami a természetben zavar, — zavarjon a képen is. És én igazat adtam neki. Hogy azért mégis volt sok képemben kompozíció, harmónia, — az a motívumok kiválasztásánál öntudatlanul érvényesülő ösztönös érzésnek köszönhettem, nem tudatos agymunkának. Az érzés volt akkor a művészeti alkotás alapja. A hangulat, az ihlet. Minden szabály, minden kötöttség, halálos ellenségem volt. Egyedül a természet és a multból azok a nagymesterek voltak tanítóim, akiknél legnagyobb volt a természetközelség. A többieket többé-kevésbbé gyűlöltem, vagy lekicsinyeltem. Így főleg a minket megelőző kor monumentális művészeit, a dekoratív hatásokat keresőket. Mi individualisták, kimondottan azok voltunk. Egyikünk sem igazodott a másik után és ha történtek is kölcsönös vagy egyoldalú befolyásolások közöttünk, mindig arra törekedtünk, hogy munkáinkban minél jobban érvényesüljön egyéniségünk. Minél szabadabb, függetlenebb akartam lenni munkámban, csak a természetet fogadtam el bírámnak. Forradalmat jelentettünk az előző kor rideggé, festőietlenné vált dogmatikája ellen, a vérszegény művészet testébe friss, eleven vért töltöttünk.

Férfi koromban jelentkeztek a művészeti kilengések. Szabadság utáni vágy szabadossággá vált. Elvesztették utódaink — persze csak egy részük — az utolsó féket, a természetet is kitessékelték és csak az ő érzéseiket, szeszélyeiket, hóbortjaikat tekintették fontosaknak és csak ők maguk voltak fontosak, hogy mit szólnak hozzájuk embertársaik, teljesen közömbös volt számukra. Az individualizmus non plus ultrája. Ez is forradalom volt, ellenforradalom a természet túlhajtott szokvánnyá vált bálványozása ellen. Kimondták, hogy nem a természet, hanem a művész lelki szervezete a legfontosabb, az egyedül fontos. Nehány *izmus* pedig pedzette a jövőt, — a rendet. Az újabb forradalmat, — kubizmus képarchitektura. Én rémülten szemléltem ezt a kaoszt, és csak Ligeti Pál „Panteon"-ja tudott megnyugtatni; magyarázta ezeket az őrültségeket és biztosított, hogy nem marad ez így. És csakugyan hamarosan jött az újabb forradalom, a neoklasszicizmus és az új tárgyiasság, melyek visszahelyezték ugyan a természetet jogaiba, de gúzsbakötötték, stilizálták magasabb örök ritmikus törvények szellemében. És ha mi nagybányaiak elsősorban a tónust kerestük, ők a formát hangsúlyozták és a lokálszíneket. Végre hatalmasan erősödött a kapcsolat a multtal, a tradícióval, melyet mi erősen lazítottunk, az izmusok pedig egészen megszakították. Ezeket a formahangsúlyozó, eleinte túlzottan geometrikus törekvéseket én, a vén naturalista, a legnagyobb rokonszenvvel kísértem, szabadítókat láttam bennök, egy gyűlöletes zűr-zavarból, és szívesen megbocsátottam kilengéseiket. Közelebb állok hozzájuk, mint a post-impresszionistákhoz, kik bár megtartották a természetet, de az impresszionizmus elveit túlhajtva, testtelen színálmodozásokban élik ki magukat.

Én tehát amazoktól, a formahangsúlyozóktól remélem az új művészeti kultúra kialakulását. Kultúrvéget élünk, a bomlás, a forradalmak idejét. Ilyen időket mindig a rend korszaka követ. Hogy melyik rend, még nem tudhatni —, de azt az egyet megtanulhattam rövid életemben, hogy a művészetek története — ahogyan azt Ligeti Pál nagyszerűen bizonyítja — törvényeknek van alávetve, a hatás és ellenhatás törvényének, csak úgy, mint az emberiség története és hogy mi művészek akár a naturalisták, impresszionisták, vadak, vagy neoklasszicisták vagyunk — mindig egy magasabb akaratnak engedelmeskedünk; Isteni törvénynek vagyunk a végrehajtói. Hogy továbbá csak az igazi művész — tehetséget természetesen feltételezve —, aki ennek a törvénynek,

Szépmüvészet 1943

a beléje oltott törvénynek, szívvel-lélekkel engedelmeskedik, aki azt lelke mélyén átérzi — a meggyőződéses művész. Ez a lelkesedése a művésznek művészi hitvallása iránt teljesen megfelel a hívő szeretetének vallásával szemben és éppen azért éppen olyan türelmetlenné teszi másfelfogású művészettel szemben, miként az a vallásos életben tapasztalható a különféle egyházak között. Csak temperamentum kérdése, hogy az ellenszenv milyen mértékben érvényesül és természetes, hogy sohasem voltak nagyobbak az ellentétek, mint a mai világban, a legnagyobb felfordulások idejében, amikor sokszor éppen nagyon tehetséges művészek, kikben nagyobb az érzékenység a törvény változásaival szemben, állandó mozgásban vannak, mint a gyakran ismétlődő földrengések seismographjai — úgyhogy magasabb korban megtagadják ifjúságuk isteneit. Ha mi gyülöljük, megvetjük egymást, úgy az szinte kötelességünk — a bűn csak ott kezdődik, amikor egymásnak ártani akarunk — akár a vallások híveinél.

Így tehát minden művészeti felfogásnak minden irányzatnak megvolt és meglesz az értéke, hivatása. Mindegyiknek voltak erényei, hibái és egyik sem ítélhető el egészében, még ha látszólag negatív munkát végzett is — de a legnagyobb hiba az egyiket a másik szemszögéből bírálni. Csak a legnagyobb elfogulatlanság, a legnagyobb tárgyilagosság lehet az ítélet alapja. Már pedig nagyon kevesen vannak köztünk, kik objektívek, megértők akarnak lenni. Az objektivitás még azok között is, kik nem gyakorló művészek, de művészettel hivatásszerűen foglalkoznak — a kritikusok között is a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Pedig náluk ez a tárgyilagosság kötelező. Azért a jó kritikus még sokkal ritkább, mint a jó művész. Semmi sem természetesebb, mint az, hogy mindegyiknek vannak jó barátai, vagy legalább is különösen kedveltjei — egészen bizonyos, hogy az ő művészetük szemszögéből fogják bírálni a más felfogásúak művészetét is. Egyoldalúakká, igazságtalanokká válnak és a legigazságtalanabbak, sőt kártékonyak azok, akik ítéletüket apodiktikus formában a csalhatatlanság súlyával vágják a szegény áldozat fejéhez, akinek nincs is módjában védekezni, még ha jó barátok is figyelmeztetik a támadásra —, mert e téren a hitelrontás törvénye nem érvényesíthető. A tájékozatlan nagyközönség pedig bedül, főleg az ügyes tollforgatónak és tudjuk: amióta kritika van, mennyi bűn terheli vállait, másrészt nem tudok művészről, akit szívtelen, fölényes, lesujtó kritikák jobb útra térítettek volna. A jó kritikához szeretet kell, őszinte törekvés a művészetnek, a komoly művészetnek használni — teljes elnémítása a személyes ellenszenvnek, önfegyelmezés a legnagyobb mértékben. Azért a művészetnek használni mindig csak a szerény, az enyhe, a biztató kritika tud, amely csak az igazi tehetségtelenséget támadja. Ki képes erre a kereszténylelkű emelkedettségre, a mai gyülölködő világban? Talán senkisem.

Ugyancsak az elébb említett oknál fogva nagyon önkényes dolog egyes művészeti korok összehasonlító értékelése. Tagadhatatlan, hogy minden kultúrának vannak tetőpontjai, az ember által elérhető legnagyobb harmóniának, kiegyensúlyozottságnak korszakai, de a fölfelé és lefelé vezető út hosszában sorakozó korokat osztályozni a legnagyobb önkény. Miért volna a román művészet nagyobb, vagy kisebb, mint a gotika, a barok jobb, mint a rokokó? De azt állíthatjuk, hogy az út második felében, a forradalmak idejében, tehát a miénkben is vannak művészeti jelenségek, törekvések, melyek nem termelnek maradandó értékeket, csak eltakarító munkát végeznek, ellenméreg félék, melyek a művészet testében időközönként felhalmozódó káros lerakódásokat eltávolítják, helyet csinálnak egy újabb egészséges szellem alkotásainak. Ezek a forradalmak is nélkülözhetlenek. De hogy a komoly értékeket termelt művészi hitvallások között — főleg a mi zilált, roskadozó, recsegő világunkban — melyik kaphat egyest, vagy kettest, azt eldönteni egyszerűen nevetséges és aki azt állítja, hogy az ő ideáljai jobbak és magasabbrendűek, mint a másiké és magas lóról megvetéssel beszél naturalizmusról, impresszionizmusról, vagy fordítva, ezeket tartja a művészet tetejének — annak szemébe kacagok. Mindegyiknek megvannak a maga erényei és bűnei. Ma az én hitvallásom, a naturalizmus és impresszionizmus, a legtámadottabb a művészeti hitvallások sorában. Hányszor hallok a fiatalok között, főleg a kutya-impresszionistákról beszélni, akik annyi bajt csináltak, akik felrugták a tradiciót, elhanyagolták a mesterségbeli részt, a műhelytitkokat — úgyhogy nekik fiataloknak saját maguknak kell nagynehezen megtanulniok mind azt, amit az iskolának lett volna kötelessége tanuló korukban beléjük nevelni, akár az abc-t. Hogy azonkívül nem kaptak tőlünk tanároktól határozott módszert még arra nézve sem, hogy miként kell egy fejet — közepes tehetséggel is — normálisan megfesteni.

Az első vád jogosult — ez éppen a mi korszakunk bűne. Én is tanár voltam és mondhatom, hogy ha visszatekintek munkásságomra — bizony szégyelem magamat, bár alapjában ártatlan vagyok. Nem taníthattam valamit, amit nem tudtam, de kollégáim is alig tudtak. Soha, sem a müncheni, sem a Julian akadémián, sem Hollósynál nem volt azokról a technikai dolgokról szó. Nem tudtam én, hogy készül a vászon, a festék; nem ismertem a festékvegytant, nem tudtam, hogy mire kell figyelni, hogy festményeim idő előtt tönkre ne menjenek, hogy minél jobban konzerválódjanak. Szinte méltatlan volt ezekkel a részletekkel foglalkozni. Főiskolánkon csak a legújabb időben állítottak fel

tanszéket, rendeztek be műhelyt ezeknek az ismereteknek a tanítására. Mennyi baj származott ebből, mennyi műremek ment tönkre, viselődött meg ezeknek az ismereteknek hiánya miatt. Mennyi baj származott például abból is, hogy legkiválóbb falrafestő művészeink erre a technikára nézve a mi akadémiánkon nem kaptak megfelelő kiképzést. Igen, ez a naturalizmus bűne. Elhanyagoltuk a mesterségbeli részt.

A másik bűn, mellyel vádolnak bennünket, már nem mondható bűnnek, mert művészi felfogásunk kikerülhetlen következménye. Mi a természetnek voltunk imádói, tanáraink mindig erre az egyetlen tanítómesterre utaltak. Mi nem kaptunk receptet, milyeneket azelőtt minden iskola, minden mester adott növendékeinek, sőt kerültük őket. Hiszen az volt a legfontosabb, hogy a munkánk a természet közvetlen inspirációja legyen. Teljesen egyéni megnyilatkozás, melynek a művészeti multhoz lehetőleg kevés a köze. Mi valami újat akartunk csinálni és azért nagyon önérzetesen néztük végig a múzaumokat — én legalább — és nem nagyon érdekelt bennünket (persze itt is voltak kivételek), hogy a mult nagy mesterei hogyan is csinálták ezeket a remekműveket, nem nagyon kívántunk tőlük tanulni. Hiszen egy Leibl is egy képről úgy mondott lebecsülő ítéletet, hogy: „úgy látszik, ez a fráter lazuroz" —, tehát nem fest prímán, amit én is — az utóbbit — igen nagy érdemnek tekintettem. Az öregek tervszerű, lassan fejlesztő, néha évekre kiterjedő dolgozási módjáról — melyről még Székely is sokat beszélt tanítványainak, — nekünk legtöbbünknek fogalmunk sem volt. Nem volt — ismétlem — receptünk és így nem is adhattunk tanítványainknak. Érthetetlennek látszott előttünk, hogy akárhány nagy művésze a renesszánsznak kezdő korában mesterei képeit másolta.

A mai fiatalság egy része tehát szid bennünket, mert amíg mi individualisták voltunk — ők kollektivisták. Mert míg a mi időnkben a szobákat díszítő keretezett kép volt a festészetnek fő kifejező formája, addig lassankint ennek hangsúlya áttolódik a falfestésre, mely a mi piktúránkkal ellentétben, a nagy tömegekhez szól. Én örülök ennek a ténynek, bár nem kedvez nekem, ki sohasem leszek képes freskót festeni, még ha húsz évig élnék is. Örülök neki, mert bár odahaza a legrendetlenebb ember vagyok, szeretem a rendet az életben és ez a fordulat a művészetben rendet jövendöl és én remélem, hogy ez a rend nem a bolsevista rend lesz. Abban a sajátságos helyzetben vagyok, hogy míg a művészetben szeretem a legnagyobb szabadságot — hiszen az impresszionizmus minden idők legkötetlenebb értéktermelő művészeti korszaka —, az életben ma ellenszenvvel vagyok iránta, mert napjainkban szabadossággá vált és elvesztett minden féket. Már régen alázatosan tisztelem a mult messzefölöttünk álló nagy mestereit. Így természetes, hogy bennem is felébredt a vágy a nagyobb kötöttség iránt a művészetben is, sőt tettem és teszek most is kísérleteket, hogy ilyen irányban tanuljak, átalakuljak. Elégszer festek már — mit azelőtt sohasem tettem — fejből, vagy átalakítom természet előtt festett képeimet — de minél többet próbálkozom — annál nagyobb lelkesedéssel térek vissza első szerelmemhez, a természet közvetlen ábrázolásához. S nem hiszem, hogy vénségemre meg fogok változni. A príma-festés mindig a legnagyobb élvezet marad számomra és lehetséges, hogy ha a történelem folyása és szervezetem még engedélyez jó pár évi munkát — úgy életem vége felé talán impresszionistább leszek, mint voltam fiatal koromban. A tanulság tehát az, hogy legjobban járok, ha nem bújok ki a bőrömből. Akik jobbra-balra nézve tágítják ezt a bőrt, rendesen elveszítik emberi formájukat és torz alakokká válnak. Ezek után elképzelhető, hogy én, a tanár, azoknak a növendékeknek, akikben a stilizáló törekvések voltak elevenek, akikben ez az új törvény dolgozott — nem tudtam sokat adni. Persze a post-impresszionistáknak sem, akik aztán teljesen idegenek voltak számomra. Míg tanárkodásom első korszakában megvolt az összhang köztem és a tanítványok között — idővel ez az összhang mindjobban gyengült és azért nagyon helyesnek találom a minél hatásosabb művésznevelés szempontjából Czakó Elemérnek azt az, annakidején felvetett gondolatát, hogy a tanárokat nem végleg, hanem ideiglenesen nevezzé ki, — természetesen búsás fizetéssel, — már azért is, mert sohasem lehet tudni, hogy valamelyik kiváló művész egyszersmind kiváló pedagógus-e. De főleg azért, hogy megmaradjon az eleven kapcsolat tanár és tanítványai között, hogy a tanár ki ne öregedjék. Régente, mikor szelidebb volt az idők rohanása és nem hajtották egymást az izmusok, egészen más volt a helyzet, mint ma.

Ha azonban belé tudnék még kapcsolódni a mai törekvésekbe — akkor is csak a magam módjára tehetném és ezt a módot remélem a jövő kiváló mestereitől. Arra számítok, hogy miként a távolmultnak művészi alkotásai megtermékenyítik, befolyásolják a jelen művészeinek munkáját — úgy az impresszionizmus sem fog nyomtalanul eltünni, hanem bele fog szólni ő is a jövőbe és akkor meg fog születni az új, egészséges szintézis, az individualista kötetlenség és a kollektív-kötöttség közötti egyensúly, amely hasonlítani fog bizonyos fokig a történelem művészi fénykorszakaihoz, de mégis más lesz. Mindenekelőtt az impresszionizmus új divizionista színskálájának derűs világát és nagy mozgékonyságát képzelem valahogy belekapcsolhatónak a jövő nagy monumentális művészetébe. Az eddigi ilyen irányú kísérletek azok is maradtak. Szinte furcsa, hogy ennyire lelkesedem az impresszionizmusért, holott nem is vagyok igazán

impresszionista, főleg az impresszionizmus ragyogó színskálájának csak nagyon kevés képemben találni nyomát. Attól félek, hogy szerelmem boldogtalan marad. Még egy másik nem teljesített vágyamról kell beszámolnom.

Nagy hibát követtem el, úgy érzem, hogy vétkeztem önmagam ellen, nem voltam eléggé következetes, nem volt eléggé határozott célkitűzésem, későn éreztem meg, hogy mi lett volna magasabb hivatásom. A festés maga oly óriási örömet okozott nekem, hogy mindig alig vártam, mikor vehetem már kezembe az ecsetet. Nem spekuláltam. Befolyásolt azonkívül a naturalizmus ama tana, mely szerint majdnem közömbös, hogy mit festünk, csak jól legyen megfestve — ez a két mozzanat életemnek olyan irányt adott, melyet magasabb szempontból ma hamisnak tartok, pedig megkaptam a sorstól az útmutatást, amikor a Nagybánya fölötti Izvorán töltöttem öt felejthetetlen hónapot teljes vadonban. Soha életemben ilyen boldog nem voltam — akár mint ember, akár mint művész. Primitív életet éltem, két órányira a legközelebbi falutól, majdnem napi járásnyira Nagybányától — 1000 méter magasságban — teljes magányban. Egy oláh katonaviselt, kissé főzni tudó paraszt volt az inasom. Modeljeim voltak a közeli szaggatott fennsíkon, vagy fent a Rozsályon tanyázó marha- és birkacsordák pásztorai, állatai és a gyönyörű vidék. Puskám volt, vadászhattam, szabad időmben olvasgattam, írogattam, még költöttem is. Micsoda fenséges természet! Civilizációmentes, rendkívül festői emberek. Robinzon életet, remete életet éltem, határtalanul boldog voltam. Mégsem tértem oda többé vissza, mert magyarokat akartam festeni, meg hát kiváncsi voltam mást festeni. Hogy magyarokat akartam festeni — az helyes volt, de hogy azokat a Velencei-tó, a Balaton mellett és végre Nógrádban kerestem, az nem volt helyes. Az Izvorához hasonló, de magyar lakta vidéket hasonló viszonyokat kellett volna keresnem. — Le kellett volna mennem Erdélybe, a székelyek, a csángók közé. Az lett volna az én világom, ott megfesthettem volna a primitív magyar paraszt élet-epopeáját —, egy helyen ülve, — miként Bujákon, ahol már 34 év óta dolgozom —, sorozatát nagyobb monumentális képeknek, melyekből így alig keletkezett több egy féltucatnál. Ott lent Erdélyben még ma is megőrizték ősi gyönyörű, végtelenül festői, az oláhhoz hasonló és mégis más viseletüket, szokásaikat, a házak stílusát, a lakásberendezéseket, primitív életmódjukat. Mindig gyűlöltem a várost és ez az ellenszenv korommal folyton erősödött, vele együtt fokozódott szeretetem a parasztal szemben. Falun kellett volna élnem állandóan, egész fiatal erőmet nemzetem legmagyarabb reszé ábrázolásának szentelnem, a helyett, hogy időmet a városban áldatlan arcképek festésével pocsékoltam volna el.

És csak így képzelem ma is a magyar művészet igazi megújhodását, a röghöz való visszatérés útján. Nagy hálával tartozunk kultuszminiszterünknek, akit ez a belátás vezérel művész-politikájában. Persze egyidejűleg meg kell mentenünk utolsó órában népi kultúránkat, amely ma kétségbeejtően züllik, pusztul utolsó maradéka is. Proletarizált magyar faluból nem lehet ihletet meríteni. A zsakettes és slafrokos, gyári bútorzatú lakásban éktelenkedő paraszton át nem lehet megérezni létünk gyökerét, forrását. A nemzetközi giccs sohasem fogja művészetünket megnemesíteni. A német érzi ezeknek a népi kincseknek óriási fontosságát, mikor fogunk végre mi is annak tudatára ébredni, mi, akiknek százszor több okunk van nemzeti hagyományainkat menteni?

Lehet, hogy a gép alapján ki fog tudni fejlődni egy új kultúra — évszázadok után, ma még nem szolgálhat a lelki megújhodás alapjául. Ma, a legnagyobb gyülölködés, a népek közti ellenségeskedés idejében — nemzetközi kultúráról beszélni kevésbbé lehet, mint valaha. Lehet, hogy ezt hozza meg a fejlődés törvénye — lehet —, de szeretek benne kételkedni. Megírtam már, de itt öreg fejjel ismétlem, hogy gyűlölettel gondolok erre a lehetőségre, amely ebből a bár megnyomorított, de még itt-ott tarka, színes világból egy unalmas, uniformizált, lélektelen ember-sivatagot fog formálni, amilyent kiváló írók már annyiszor megjövendöltek. A gép csak a háború kiküszöbölésével hozhat áldást reánk. Ki mer ma ebben bízni! Míg visszafelé a legnagyobb örömmel inkarnálódnék — ha kissé válogatnék is mai nyomorék testi és lelki szervezetemet tekintve —, a jövőben való inkarnálódás ellen a leghevesebben tiltakozom.

Végre le akarom szögezni, mint életem legfőbb tanulságát — kapuzárás előtt —, hogy pályámat nagyszerűen választottam. Szerencsére sohasem kellett nyomorognom, pályámnak csak előnyeit ismertem. Nincsen szebb pálya! A legszabadabb, a legfüggetlenebb a világon. Főleg az impresszionizmus idején született *plein air* festészet a teteje mindennek. Kint ülhetni festés közben a szabad természetben, Isten szabad ege alatt, jóképű modellek társaságában, vagy azok nélkül, mint tájképfestő — mindig csak azt csinálni, dolgozni, amihez legtöbb kedvünk van, s ebből még meg is élhetni — munkánk értékesítését másokra bízva —, képzelhető-e ennél szebb élet? Szobrásznak, építésznek és a többi testvérnek mennyi baja van, vesződségük, kellemetlenségük. Már az arckép, freskófestő függésbe kerül, de mi istenháta mögött pingálók a legnagyobb urak vagyunk. Azt tudom, ha újra kellene inkarnálódnom — hiszen a tökéletességtől, sajnos, nagyon távol vagyok — csak mint festő akarok visszakerülni a mechanizált ronda világra — bár akkor alighanem csak tájat lesz érdemes

festeni, állatok nem lesznek már, az emberek pedig eleven gépalkatrészekké váltak.

Hálátlan volnék, ha legvégén a tanulságok között elhallgatnám azokat, melyeket házasságomból merítettem. Nagyon okos volt, hogy megházasodtam és még okosabb, hogy művésznőt, mégpedig elsőrangút vettem feleségül, aki még a mellett kitűnő háziasszony. Így tehát új inkranációmban újra meg fogok házasodni és hasonló természetűbe fogok belészeretni. Ez a tanulság persze teljesen egészen egyéni, nem általánosítható és így nem vállalok felelősséget fiatal kollégáimmal szemben.

GLATZ OSZKÁR

A MEDNYÁNSZKY EMLÉK-KIÁLLÍTÁS

A gróf Almásy-Teleki Éva-féle művészeti intézet komoly szolgálatot tett a művészetszerető közönségnek azzal, hogy a kiváló magyar festő, báró Mednyánszky László válogatott festményeiből nagyobb kiállítást rendezett. Ez az emlékkiállítás eseményszámba ment, a közönség örömest sietett azokba a termekbe, ahol festészetünk egyik igazi nagyságának szelleme előtt hódolhatott.

Amint hiba az, ha csak tudjuk, hogy irodalmunkban klasszikus értékek vannak, de nem olvassuk ezeket a könyveket, éppúgy nagy képzőművészeink hatása sem eléggé élő erő, ha időnként meleg kapcsolatba nem kerülünk alkotásaikkal. A múzeumi anyag sohasem elég ily teljes hatás elérésére. A múzeumok rendesen csak kiválogatott remekeket tárhatnak a közönség elé, kevés művész munkájával lehet termet, vagy termeket megtölteni. Ezért valósággal szenzáció erejével hat egy-egy szerencsésen összeválogatott nagyobb emlékkiállítás, mely a lehetőség szerint minden oldaláról megmutat időnként egy kiváló művészt. Úgy hat az ilyesmi, mintha a szemlélő kellő távolságra áll meg egy hatalmas, szépséges, hegyes-völgyes táj előtt, melyet bár többször látott, addig nem találta meg azt a nézőpontot, ahonnan legtisztábban, legösszefogóbban, legszerencsésebben tárul föl. Egy ideig talán túlközel állott hozzá, máskor talán nem jó helyről nézte, a színek és vonalak összekuszálódtak, mígnem egyszerre örömteljesen érzi, hogy mindent megért és megérez, ami a fölemelő látványnak életet, értelmet és jelentőséget ad. Talán ezért örült a lelkes közönség ennyire ennek a kiállításnak, valószínűleg ezért volt olyan meleg sajtóechója. A mai nemzedék inkább csak olvasott és hallott Mednyánszky nagyszerű oeuvrejéről, csak tudomásul vette elismert nagyságát, de aránylag kevés képét ismerte, nem került vele meleg összeköttetésbe. Mindjárt hozzá is tehetjük: csakis ezek előtt lehet újság, hogy Mednyánszky nagy művész, és tegyük hozzá azt is, hogy végső eredményében ez a kiállítás nem változtatta meg érdemben Mednyánszky értékelését, legfeljebb néhány érdekes, új szempontot vetett föl, kiegészítette a kiváló festőről a hozzáértők szemében és lelkében kiforrott nemes fémjelzés jelentőségét. Ez teljesen érthető is, hiszen a művészet legnagyobb, legörökösebb értékű nagyságainak megítélése is elég sokszor változik. A renaissance glóriás nevű alkotóit is különbözőképen ítélték meg a változó ízlésű korok.

Mednyánszky — szerencsére! — nem tartozott az elhanyagolt, eléggé nem méltányolt festők közé. Még azt sem mondhatnánk, hogy félreismerték. Legfeljebb nem ismerték és nem méltányolták annyira, mint amennyire megérdemelte. Akik művészettörténetünk lapjait ismerik, reáemlékeznek párisi sikereire. Idehaza hamar föltünt, később állami aranyérmet is kapott. Nevét mindig emlegették, munkásságát számontartották. Mikor rengeteg műve kezdett forogni a műpiacon (sokszor selejtesebbek is), az érdeklődés lanyhult irányában. Mikor zseníje megint hegyvonalat ért el: ismét hódoltak csudálatos tehetségének. A művészeti írók mindig behatóan foglalkoztak vele. Jó barátja: Malonyay Dezső testes, bőven illusztrált monográfiát írt róla (1905). Lyka Károly, a kiváló kritikus méltatta cikkeiben, Lázár Béla is foglalkozott vele. „A magyar impresszionista festészet" című könyvében Rózsa Miklós méltatja (1914). A fiatalabb műtörténészek között Genthon István, vitéz Nagy Zoltán jellemzik. 1935-ben Schanzer Mária doktori értekezést írt róla. A mostani emlékkiállítással egyidőben jelent meg Kállai Ernő magvas, szépen és dúsan illusztrált új monográfiája.

Mednyánszky művészetét tehát elég bő irodalom ismerteti. Mednyánszkyt nem kell fölfedezni. Legfeljebb mélyebben megismerni és ezen az úton méginkább megszeretni. Malonyay ezt írja munkája bevezetésében a művész gyermekkori milieujéről: „Ha a művészet, a poézis nem egyéb, mint a gyermekkori réveteg érzelmeknek s az üde gyermekfantázia sejtelmes tündérképeinek visszakeresése: mily pazarul szolgálta ez a környezet a fogamzó művészlelket!"

Igen, a gyermek Mednyánszky valóban olyan keretben élt, melynek sejtelmes, igézetes képe egész életén át döntően hatott. Az ősi, várkastélyokban élő főúri család sarja koraszülött volt. Felmenői között

GLATZ Oszkár

Önéletrajz

I. (?)

Pesten születtem 1872-ben. A legszebb családi élet közepette, de nem művészi miliőben nevelkedtem, így történt, hogy nagy szorgalommal végezve a gimnáziumot, vége felé teljesen elhanyagoltam a kezdetben buzgó rajzolást, s a matúra [érettségi vizsga] után, bár apám nem ellenezte a művészi pályaválasztást - először filozófiára adtam magamat.

Berlinben - Münchenben 4 szemesztert végeztem. Közben persze megint kezdtem rajzolni s tanulmányaimmal párhuzamban rajzkurzusokat látogattam.

Aztán Hollósyhoz kerültem, majd a Müncheni Akadémiára, végre Párizsba Julian-hoz! Tanáraim neve mellékes, erős hatással volt rám Hollósy egyénisége, kit Párizs után Nagybányára kísértem.

Ott festettem legelső képemet, *A bányászok reggeli imáját*, a következő évben felhúzódtam a hegyek közé és ott egy vadászházban, teljes magányban töltöttem életem legszebb nyarát, teljes Robinson életet folytatva.

Ott festett képeimet az első nagybányai tárlaton állítottam ki, hol a többiekkel élveztem a forradalom és siker gyönyöreit. Azontúl magyar vidékeken, Heves, Fejér, majd Somogy megyékben pingálgattam.

Hollósy Bar[?]t Leiblt állította vala utánzandó ideálokként. Holbein stb.-ek mellett Zoláért és hasonlókért lelkesedtünk az irodalomban. Nagy súlyt fektetve a rajzra. Abban szépen haladtam is, míg a festés borzasztó nehezen ment.

Legelső kísérletem Párizsban inkább gyáván [olvashatatlan] kolorírozott [színhű] rajzok voltak, milyen mások például Réthy, Thorma első dolgai. Színértékük úgyszólván az első pillanattól teljesen ki volt fejlődve. A nagybányai időből főleg az első nagybányai tárlaton kiállított munkáimon hirtelen fordulat állott be, színben legfinomabb, legízlésesebb munkáim voltak akkor is. Egy csomó dolgot abszolúte nem tudtam összehozni, minden tudatosság nélkül, teljesen érzésemre bízva magamat festettem. Emlékszem, mint csudálkozott Ferenczy, ki velem töltött ama vadászházban 2 hetet, miként maszatoltam néha össze-vissza a leglehetetlenebb színeket, lassanként vergődvén át mintegy a helyes színskálához.

A következő években ezen bizonytalanság fokozódott, s ha sikerült is egyik-másik dolgom mintegy véletlenül, színben is, kevés volt az a seregrossz mellett, mit el kellett dobnom. Mindig seim [?] szorgalmas voltam akkoriban tán én voltam a

legdolgosabb piktor Magyarországon - de aránylag kevés volt, amit összehoztam. - Ez a kínlódás végre krízishez vezetett. Kezdtem elveszteni önbizalmamat mindenféle szamár teóriákkal, vagy fix ideákkal [?] kezdtem magamat kínozni.

Emlékszem egy arcképemre, melyen 75-ször festettem, 3-szor kezdtem újra s a végén lett, mert teljesen kizártnak tartottam, hogy egy szobában festett figurális dolognál kadmiumot is lehessen használni. Mondom, színérzékem eredetisége, gyermekessége megszűnt és még nem pótolta a hiányt annak öntudatossá válása.

Kétségbeesett kínlódás következett. Abban az időben kiürültem, s feleségem[1] erős és már akkor teljesen öntudatos színérzéke még jobban éreztette velem az enyém akkori fogyatkozásait. Teljesen abbahagytam a festést és rajzolni kezdtem. Eleinte néhány zsánerdolgot, majd főleg arcképet. Ebbéli sikereim némiképp restaurálták önbizalmamat. Akkor kaptam a megrendelést ama vadász arcképcsarnokra, a következő évben festett balatoni tájképem ismét legjobb dolgaim közül valók s egész tisztán emlékszem úgyszólván a képre, melynél tisztulni kezdett előttem a látóhatár! Majd nagyon erősen törekedtem színben, főleg az Erdélyben, a fogarasi határon festett dolgaimban, néha kissé kemény lettem - nehéz azt a tiszta levegőt keménység nélkül pingálni - de, mondom, azóta tudatosan és nem tapogatózva törekszem célom felé: igazán jól pingálni tudni!

A legmodernebb művészi törekvések nagyon érdekelnek, feltétlen méltányolom bennük [?] egy monumentális dekoratív műremek keresését, de én nem érzek magamban hivatást az ezen küzdelemben való részvételre.

Az én szememben is nem a természet előtti lelkiismeretes tanulmány a művészet végső célja, én is képeket, vagyis megkomponált egyéniségemnek megfelelőn kiválasztott, rendezett és egyszerűsített természettel akarok pingálni, de ezeket a képeket mindig a legszigorúbb és leglelkiismeretesebb tanulmányok alapján fogom csak készíthetni, a szabadon szárnyaló fantázia csak a megkomponálásnál fog szóba jutni. Általában kevés fantáziám van, én is voltam ábrándozó, ami engem mindig legjobban érdekelt, a karakter volt, úgy emberben, mint vidékben. Azért szeretek arcképet festeni, és a publikum lelkén szárad, ha nem vagyok még keresett arcképfestő. Szépíteni, elegánssá tenni, stb. azt, ki nem természettől az - szerencsére nem tudok, és ez persze baj. A jellemszerűek [?] még csak eltűrik valahogy rajzban, de pingálva túlságosan zavaró ez a szokásom. De mondom, a vidékben is a karakter érdekel és épp azért reám nézve csöppet sem közömbös, hogy hol pingálok. Soha ezt jobban nem éreztem, mint a múlt nyáron, midőn kivételesen Ausztriában tartózkodtunk.

Azt az embert szoktam a legjobban megörökíteni, ki rokonszenves.

A vidékkel is úgy vagyok. S anélkül, hogy legcsekélyebb mértékben is szan[g]vinista [gyors természetű] lennék, igazán szeretni csak a mi vidékünket tudom, azt a vidéket, melyen gyermekkoromat töltöttem, a budai dombvidéken, a velencei és a Balaton partjain élveztem a vakációkat, ott éreztem magamat legboldogabbnak. Ott pingálok most is a legnagyobb passzióval.

Szerettem azokat a megtört, tompa, néha kissé fénytelen színeket, az erős napsütést, a letarolt, kiégett földbuckákat, a föld csontvázat, melyet nálunk nem takar el magas buja fű, de ősszel a legfinomabb, legnobilisabb színvegyülék tarkít.

Hangulatból nemigen festek, nem tudok emlékezetből dolgozni, [?] tán benyomásokat csak ott tudom megörökíteni, hol gyakran csinálva [?] s alaposan tanulmányozhatók. Ilyenek a borús őszi napok, ilyenek volnának a téli hangulatok, melyeket sajnos ki nem aknázhatok. A városban kell akkor csücsülnöm ezer okból, pedig mily szívesen telelnék át a legcsendesebb faluban! Engem a városhoz nem fűz semmiféle kötelék. Itt-ott bekukucskálni, friss művészi impressziót szerezni, eldiskurálni kollégákkal az összehalmozódott esztétikai anyagról, ez az egész, mire szükségem van! A városi, a társadalmi élet csak teoretikus, de nem művészi szempontból érdekel. Nem félek a magánytól, az unalomtól, és előbb-utóbb, ha a gyermekek felnőnek, biztos, hogy megtelepedek valahol vidéken feleségemmel, ha csak ő, a város embere, nem túlságosan vonakodik. A nagy szenvedélyek, a drámai az életben bár érdekelnek, de én nem vagyok hivatva tolmácsolni; a nyugodt családi élet, a paraszt egyhangú, kimért mozgású tevékenysége lesz mindig képeim témája. Én alapjaiban hű maradtam legelső ideáljaimhoz, csak lehetőleg jól pingálni tudni és mindazt, mi érdekel, képekben és nem tanulmányokban örökítem meg. Az volt és marad végcélom. Ha ezen maradiságom miatt tán szidást érdemelek, legalább nem tartozom azok közé, kik minden 4-5 évben ruhát cserélnek, és nem vagyok az a "Lump, der mehr gibt, als er hat!"[2]

Utóvégre ez is valami, és remélem, hogy legalább a magam határai között el fogom érni azt, mit stílusnak neveznek!

Lelőhely: Magyar Nemzeti Galéria Adattára: 2033

II.(?)

Bocsánat, mert ceruzával írok, de tollal nehezebben megy és lassabban.

Fél évet töltöttem Berlinben az akadémián, de az nem tetszvén áttelepedtem Münchenbe, és miután az akadémia felvételi vizsgáján megbuktam - természetesen beléptem Hollósyhoz, ki egy fél év alatt előkészített: mire a következő félévben felvettek az akadémiára. Hacklnál voltam egy évig, azután Párizsba mentem

az Académia Julian-ra, hol kétszer töltöttem 9 hónapot Boucat és Bramtot-nál, mert ott volt legtöbb hely és hallgathattuk a többi tanár korrektúráját is.

Mivel összes tanáraim között feltétlen Hollósy tanítása felelt meg legjobban - visszatértem hozzá, és többi tanítványaival együtt nyáron Nagybányára kerültem, hol Iványi Grünwald Béla is korrigált. A következő nyarat és őszt fent töltöttem a Nagybánya fölötti Isvorán [?] 1000 méter magasságban, egy óriás kincstári erdő közepén a szolgálattevő erdőkerülők számára épített kunyhó félében, honnan, szinte naponta feljártam a 400 méterrel magasabb Rozsály-tetőre az ott állandón (néhány egészen hideg hónap kivételével) tartózkodó pásztoremberekhez, őket és állatjaikat festeni. Életem legszebb ideje volt ez az 5 hónap. Minden hónapban meglátogattam egyszer kollégámat Nagybányán (6 óra járás) és így én is bekerültem a nagybányai művésztelep tagjai közé, kik között Ferenczy Károllyal voltam legbensőbb viszonyban.

Részt vettem a telep mindkét kiállításán a régi Műcsarnokban: mint a legfiatalabb tagnak nekem kellett szaladgálnom a kiállítással kapcsolatban, mi akkor természetesen nagy mulatságot jelentett számomra.

Önálló kiállításaimat időrendben és dátummal felsorolni képtelen vagyok. Kiállítottam egyszer a Nemzeti Szalonban, még Ernst Lajos égisze alatt, feleségemmel, Wildner Máriával, ki az enyimnél határozottan nagyobb tehetsége ellenére, mint asszony már csak néhány évig folytatta mesterségét, bár mindjárt elismerésben részesült. Hiába anya és háziasszony - az nehéz dolog! Volt még egy önálló kiállításom a Haris közben (a nevét már nem tudom, azt hiszem, Bálint volt a helyiség bérlőjének neve). Részt vettem még egy Ernst Múzeumi csoportkiállításon, de különben csak a rendes Műcsarnoki és Nemz. Szalon kiállításokon, az utolsókon, mint a Szinyei Társaság tagja. Legutoljára Kunffy Lajossal az Ernst Múzeumban, megint kollektíve 2 vagy tán 3 éve.

Persze részt vettem képeimmel, részben a rendezésben is vidéki és külföldi kiállításokon Ausztriában, Németországban, Lengyel, Svéd, Olaszországban a Seliniko [?] Géza által Olaszországban, több városban rendezett vándorkiállításon, valamint az őáltala rendezett Belgrádi kiállításon.

Kitüntetések: Állami nagy aranyérem, Társulati Nagydíj, a TESZ nagydíja a Műcsarnokban, a Bartha Károly által, a Műcsarnokban rendezett magyar táj és népélet kiállításon a figurális díj, müncheni Glasspalastban kis aranyérem, Barcelona bronzérem, San Francisco ezüstérem, a balatoni kiállításon a Nemz. Sz.[álon]bán első díj: Corvin Koszorú, Kossuth-díj, a Magyar Munka Érdemrend, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze oklevél.

Memóriám a világ leggyalázatosabb memóriája, így csak azt tudom,

hogy a Szépművészeti Múzeumban vannak képeim szép számmal, de, sajnos, egy kivételével a pincében, hol várják a feltámadást, a fővárosiban is van egypár, valamint vidéki városokban is (Szeged, Debrecen, Kassán, vagy Miskolcon), de pontos adatokat nem tudok adni.

Lelőhely: Magyar Nemzeti Galéria Adattára: 9168/1957

[1] Glatz Oszkárné, Wildner Mária (1874-?), festő.
[2] Lump, aki többet ad, mint amennyije van.

Forrás: Születtem... / Magyar képzőművészek önéletrajza (szerk.: Csifféry Gabriella)
Palatinus, 2002, 135-139. oldal

Nyugat / 1929 / 1929. 1. szám / Glatz Oszkár: Elmélkedés a jövő művészetéről

Glatz Oszkár: Elmélkedés a jövő művészetéről

I.

Hogy én milyennek látom a művészet, különösen a festészet szerepét, jelentőségét a mai világban? Miként tudok belekapcsolódni saját művészetemmel és hogy milyennek képzelem a jövő művészetét?

Ilyenekről szívesen beszélek, hisz úgyszólván vesszőparipám, kérdések, melyek állandóan foglalkoztatnak.

S nem tudok róluk beszélni anélkül, hogy mindig újból ne hívatkozzam Ligeti Pál történelmi kutatásaira, műtörténelmi megállapításaira (Új Pantheon felé). Itt csak a legszükségesebbet, a legidevágóbbat fogom megismételni. A három testvér-képzőművészet virágzása nem egyidejű, virágzásuk ideje szerint minden nagy kultúra három részre osztható, melynek elsejében az építészet, középső részében a szobrászat, az utolsóban a festészet dominál. Ezen eltolódása a művészi súlypontnak együtt jár a társadalom lassú átalakulásával a legnagyobb kötöttségtől a legnagyobb kötetlenségig.

Minden nagy kultúrhullámon belül vannak kisebbek, melyek ugyanezt a tagolást mutatják. Mi máma egy nagy, a keresztény kultúrhullám végén állunk, amely egyszersmind vége egy egészen nagynak, az egyiptom-görög római-kereszténynek és egy egész kicsinek, amely az empirral kezdődött.

Mi máma, Ligeti zseniális teóriája alapján, mely a szellemi jelenségek szinte hihetetlen törvényszerűségéről tanúskodik - az utolsó nagy görög-római kultúrhullám analógiája szerint, egy átmeneti korban élünk, de, hála az égnek, - egy újabb művészi és társadalmi föllendülés küszöbén, amely - ha nálunk Magyarországon még csak alig észrevehetőn is - de máris beköszöntött egy teljesen új, sokszor a sívárságig szigorú építészeti stílus kialakulásával. Én Ligetinek nagy hálával tartozom, mert az engem kétségbeejtő, a multtal minden kapcsolatot megtagadó őrült «izmuskodással» szemben megnyugtatott, hogy mindez «múló» jelenség, szükséges, a jövőt megtermékenyítő átmenet, másrészt elméleti előkészítése az említett művészi, még pedig kimondottan építészeti reneszánsznak.

A festészet e szerint az impresszionisztikus féktelenkedés után, amidőn a legnagyobb kötetlenségben kitombolhatta magát, - megint egyszer visszatérend az építészet béklyóiba, a szigorú kötöttségbe: várható tehát az eddigiek legnagyobb ellentéte, egy építészi szellemű «neoklasszicizmus»-féle, melynek már minden országban vannak képviselői.

Ezen neoklasszicisták a tradició respektálásával ismét a szigorú formára és konstrukcióra fektetik a fősúlyt, néha hihetetlen türelemmel részletekbe bocsátkozva, máskor a legtudományosabb szárazságtól sem riadva vissza, - a szín szerepe pedig alárendelt.

Ligeti szerint tehát rossz idők járnak a pikturára, a független pikturára, mely aranykorát a nagy francia impresszionisták idejében élte; az intim pikturára, mely mindig közvetlen a természet előtt alkotva, annak elsősorban szín- és tónus-finomságait iparkodott ellesni; - a festészet háttérbe szorul az építészet mellett és főleg mint annak kiegészítője fog szerepelni.

Amit magam körül látok, jövendőlését igazolni látszik.

Máma a gép áll az érdeklődés központjában, a gép mai gondolatvilágunk, vágyaink szimbóluma. A nagy rendetlenség után rendet áhitozunk, a sok őrültség után józanságot, az állandó bizonytalanság után nyugalmat, kiegyensúlyozottságot. A géppel a művészetek közül egyedül az építészet áll közvetlen kapcsolatban.

A gép - egyelőre legalább - ellensége a természet, a világ festőiségének, gazdag

változatosságának: Európából máris kiölt, úgyszólván, minden faji, nemzeti jellegzetességet. Vége a népviseletnek, a népművészetnek, vége nemsokára a lónak, igavonónak, vadregényes vidékeken gyártelepek, erőművek éktelenkednek, a természet festői rendetlenségét mindjobban megrendszabályozza az egyenes, a szabályos vonal logikája.

Amerika, a civilizált Amerika rajtunk is túltesz és a többi földrész a fehér faj után igazodik. Mi máma a modern Japán, mi lesz rövidesen Kínából, Indiából; mi az egész világ összes festői kultúrájából! Hála az égnek, hogy a bőr színét - egyelőre legalább - még nem tudják megváltoztatni.

És az eddigi mesés gazdagság és változatosság helyett mit kaptunk? Egy, az egész világon egyformán öltözködő szürke, unalmas, festőietlen univerzális embertípust, a gyönyörű állatok helyébe autót, traktort, a falu festői szabálytalansága, rendetlenségének poézise helyett felhőkarcolókat, erőműveket. - Istenem, mindent lehet festőin látni, transzponálni és aki szegény, meg kell, hogy elégedjék a száraz kenyérrel; ha büszke, azt is állíthatja, hogy felér neki a legjobb pecsenyével, hogy jobb annál, mert nem okoz «ártalmas lerakodásokat», hisz mindenki iparkodik korával kiegyezni! Akiknek ez sikerül, természetesen becsmérlik a multat; akiknek nem sikerül, azok sokszor visszamenekülnek ama becsmérelt mult emlékeibe és annak meséivel iparkodnak bearanyozni a mai élet sivárságát. Annyi bizonyos, hogy ha megkaphatnók azokat a színes mozifelvételeket, melyeket (Flammarion «Uranie»-ja szerint) a mi földünkön történtekről készítettek a Mars-lakók (tán megkapjuk rövidesen), úgy a leglelkesebb jelenbarát is kénytelen lesz elismerni, hogy a reneszánsz korabeli világ kissé festőibb volt, mint a mai.

A festészet továbbá a «legintimebb» a három művészet közül, a képből egyén szól az egyénhez. Máma pedig alig létezik már intimitás. Európa, a világ élete mindjobban amerikanizálódik. Az amerikai pedig alig ismeri a lakás, a családi élet intim örömeit; a klubban, a nyilvánosság előtt tölti szabad óráit. Az intim érzések kifejlődéséhez idő, nyugalom, «otium» kell. Amerikában senkinek sincs ideje. A modern embernek nagy izgalmakra van szüksége, erős dózisokra, melyeket szellemi és lelki erőfeszítés nélkül percipiálhat; neki szenzáció kell, gyorsaság, rekord: a gép hozzászoktatta a szenzációhoz.

Minden percben egy újabb csoda. Ami tegnap még hihetetlen volt, máma már természetes és kezdünk oda kilukadni, hogy már türelmetlenül várjuk a még ki nem találtak kitalálását. A gyorsaság, az eddigin, a máson-túltevés máma a tömegek ideálja. Hála az égnek, hogy a sok szamárság mellett a sport is táplálkozik ebből az ideálból, beszélve itt az igazi sportról, az ember, nem pedig a gépek versengéséről. Ez a testi kultúra szerencsésen ellensúlyozza az ember mechanizálásából származó «phisikai» hátrányokat, - de a művészeteknek, főleg a festészetnek, ebből a mentalitásból csak kára van. Részben innen származott az utolsó évtizedek őrült experimentálása, az eddigin túltenni törekvésből. Minden évben egy új stílus!

De nem csak a művészi produkcióra, a keresletre is erősen befolyik a gép. Így az autóipar és kereslet kiterjedését nagyon megsinylette a képvásár, mert hisz természetes, hogy fölöslegét a ma embere inkább autóba, mint képbe fekteti. Épígy ellensége a képnek a művészi fénykép, de főleg a mozi. Az utóbbi rendesen (különösen nálunk) őrült sebességgel lepergetett gyakran nagyon festői beállítású képtömegei hozzászoktatják a közönséget az elmélyedés nélküli, a fölületes képélvezéshez: ki az ördög ül le - szorgalmas mozilátogató - odahaza egy képnek, egyetlen képnek, megtekintésére? Ismétlem, intimitások, finomságok átérzésére, titkos hangok hallására a modern ember lassankint képtelenné válik. Ezzel szemben, igaz, erős az érzéke a monumentális hatások iránt, amelyeket elsősorban ugyancsak az építészet, a modern építészet szolgáltat gigantikus arányaival.

Máma továbbá fontos a praktikusság kérdése. Az amerikai és az őt utánzó modern európai úgy rendezi be életét, ahogy az a legpraktikusabb, a legökonomikusabb, a leghigienikusabb; ami nem az, ki lesz küszöbölve.

Ezen ideálokat is csak a modern építkezés valósítja meg, mert amellett, hogy sokszor esztétikus, a lehető legpraktikusabb is, legnagyobb mértékben respektálva az ember anyagi igényeit.

Elhagy minden cicomát, minden feleslegest, nincs benne semmi játszi, semmi könnyelmű; ki is mondja némely építőművész, hogy nekik nem kell művészet, hogy ők csak a józan észre hallgatnak; beton, vas, üveg az anyaguk, csupa festőitlenség. Mit keresünk majd mi festők, mi, a poloskáknak búvóhelyül szolgáló képek produkálói az ilyen fémbútorokkal bútorozott lakásokban? A modern lakásban nem is kell kép, a szobák «kiképzését» elvégzi az építész, és ha pláne az üvegfal lesz a domináló, akkor alászolgája piktura. Egyelőre még a freskóról sem akar tudni a modern építész, - de ez majd megjavul, - ígéri Ligeti.

Mindezek után érthető, hogy én nem nagyon örülök ennek az átmeneti kornak, mert mit ér nekem Ligeti biztos ígérete, hogy 80 év múlva újra elérkezik a mi időnk, újabb impresszionisták ideje, a színek uralma! Bizony sajnálom, hogy nem tudok megalkudni a végzettel, engedné meg, hogy életem hátralévő részét 80 év után pergethessem le - persze családostul. Végtelenül megörültem, mikor Ligeti megnyugtatott, hogy még nem tartunk az abstrakt művészetnél, hogy azok az urak, kik azt állítják, hogy miután a gép legyőzte a természetet, a művészetnek ezt az új Istent kell imádnia, - hogy ezek az urak a közvetlen jövőre nem bírnak jelentőséggel - és hogy most ellenkezőleg, a tradició új érvényesülésének kora következik, úgy társadalmi, mint művészi téren: - de mikor aztán láttam az új rend művészetét, a neoklasszistákat, azok csak kis részének tudtam igazán örülni, mert hiába, még mindig az impresszionizmusnak, a színek uralmának vagyok a híve, sokkal inkább, mint az képeimből kiérezhető. Végre vannak privátfájdalmaim. Parasztfestőnek születtem, a paraszt pedig pusztul. Itt Nógrádban is, hová 20 év óta járok, lassankint sorban «kivetkőznek» főleg a vasúthoz közeli falvak. Rettenetes egy parasztot, vagy paraszt nőt, ki azelőtt falusiasan járt, «mesteresen» öltözve viszontlátni; émelyeg a gyomrom! Hihetetlen, hogy így ki tudjon veszni rövidesen minden művészi, minden stílérzék a népből. Himzés már alig, az újabb falusi házak pedig karikatúrák.

Node majd csak lesz még valahol paraszt, primitív ember, amíg élek, ha nálunk már nem, úgy máshol, a civilizációtól távolabbi hegyek között és majd addig repülök, amíg rájuk találok. Mert hiszen koncedálom, hogy jóegynéhány évtized múlva a gépekből hasznot is fogunk húzni, mi piktorok is! Az a tökéletes kis repülőgép, amellyel akkor bizonyára nagyobb veszély nélkül át lehet majd repülni az Óceánokat is, - a mi zsebeink számára is hozzáférhető lészen és akkor hajrá! Ha már az emberek abban az időben kissé egyformák és festőitlenek lesznek is, tán csak akad még «érintetlen» terület, melyet az ember még «ki nem használt», itt-ott egy darabka «szűz természet», amihez jelenleg bizony nem igen juthatunk mi szegények. A legrosszabb esetben addigra lesznek rendes Hold- és Mars-repülőjáratok és jövendő kollegám majd felállíthatja festőállványát (mely akkor bizonyára nem lesz már oly hihetetlenül tökéletlen, mint a mai) ama misztikus világban, amely bizonyára tele lesz érdekes, elképzelhetetlen tájakkal, esetleg emberfélékkel is. De a közvetlen jövő perspektívájától, ismétlem, nem vagyok túlságosan elragadtatva és szívesen csúsztattam volna születésem idejét 20 évvel hátrább. Egy azonban igaz, hogy mi magyarok csak legújabban kapcsolódtunk bele a világművészetbe és máma mi piktorok egy oly kultúrbizonyító szerepet töltünk be, mely elfelejtetheti velünk egyéb fájdalmainkat. Bizony nem látom be, mért ne lehetne az olimpiászokon a művészeteket is képviselni, legalább a képzőművészeteket és a zenét. Egészen bizonyos, hogy mi ilyen küzdelemben (persze csak neutrális államok jurorjaival) nem kerülnénk a kilencedik helyre. Amivel igazán nem akarom sportolóinkat lekicsinyelni. Hisz ugyancsak Ligeti szerint a római analógia alapján a közvetlen jövőben nem a nagy, hanem a kis népek lesznek a kultúra főharcosai. Ismétlem, a közeljövő nem nekünk, festőknek, hanem az építészeknek fog kedvezni! Megérdemlik szegények erkölcsileg, anyagilag is. Egy évszázadon keresztül, mialatt a festészet egyik virágkorát élte, ők a mult formáiból szegényesen tengődtek, - most felvirradt nagy napjuk. Mi sírhatunk, ők vigadhatnak.

Nyugat / 1929 / 1929. 1. szám / Glatz Oszkár: Elmélkedés a jövő művészetéről

Glatz Oszkár: Elmélkedés a jövő művészetéről II.

A jövendölés ártatlan és nagyon elterjedt foglalkozás, mert egyelőre még tart a rendetlenség, a forrongás, a bizonytalanság, ilyenkor mindenki szeret egy jobb jövő lehetőségeivel foglalkozni.

Wilhelm Oswald, a kiváló tudós jórégen egy Pesten tartott előadásában azt állította, hogy az emberi szellem szentháromságából - vallás, művészet, tudomány - elsőnek a művészet fog kiválni, utána a vallás, marad egyeduralkodónak a tudomány. - Én akkor szerettem volna torkába fojtani a szót, de azóta annyi történt, hogy jövendöléseit nem találom már oly szemtelennek. Oly hihetetlen dolgok történtek, hogy mindent lehetségesnek tartok. A művész - Ligeti szerint - megérzi a jövőt, szeizmográfja a jövendő nagy lélekrendüléseknek. Így látja Ligeti a kubizmus, konstruktivizmus stb.-ben az építészi éra bejelentőjét, az expresszionizmusban pedig egy új vallás előfutárját, mely talán csak egy évezred után fog szilárdabb formákat ölteni.

A modern «izmusok» között vannak olyanok, melyek teljesen absztraktak, amelyek teljesen kiküszöbölték a természetet. Máma ezen «művészet» uralmától még távol állunk, de a késő jövő?

Mindennek a mindenségben meg van a maga törvényszerű életlefolyása, az égitesteknek csakúgy, mint minden szerves lénynek. Meg van fiatalságuk, életük tetőpontja, öregségük, a vég. Az állatvilág tetőpontja, legnagyobb gazdagsága - úgy olvasom - a barnaszén korszakába esik, azóta dekadenciában van; az ember beavatkozás nélkül is kiveszne - bár jóval lassabban - a tropikus földrészek gazdag faunája: nincs szaporodás. Miért volna más a mi sorsunk? Az emberiség talán már közeledik is ifjúsága végéhez a játszi, a logikátlan, az érzések és öntudatlan ösztönökön alapuló korszakának végéhez; kezdődik a férfias öntudat, a megfontolás kora: az érzékek lassankint háttérbe szorulnak, visszafejlődnek - persze évek százezreiről, millióiról beszélek -! Akármilyen karikatúrája, borzalmas karikatúrája az orosz szovjet annak az ideálisnak látszó, alapjában véve krisztusinak mondható teóriának, mely az emberek teljes önzetlenségére, józan belátására építi a társadalmi konstrukciót; akármilyen rettenetes nekem az a falanszter-rendszer, mely géppé akarja lenyomorítni az embert, amelyben egy Lenin is csak a «nagy sróf» szerepét játssza, - elképzelhető, hogy valamikor, évszázezredek múlva hasonló, bár nemesített formákat fog ölteni az emberi társadalom. Hiszen Ligeti is beszél az «asztrál» lényről, az érzéknélküli lény lehetőségéről, amelyben a lélek tényleg teljesen föléjekerekedett a testnek. Az ilyen embernek azután csakugyan nem lesz már szüksége művészetre, mert a művészet az érzékektől elválaszthatatlan. Absztrakt művészet nem művészet többé, hanem matematika, amely magasabb formáiban lehet művészi, de semmi esetre sem «képzőművészet», semmi olyas, aminek köze lehetne akármihez, amit eddig művészetnek neveztünk, amire kizárólag teremtette az ember ezt a szót!

Az egyiptomiak kitalálták a dor-oszloprendet, talán egy egész évezreddel a dor-stílus születési ideje előtt, a rómaiak előre megcsinálták a barokkot; a ma művészei előre megérezték az absztrakt művészetet, azaz azt a rettenetes valamit, ami tán évezredek múlva egy sivár, csak ésszerű világban fogja mulattatni a szegény emberiséget, miként a keresztrejtvények a mait. - Művészet természet nélkül, ismétlem, lehetetlen (festészetről és szobrászatról beszélek). A természet egyedüli forrása a művészi szépnek. Ezt a természetet az ember lassankint leigázza, rabszolgájává teszi, kénytelen azzá tenni. Szaporodunk, rettenetesen szaporodunk! Nem a fehér faj, az pusztulóban van, de szaporodnak a primitívebbek, a még el nem használtak; rövidesen szükségünk lesz az egész világra. A tudomány ki fogja aknázni a sivatagokat, eltünteti a nemtermő földet, idővel valószínűleg kőből fog kenyeret, azaz holmi tápláló pilulákat varázsolni. Rettenetes háborúk, a tudomány legnagyobb brutalitásával folytatott háborúk, fognak tizedelni, ötödölni, harmadolni, míg a végén beáll a józan belátás, a születési korlátozás.

De a természet mind mostohábbá válik és mindennek dacára, az embernek meg kell majd feszíteni minden szellemi erejét, hogy helyt állhasson. A gyermekkornak, mikor anyja, a természet, gondoskodott zsenge szülöttjéről, - akkor már vége, kemény, nehéz munkával kell megkeresni mindennapi kenyerét, azaz piluláját; fiatalkori játékairól, a gyönyörű művészetekről lassankint le kell mondania; el is veszti iránt uk való érzékét, hisz idővel maguk az érzékek is átszellemülnek, absztraktálódnak.

Ismétlem, az orosz szovjet egyelőre egy gonosz álom, - bár még mindig rettenetes valóság, - de ha egy gyökerében, egész lényében annyira művésznép, mint az orosz, képes volt oly rövid idő alatt teljesen kivetkezni eredeti formájából és (részben legalább) egy oly teóriának hívévé válni, amely a tiszta ész legridegebb álláspontján állva, csak haszontalan «Überbau»-t és «svindli»-t lát mindazon ideálokban, melyek nélkülözhetetlen alapját képezik az összművészeteknek, bár tényleg semmiféle kapcsolatuk a mindennapi józan ésszel, - akkor én nagyon jól el tudom képzelni, hogy évezredek után az emberiség zöme - persze magasabb formában - ennek a gépies világrendszernek válik hívévé.

Természetes, hogy az orosz nép, mely tegnap még csodálatosan gazdag volt művészi képességekben, - nem száradt ki hirtelen és hihetetlen erőfeszítéseket tesz, hogy a lehetetlent lehetővé tegye, hogy egy az «észen» alapuló művészetet teremtsen, (miként egy szektájuk a gépet imádja Isten helyett), - de akik évezredek múlva megismétlik majd ezt a társadalmi experimentumot, azokból bizonyára már teljesen kiölte a matematikai pontossággal működő ész az «érzést». Művészet alapja pedig az érzés, soha sem az ész. Intuitiv képesség, ugyanaz, mely a gyermekben működik, az a részük, mely a természethez, a földhöz kapcsol. Az ember lassankint függetleníti magát a természettől «maga körül», később majd függetleníti magát a természet ösztönös részétől «önmagában» - érzéseitől.

Az érzés csak zavar, csak bajt csinál, ki kell vetni és vele a művészetet, ezt a gyerekes foglalkozást, mely hiszen jó volt az emberiség gyermekkorában, de sehogyan sem illik a józan férfikorhoz. Az igazi művészet a természettől, az emberi érzékek «közvetlen» munkájától elválaszthatatlan, - ezen művészetnek feltétlen hanyatlik napja, a művészi érzék mindjobban a gépen keresztül nyilatkozik meg. Szerintem tehát az, amit eddig «grand art»-nak neveztünk, hanyatlóban; nem állandóban, hiszen momentán is egy monumentális művészet küszöbén állunk és a gépies nivellálás ellen is bizton számíthatunk reakciókra - de hanyatlóban ahhoz a csúcsponthoz képest, melyet a görög kultúra idejében elért. Én Perikles korát tartom a művészi élet tetőpontjának. Tudom, hogy a festészet csak azóta fejlődött ki igazán; tudom, hogy a gótika vetekedik a görög templommal; de soha többé nem ismétlődhetik az a harmónia, a «mens sana in corpore sano» a test és lélek egyensúlyának harmóniája, mely a legmagasabb művészet alapköve.

Az emberiség fejlődik, de csak úgy, ahogy az egyes ember. Biztos, hogy a férfikornak vannak kvalitásai, képességei, erényei, örömei, miket a gyermek, a serdülő ifjú nem ismer - de azért fejlődés ez a javulás értelmében?; vagy pláne a férfikort követő aggkort illetőleg? Jómagam a gyermekkort, az első ifjúságot az ideálokkal, erős érzésekkel, képzelettel, mesével telitett első részét életünknek tartom legszebb idejének. És azt hiszem legtöbben így vagyunk, így vagyunk főleg, ha az aggkor határaihoz közeledünk és visszaemlékezünk arra a «sok bolondságra». Amit nyertünk az egyik oldalon, azt vesztettük a másikon, szerintem túl vagyunk az «aranykoron!»

Node azért isten ments, hogy sírni kezdjek, vagy Jeremiádokat zengve, játékrontónak toljam fel magamat - hisz még jó fél lábbal benne állunk az ifjúságban, benne a hóbortos impresszionizmus igazán nem férfiasan józan korának utolsó «rezgéseiben». - Micsoda őrület és «svindli» az egész vonalon, politikában, társadalmi életben, művészetben - távol, nagyon távol állunk a józanságtól, legtávolabb ama kommunista experimentátorok, akikben csak úgy tobzódik a többé-kevésbbé öntudatos szemfényvesztés!

Az a jelen száraz neoklasszicizmus, mely nékem nem tud nagyon tetszeni - az se lesz végleges formája a művészi konszolidációnak; több lesz abban az utolsó korszak impresszionisztikus színgazdagságából, könnyedségéből - egy szóval nincs még közvetlen veszély és én is majd

csak elhelyezkedem az új érában, ha majd «megüt» annak szele, mit Ligeti szerint észre se fogok venni - de azért nagy vonalaiban úgy ítélem meg a távol jövőt, mint a fiatal az öregséget. Persze nevetség ilyen távoli veszélyekkel foglalkozni, amelyeket úgyse tudunk elhárítani: - van azonban egy közvetlen veszély, melyre nem én mutatok rá először, de amelyet magamfajta embernek nem lehet eléggé hangsúlyozni, az a veszély t. i., hogy korunk a technika és tudomány hihetetlen térhódítása közepette elveszti lassankint képességét a «civilizáció» és «kultúra» megkülönböztetésére; az anyagi és magasabb szellemi értékek elválasztására. Az amerikai «kultúrában» is felettünk állónak érzi magát, pedig egyelőre kultúrájuk lényegében importált, amilyen a rómaiaké volt és ezen importált értékeknél is hiányzik még a belső kapcsolat. Az amerikai - Kayserling szerint - nincs annak tudatában, hogy az ő materiális civilizációjuk «lehet» idővel egy új kultúra alapja, de magában még nem kultúra és ez az amerikai mentalitás lassankint tért hódit az egész világon, mert hiszen Amerika majmolói lettünk. Ezen nagy tévedésen alapszik a gép közvetlen bevonása a művészetbe, a gép esztétikumán, mint természeti szép pótlón való örökös nyargalás, mely törekvésnek illuzórikus voltát csodálatoskép egy Troczky is fölismerte.

Máma elsősorban civilizációt csinálunk, az tagadhatatlan - de e mellett titkos, alig észrevehető mélységekben lassan csíráznak a jövendő évszázadok után beköszöntő nagy «új» kultúrának magvai: ki tudja, melyek azok? Ki hitte a rothadó római birodalom bölcsei között, hogy a jövőt a katakombák mélyében készítik elő, és nem a római tehnika ama monnumentális alkotásaiban, melyek még romjaikban is ama kor hallatlan szellemi erejéről tanuskodnak.

Máma sem a tehnika és tudomány csodálatos vívmányai képezik a jövő kultúra «magvát», csupán «talaját», mely époly kevéssé hasonlít majd ama belőle fejlődő kultúrához, mint a fa azon talajalkotó elemekhez, melyekből táplálkozik. A római analógia szerint a művészetek közt az építészetnek lesz legtöbb szerepe ezen jövő ideál, ezen jövendő «világnézet» kialakításában: - mert csak egy ilyen képezheti egy új kultúra alapját (Ligeti). Ha a mi szerepünk, festőké és szobrászoké, ama jövendő kultúra későbbi fázisaiba is fog esni és ha nem is tudom elképzelni, mily természetű lészen ezen jövendő «chauffeur»-korszakban, mely az utolsó nagy «paraszt» és az azt megelőző «vadász» korszak hatalmas kultúrhullámait fogja követni (Ligeti), de azt tudom, hogy kultúrtermelő hatásunk máma is nagyobb, mint bármely tisztán anyagi értékeket termelő szellemi diszciplináé.

De hagyjuk a távoljövőt, nekem utóvégre a jelen és a közvetlen jövő a fontos. És ha itt vannak is szerény kifogásaim, azért nem esem kétségbe. Igaz, szeretném, hogy nem egy boxmatch, labdarugás vagy repülési bravúr mozgósítana százezreket és okozna alkalmilag ájulásokat és szívszélhüdéseket; hanem inkább egy hatalmas művészeti alkotás bemutatása mint Leonardo idejében - de azért bölcsen belényugszom, nem tudván rajta változtatni. Belényugszom abba is, hogy lassankint mindaz elpusztúl, mi nekem kedves (Istenem, mily fájdalommal gondolok sokszor a Hortobágy halálraítélt poézisére) - mert még így sem cserélnék, piktor létemre, senkivel a világon. A pikturánál nincs szebb, függetlenebb foglalkozás a földön és miután a professzúra minden valószínűség szerint meg fog őrizni az éhezéstől és így az ilyen fejedelmi (persze a reneszanszra gondolok) foglalkozással jogosan együttjáró szenvedések egy része alól is fel vagyok mentve - igazán nyomorúlt hálátlanság bűnébe esnék, ha nem zengenék hozsannát mindennek dacára. Hisz belátom, nevetséges, hogy izgatnak a távoljövő problémái. De ha az, amit a pusztuló kedves értékek helyébe kaptam, számomra úgyszólván értéktelen; mindaz mit a «wie herrlich weit wir es gebracht» utálatos frázisa foglal össze. Nekem az a kis falu, melyben dolgozom, hol nincs se bolt, se pósta, se kocsma (tehát nincs civilizáció), minden áldott napjával, ha bejárom dombjait, erdeit, hallgathatom rovarzümmögését, madárcsattogását, nézhetem marha- és disznócsordáját, mindenféle háziállatát, primitív embereit - oly óriás élvezetet nyújt, amellyel «egészen biztosan» nem vetekedhetik holmi autó globtrotter vagy óceánrepülő élvezete. Igazán szeretném - előbbi jövendölésemmel ellentétben, ha nem sikerülne a Holdba vagy Marsba való átrepülés - azzal csak a hisztériáig fokozódnék az a határtalan önérzet, mely máris földünk egyik legellenszenvesebb lakójává tette az embert.

Erkölcsileg alapjában alig javultunk, épúgy gyűlölünk, csalunk, rablunk, ármánykodunk, mint a

történelem legsetétebb korszakaiban és micsoda poézis volt régente a gyilkolásban szemben a mai hideg, személytelen «versachlicht» öldökléssel. Itt persze Ligeti a közeljövőben az építészeti mentalitással kapcsolatban biztos javulást igér és ez a legerősebb ír festő sebeimre.

Mindazonáltal nagyon félek, hogy reinkarnálódnom kell - talán már mint matematikusnak és azért nagyon örülök, hogy a spiritiszták szerint (úgy hallom) van reményem, hogy a legvégén a Venusra kerülök, ahonnan aztán, úgy hiszem - könnyhullatás nélkül lehetek majd tanúja földünk végleges pusztulásának. Remélem, hogy ezen világáruló kijelentésem miatt nem fognak már most, itt e földön kerékbe törni.

„Завтрак". Рисунок углём.

Зимой".

екрасным произ-
на „Борющиеся
остью движений,
расок и уверен-

Оскар Глатц ис-
Его творчество

тесно связано с их изображением, в ч
пейзажа и венгерского крестьянина.
посвящает главным образом изображе
неимущих сёл, босоногих детей, вообщ
ших самый угнетённый класс полуфе
Венгрии. Наблюдая жизнь усталых, из
содержавшихся в невежестве кресть

1958. III. 1.

Nagy részvéttel temették el Glatz Oszkár Kossuth-díjas festőművészt

Glatz Oszkár Kossuth-díjas kiváló művészt pénteken délután barátainak, növendékeinek és tisztelőinek népes tábora kísérte utolsó útjára a Farkasréti temetőbe. Az egyházi szertartás után *Domanovszky Endre*, a Képzőművészeti Főiskola főigazgatója mondott búcsúbeszédet a főiskola tanári kara és az egykori növendékek nevében

— Hálásak vagyunk neked — mondotta a többi között —, mert csaknem egy negyedszázados fáradhatatlan tanári működésed alatt mindvégig fiatal akartál és tudtál maradni, minden próbálkozásunkat megértéssel és meleg szeretettel segítetted. Hamar megértettük, hogy művészi kifejezésben csak annak van értelme és létjoga, aminek belső tartalma is van.

A temetésen küldöttség képviselte a Nógrád megyei Buják lakosságát, amelynek körében évtizedeket töltött a nagy mester, s akikről annyi szép és értékes képét festette. Nevükben Almási Miklós, bujáki iskolaigazgató mondott búcsúszavakat.

Az egyházi szertartást követően a mester egyik volt munkatársa Eötvös Gyula olvasta fel versét. Ezután a sírba eresztették a koporsót, s a friss hantot rövidesen elborították a kegyelet, a tisztelet és a hála virágai, köztük az Országos Béketanácsé, amelynek Glatz Oszkár is tagja volt, és a bujákiak hatalmas koszorúja. (MTI)

A magyar párt- és kormányküldöttség távirata a magyar határról

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ és CHIVU STOICA elvtársaknak

Bukarest

Drága Elvtársak!

A testvéri román nép gyönyörű országából hazatérőben a Magyar Népköztársaság kormányának és a Magyar Szocialista Munkáspártnak, valamint az egész magyar népnek a nevében forrón köszönjük Önöknek, a Román Népköztársaság kormányának, a Román Munkáspártnak azt az elvtársi, baráti fogadtatást, amelyben a Román Népköztársaság területén való tartózkodásunk során mindenütt részünk volt.

Köszönetünket fejezzük ki azért a sok-sok élményért és az igazi testvéri szeretet számtalan megnyilvánulásáért, amellyel Románia városainak, falvainak lakossága, a román munkások, parasztok és értelmiség képviselői részéről küldöttségünk mindenütt találkozott. Mi ebből a fogadtatásból a román népnek az egész magyar nép iránti megbecsülését és szeretetét éreztük.

Látogatásunk és őszinte, elvtársi légkörben lefolytatott tárgyalásaink nagy lépéssel vitték előre a szocializmus építéséért folytatott közös harcunkban megedződött barátságunk és együttműködésünk ügyét.

Láttuk, milyen hatalmas tettekre volt képes a román nép, amikor a szabadság több mint egy évtizede alatt soha nem látott ütem-

„Буйволы“.

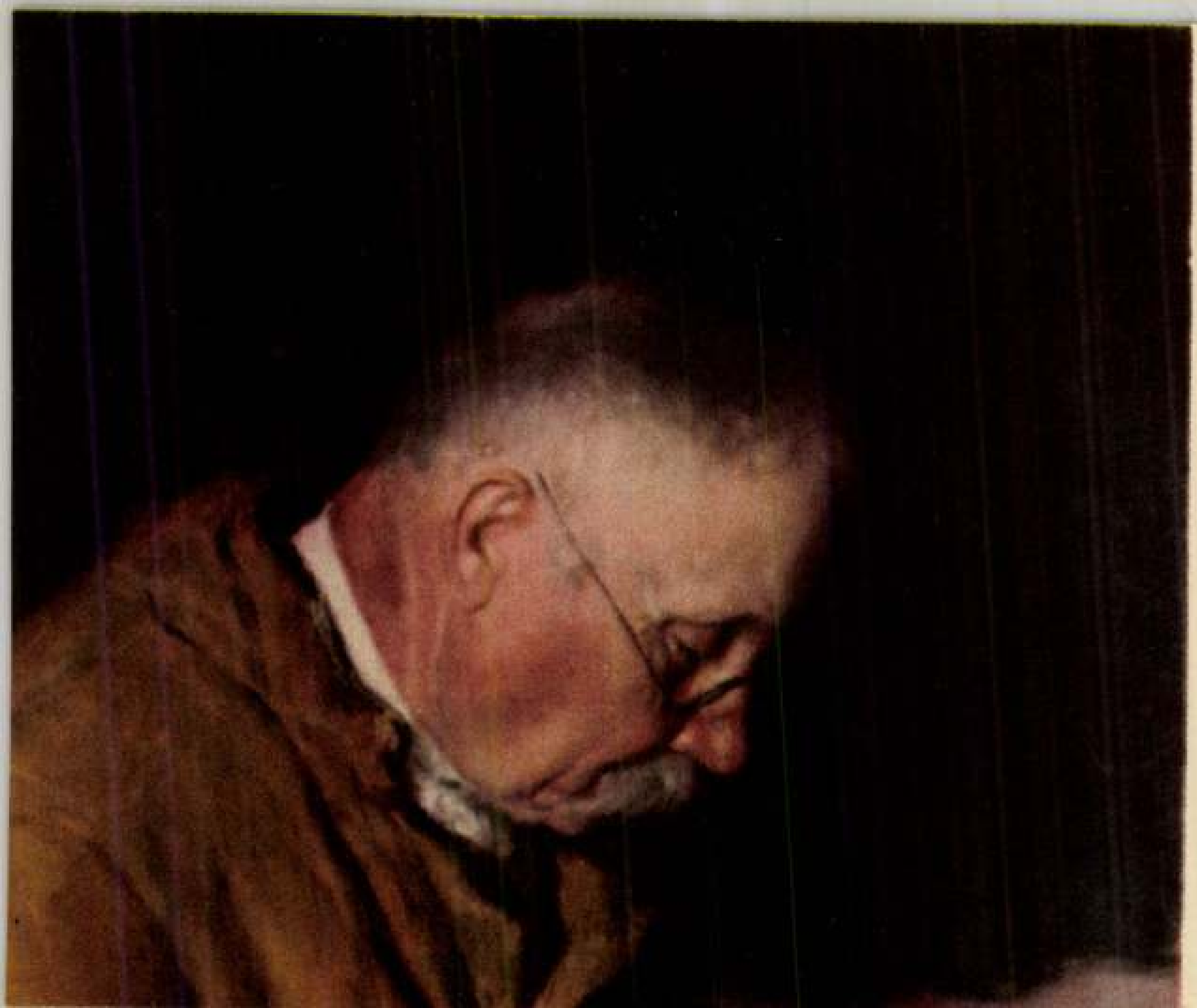

Автопортрет.

„Геза Гардони.“ Рисунок углём.

Глатц

герской деревни

роизведений Лауреата премии Кошута, художника
графических произведений отражают шестидесяти-
ожилых венгерских художников. Всю свою жизнь
го пейзажа, деревни и крестьян. Он всегда стре-
ость. Его величайшая заслуга — это стремление
в изображении. Она тем более высока, что в
тилетий он упорно, последовательно и сознательно
аря этому, несмотря на свой преклонный возраст
ть, способствуя развитию социалистического реа-
энергией продолжает он свою работу, обогащая
разительное искусство. Так например, на Третьей
кар Глатц одно из своих полотен посвятил дружбе

ь охватывает не один этап истории новой венгер-
, Мюнхене и Париже он присоединился к надьбаньской группе художников. Эта группа состояла из нескольких молодых прогрессивных художников, выступивших в конце XIX столетия против застоявшейся консервативной атмосферы академизма и основавших школу живописи в Надьбане, где они работали каждое лето под руководством своего учителя Шимона Холлоши. В живописных окрестностях ре-

„На румынской границе“.

„Мать с ребёнком".

„Дедушка читает сказку".

„На дороге". Рисунок мелом.

„Обед". Рисунок углем.

„Женщина с хворостом".

Портрет Кароя Лика.

„На дороге". Рисунок мелом.

Glatz o.

„Мать с ребёнком“.

„Дедушка читает сказку“.

„Женщина с хворостом".

Glatz O.

Портрет Кароя Лика.

„Отдыхающее стадо на берегу Балатона".

„Женщина с хворостом".

Портрет Кароя Лика.

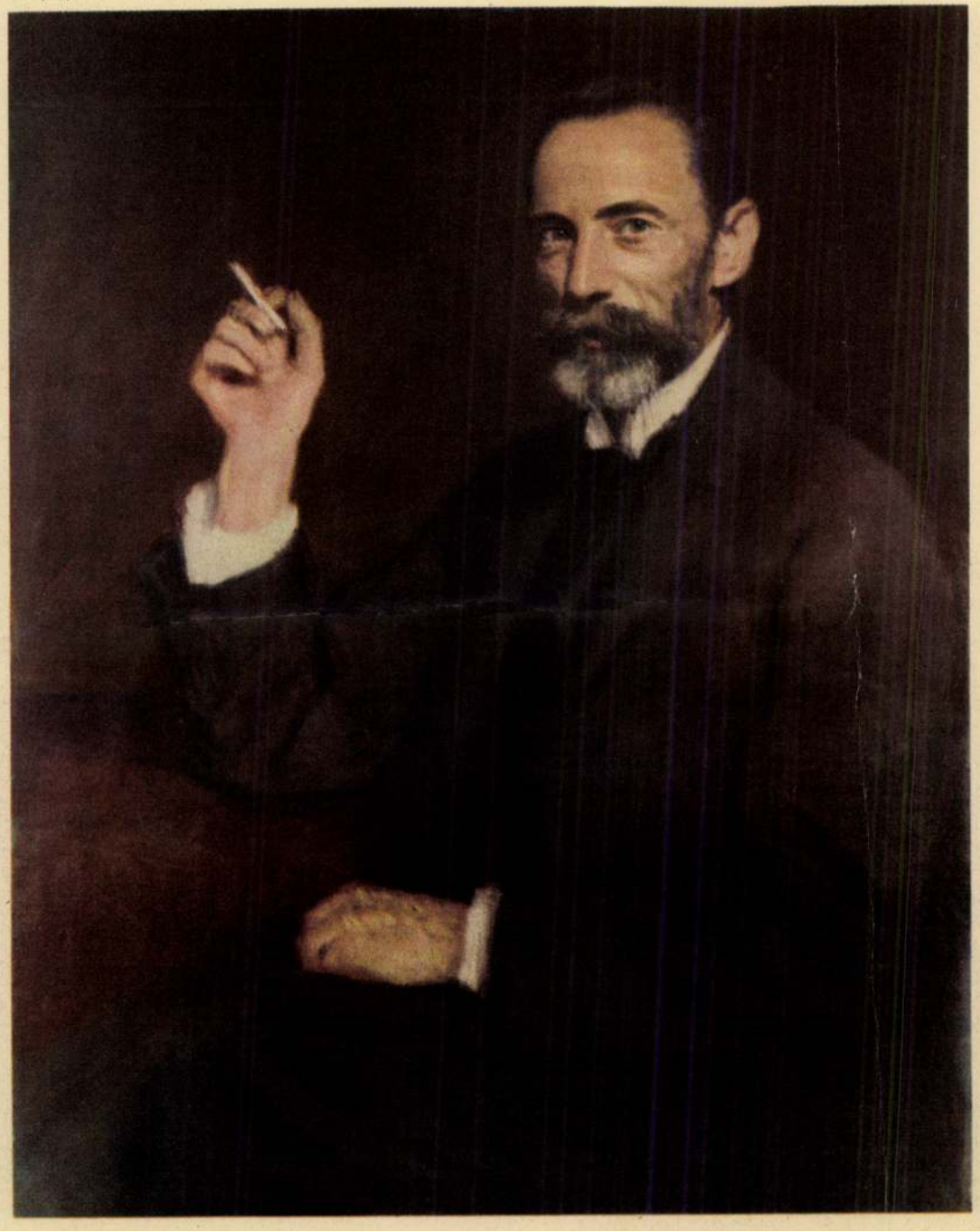

„Отдыхающее стадо на берегу Балатона".

Оскар

ХУДОЖНИК В

Весной этого года открылась вы
Оскара Глатц. Около двухсот пол
летнюю деятельность одного из
посвятил Глатц изображению ве
мился правдиво передавать дейс
к общедоступности и к реалист
обстановке формализма прошедш
вёл свою реалистическую линию.
он ещё в состоянии плодотворно
лизма в нашей живописи. С огр
каждым новым произведением на
Венгерской художественной выста
корейских и венгерских пионеров

Сейчас Оскару Глатц 81 год. Е
ской живописи. После учёбы в Бу

Glatz O.: GÁRDONYI GÉZA

...ламц

...ерской деревни

...зведений Лауреата премии Кошута, художника ...фических произведений отражают шестидесяти-...лых венгерских художников. Всю свою жизнь ...пейзажа, деревни и крестьян. Он всегда стре-...ь. Его величайшая заслуга — это стремление ...зображении. Она тем более высока, что в ...тий он упорно, последовательно и сознательно ... этому, несмотря на свой преклонный возраст ...способствуя развитию социалистического реа-...гией продолжает он свою работу, обогащая ...тельное искусство. Так например, на Третьей ...латц одно из своих полотен посвятил дружбе

„На румынской границе“.

Glatz O.

PESTI HIRLAP
GLATZ, KESSLER & BUBA

KAREN MORLEY MOZICSILLAG.

Glatz Ondrás

U. 3824.

Juliska és bulája

c. olajf. repr.

Pest-H V.

1930. okt.

Szines cimkép

Heinrich

4557. Zügel ~~Kennik~~:

Pihenő juhnyáj

A előtérben, részben állva,
és egy bekerített helyen ábrázolva.
fordult ~~de hátra~~ kos vált ki,
vetett társa mellett ~~egy~~ fehér bá
csoportból pedig a szembe néző
immenső kopaszt hátán nyu
felhős égbolttal. Jobbra alul
Marx Ig.

Vászon, mér. 59.3:99.
6000 K.-- Grof Andrássy De
9-én /631-913/.-- A Magya
913/.-- Átvétetett 1913 á
jelentetett 1914 márczius

Glatz Oszkár

Képeiről szóló repr.-ök

A Pesti Hirlap Vasár-

nappja. 1930. 48, 19,

13, 41, és 29. szá-

mában.

Miniszter Ur !

m !

rszágos Bizottságának az 1934-
l szóló felhasználási terveze-
zerencsém felterjeszteni.
gjegyezni, hogy a költségvetés-

Glatz Oszkár

"Magyarok" c. festményét bemutatja a lap. Két öreg embert ábrázol kisgyerekkel, étkezés közben.
Repr.

Élet, Bp. 1916. juli 16. VIII. évf. 29. sz. 55. lap.

Glatz Oszkár

Három müvész alkotását bemutatja a lap kiállításokról:

Barabás Miklós: "Vallomás" c. müvét az Ernst Muzeum legutóbbi akció-kiállításáról,

Glatz Oszkár: "Pásztorok a Balaton partján" c. müvét a Balatoni Kiállításról és

Nádler Róbert: "Terefere a mosásnál" c. festményét szintén a Balatoni Kiállításról.

Repr.-ók.

Élet, Bp. 1922. márc. 5. XIII. évf. 5. sz. 103, 107, 109. lapokon.

Glatz Oszkár

Carpaccio: "A Nemzeti Szalonban Glatz Oszkár és Wildner Mária müveinek kollektiv kiállitása" cimmel ir a két müvész alkotásairól.

Glatz Oszkár: "csupa plein-air, napos dombol-dal, Balaton, nyárfa, egy két arckép és sok jó, őszinte, becsületes grafika,"-mondja a kritika.
A lap bemutatja: "B.E. urhölgy arcképe" c. festményét, mely egy sötét ruhában, fekete kalapban, fotelben ülő nőt ábrázol.
"Eső után" c. tájképe virágos réttel, a fák mögött a hegy aljában ttemplommal.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1910. okt. 9. II. évf. 39.sz.
475, 477, lap.

Glatz Oszkár

Mikszáth Kálmánról készitett szobormüvet Kacskovics Géza, "Mikszáth Kálmánnak" felirás látható a szobron a müvész aláirásával. Az iró temetésének alkalmával hozza a lap. Repr.

Mikszáth Kálmánról készitett portrét Glatz Oszkár. A képet bemutatja a lap. Repr.

ÉLET, Bp. 1910. juni. 5. II. évf. 23. sz. 739, 743. lap.

Glatz Oszkár

"Vásár" c. festmény Székely Andor munkája.
"Tájkép" c. " Kosztolányi Kann Gyula müve.
"Anya" cimmel Glatz Oszkár festménye
"Hegyi tájkép" Mednyánszky László alkotása
„Csendélet" c. szobarészletet Zádor István készitette.
Fenti müveket bemutatja a lap a MÜVÉSZHÁZ kiállitásáról.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1913. febr.9. V.évf. 6.sz.
" " " " 16. " " 7. "
166, 167, 169, 183, 215. lap.

Glatz Oszkár

Az itt következő festőművészek és szobrászok alkotásait hozza a lap:
Kandó László: "Női arckép"
Udvary Géza: "Danta Alighieri Arcképe"
Beszédes J. László: "Tárogatós" c. szobor
Markup Béla: "II.Sándor cár pályamű főalakja" c. szobor
Jendrassik Jenő: L.A.kiasasszony arcképe"
Kiss Rezső: "Anya gyermekével" c. kép
Telcs Ede: S.A. uriasszony" mellszobra
Glatz Oszkár: "Az iga" c. kép
Benczur Gyula: "Ikervári krizanthem"
K. Spányi Béla: "A csókai kőhid" c. kép.
Repr.-ok.

ÉLET, Bp. 1912. május 5. IV. évf. 18. sz.
564,565,568,569,572,573,574,575,577. lap

Glata Csrár

Glatz Oszkár

Anya. (repr.)

Artner Tivadar: Nyugodjék művészete. Bp. 1965.
Gondolat K., 608 l., ill.

539.1.

Glatz Oszkár (1872 - 1958)

Zászlóünnök 1938 (vázlat)

Magyar Ifjúság 1963 VIII. 10

Glatz Oszkár
testő

MDK

„Játszadozó lábapárelor-
leanyok" (versek)

— : A szerző kiadása

Nők lapja, 1968. máj. 9. - 26 lap.

Glatz Ondrás

Az operáció c. Szepé-
nek szines repr.

A Pesti Hirlap Vasár-
napja. 1931. jún. 7.

Glatz Oszkár

U. 3754

Újratosság c.
olajf. vászon
repr.

Pesti Hirlap Vasárnapja

1931. márc. 29.

2901

14 Ch. Jacquemin:

Cs. Pamstan 1813. május 23-án. + 1894. m

A legelőn.

A kisvé domboz
pázsitszőnyeg felügyeletére
lehevereden, nyolc pedig
terére könyökölve állat
fehér kendővel kötött be,
sokmagja sötét szinü,
puszta kord. A háttérben
zöld. Zöldre alól balra: ⇒

Vászon, méret
~~Vetette 1877/8~~
~~Sz. Szept. 356.~~
~~Ny. 251.~~
~~IV: 14.~~

Ta melyek közé több
kisebb fa is van,

IV: 251.

Glatz Oszkár

U. 3833

Parasztleányka, olj., szineven rep.

Pesti Hirlap Vasárnapja. 1930 jul. 20

Római terracotta babafej X.148.

Glatz Oszkár

U. 3830

Anya gyermekével,
olajf. repr.

Pesti H.V.
1930. máj. 11.
Szines cinkgr.

Réthly Antal dr. X. 151.

Glatz Oszkár

U. 3719

Pásztorfiú, pastell

Bruckner repr.

Pesti Hirlap Vasárnapja

1930. máj. 30.

Livorno IV. 204.

Glatz Oszkár

Rózsehordók. 1898.
Birkozó fiúk 1901

/repr./

A Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.

Moszkva 1961. Képjegyzék. 98-99

MDK

Glatz Oszkár

Fáthordó paraszt, repr.

Ligeti P.: Helyünk a világban. Magyar Művészet 1926. 1. sz. 18.l.

Glatz Oszkár

A nyár c. darabja
repr.
Ujság. 1924. jul. 6.

XXIIEME EXPOSITION BIENNA

1940 * I

NOT

om et nom :	.....
sse :	.....
et lieu de naissance :	.....

Titre de l' oeuvre

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

~~Czencz József~~

~~Czóbly Dénes~~

Glatz Oszkár

lárd

Dóry 1927

27. l.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

190 8 évi 22398. számv. sz.

.....ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

1147
949

Méltóságos

báró Fors

a müemlékek ors

147
51
198

Mult évi októbe

van szerencsém Méltóságo

bártfai régi városház he

Glatz Oszkár

Késül a papírvirág
c. kepe repr.

V. Neuzeti képtárm.
kiáll. kat. 1939. Kassa

A kiállítást

HÓMAN BÁLINT

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából

és az

ORSZ. IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI TANÁCS

Glatz Oszkár

Vadászó c. kép
repr

Lóránth László:

Palette. [Bp 1944]
76–78. l. Önarcképpel.

Nincs, figyelembe veendő
adatokkal.

Glatz Oszkár

Az öreg Mühe c.
Képzőművészet
Képzőművészet
1932. 55. sz.

:orio Crivelli.

! és 1501 között.

ı és egy kissé balrafordultan, a, hogy lefelé tekint és nézi it kezeivel tart és a kinél ten- fejét dicsfény ékesíti, csakhogy zór sugarakat. Közűlök Mária

derékon megkötött piros ruhát dig, a ki fején, nyakán és kéz-, rövid ujjú zöld köntöst visel. nyv és leveles galyon három lögöttük mintázott draperia és les szárú körte és alma lóg. nőzött égbolttal és balról kerek zélén:

S:CRIVELLIVENETI

. — Lelt. sz. 4214. — Becsértéke ffy János hagyománya 1907 no- - Az átvételre és az átvétel jóvá- ıt lásd a 4203 lelt. számnál. — 16-án (453–913).

ó adatok a Szépművészeti Múzeum- *elli:* Mária a gyermekkel.

: vonatkozó egyéb adatok és pedig: 20–908. pag. 21. Nº 15). *Carlo* Kinde. Ölgemälde, im vergoldeten, anden geschmückten Rahmen. Das gesprungen (In der Stiegenhalle); (2080–908. pag. 1. Nº 9). *Carlo* ei Baslini in Mailand gekauft im eit (Im Treppenhause);

ben (1893–912. Nº 13). *Vittorio* ı Jézussal;

an (2165–912. Nº I: 13). *Vittorio* ı Jézussal. Fa, 68 : 51 cm.

111
855 (4214).
973 (34).
13 (1001)

Glatz Oszkár

Vasárnap c. Egy
repr.-
feitintetési emlékre

Déry 1927

118.1 -

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Glatz Oszkár

Magyetó" c.
kepe repor-

Bery 1927

122 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Glatz Oszkár

Derry 1927

lásd névmutató

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Glatz Oszkár

Munkában
c. kézi
repr.

A Pesti Napló
Vasárnapja
1933. aug. 27.

sonló és egyéb üggyel kapcsolatban
én megkerülésemmel a honvédelmi mi
ket ne terjesszék fel.

Egyben hivja fel C
szervek figyelmét az 1.300/Om.biz.
1.eljárási szabályok III.részére.
nak az elmult évben történt életbe
szére megadatott a lehetőség, hogy
szolgálatra tekintetbe jövő nélkül
téséről - évenkint előre - tervsze
nak. Épen ezért soronkivüli kérelm
tózkodni kell. Erre csak a végső e
az 1.210/Om.1.1943.számu H.M. rend
betartani.

Budapest, 1943.évi

Valamennyi Om. Sz

Glatz Oszkár

A hetvenéves Herzog Fülöp
nincs repr.

A Pesti Hírlap Vasárnapja
1933. 38. sz.

Harafelé nincs repr.
u.o. 1933. 33. sz.

Munkában nincs repr.
u.o. 1933. 35. sz.

Szép Küldi szionek
szivesen nincs repr.
u.o. 1933. 27. sz.

Glatz Oszkár

Fg. Kell fogni a hörgőtőt! c. Kejczek szines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1932. dec. 4.

Nyugtunk vál. c. Kejczek szines repr.

u. o. 1932. okt. 16.

A hátvaneves Glatz Oszkár (Onarcrejt. szines repr.

u. o. 1932. okt. 16. Elektrával!

Glatz Oszkár

U. 3716

Pesti Hirlap, Vasár-
napja 1931
szept. 13.

Szinesen repr.
Sokác menyecske
szokával-

Lelet 1 Kisapáti IV. 70.
— Kurdi IV. 70, 71,
— domainszai IV. 70, 72
— Konjáthi IV. 70.
— puhói IV. 70.
— battai IV. 72
— somlyói IV. 72
— glasinaci IV. 73.
— Koroncsói IV. 73.
— lengyeli IV. 74. 75.

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár: A magyarországi vidékek pusztulása. Pesti Hirlap. 1930 dec. 25. (A szerző önarcképével.)

U. 3083.

21 Gonz. sz Alajos		Julián vt. **Izraelita** Szivan 27
Csütörtök 22 Paulin pk., Ákos		**Protestáns** Paulina **Görög** Özséb pk. **Izraelita** Szivan 28
Péntek 23 Jézus sz. Szive	Ujhold 2 óra 22 pk.	**Protestáns** Zoltán **Görög** Agrippina **Izraelita** Szivan 29
Szombat 24 Ker. sz. Iván.	1933 **Junius** 30 nap	**Protestáns** Iván **Görög** Iván szül. **Izraelita** Korakh.

Nap kelte 4 óra 02 pk. — Nyugta 20 óra 01 pk.

Glatz Oszkár

U. 3747

A falu népe,
fenti olajf. vászon
repr.

Pesti Hirlap Vasárnapja
1931. nov. 22.

282

Berlin 1882. február 11-én)

ábrázolt
~~[illegible]~~ fátyol nő jobbra fordult s arcél-
tömlőába fésült fekete haját telegő kontyba
ja selyemruhája mélyen ki van vágva nagy, kerek
ba; tarnap szemes bundáját pedig jobb válla
ér inlágítása vörösbarna. Zöldre fölül jobbra:

rei
~~II. Ára 720 fr.~~

15

Glatz Oszkár

Békecsés menyecske
c. fametszetének szines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja
1934. jan. 21.

Márkás c. kéziratok
szines repr.
1934.
M. o. Márc. 4.

Glatz Oszkár

Ajtatosság c. képe
háromszínnyomatban re-
produkálva:
A Pesti Hírlap Vasárnapja
1933 okt. 29.

U. 3624.

Glatz Oszkár

Bujáki asszony, szines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1934. máj. 6.

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

17 KÉPPEL

EGER
AZ EGRI KERESZTÉNY SAJTÓSZÖVETKEZET KÖNYVKERESKEDÉSÉNEK KIADÁSA
AZ ÉRSEKI LÍCEUMI KÖNYVNYOMDA NYOMÁSA
1934.

Glatz Oszkár

Egy mondat a dombo-
oldalon c. képé-
nek szines repro-

A Pesti Hirlap

Vasárnapja

1935 jun. 9.

Glatz Oszkár

Tavaszi munka c. képének szóló rep.

A Pesti Hirlap Vasárnapja. 1935 ápr. 14.

Zólyomi ág. ev. egyhár VIII. 40.

Glatz Oszkár

Parasztlány c. kép ügy-
árverési Csarnok aukció kat.

40. sz. 1927. dec.

Glatz Oszkár

Szkh. Kassák szobrai
rajz.

Szmlázó. Szobrászat
1941. máj.

A KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK NÉVSORA.

Andrássy Kurta János sz. Batthyány-utca 19. (126.)
Ambrózy Sándor sz. Bálvány-utca 13. (122.)
Anka Ilonka sz. Pestszentlőrinc, Üllői-út 149. (295.)
Ágoston Venczel f. Baja, Tanítóképző. (367, 383.)
Áldor János László f. Kelenhegyi-út 12. (61, 269.)
Ámos Imre f. Képíró-utca 8. (183.)

Berán Lajos sz. Ybl Miklós-tér, Várkertbazár. (147.)
Beron Gyula f. Erzsébet-körút 36. (86. 400, 401.)
Biczó András f. Ráday-utca 34. (308.)
Biai Föglein István f. Balaton-utca 10. (358.)
Boldizsár István f. Aréna-út 84. (94, 208, 222.)
Bornemissza Géza f. Bercsényi-utca 6. (107.)
Bor Pál f. Eskü-út 6. (360.)
Bory Jenő sz. Andrássy-út 71. (143, 158.)
Bosznay István f. Fő-utca 2. (2, 3, 4.)
Bődy Kálmán sz. Hidegkúti-út 84/a. (421.)
Burghardt József f. Rákosszentmihály, Szent Imre-utca (290, 296.)
Burghardt Rezső f. Kelenhegyi-út 12. (242, 244, 246.)

Csánky Dénes f. Fadrusz-utca 6. (249, 250, 253.)
Cserepes István f. József-utca 57. (124.)
Cserhalmi Jenő sz. Horthy Miklós-út 56. (76, 81.)
Csillag István sz. Izabella-utca 65. (164, 167, 168.)
Csók István f. Bajza-utca 23. (22.)
Csorba Géza sz. Százados-út, Művésztelep (133.)
Csucs Ferenc sz. Sashalom, Pozsonyi-út 36. (149.)
Czopez János f. Peterdy-utca 39. (64, 272.)

Glatz Oszkár

Legelő bikák c. Lépe
repr.

Árverési Csarnok
aukció Kat. 35. sz.
1926 dec.

Glatz Oszkár

Nagybánya táj

Repro

Árverési körlevél

1938. 4. sk. 17.

358. 359.

Glatz Oszkár

339/5 Anya és szemeke

Repr.

Arverés Közlöny

1936. 4. sk. 4.

TRANSCRIPCIÓN

Glatz Oszkár

66 - 69. sz. 70 - 72. sz.

lárd

Ujvidéki kiáll. Eat.

1943. dec.

Glatz Oszkár

Bakancsos tisztogató öreg c.
kepe. repr.

Újvidéki kiáll. Ed.
1943. dec.

Glatz Oszkár

Bujáki csendélet (a meg kulajdonképen nem az, mert egy öreg parasztasszony ábrázat ölében egy kislánnyal)

repr.

Művészet 1917 57. l.

Glatz Ondrej

Látozó gyermekek c. fest-
menye repr.
Művészet 1918. 65. l.

Glatz Oszkár (1872 – 1958)

Miklós és Kálmán (1906, színrajz, 47,5 x 40 cm, repró)

Kiss Sándor: Magyarország törvényeinek képeskönyve 1849-1945 (Bp. 1969)

139 old.

Glatz Oszkár

Olah pásztor, rajz.
repr.

Művészet, 1910 120.l

Nagyságos

Szendrényi Gyula

tőlhely

Budapest,

IX. Rákos u. 40.

Múzeum. Orr. Ny.

Glatz Oszkár

Este c. rajza repr.
Művészet 1911. 16. l.

Glatz Oszkár

Gyulai Pálról készitett rajzát a lap bemutatja cimlapján.
Repr.
A Müvészet c. rovat sign. nélkül beszámol a KÉVE kiállitásáról, melyen részt vett a müvész.

A HÉT, Bp. 19o9. nov. 14. XX. évf.
46. sz. 762. lap.

verno del dopoguerra, mortificatore di ogni virtù nazionale, me-

dal corpo dei Bersaglieri, contro

Glatz Carlini
fondo
Landau Margarini
1930. 735. l.
Lieffee
Glatz Oreste

Fulgidissima tra quelle di tanti eroi, la figura di Enrico Toti, vero popolano di razza, nato sull'Esquilino, che non abbattuto dalla disgrazia di aver perduto in un accidente ferroviario la gamba sinistra, aveva temprato saldamente la sua volontà, si era avvezzato al lavoro, alla disciplina, al sacrificio. Provvisto di una sua cultura, tutta pervasa da un alto spirito idealistico, aveva stampato nel 1911 un opuscoletto *Volere è potere*, in cui esaltava la forza dell'ideale, e la necessità della fiducia in sé stessi: « *Il mondo ha bisogno di uomini forti che sappiano resistere* ».

La morte eroica del bersagliere Enrico Toti, che accerchiato dal nemico scagliò sdegnosamente contro gli assalitori la sua

Glatz Oszkár

Lyka Károly arcképe
(elmélkedés)

Repr.

Szépmüvészet

1942. d. n.

Glatz Oszkár

ünneplőben c.
képe repr.

Nyár a művészetben.
(Budap., 1940.) 7. l.

Terefere
Kokoriczy
Nyár

címen
nonnyar
a kép
szerepel!

ikgyűjteszlag gondoskodik
arról, hogy

F

a hogy a

~~a hogy a jóváhagyott~~

nyilvántartásban ~~[illegible]~~ felt

~~[illegible]~~ épületek átalakításá

vagy lebontásához ~~szükség~~

1.4. 1282 Orsz. Bizottsá

Glatz Oszkár

„Est a havason", 1896, olaj, vászon, 180 x 281 cm. M. Nemzeti Galéria; 124 db. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Glatz Oszkár

Anyja és gyermeke c.
kepe repr.
Pásztortűz. 1930. szept. 21.

rique à Vienne et j'ai pass
je parle et j'écris couramm
une certaine pratique dans l
commerciale et je suis bon

Ci-joint je
diplôme de maturité, mon ac
mandation de la part de m

Dans l'espoir
mes capacités, je vous prie, d
salutations sincères et respect

Glatz Oszkár

Nyár c. Egy
rep.

Művészkurír

1936. 2. sz.

— Érsekujvár. —

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Glatz Oszkár

Nyár c. Erpl
repr.

Művész-Élet

1973.
12-13. sz.
(borítóról)

den, Dresdaban, sok [illegible]
kintélyes angol konkurenciának, **az első díjakkal** tüntették ki s a legtekintélyesebb hirlapok is kiemelték.

Egyuttal ajánlom a **fényüzési- és használati ebek**: mint h e g y i k u t y á k (legnemesebb, hosszú szőrű faj), *ujfundlandi, leonbergi, ulmi, dán hajtóvadász-kutyák, bulldoggok, magyar* és *királyfarkas-kutyák, angol mopszok, setyempincsek, bolognai, rattler s más kutyák, legkülönfélebb specialitásait.*

Fizetés csak az átvétel és választás után eszközlendő!

Schweinitzban levő állandó kutyakiállitásomban folytonosan 50—100 nagyobb nemesfaju eb látható. Egész hatalok i.t hiányzanak. Miután nem akarom hogy sok szédelgővel, a ki hangzatos hirdetéseket ad mindenfelé, noha egy kutyája sincs, összehasonlitsanak, egyszer s mindenkorra 100 márkát fizetek annak, a ki schweinitzi állomásomon legalább 50 kutyát nem talál.

Árjegyzékeket (francia és német nyelven) illetőleg számos előkelő sportsmanek és vadászok ajánlatait bárkinek ingyen s bérmentesen küldök. „A nemes eb ápolása, s a leggyakoribb betegségekhez szükséges gyógyszerek ismertetése“ czimű *röpiratomat* (18 különféle kutya-nem kőnyomatu ábrájával) 1 márkáért, „*Régi kutyáim*“ czimü képemet (faldiszül) 1 márkáért, 30 különféle kutyafajokra vonatkozó *diplomámat* 2 márkáért küldöm.

Saját gyártmányu kutya-tészta (Hundekuchen) 50 klgr. 22 márka.

Minden ország legtávolabbi vasutállomásaira a saját kockáztatásomra történnek a szállitmányok; tengerentuli helyekre a gőz- és vitorla-hajókon ingyen eszközöltetik a közvetités.

Czimem levelek és táviratok számára (német nyelven):

Otto Friedrich, Zahna,

Provinz Sachsen, Königreich Preussen.

nyadi Mátyás“ intézet gyorssajtóin.

Glatz Oszkár

Farkas Zoltán műbecsű
iró arckepe

Repr

Magyar Művészet

1930. 549 l.

1904. évf. XXXVIII. kötet II. tábla.

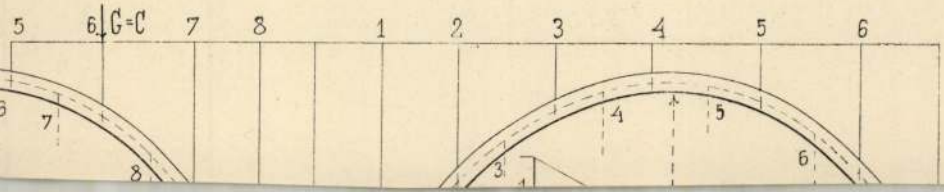

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár: Esős hangulat

ömlik el arcán. A piroskötésü könyv Paul Bourgettől van, címe: A hazugságok. A második kötetnél tart, ott, ahol Suzanne, a frivol, szívtelen és kacér parisienne meglátogatja a naiv poétát és elcsábítja. A fiatal leány sápadtan teszi le a könyvet és kinéz az ablakon.

Szemközt, a Krisztinaváros apró házai fölött ott áll fenségesen kolosszális méreteiben a királyi palota. A lenyugvó tavaszi nap körülözönli aranyos fényével, szernyi ablaka vörös tűzben ég, sziporkázik. A leány tekintete rámered, odatapad, áthatol a falakon és elszédül a ragyogó pompától, ami mögöttük rejtőzködik.

Ny. Zolnay 1906. XII. 15-n

A legény a fejét vakarta.

— Hisz csak a kisasszony is olyan jó szivvel volna hozzám, mint urambátyám!

— Jó szívvel — jó szívvel! Szamár beszéd! Kit ismer rajtad kivül? Nem vagy-e csinos legény? Nem vagy-e már munkavezető! Na azt mondom, ha te nem vágol neki, hát megteszem én. Gyere csak, szedjél be velem egy kis bátorságot. Romléhner uram sillerje a legjobb biztató.

Belekapaszkodott a legény karjába és bicegve, de egyenes tartással ment mellette. Botjának kopogása felriasztotta a leányt, fehér arca megjelent az ablakban, a legény mélyen leemelte kalapját, az öreg úr meg jelentősen pislogott felé. Nem vették észre a komor árnyékot, amely eltompította szemének meleg fényét, sem azt a dacos vonást, amely telt, piros ajka szélén mélyen bevágódott.

Ujból felvette a regényt, de már nem olvasott. Pajkos gyerekek játszottak az utcán, néha egy-egy szegényes öltözetü asszony állott ki egyik-másik ajtó elé és rájuk kiabált. Egyszer csak a Gellérthegy felől különös pár közeledett. Magas, nyulánk férfi, fején fényes cilinder, divatos, kockás raglánja remeke a szabóművészetnek, kivasalt szürke nadrágja ránc és gyürődés nélkül esett sárga cipőjére. Mellette, közel hozzá gyönyörü termetü asszony lépegetett. Feszes angol ruhája minden mozdulatnál hozzásimult testéhez, aranyszőke haja eltakarta fülét és arcát szürke fátyol fedte be. Lassan

Glatz Oszkár

A kedvenc
c. kepe repr.
Ősező. 1936. II évf.
16. sz. 8. l.

zottság!

·ő r hozzámküldi a Nagytekintetü Bizott-
ási kérvényét 3 melléklettel.
erjesztem és jelentem, hogy nevezett-
kalmatlansága folytán nyugdijazta-
bátorkodom. Addig pedig köteles ma-
t teljesiteni.
teljesen jelentem,hogy az általános
zhető állapotok szükségessé teszik a

s. k. Gróf Andrássy Tivadar s. k.
elnök.

Dr. Szmrecsányi Miklós s. k.
titkár.

Pfetz Dahó
fahos Kossy Kámpnet
s. kége nevé
Mentes ellenőrzés
1931. v. f.

A vallás- és közoktatásügyi minister ur a szolgalmi joggal terhelt telek-részleten szándékozik a mintarajziskola részére egy kiegészítő szárnyat építeni s mert a kocsiközlekedés szabadon hagyása az épület czélszerű szerkesztését lényegesen akadályozná, értésünkre adatta, hogy a maga részéről az 1888-ban kötött szerződéshez nem ragaszkodik s szivesen venné, ha a társulat is attól egyszerűen elállana.

A másik időközben beállott körülmény az, hogy a jelzett két üres telket azért óhajtottuk megszerezni, mert gondoskodnunk kellett annak a lehetőségéről, hogy műcsarnokunk szűk termeit, mihelyt kedvezőbb anyagi viszonyok között lesz társulatunk, alkalmasan kibővíthessük. Azóta azonban a helyzet nagyot változott. A kormány az ezredéves kiállítás alkalmára egy uj műcsarnok felállítását határozta el s annak használatát 30 évre társulatunk részére biztosította, hol nagy kiállításaink rendezésére elegendő tér felett fogunk rendelkezhetni. Ez okból az 1888-ban megvételre kisze-

Glak Oszkár, festő

-Birkozó fiúk c. képe a Képzőművészeti Alap harmadik festménybélyeg-sorozatával azonos motívum-levelezőlap sorozatban.

Képes lapok
Magyar Ifjúság, 1968. III. 22. 21.l.

Glatz Oszkár
festő

Rajzait közölte a Leipziger Illustrierte.

Nagyszerű művészkedése...
Korunk 1940. XI. 1776.

Glatz Oszkár

Neurabau c. Kdapra
repor-
Münchet 1904. 27. l.

Caligula IX. 36.

Glatz Oszkár

arch. repr.

Lex Magyarás

25. tábl.

ül Paznár (?) vára romjai.
a hegyen át az Ipoly
édig.
ba illesztett román-kapu
m.
m.
ában régi kápolna.
plom.
nkapu.
k XV. sz. emeletes laka. (?)
om.
rfalak.
emplom.
síves templom.
gye 1751-beli székháza

derekán urasági juhász-
Mátyás kir. vadász-laka.
mjai.
mplom.
plom.
os-kolostor és templom.
ves templom.
mplom.
plom tornya.
ban *Salgó* várromjai. (L.
gó.)

Glatz Oszkár

Fahordók c. kepe repr.

Művészet (Szabó-féle)

1900. 827-8. hasáb.

Műv. 1.

1902

82-97. l

Kepek 90 darabot tartalmaznak

Glatz Oszkár

U. 3759

Megjött a levél c.
olajf. Szieven repr.

Pesti Hírlap Vasárnapja

1931. febr. 22.

n.)

balra a fal körül több kő kőcsoport,
ment el, a melyben kacsát vonszálnak, a melyek
elrepült. A kőcsal előtt zöldi van s a par-
nyra elmerült tapogatója a zöldben
t ki, a melyben tüzet rakta s a melytől nem
egy a kőcsal felé. Fejé felett s füsse kőtáb egy-
kőtéri sík vidék, hol a kő sélmalom kőt té-
en körül, a templom tornya bontakozik ki. A
i egyébt dörült. Felröse alóc jobbra: „Gabriel f. a

eteki 90: 151. ku.
IV. ~~ára 1200 ft.~~
53.

Budapesti I. Ker. Közjótékonysági egyesület

TV. 261 népkot.

Glatz Oszkár

U. 3875

A nehéz feladat

c. olajf. kinevezés

repr.

Pesti Hírlap Vasárnapja 1930 nov. 30.

Glatz Oszkár

Uzvonnac rapsa
repr.
Münchest 1911. 213. l.

Glatz Oszkár

Falusi idill c. dráma.

Repr.

Tél a művészetben.

(Budapest, 1940.)

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár a műterembe, fényképfelvétel reprodukálva
Kinhazi Élet 1925. 41. sz.
44. l.

Fonódeainy c. kepe reprodukálva u. o. 45. l.

Glatz Oszkár

Anya és gyermeke
repr.

Uj Idők
1928. II. 637 l.

Glatz Oszkár

Vas. Ujs. 1897. 337, B39
(A Műcsarnokból.)

Ferfi arckép c. műve
repr.
Vas. Ujs. 1897. 341. l.

SZENT MÁRTON EGYHÁZKÖZSÉG
D Ö M S Ö D
Csekksz: 38.387

MÉLTÓSÁGOS
NAGYSÁGOS UR

Nagytöbbségü v
öntudat ébrentartása és hitünk
felépitését terveztük.Azonban
ezeket felépiteni képtelenek v
reink jóságos szivéhez legcsek
dunk.

Elismerjük, h
de az áldozatos jó sziveknek a
dicsőségének előmozditására a
reink támogatására.

Hálásan köszö
buzgó imába kérjük Isten áldás

Glatz Oszkár

„Lázár Béla, 1941"

(repr.)

Művészet, 1945. 3. 12. old.

Glatz Oszkár
festő

„Mikszáth" négy (1906)
repro

Kertész Erzsébet: Egy múzsa szeretői.
Nők Lapja, 1975. május 17 - 8 oldal.

Glatz Oszkár

Romain anzony utban
a templom felé
c. regé
(Fővárosi kőpitár)
repr.

Uj Idők
1945. okt. 13.
(11. sz.)
289. l.

Glatz Oszkár

Gerő Ödön, London ~~Eler~~ Eler

Modern magyar festőművészek. Budapest. é. n.

28. l,

Fahordók c. kép repr. 69. l.

Vadászturisaság c. kép repr. 81. l.

Uzsonna után c. rajza repr. 85. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Glatz Oszkár

Birkozó fiúk c.
Kepe repr.

Lyka K. Téli tájat
1900-1901.
Brest, 1901.
42. l.

Glatz Oszkár

Ajtatosság c.
képeinek kiállítása –

A Pesti Hirlap Vasár-
napja. 1933 okt. 29.

Glatz D

Cikkei

Glatz Oszkár

Szappanbuborék c.
képének szines reprr-

VNO

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1903. évf. 26.

feltejentésre, a minis-
élyerte. A vonatkozó
adatott ki, M.437-934. III.
diálás alatt áll.

Nagy Zoltán részére

ülöret á 15 = 45 P.
= 95 "
140 P.

yesen

thnál van.

tatványok az elnökök
andók.

Glatz Oszkár

Bubocek c. képének
vonás vagy.

A Pesti Hirlap Vasár-
napja 1933. máj. 7.

Glatz Oszkár

Birkózó fiúk (fotó)

A Ket, 1971. szept. 10. 2. alk. 37 db. 9 db.

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár: Arczkép.

A MAGYAR AQUARELL- ÉS PAST

Vas. Ujs. 1919.
77. 1.

Glatz Oszkár

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata sajtótájékoztatójén bemutatta az 1943. évi naptárakat. Egy kis alakú reprodukciós levelezőlap-naptár a művész 13 alkotásának színes reprodukcióját közli. Ebből 11 képet most reprodukáltak először. E naptárral a mester 100. éves születésének évfordulójára emlékeznek. (emlitve)

Népszabadság, 1942 okt. 28.

Glatz Oszkár

Harafelé c. kép
nép.

Képzőművészet
1933 247. l.

	a./ ÖSSZESEN:	2o.23
b./	Fütés, világitás:	
	Fütés.....	6.9o
	Világitás.....	5.53
	b./ ÖSSZESEN:	12.43
c./	Telefondijak.....	9.86
d./	Kárbiztositási dijak...	1.67
e./	Közlekedési költségek..	29.17
f./	Fuvarozási költségek:	
	Gépkocsikhoz anyag:	
	BP-961 személygépkocsi	1.6o
	BH-934 teher " "	2.5o
	BG-5o9 " " "	3.oo
	Gépkocsik karbantartása munkabérek:	
	BP-961 személy motorkerékpár.....	
	BH-934 tehergépkocsi...	
	BG-5o9 " " ...	
	Gépkocsik karbantartása:	
	BP-961 személy motorkerékpár.....	38
	BH-934 tehergépkocsi...	1.5o
	BG-5o9 " " ...	1.5o
	ÁTVITEL:	1o.48

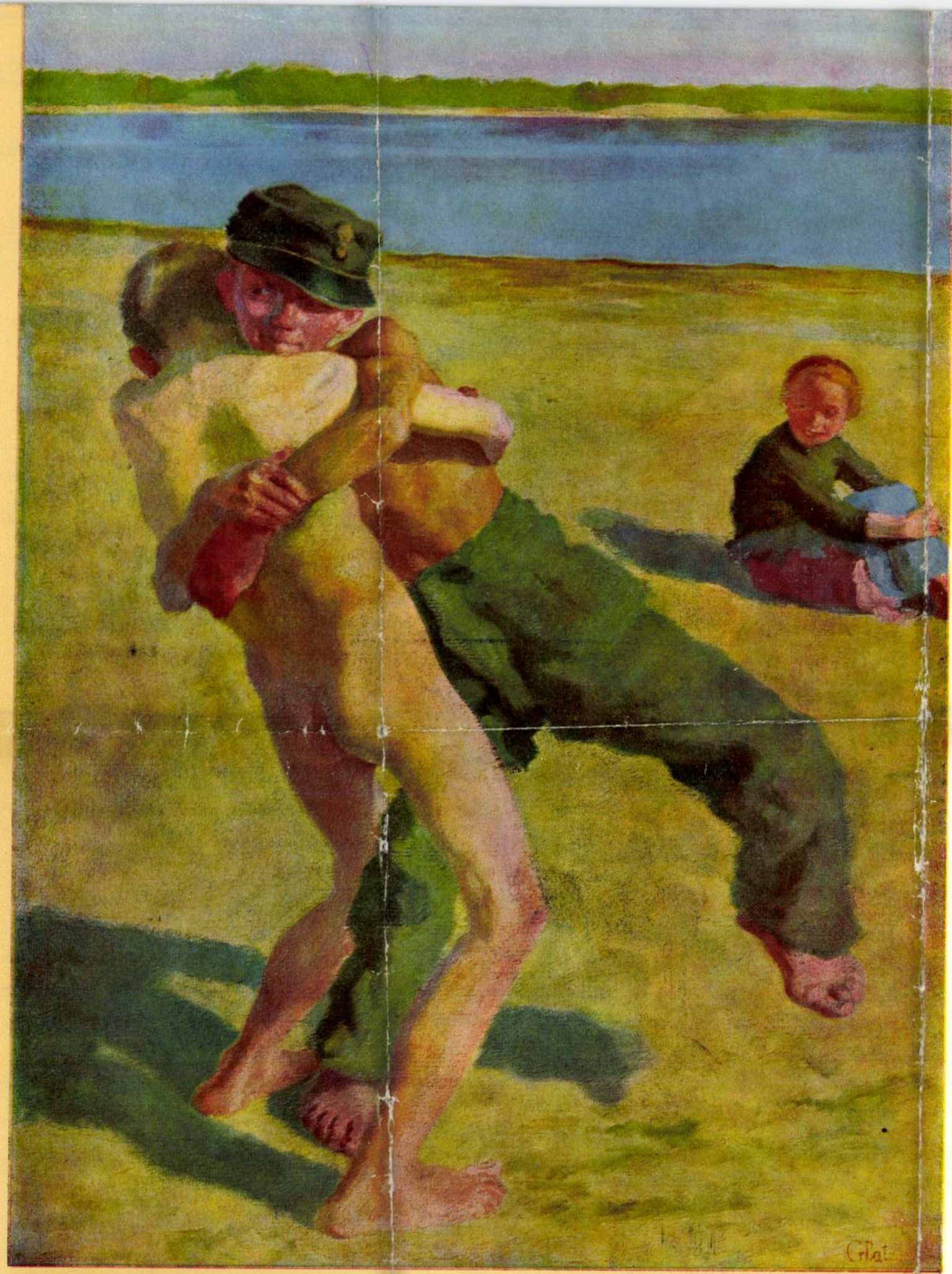

MŰVÉSZET

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK FOLYÓIRATA
1963. MÁRCIUS * IV. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

TARTALOM

A közgyűléshez *(Bencze Gyula* főtitkári referátumából) 3

Solymár István : Ravennai mozaik (Naplórészletek) 4

Horváth Béla : Czigány Dezső ismeretlen Casals-portréja 8

S. L. : „Mindig él a remény e földön ..." .. 10

Geszti László : Schubert Ernőről (1903—1960) 12

J. Kovtun : Andrej Usin metszetei 14

Boreczky László : Tér — szín — forma — anyag az új olasz múzeumokban 16

Szij Rezső : Soó Rezső gyűjteményéről 22

Kisdéginé Kirimi Irén : Mikola András festőművészről 25

Illés Jenő : Szentiványi Lajos műtermében .. 27

Haits Géza : Műteremlátogatás Vilt Tibornál 32

Kiállítások

D. Fehér Zsuzsa : A Miskolci VII. Országos Kiállítás 34

Pogány Ö. Gábor : Bartha Lászlóról franciaországi kiállításai alkalmából 36

Dávid Katalin : Kádár György kiállításáról 37

Láncz Sándor : Tárlatokról 38

M. O. : Pesterzsébeti művészek kiállítása ... 43

Külföldi hírek 44

*

A borítólapon *Glatz Oszkár :* Birkózó fiúk

A belső címlapon *Borsos Miklós :* Tersánszky J. Jenő

A borító hátlapján *Vilt Tibor :* Dózsa

A fényképeket *Petrás István, Zilahy István, Kónya Kálmán* és *Magyar Jánosné* készítette

Ára : 10 forint

A Képes Vasárnap Karácsonyi Albuma

1937 december 25

GLATZ: KARÁCSONY FALUN

Glatz Oszkár

A Képes Vasárnap Karácsonyi Albuma

1937 december 25

GLATZ: KARÁCSONY FALUN

Glatz Ondrá

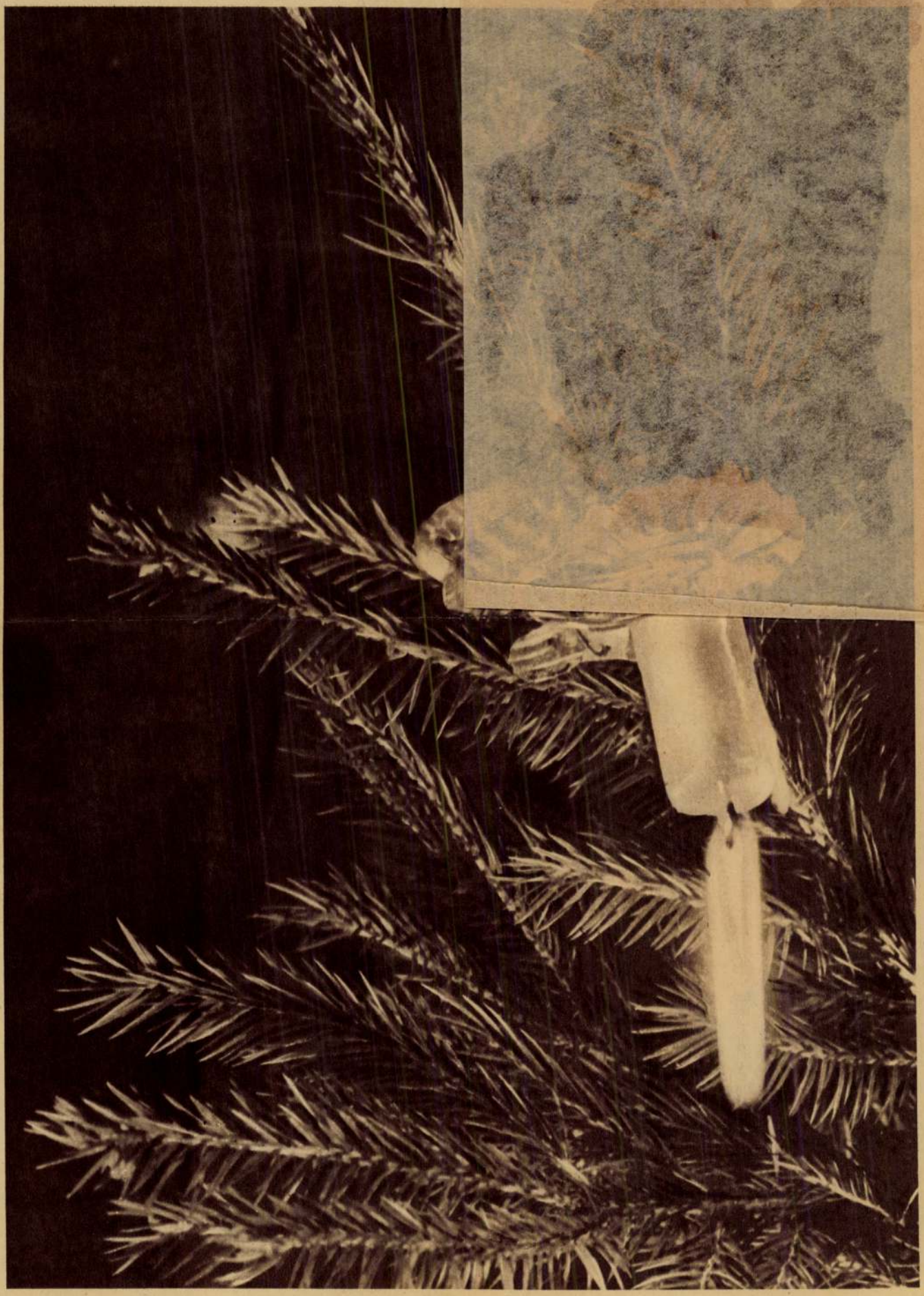

Képes Vasárnap

GLATZ OSZKÁR: ÜNNEPLŐBEN

Glatz Oszkár

é s !

---

ilabdaszakosztálya f.évi május hó
abdaedzést tart a XI.ker.Fehérvári
.

rci gimnázium a Váli Polgáristákkal
I és III korcsoport beliek együtt.
tivánnak résztvenni a munkából a ki
ík ki vagy küldjék el megbizottukkal
dják le azok másnap XI Verpeléti ut 3
t adják le.
gjelenésre.
matban van.

szebb jövőt !

lyvezető.

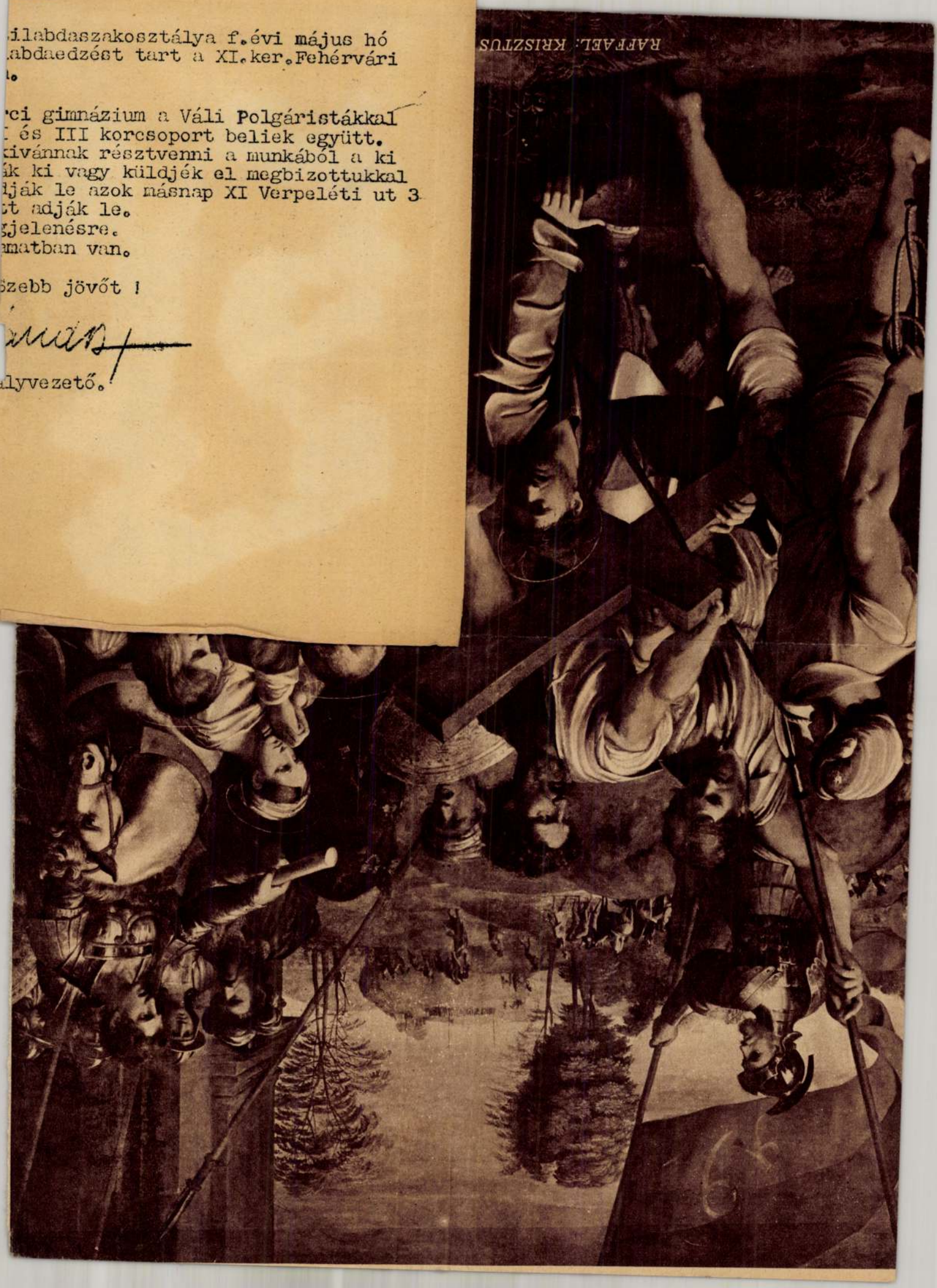

GLATZ O.: LEÁNYKA BÁRÁNNYAL

Képes Vasárnap 1937. márc. 7.

SZENT ÁLDOZÁS.

Horváth János (Eger) fényképe a Magyar Amatőrfényképészek Országos Szövetsége kiállitásán.

Gyula Gábor

GLATZ: TtemplomozÁS

1937 máj. 30

KÉPES VASÁRNAP

Glatz Oszkár

FELFELÉ!

Krasl F. [Mährisch-Ostrau] fényképe a Magyar Amatőrfényképészek Országos Szövetsége kiállításán.

Képes Vasárnap

20 f

GLATZ OSZKÁR: ÜNNEPLŐBEN

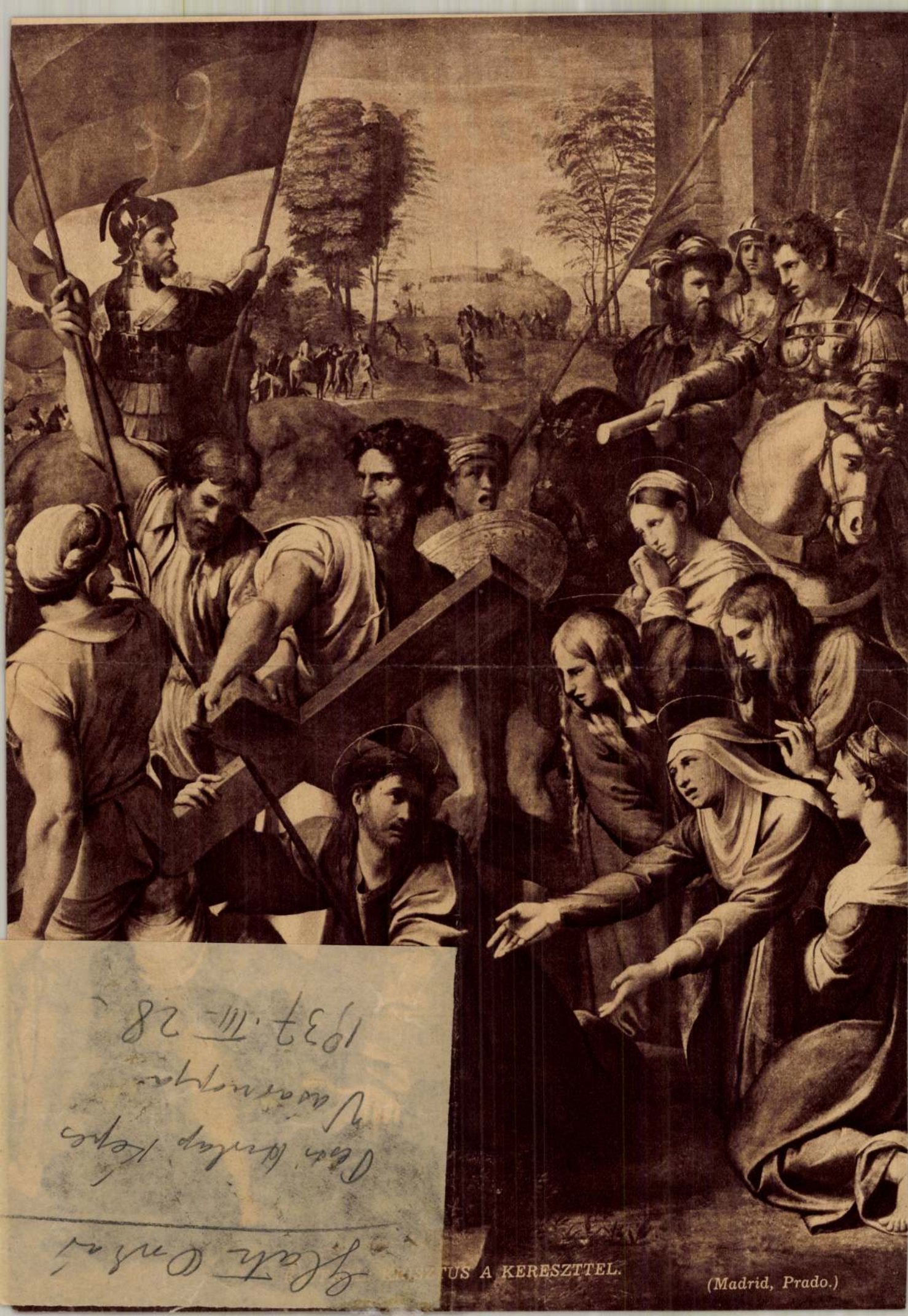

TUS A KERESZTTEL.

(Madrid, Prado.)

Szent Orsi
Dr. Kiszling István
Vasárnapja
1931. III. 28.

KÉPES VASÁRNAP

GLATZ: TEMPLOMOZÁS

PH Vas. 1938 dec. 25 szám

MINIATÜRÖK

MURGER HENRY (1822—1861)

francia iró, a „Bohémélet" szerzője nagy bohém volt. Állandóan a legnagyobb nyomorban élt és egész Párizs előtt ismeretes volt pumpolásairól. Akit csak megfoghatott — ismerőst vagy ismeretlent —, kicsikart tőle kisebb-nagyobb összeget. Egy napon beállitott egy előkelő étterem tulajdonosának irodájába.

— Mivel szolgálhatok? — kérdi a vendéglős.

— Ebédet szeretnék rendelni — szólt Murger és hanyagul belevetette magát egy bőrfotölybe.

— Ki részére?

— A magam részére. Én Murger Henry vagyok, a hires iró és huszonötödik születésnapomat akarom megünnepelni és ezért nagy ebédet akarok adni.

— Kiknek?

— A barátaimnak.

— Sokan vannak?

— Lesznek vagy ötvenen, természetesen hölgyekkel.

— Hát egyezzünk meg — szólt a vendéglős.

— Szeretnék valami fényes, drága ebédet.

— Amilyent parancsol.

— Minél többfajta borral.

— Lehet.

— Tehát egyezzünk meg.

— Melyik napon tetszenék?

— Akármelyiken, ugy egy hét leforgása alatt.

— Helyes. Személyenként tizenöt frank lesz.

— Nagyszerü! Nem is drága.

— Csak kérem a pénzt előre lefizetni.

— Lassan csak! Nekem más célom van.

— Micsoda cél?

— Én ezt az ebédet önnel együtt akarom adni. Lépjünk társas viszonyba!

— Nem értem.

— Nagyon egyszerü. Nekem most nincs pénzem, de ezzel az ebéddel nagyszerü vállalkozásra nyujtok kilátást. Barátaim és hölgyismerőseim — természetesen — drága ajándékokat hoznak nekem születésnapomra. Mi ketten azután ezeket az ajándékokat eladjuk vagy elzálogositjuk s nemcsak az ebéd ára térül meg, de még — amiben egy percig sem kétkedem — szép nyereségünk is marad, amelyen megosztozunk.

— S ezt nevezi ön társas viszonynak?

— Természetesen. Ön nem reszkiroz semmit.

— Bocsásson meg, uram, én ilyesmikbe nem megyek bele.

— De hiszen az üzlet biztos. Hiszen csak látott már születésnapi bankettet.

— Láttam, de nekem az ilyenekhez semmi közöm.

— Szörnyüség! Nekem magamnak pedig nincs most rá pénzem.

— Ez hiba!

— Tudja mit? Percenteket biztositok magának a menyasszonyom hozományából.

— Nem kell nekem semmiféle percent.

— Pedig nagy szükségem lenne legalább husz frankra, hogy meghivókat nyomathassak.

— Sajnálom, de én nem adhatok, mert nincs.

— No, hát akkor adjon legalább tiz frankot. Fiákeren vagyok; egész napra felfogadtam.

— A fiákertől is megszabadulhat uraságod; menjen ki a hátulsó ajtón.

— Hallja, vendéglős ur, maga nagyon találékony.

— Csak beleképzelem magamat az ön helyzetébe.

— Legalább egy pohárka konyakkal kináljon meg.

— No, azt lehet. Tessék, aztán legyen szives eltávozni, mert dolgom van.

— De négy sou-ra is szükségem van; nincs pipadohányom.

— Itt van egy csomag dohány.

— Aztán hová jutok ezen a hátsó ajtón?

— A szomszéd utcára.

— Köszönöm. Jó napot!

*

GRÓF KHUEN-HÉDERVÁRY KÁROLY (1849—1918)

horvát bán, magyar miniszterelnök tréfás kedélyü ember volt. 1903-ban a képviselőház folyosóján megjelent egy öreg „gentry" és azt mondta, hogy a miniszterelnökkel szeretne beszélni. Valamelyik fiatal képviselő készségesen odavezeti gróf Khuen-Héderváryhoz. Bemutatkozik. A miniszterelnök nagy szivességgel fogadja a régi, ősi család tagját, majd megkérdi:

— Hát aztán mivel szolgálhatok?

— Bizony, én egy kis protekcióért jöttem a kegyelmes urhoz: van egy fiatalember ismerősöm, igen jó házból való, azt szeretném a miniszterelnökségen most megürült ebbe és ebbe a hivatalba besegiteni. Megigértem neki, hogy szólok mellette.

— Hm, igazán nagyon sajnálom; arra az állásra van emberem. Egy igen jeles ember... No, de minthogy nem tehetek eleget az ön kérésének, legalább egy jó adomával kárpótolom önt — éppen most jutott eszembe:

„XIV. Lajos francia király egy szép, verőfényes napon elindult kiséretével vadászni a közeli erdőbe. Az erdő szélén egy pásztorral találkozott, aki egy szamáron ült.

— Jó napot, barátom — szólt a király kegyesen.

— Adjon Isten, király uram — felelte a pásztor s mingyárt azt is megkérdezte, hogy ugyan hová igyekeznek őfelségeik.

— Vadászatra — viszonzá jókedvüen a király.

— Vadászatra? Hej, felséges uram, bőrig áznak — szólt a pásztor.

Azonban a király nem ügyelve az egyszerü ember intésére, egészen megbizott az udvari időjósban, aki pompás napot jövendölt — és tovább lovagolt kiséretével az erdőbe. A társaság alig ért be az erdő sürüsebbjébe, amikor hirtelen vihar keletkezett s utána olyan záporeső zuhogott, hogy az egész társaság csakugyan bőrig ázva ért vissza a palotába, ahol is legelső dolga volt a királynak az időjóst elkergetni s a pásztort magához hivatni.

— No, barátom, neked igazad volt — szólt a pásztorhoz XIV. Lajos —, mi csakugyan jól átáztunk és mert te ezt előre meg tudtad jósolni, hát most megteszlek téged az elkergetett időjós helyébe.

Erre a pásztor mosolyogva ezt felelte:

— Köszönöm, felséges uram nagy kegyelmét, de én nem fogadhatom el azt az állást; nem értek én az időjósláshoz. Nem én voltam az, aki az időt előre megérezte, hanem a szamaram: az hegyezte mindig a fülét, arról tudtam én meg, hogy milyen idő lesz.

— Nos — felelte a király nevetve —, hát akkor a szamaradat nevezem ki udvari időjósnak."

Az elbeszélő miniszterelnök itt egy kis szünetet tartott, vendégére nézett, majd igy folytatta:

— S ez volt a legnagyobb hiba, melyet az a nagy király egész életében elkövetett, mert attól az időtől kezdve azt gondolja magáról minden szamár, hogy ő hivatalba való.

*

TAUBMANN FRIEDRICH (1565—1613),

a wittenbergi egyetem tanára a szász választófejedelem asztalánál ebédelt. Egyik asztaltársa, egy ifju gavallér, nagy hangon dicsekedett azzal, hogy az ő wittenbergi tanulása kétezer tallérnál sokkal többe került.

— Fiatal ur — sugta neki akkor Taubmann —, ha vevőre talál, száz tallérért is odaadhatja, amit tanult és ha nem siet a vásárral, egy garast sem fog érte kapni.

Glatz Gerhár

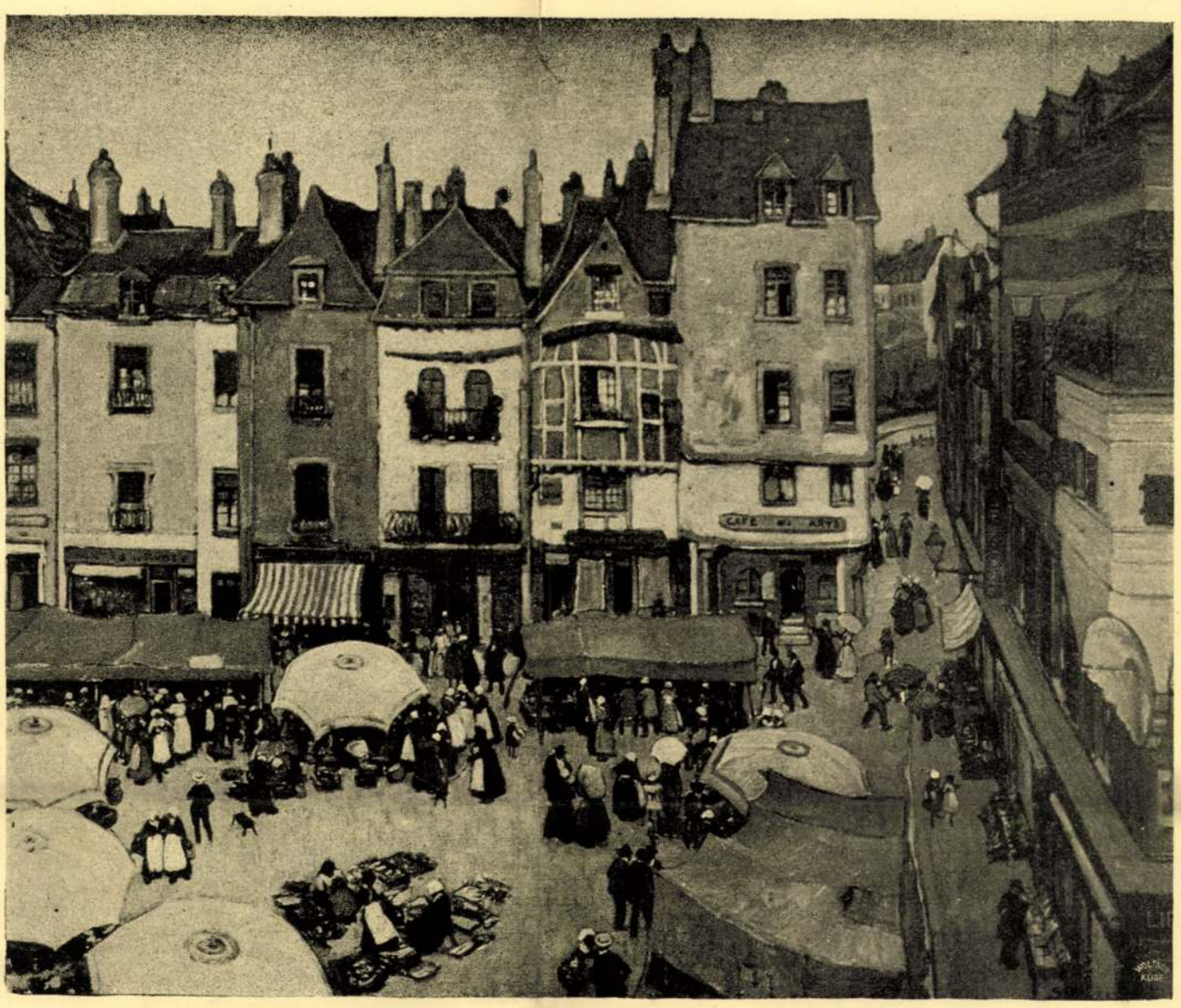

Dobai Székely Andor

Piactér Vannesban

A MŰVESZHÁZ FELAVATÓ KIÁLLITÁSÁBÓL.

Rózsa dukló dr. Kalauz a Művészház palota-felavató kiállítása. Budapest 1913. 27/6 Huppel

Glatz Oszkár

Olajfestmény

A MŰVÉSZHÁZ FELAVATÓ KIÁLLITÁSÁBÓL.

Glatz Oszkár
Vas. Ujó. 1915. 765. l.

Glatz Oszkár: Nagyapó unokáival.

[illegible] kivihegy [illegible]
bizonyára egoizmus: de egy nemzet élete
nagyrendű, hogy nincs az a gyönyörű
[illegible] indulat, a mely az önök kerekén belül
[illegible]hető legszélesebb és legmagasabb ívben
[illegible] nem érvényesülhetne. Egy nemzet altruizmu-
[illegible] a maximuma, az a [illegible] nemzet önzésének minden fényén érvé-
[illegible]ülésén, a mely az avára közvetetlen ve-
[illegible]ehnet nem jelent.

Mikor az altruizmusa ezen túlmegy és szen-
[illegible]tális érveket vesz használatba, alkalmat
[illegible] a gyanakvásra. E gyanakvás a maga meg-
[illegible]lására sehol se talál oly tömzsi argumentu-
[illegible], mint a történelem legtipikusabb szenti-
[illegible]tális akcióinak: a fölszabadító háborúk
[illegible]nyomyaiban, illetve: kiderülésében. Külö-
[illegible] azokban, a melyekben meglehetősen
[illegible] volt az ayafiság, a melynek vehemens
[illegible]szenti fölbuzdulása a buzgón táplált látszat
[illegible] a szabadító rokon és az elnyomó idegen

szabad kiélés
ekár Bulgáriát
lett volna mo
nem kellene a n
Oroszország el
tásnem függet
jával fölszabad
s függésnek
megalázó vall
Es az a tosz
gyötrőbb ér
öröködik azon,
lásról.

Egyenesen
ság politiká
az érzések kö
az *idegen* ha
tást. Erre k
nagy szláv é
Ez a csoport

Glatz Oszkár

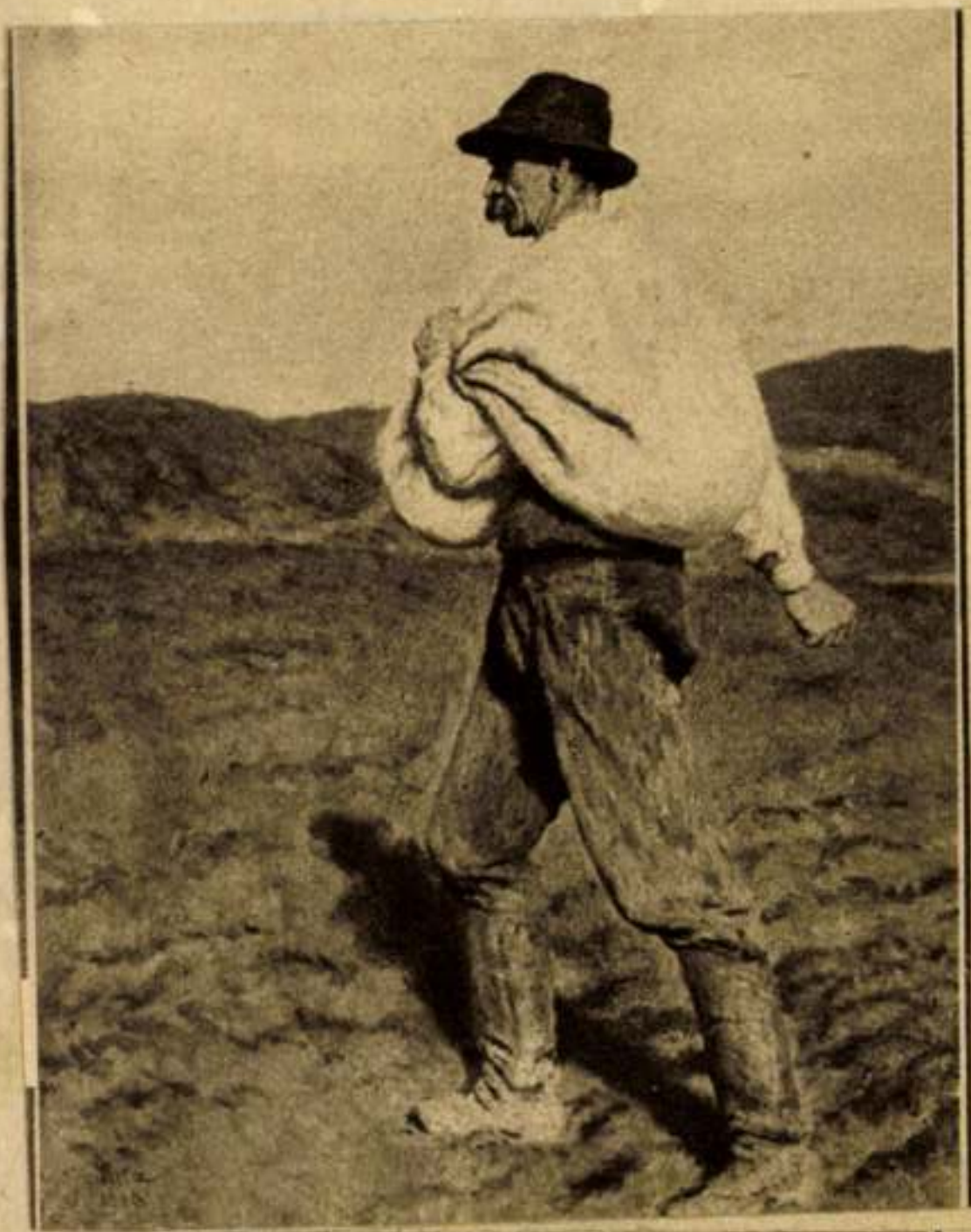

Pesti Napló, 1880-ban —
aj andlet-album. 1850-1930

GLATZ OSZKÁR (1872—): VETŐ EMBER

Vas. Ny. 1912. 927. l.

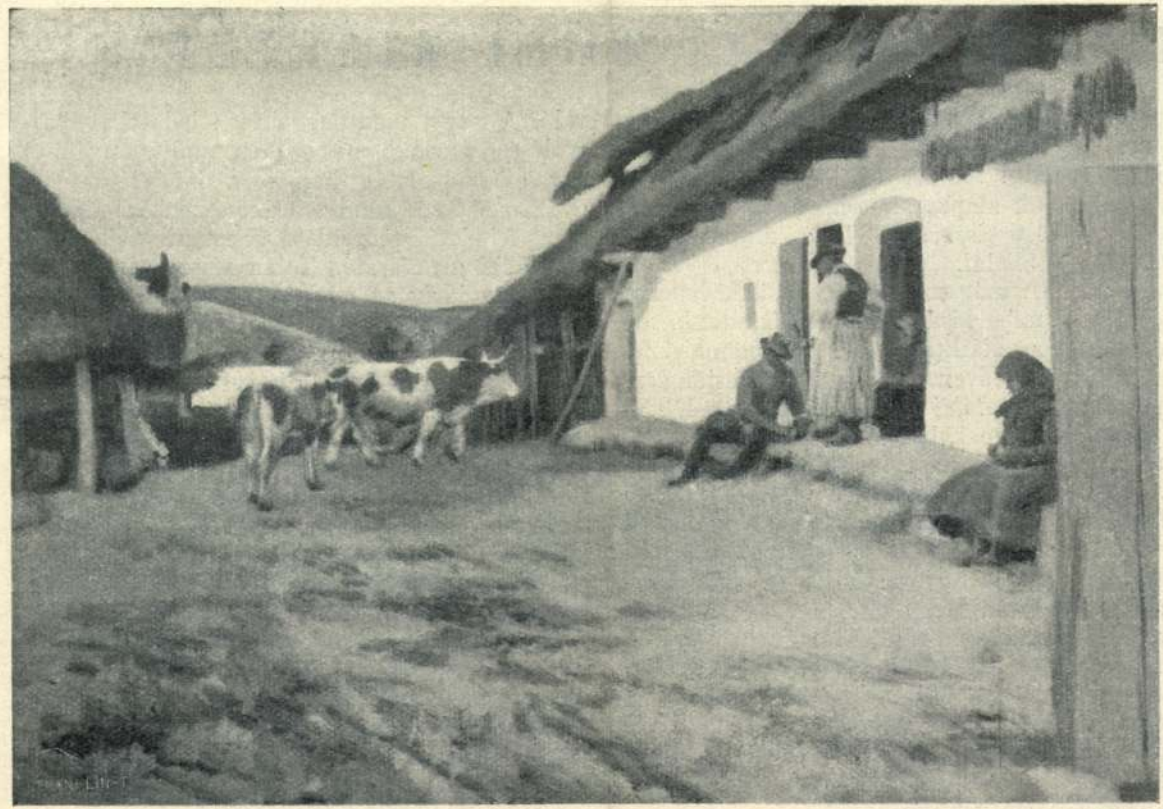

Glatz Oszkár: Este felé.

Glatz Oszkár

ZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSA.

Gusztáv nehány kisméretü képe is üdülésszámba megy. Egyike azoknak a művészeinknek, kik mindig fejlődni tudnak és ha nem is vetik le művészetük alapkarakterét, azon belül új és új meglepetésszerűen ható finomságokat tudnak produkálni. *Telkessy* Valért és *Nyilassy* Sándort még mindig a napsütés hatásai érdeklik, a mibe kissé már belefáradunk, de *Glatz* Oszkár e kiállításon már nem pleinairista.

A közönség kedvenczei, a csendéletfestők sem hiányoznak. *Pentelei* Molnár János csendéletei roppant szorgalmas, becsületes hűségre törekvő munkák, s ha nincsen is valami meglepően újszerű és valami művészi együttérzést keltő jellemük, úgy hisszük, hogy azt a kifejezési módot szeretnék elérni, a melyet Chardin játszva ért el, az anyagszerűség és kézzelfoghatóság látszatát. Hogy el nem érik az nagyrészt a művész temperamentumának hidegségére vezethető vissza. *Strobentz* Frigyes egy kis csendéletet küldött, mely csak növeli finom művészete iránt való és évek óta ki nem elégitett érdeklődésüket. *Romek* Árpádnak Pentelei Molnár Jánossal vetekedő csendéleteit is meg kell említenünk.

Nem egy a régebbi gárdához tartozó festőnk simulni törekedik az ujabbkori előadásmódvaló. A nagy, monumentális feladatokat hajszoló és önmagában is erőtlen, multtalan irányt egy egészségesebb, inkább a mi életünkben gyökerező kor váltotta fel, mely sokkal kisebbszerű feladatok megoldásával megelégszik, mint az előbbi generáczió. Talán visszaesésnek látszott egy ideig az a gondos, bár szeretetteljes, természetmegfigyelés, melyet a fiatalok legtöbb munkája eddig elárult. Igaz, hogy sokszor csak nem sok művészi alakitással járó, egyszerű másolás volt, ámde meghozta magával azt, a mi nélkül eredményes stilizálás nem képzelhető, a test formáinak magától értetődő pontos ismeretét. Sokan, kik kezdetben csak egészen naiv realistáknak látszottak, túljutottak ezen a nélkülözhetetlen tanuláson és ma már meglepően jól tudnak alakitani is. *Kisfaludi* Strobl Zsigmond, ki eddig frappáns hűségü mellszobraival vonta magára a figyelmet, egy szépen stilizált Dávidot állitott ki. *Horváth* Géza inkább finomságokat, mint erőteljességet keres. A női aktoknak két elismert művésze *Szentgyörgyi* István és *Sámuel* Cornél sem hiányoznak. Érdekes dolgok *Moiret* Ödönnek architekturai feltételezettséget kivánó dolgai is.

Plakettművészetünk örvendetes fejlődéséről számos kiállító tanuskodik. *Borsos* Jenő

Glatz Csikár

Nemzeti Szalon

Szinyei Tár.
VII. kiáll.
1940. jan-febr.

Fényes Adolf: Tavasz a budai hegyekben.

Glatz Oszkár: Otthoni ájtatosság.

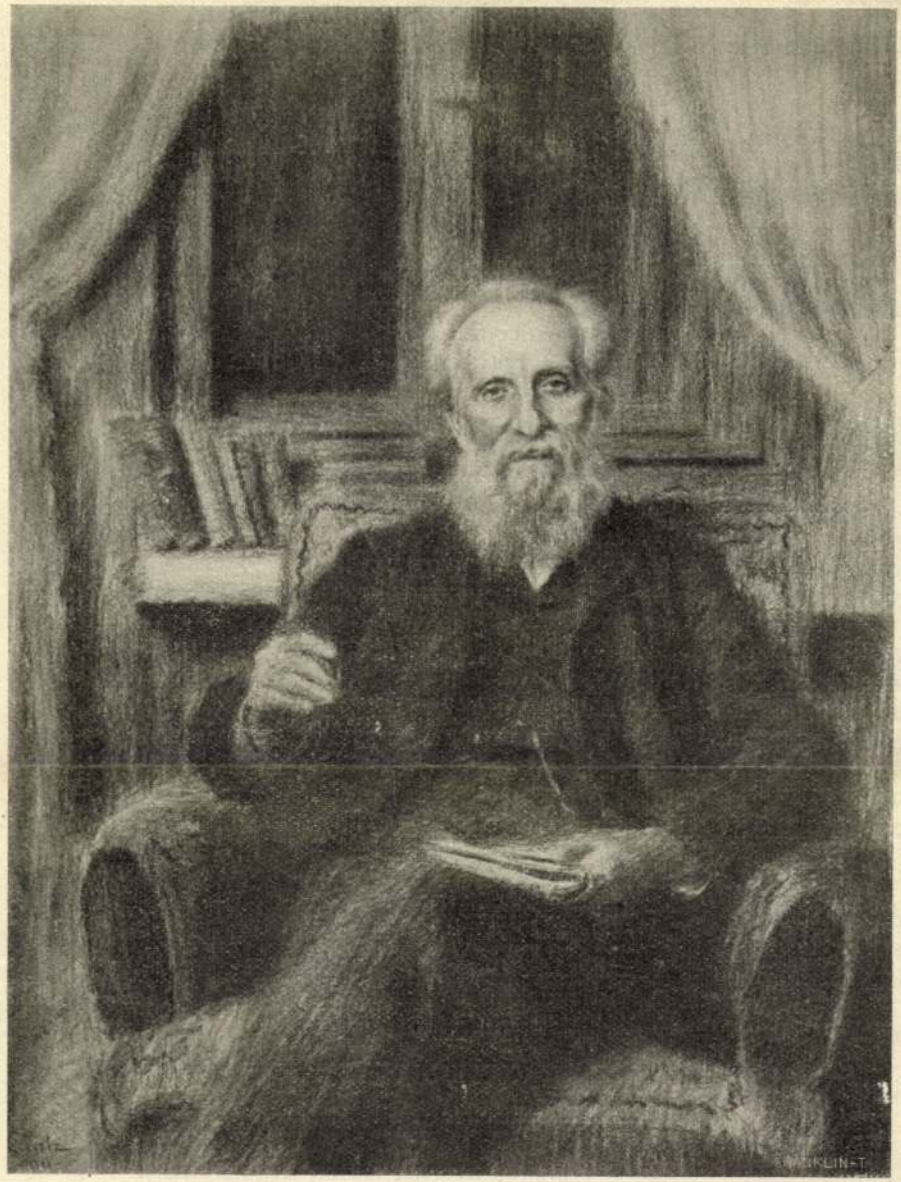

Glatz Oszkár: Férfi arczkép.

A MŰCSARNOK NÉGYES

Vas. Ujs 1912. 211. l.

esütve.

i esküvőnapunkon
ott.
nek?
lt! Az egész beszé-
ől tudom!
bb, mint a mit vár-

lgett.
ú úr, első nap óta
n már senkim sincs

y derék ember. Én

é én apámat?
azaz csak nagyon
ni.
asztó szünet állott
így szólt:
t önhöz jöttem.
z, úgy jött hozzám.
erék volt magától!
tta kezét.
olt magától és nem
indent meg fogok
, hogy útjait egyen-
lami a harmonika
t nyomja?
rt. Azután halkan

gyanítottam. Nem
gy csak a harmo-
oly nagyon. No, mi

ogy én Wient, Ber-
ertem.
Nagasaki? Én sem

sakit. Az egy kikötő
iun, Japánban, szá-
kossal.
is mondják, Kiusin.
szor!
t következett, elő-

tanácsolnom, úgy azt ajánlom, hogy fel a fejjel és ne alázza meg magát előtte.

Egészen megijedve nézett a tábornokra.

— De hiszen ő a férjem!

— Épen azért barátja, nem pedig ura és parancsolója! De hiszen az egész úgy is csak félreértésen alapszik. Ha jól megfontoljuk a dolgot, azt mondhatjuk, hogy misem történt. Hiszen Kvicala magát csak egy rosz szóval sem illette!

— Nem, semmit sem szólt. Inkább vert volna meg!

— Megverni önt! Pfuj!

— Olyan furcsán nézett reám. Oh, én oly boldogtalan vagyok!

— Nem, kedves asszony, maga megint boldog lesz. Bízzon bennem. Én Kvicalát úgy ismerem, mint önönmagamat s őszintén mondom, igen szeretem őt. Úgyebár, ebben megegyezünk?

Fatme szemei ragyogtak.

— Úgy, most menjen haza s mondja meg neki . . . nem, inkább ne szóljon semmit, mert még a mi kis ártatlan találkánkról roszat gondolhatna.

— Találka, mi az?

— Oh semmi, semmisem! Tehát a viszontlátásig és a jövőben ezután vidámabb arczot? Én pártfogolni fogom önt, én szivesen leszek édes apja. De azután megkivánom, hogy kis leányom boldog legyen. És egyet ne felejtsen: Fel a fejjel!

— Ha csak képes leszek reá! — felelt és távozott.

A tábornok visszaesett székébe, kinyújtá lábait s hamiskásan mormogá:

— Átkozott gyönyörű ujoncz!

XVII. FEJEZET.

Útközben szünetlenül a tábornok utolsó szavaira gondolt. Igaza volt neki? Meg fogja tudni ő Vukot e módon nyerni? Hátha megkisérlené? De mégsem, hiszen az ő férje, az ura! Mialatt ő így tünődött, az alatt Vuko otthon egyik szobából a másikba ment, majd újra, meg újra és szünetlenül az ablakon nézett ki.

A P. H. VASÁRNAPJA
1933. X. 29.

AJTÁTOSSÁG

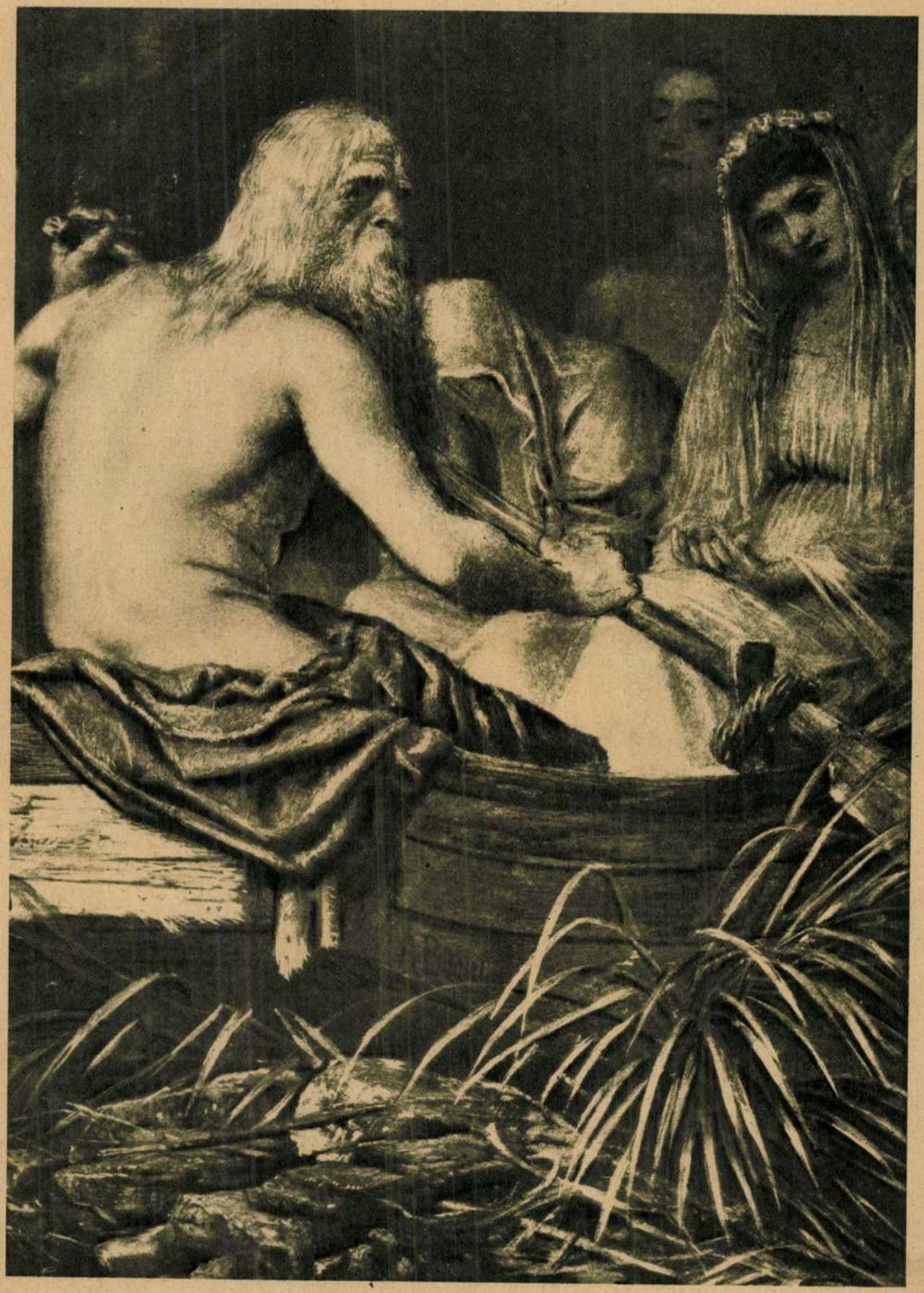

CHARON, A MÁSVILÁGI RÉVÉSZ

(Böcklin festménye.)

Vas. Ujs. 1909. 174. l.

Glatz Oszkár : Leány babával.

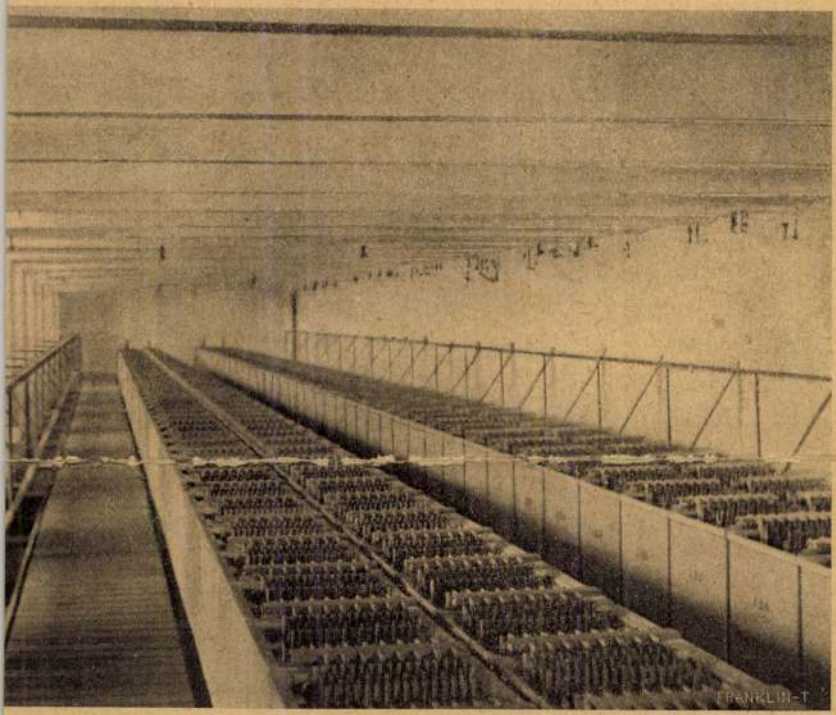

AZ ÚJPESTI FŐTELEP AKKUMULATOR-PINCZÉJE.

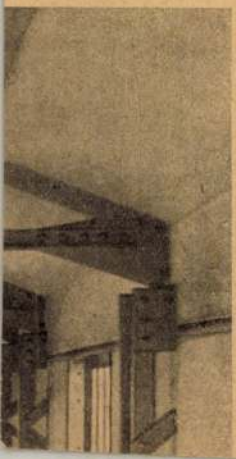

begördülhessen, első pillantásra észrevettem, hogy az ön kocsijával valami furcsa történt. Az elől lévő ülés hiányzott és közelebbi megtekintéskor meggyőződtem, hogy a benzintartó tetejét lesrófolták. Egyúttal szemembe ötlött egy darab szorosan összecsavart gyapotszövet, a milyennel a kocsit tisztítani szokták és a melyen láng szaladt végig. Ekkor már világos volt előttem, hogy valaki gonosz tervet forralva, felgyújtotta a kocsit, de oly módon, hogy neki még ideje maradjon menekülni. Odaugortam, hogy az égő szövetet félrelökjem, de már késő volt. Ebben a pillanatban meggyúlt a benzingőz és én képtelen voltam segiteni, mert csak homok — és pedig jókora mennyiségű — foithatta volna el a tüzet, és homokot hol kap-

kisütötték, hogy kellő trainirozással bárki immunissá teheti magát a hegyi betegséggel szemben. Ezen az alapon tanulmányozni kezdték a dolgot s végre megegyeztek abban, hogy a kellemetlen tüneteket a test túlságos megerőltetése okozza odafenn a magas régiókban.

Ez a felfogás egészen a legújabb időkig el volt terjedve. 1894-ben a *Club Alpino Italiano* — olasz alpesi klub — menedékházat épitett a Monte Rosa egyik mellékcsúcsán, a 4560 méter magas *Punta Gnifettin.*

Ez a magasság elegendő volt a hegyi betegség gondos tanulmányozására. Mosso Angelo tudós turini tanár felköltözött ide a *Capanna regina Margheritába* és az olasz kormány támogatásával kisérletezni kezdett odafönn a felhők felett. Médiuma tíz alpesi olasz katona volt, kiket az ezred legviharedzettebbjei közül kiválogatva, a kormány bocsátott rendelkezésére.

Mosso kisérletei eredménynyel jártak és az ő buzgalmának köszönhetjük mindazt, a mit ma a hegyi betegségről tudunk.

Mindnyájan tudjuk, hogy mennél jobban emelkedünk a tengerszin fölé, a lég annál ritkábbá válik. A ritka levegőnek természetesen kisebb a nyomása, mint a normális sűrűségű

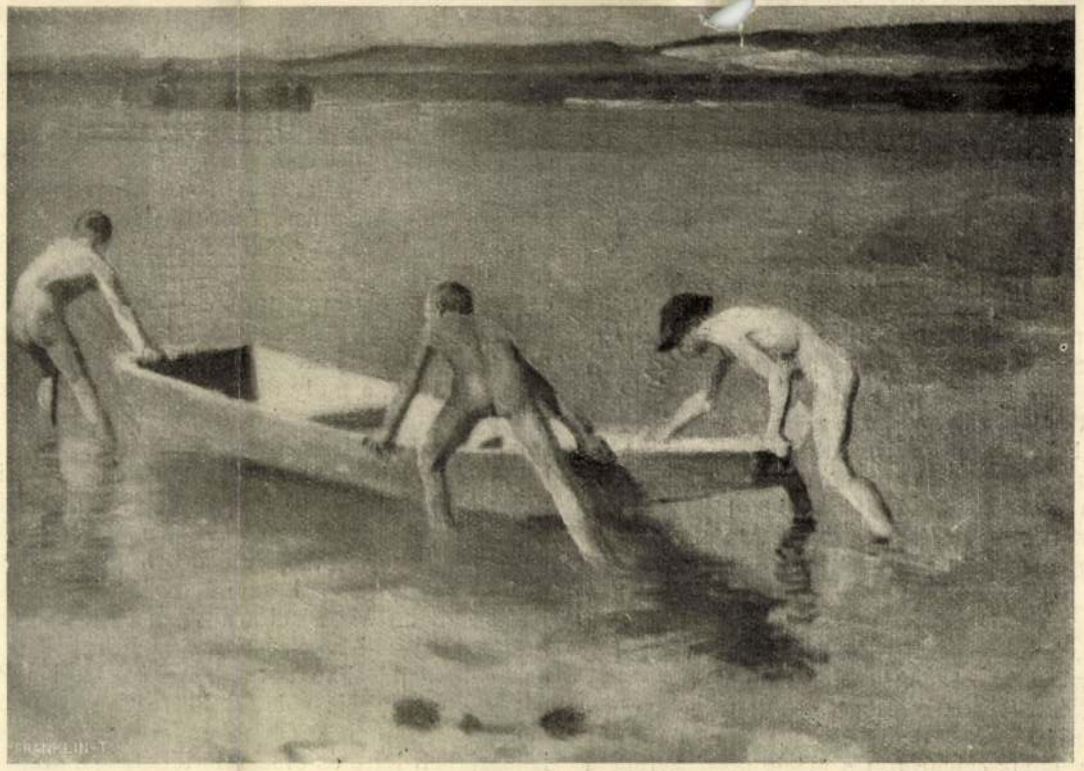

Glatz Oszkár: A tóban.

Vas. ügy 1907. 8004.

nak, hogy a nyúl csakugyan nem alszik.

S most, a mikor a háromnapos próba meggyőzte arról, hogy a széruma bevált, lázas izgatottsággal iparkodott mérlegelni a következéseket és egyik czigarett a másik után pörkölődött hamuvá a szájában.

Ott hagyta a kalitkát, az iróasztalához ült és minden már eddig rendelkezésére álló adatot egybevetve iparkodott kiszámítani, hogy milyen adagokban kell az embernél használni a hipnothanatoszt, hogy a kellő hatást megtegye, de túl ne menjen rajta. Elővette a jegyzeteit. Bár lelkiismeretesen feljegyzett minden kis adatot, minden mennyiséget és minden időpontot, mégsem volt könnyü a feladata. Számításba kellett vennie azt az álomméreg-mennyiséget, a melyet belefecskendezett a szérumtermelő nyúl bőre alá, meg azt a hipnothanatosz adagot, a melyet ebbe a másik nyúlba fecskendezett bele. Nem volt szabad számításon kívűl hagynia a házinyúl átlagos életkorát, testsulyát, vitalitását, ugyanezeket az adatokat ki kellett számítania az emberre is és akkor még összehasonlító számvetésre is szüksége volt mind ez adatok között, hogy megállapíthasson egy alapdózist.

A számoszlopoknak és egyenleteknek csakhamar egész hadserege feketéllett előtte a papiroson; mind jobban és jobban belemerült a munkájába, egyik czigarettet a másik után szívta s észre sem vette, hogy már alkonyodik, hogy szeme előtt kezdenek összefolyni a számok.

különöset, annál kevesebbet, mert a mese szövete itt-ott homályos, s vontatottan halad négy felvonáson keresztűl. De e helyett Szemere sok mást nyújt, a mi művét sajátossá és érdekessé, némely részeiben meg épen kiválóan becsessé teszi. Környezet-rajza a múlt század 30-as éveinek jellegzetes képe. Megjelen előttünk a debreczeni diák-élet vaskalapos professzora, féktelen diák-hada, derék czívise, — a vándorszínész minden megaláztatása, és sűlyedése, a falusi nép «műpártolása», az alispán színészetet kitiltó rendelete, a szolgabíró basáskodása, az egész ország elmaradottsága, vagy pedig léha külföldieskedése. Rengeteg sok zsáner-kép, talán sok is a jellemző alakból, de köztük néhány olyan, a mely dicsőségére válik Szemerének s annak bizonysága, mennyire ismeri ez írónk az ország társadalmát, szellemét, a különböző osztályokban uralkodott s részben ma is uralkodó felfogásokat. Harag, keserűség, gúny villámai czikkáznak a műben. Bár a múlt idők képeit festi, mégis úgy érezzük, hogy a jelenről s a jelenhez szól az író, a kinek Bolond Istókja szilaj kitöréseiben, virtusos tetteiben, romantikus föllengzésében, maró gúnyjában s önmeghasonlásában nemcsak az író lelki világát, de fajának is sok találó vonását tükrözi vissza. Kár, hogy Szemerében erősebb a Jókai iskolájabeli leíró és elbeszélő tehetség a drámaírói kifejező képességnél s műve nem egy becses részletével inkább a műértőket köti le,

Koppay József: Leselkedő gyermek.

AZ URÁNIA AKT-KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

kritikus alakja, a ki csúfondáros megjegyzésekkel kísérte a felvonúlt színészeket.

A megújított szinház első bemutatója után már csak az az óhajunk, hogy az intézet a megnyitóban észlelt jobb irányban haladjon a siker útján. *Palágyi Lajos.*

A HEGYI BETEGSÉG.

A magyar hegyvidékek, bármily szépek is, még-

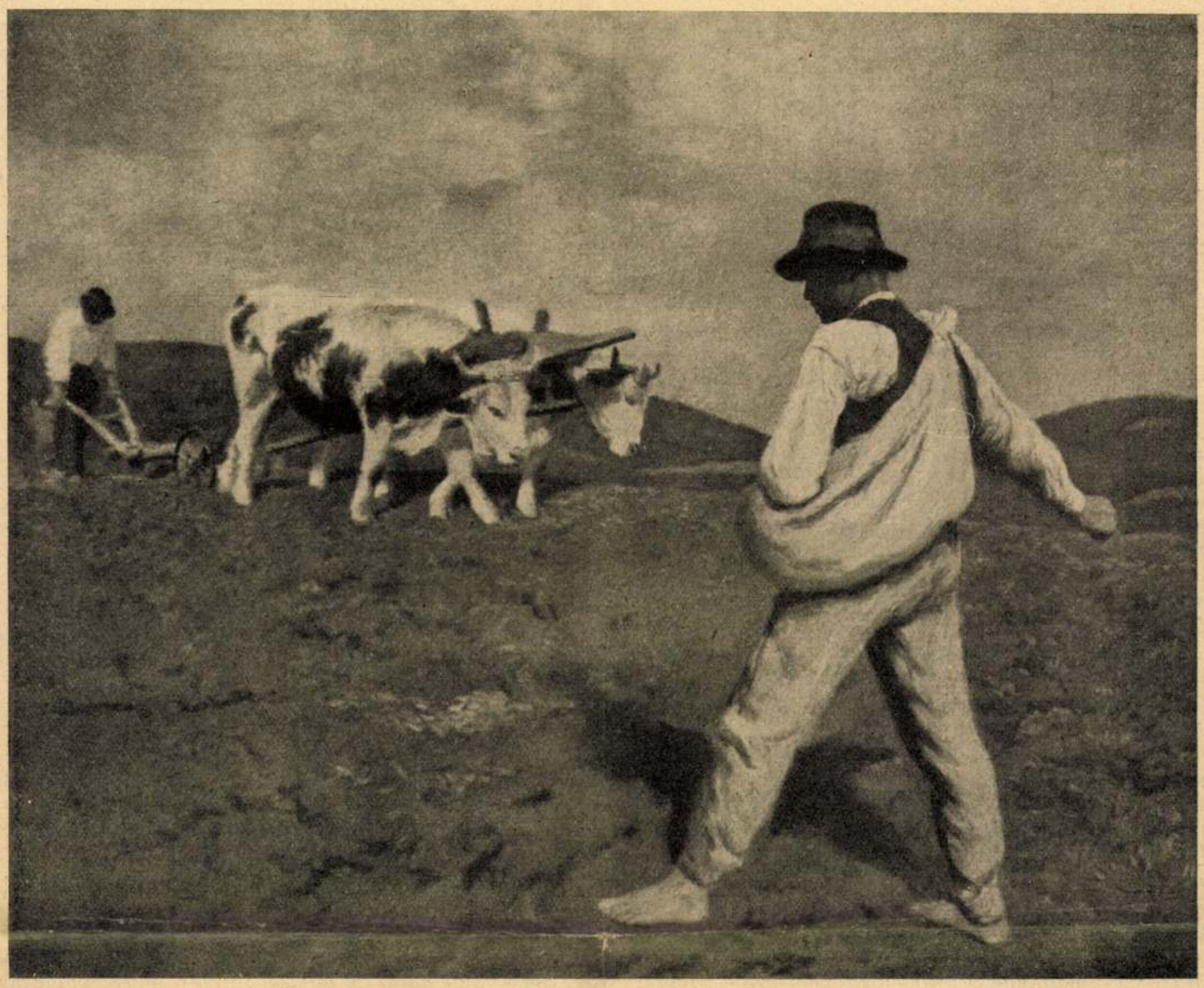

Magvető. Glatz Oszkár festménye. A TESz jubileumi érdemkeresztjével kitüntetett mű

Nem való volt neki a nagyváros, a nagyvárosi emberek. Nem értette őket, azok sem őt. A szállójában, amikor a foglalkozás-rovatot kitöltötte, azt írta be: parasztgazda. A szálló üzletvezetője álmélkodott.

— Nagyságod nemzetgyűlési képviselő. Miért nem azt tetszett bejegyezni?

Szekres András nyugodtan nézett fel a finomzsakettes úrra.

— Mert nem tudom, uram, hogy meddig leszek az.

Az üzletvezető elmosolyodott, gondolt valamit a képviselő úr kormányáról.

— Méltóztassék inkább kisgazdát írni — ajánlotta.

(A „paraszt" sehogysem tetszett neki.)

Szekeres gőgösen legyintett:

— Mán hogy' írnám? Nem vagyok én kisgazda! Kettő híján, ezer hold földem van nekem.

Az üzletvezető arca kiderült. A szállóüzletvezetők szívükből tudnak örülni a vendég ezer holdjának.

— Akkor a nagyságos képviselő úr földbirtokos... Azt tessék írni.

Szekeres András sajnálkozva nézett rá. Micsoda ostoba ember ez a zsakettes!

— Hogy volnék én földbirtokos? Nem vagyok én úr! Csak bízza rám, tudom én, mi vagyok. Én parasztgazda vagyok.

Igen! Ő paraszt maradt a parlamentben, a folyosón, a pártvacsorákon, a miniszterelnök estélyén. Ezt érezte rangjának és ehhez ragaszkodott. S mert hiányzott feje fölül a tág kék ég, lába alól a boldog fekete föld, kezéből a símafogású kaszanyél, esetlen, ügyetlen, néma és szegényes volt a biztosmozgású, gyorsszavú urak között. Alig várta, hogy kiírják az új választást és hazamehessen a földjeire. Nem lehetett rábeszélni, hogy mégegyszer betegye lábát a dunaparti palotába.

— Nem való vagyok én közéjük — mondta csendesen. — Nem. Igen gyorsan beszélnek. Az én eszem nem mozog olyan gyorsan, mint az ő nyelvük. Nem tudom meggondolni, mit mondanak.

Otthon maradt. De nyugta most már alig volt. Aki egyszer belekeveredik a közügyek bozótjába, nehezen tud kikecmeregni belőle. Különösen, ha rosszul érzi magát benne. És ha ki is mehetne belőle, a tüskék, száraz gallyak igen megtépdesik. Szekeres András egyelőre a bozót virágjainál tartott még. Mert minden bozót csalogatóan virágos.

A dolog ott kezdődött, hogy Kálmán meg Varga elhatározták, hogy bankot alapítanak. A konjunktúrás évek elején történt ez, mikor a paraszt tele volt pénzzel és a városokban minden sarkon bankot nyitottak. Szekeres András városában volt egy takarékpénztár, meg egy hitelszövetkezet. Egy harmadik bank nagyon elkélt volna.

— Neked nincs pénzed, nekem sincs, — mondta Kálmán Vargának, — a parasztnak van pénze. Ki kell vennünk a zsebéből a pénzt és tőzsdére menni. Őrült összegeket lehet keresni!

Varga pesszimista volt.

Új Idők, 1934. nov. 11. 46. 4

Glatz Oszkár

— Gyönyörű! De hol van az a paraszt, aki neked meg nekem ideadja a pénzét?

— Kosztkamatot kap — felelt Kálmán — és most jön találmányom lényege. Keresünk egy főparasztot, akinek bedűl a többi. Ő lesz a vezérigazgató. Passz!

A banképület, az igazgatói iroda, a megalakulási bankett, a betétkönyvek, a gépírókisasszonyok hasonlíthatatlanul szebbek és ünnepélyesebbek voltak, mint ez a beszélgetés.

Kálmán valamikor gabonaügynök volt. Varga multja titokzatos homályba nyúlt. Jóképű, jósvádájú, harmincas urak voltak, tökéletes dzsentriküllsővel, legyűrt, zöld kalappal, monoklival, kamáslival. Ez rendben volt, a nemességük annál kevésbbé. De a stílus hibátlansága érdekében az egyik enyhén raccsolt, a másik betyáros-kedvesen káromkodott. A vezérigazgatót, egyben a főparasztot Szekeres Andrásban találták meg. Kálmán jól tudott beszélni, nem elvonatkoztatott, képviselőházi hangnemben, amelyet Szekeres gyűlölt, hanem igen gyakorlatiasan és érthetően. Szekeres András újabb ezer hold földet értett ki belőle, zsíros, fekete földet, melyet felszaggat a fényes eke s amelyben ragyog az érett kalász.

A bank remekül ment. A parasztok hordták a pénzt, Szekeres András neve volt a számukra fedezet s a két igazgató vitte tovább a pénzt Pestre, a tőzsdére. Papírt vettek, igen, papírt. A vezérigazgató a vezérigazgatói szobában ült, perzsák, műtárgyak között, pompás, angol bőrkarosszékben és aláírt. Itt, a gépírásos szerződések, a hosszú számsorok, a rózsaszín csekkfüzetek, színes váltóblanketták fölött megint olyan üres és bizonytalan lett a tekintete, mint ott fent, a dunaparti palotában. Sok mindent nem értett. De a földre gondolt, amelyet a vezérigazgatói fizetésből fog venni.

Két évig nem történt semmi hiba. Kálmán autót vett magának, Varga előkelő feleséget szerzett, a vezérigazgatójuknak pedig gavallérosan kiszaladgáltak egy kormányfőtanácsosságot. Szekeres András eleinte ugyan mindig a háta mögé nézett, ha méltóságos úrnak szólították, hogy hát, hol is van az a méltóságos úr? De aztán megszokta, mint a jó kocsiló az ezüstkulcsos szerszámot. Nehezebb hordani, de szép. Tulajdonképpen nehéz szerszám volt az övé is.

A tőzsde, ez a nagy papír-Nílus, amely ki-kiárad és iszapjával megtermékenyíti a parti tájakat, sáros habjaiban vígan nyüzsgő mocsárvilágot táplálva, kezdett összezsugorodni, elapadni. Mind alacsonyabb lett a vízállás.

Kálmán és Varga rémülten pillantottak egymásra, úgy, mint akkor az országban nagyon sokan. A papírok estek, estek, estek. A kosztkamatot, a betéti kamatot, a hivatalnokok fizetését már adósságból fizették. Aztán a papírok már nem estek tovább, mert nem tudtak mélyebbre esni. Semmit sem értek.

A két igazgató mészfehér arccal bámulta a sok kilogram papírt, amelyeket gazdag és kevésbbé gazdag parasztok, kishivatalnokok, munkások keserves pénzén vettek. Nem voltak ők vakmerő és kemény gazemberek, akik szembe mernek nézni a tűzzel, amelyet ők gyújtottak. Gyáva kis kölykök voltak, akik halálra rémülnek, amikor felrobban a gyufásskatulya, amellyel játszogatnak.

Az emberek megsejtettek valamit és megrohanták a bankot. A betétjeikért. Kálmán meg Varga, mint mindig, nem voltak itthon.

Szekeres András mereven, szó nélkül, bámulta a fenyegető, káromkodó, zokogó tömeget. Jól ismerte őket. A parasztok közül sok volt olyan, akivel valaha együtt dolgozott, világoskék nyári hajnalokon a szénaföldeken, akivel együtt hallgatta a mesét pendelyes gyerekkorában, kukoricafosztáskor, deres őszi éjszakán. Nem mert közéjük menni, csak az ajtó mögül nézte őket. Nem félelem kínozta. Csak szégyenkezés. Az üres pénzszekrényekre gondolt és arra, hogy agyonütnék, ha kimenne.

— Igazuk vóna, — mondta magának és gyűlölködve nézett szét a vezérigazgatói szoba drága bútorain. Kiköpött a sötétvörös perzsaszőnyegre.

Délután beszélt a bank ügyészével. Azt a sok kacskaringós papirost, amelyet két év alatt aláírt, nem értette. De az ügyvéd nagyon világosan beszélt. Mert van-e világosabb valami a semminél.

Az alaptőke, a betétek... Semmi.

— Mit csináljunk?

Megvárták Kálmánt és Vargát. Varga kétségbe volt esve és zokogott. A monoklija leesett a földre. Fennhangon imádkozott. Aztán megesküdött, hogy az apósa segíteni fogja. Kálmán fölényeskedett. Kijelentette, hogy az egész dolog smafu, a bessz a tőzsdén jelentéktelen lanyhulás, egyébként ő a szükséges összeget egy óra alatt megszerzi egy gabonaexportőr barátjától. Csak Pestre kell menni. Varga is Pestre akart menni. Az aligazgató elkisérte mind a kettőt.

Még egy napig várok — gondolta Szekeres András.

Kocsira ült és kiment a tanyára. Május volt. Gyönyörű termés igérkezett. A vidám, zöld földek felett aranykék volt az ég és hullámzott az akácillat. A berettyóparti réteken bohókás ugrásokkal botladoztak a rózsaszín orrú kisborjuk. Szekeres András bejárta minden tanyáját. Megnézte a magtárakat, ahol aranypiros dombokban magasodott a búza, az istállókat, a szelid, siementhali tehenekkel, a dinnyeföldeket, amelyeknek a szegélyén virágzott a rózsaszínszoknyás mák. A laposi tanyán most kapálták első sorjával a kukoricát. Már kétaraszos volt. Soha ott kukoricában ilyen termés nem mutatkozott. Az utak mentén nyiltak a vadrózsabokrok. Szekeres elbámult a virágok gyöngéd szépségén.

— Milyen akkurátosan megteremtette még ezt is az Isten!

Eddig sose nézte a virágot. Elszomorodott.

Az este kint érte a legszélső tanyán. Sára néni, az öreg béresasszony, lebbencslevest főzött neki, meg rántottát sütött. Kint evett az udvaron, az eperfa alatt. Ezüstzöld májusi este volt. A tinók pihentek a nyári jászol körül, lágyan, fáradtan, meg-megkondult a nyakukon egy-egy kolomp.

...ha Varga apósa nem segít...

...ha Kálmán nem kap pénzt...

Agyonütnek. Igazuk lesz, mert aláírtam.

Délelőtt bement a városba, a bankba.

— Meggyött Varga úr?

— Meg, méltóságos uram, bent van a méltóságod irodájában.

A pénztáros végigkísérte a folyosón, az igazgatói iroda előszobájába. Kinyitotta előtte az ajtót és visszament a közös terembe. De a másik ajtó, a párnázott, a szentélybe nyíló, félig nyitva volt. Szekeres András lassan lépegetett és az előszoba közepén megállt. Valami hideg volt a levegőben. Aztán egészen furcsát látott.

Mi lelte Vargát?

Varga nem az íróasztalon állt, csak függött felette. A csillár gombján. Már rég függhetett, mert egészen lassan körbe forgott és karcsú, kamáslis cipőit összeverte. Majdnem úgy festett a dolog, mintha tréfa lenne az egész. Igaz, Varga arca egészen ide-

FELEKI LÁSZLÓ

KELLEMETLEN OLDALa

Tárgyilagos kritikusok szerint Szerzőnek az írás a legkellemetlenebb oldala. Ráadásul vénségére olyan termékeny lett, hogy munkásságában a minőség menynyiségbe csapott át. F. L.

Védjük a környezetet, amíg van!

Hányják, hányják a borsót a falra a tudósok, közírók, orvosok; cikkeznek, beszélnek, nyilatkoznak és felhívják az emberiség figyelmét arra, hogy ha így folytatjuk tovább környezetünk, a bioszféra mérgezését, rövidesen lakhatatlanná válik a Föld. Asztrofizikailag ez ugyan nem jelent semmiféle változást, mert bolygónk továbbra is pontosan, szépen rója majd útját a világtérben, csak éppen távoli égitestek tudósai kapnak negatív választ arra a kérdésükre, hogy van-e élet a Földön.

A civilizáció, az iparosítás jóvoltából növekvő mértékben mérgezzük a környezetünket, nem is gondolva arra, hogy mit szólnak utódaink sajnálatos örökségükre, amikor rosszkedvűen állapíthatják meg, hogy elődeik szép repülőgépeket és gépkocsikat, hatásos nukleáris fegyvereket hagytak rájuk, mindössze a levegőt, a vizet és a földet fertőzték meg. Mondhatjuk nekik azt, hogy a civilizációért áldozatot is kell hozni? Legyenek büszkék arra, hogy a természet megmérgezéséhez szükséges mérget is a *homo sapiens* gyártja? Vagy nyugtassuk meg őket azzal, hogy a fokozódó környezetszennyezés előbb-utóbb fölöslegessé teszi a háborúkat?

A tévé *Méregtemetők* című műsora után tűnődtem azon, hogy milyen érdekes: a természetben semmi sem vész el, s az eltemetett méreg előbb-utóbb visszajut ahhoz, aki termelte: az emberhez. Mi mást tehettem volna — tűnődtem.

A gyógyszergyárak káros hulladékokat termelnek. Milyen gyógyszereket lehetne gyártani a káros hulladékok ellen?

Meddig él az élővilág?

Mivel a bioszféra rendkívül vékony, talán nem is érdemes védeni?

Át lehet-e alakítani az emberi szervezetet fertőzött élelem és víz fogyasztására, fertőzött levegő belélegzésére? A természet leleményessége utolérhetetlen: atomreaktorok radioaktív vízében egysejtűeket fedeztek fel. Talán radiococcusoknak lehetne őket elnevezni.

Iparosodott államok ipari vizet isznak.

A mérgező hulladékok elásása sem megoldás. A Föld gyomrát is el lehet rontani.

Új jelszó: tiéd a környezet, magadnak fertőzöd!

Elektronikai csodákat nem lehet meginni, megenni, belélegezni.

Hovatovább a halak is kénytelenek higanytartalmú halat fogyasztani.

Túlnépesedés ellen óhajtjuk alkalmazni a környezetfertőzést?

Nincs földművelő, aki savas esőért imádkozna.

Élet nélkül lesz-e élettan?

Utánunk a fertőzött özönvíz?

Az önfertőzés új jelentése: civilizáció.

Ne igázzuk le a természetet, még szükségünk lehet rá.

Ha teljesen tönkretesszük az ózonpajzsot, talán egy ügyvédi munkaközösség védi meg a Földet az ultraibolya sugárzástól?

A környezetvédelem — embervédelem.

Dugovics Titusz megsejtette, hogy mi mindent tud magával rántani az ember.

A Borgia-család szánalmas kezdő volt a mérgek használatában.

Ennyi.

Tovább nem tűnődtem, mert az izgalomtól, az elkeseredettségtől és a fáradtságtól elaludtam.

Azt álmodtam, hogy egy termesztelepre kerültem. Azt mondta az egyik termesz a másiknak:

— Nyugi, nem kell félni ezektől a percemberkéktől. Az idő nekünk dolgozik.

Tükröm, tükröm

Örömmel hallottam, hogy a világviszonylatban is lendületesen előretörő magyar filmgyártás újabb megtisztelő erőpróba előtt áll: film készül Dzsingisz kán életéről. Az előkészületek még eléggé kezdetleges állapotban vannak, egyelőre csak annyi bizonyos, hogy a címszerepet Udvaros Dorottya játssza.

*

Nemrég a közelben az úttest szélén egy szerencsétlen kiskutyára lettem figyelmes. A rozsdabarna szőrzetű középtermetű állat fájdalmasan vonított, a gyomrán-hasán görcsös mozgást észleltem. Nem tudom, milyen származású lehetett, fajtiszta-e, vagy keverék, nem is érdekel, ebtenyésztésben sem szeretem a fasizmust. Melléguggoltam, megsimogattam, és úgy beszéltem hozzá: „Mi az, kis Bodri, mi fáj, mi történt veled?" A kutya hálásan nyöszörgött, és rózsaszínű orrával egy mellette heverő könyvre mutatott. Felvettem, megnéztem. Johann Gottlieb Fichte: *Válogatott filozófiai írások* állt a címlapon. Belelapoztam. Olvasni kezdtem: „A szubjektum indivíduumként és szabad indivíduumként annak a szférának a segítségével határozza meg magát, amelyben választott egyet az ebben adott lehetséges cselekedetek közül, és szembeállít magával egy rajta kívüli másik indivíduumot, akit egy másik szféra határoz meg, amelyben ez választott. Egyidejűleg tehát mindkét szférát tételezi, és csak ezáltal válik lehetségessé a posztulált szembeállítás." Tovább már nem voltam képes olvasni, mert éreztem, hogy görcsbe szalad a gyomrom, és vonítani szeretnék. Ebben a válságos pillanatban világosan éreztem, hogy Schopenhauernak mégiscsak igaza volt.

*

Szeretem Illés Endre Anatole France-i iróniáját. Legújabb kötetében *(Szerelmeim, évek múlva)* Szent Dénes feje címmel egyik olvasmány-élményéről ír: „A magyar próza új hullámának egyik regényét olvasom, azt a híreset. Nehezen töröm át magam az első húsz oldalon. Később már könnyebben jutok tovább, de egyszer-egyszer pihennem kell. Az egyik „cigarettaszünetben" eszembe jut Lytton Strachey esszéje Madame du Deffand-ról." A hölgy estélyén egy bíboros Franciaország védőszentjéről, Szent Dénesről beszél, s nemcsak azt mondja el, hogy a lefejezett vértanú felemelte és elvitte a fejét, hanem újabb részlettel toldja meg a történetet: a szent a hatmérföldnyire álló templomba vitte tulajdon fejét. „Gondolják meg, hölgyeim, hat mérföldet gyalogolt a fejével." Ekkor Madame du Deffand megszólalt: „Ah, Monseigneur, az ilyen esetekben csak a kezdet nehéz." Illés négy szóval folytatja és fejezi be a történetet: „Tovább olvasom a regényt." Döbbenetes erejű mondat. Petőfi sora jut eszembe: „S választottunk magunknak csillagot." Illés mondata valóban mondat is valamit a lényegről. Ha a Montmartre-on lefejezett mártír képes volt arra, hogy gyengéden kivegye fejét a fűrészporos kosárból és hat mérföldön át cipelje, akkor sehonnai bitang ember az, aki visszariad egy újhullámos regény elolvasásától. Mit szólna ehhez a másvilágról Szent Dénes, akinek pedig joga lett volna nehézfejűnek ítélnie önmagát. Csodálatos a lelkesítő példa ereje! De néha mégsem elegendő arra, hogy legyűrje a poklok kapuinak erejét. Velem például előfordul, hogy visszariadok a herkulesi próbától, földhöz csapom az ellenségesen nehéz olvasmányt és mindenre elszántan így kiáltok: „Hol a fejem, hadd cipeljem!"

(Vajon melyik regénye tette próbára Illés Endre akaraterejét?)

*

Sokan szidják a televízió Képújságját, mert rontja a magyar helyesírást svéd rendszerű ékezeteivel, pontosabban: kárhozatos ékezethiányaival. De minden rossznak van valami jó oldala is. A Képújságban sohasem lehet olvasni Napóleont a helyes „Napoleon" helyett.

*

Én is hozzá akarok szólni ahhoz az orvosmeteorológiai kérdéshez, hogy milyen hatással van az emberi szervezetre a hidegfront.

Megfigyeltem, hogy ilyenkor fázom.

*

Mostohán kezelt édes anyanyelvünknek mindig megvan az ügyeletes pestise. Még nem halt ki a „bár amilyen", az „Olaszba, Spanyolba, Görögbe", az „egyfajta" sem, de most a „per" uralja a divatot. Ha per, hadd legyen per? Per pillanat, per óra. (Sőt saját fülemmel hallottam a tévében: per pillanatnyilag...) Legutóbbi gyöngyszem: per perc. A nyelvrontók megérdemelnének huszonöt botot. Per fenék.

Ez lennék én
Endrődi István rajzművész szerint
(Biztosan igaza van)

Ihlet nélkül

Hatás

A költő
végighallgatta
a líra-teoretikusok,
poéticisták
és más irodalomtudósok
fejtegetéseit,
elemzését
költészetéről,
majd felakasztotta magát.

Örökkévalóság

Ha feltesszük
a kozmikus kérdést,
hogy mikor és hogyan
(mellékesen: hol)
keletkezett a Világegyetem,
ne feledkezzünk meg arról,
hogy ha a mindenség
örök időktől fogva létezik,
akkor kisebb gondja is
nagyobb volt annál,
mintsem hogy
keletkezzék.

Mindenféle

(Új folyam)

Az emberi gondolkozás felsőbbrendűségének legmagasabb rendű megnyilvánulása, hogy olyan kérdéseket tud feltenni, amelyekre még csak remélni sem merheti a választ.

Mindegy, hogy valami törvényszerűen, vagy nagy valószínűséggel következik be.

Minél idősebb az ember, annál több csodaszerben bízik.

Ha a tapasztalat nem igazolja az elméletet, valami baj van a tapasztalattal.

A „Ma már tudjuk" kifejezés helyett okosabb ezt állítani: „Ma még tudjuk".

A gép tévedéseit az ember, az ember tévedéseit a gép veszi észre.

A kobrák, a viperák, a csörgőkígyók mérge fontos gyógyszer-alapanyag. Az ártalmatlan kígyó semmire sem jó.

GLATZ OSZKÁR

A fotó lírikusa

Franciaország és Amerika
érdemrendekkel,
a műpártoló közönség és kritika,
szerte a világon,
dicsérő jelzőkkel bókolt
a fényképezés élő klasszikusa,
André Kertész előtt.
Ám művészetéről, lírai képeiről
talán az az amerikai bírálója
mondta el a legtöbbet,
aki *Ablakomból* című albumát
míves esztétikai
kifejezések helyett
így jellemezte:
„ez a könyv ékszer, ...
ha valakit nagyon szerettek,
feltétlenül vegyétek meg neki".
Igen, André Kertész
a szeretet fotósa,
alkotásai nem pusztán
fotografus eljárással készített
képek, hanem gyöngéd vallomások
— Esztergomról,
a szigetbecsei Madonnáról,
Párizsról, New Yorkról. S most,
első ízben magyar kiadásban,
gyermek, ifjú-
és érett kora néhány emlékéről.
André Kertész Magyarországon,
ezzel a címmel jelentette meg
Bodnár János szerkesztésében
a FŐFOTÓ (a Magyar Média
közreműködésével)
az idős művész
itthon készült felvételeit.
Első magyarországi fotóját
1912-ben, az albumot záró
esztergomi Kálváriát 1984-ben
fotografálta Kertész.
Egy emberöltő választja el
a — Munkácsy Ásító inasát idéző
— Kávéházban, újság fölött
bóbiskoló fiú és a Kálvária képét.
Évtizedek nyűge
és megpróbáltatásai,
remény és keserűség feszül
a korai és kései felvételek között,
mégis ugyanaz az emberközeli líra
lengi be a Kálvin téri bérház
sötét belső udvarán kuporgó
virágárus asszonyt, mint az
első világháború poklából elszökő,
a patakban lábát áztató
fiatal André Kertész önarcképét.
Vagy a méltatlanul kevéssé ismert
magyar festőt, Czumpf Imrét,
akit oltalmazó műtermében
kapott lencsevégre Kertész,
a magányt enyhítő pasziánsz
és a felüdítő munka közben.
Sorsok, egy pillanatba zárva.

K. Á.

Budafoki gyerekek ismerkednek a fényképezőgépben megjelenő fordított világgal

André Kertész 1915 augusztusában a fronton

Czumpf Imre festőművész műtermében

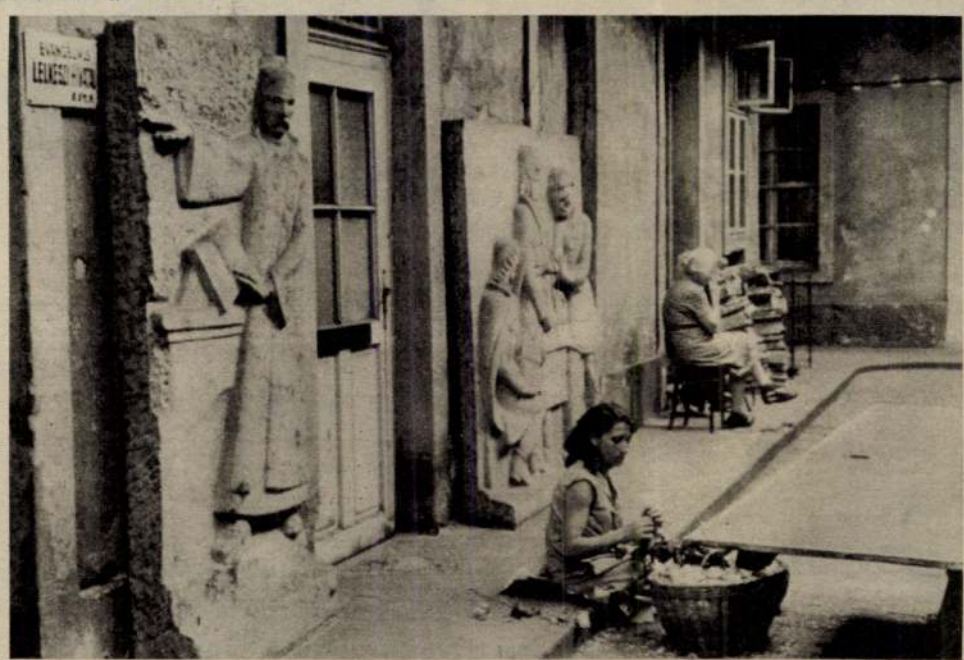

Domborművek egy Kálvin téri ház udvarán 1971-ben

Kislány bábuval

Lovakat vezető férfi. 1930

Himző asszony

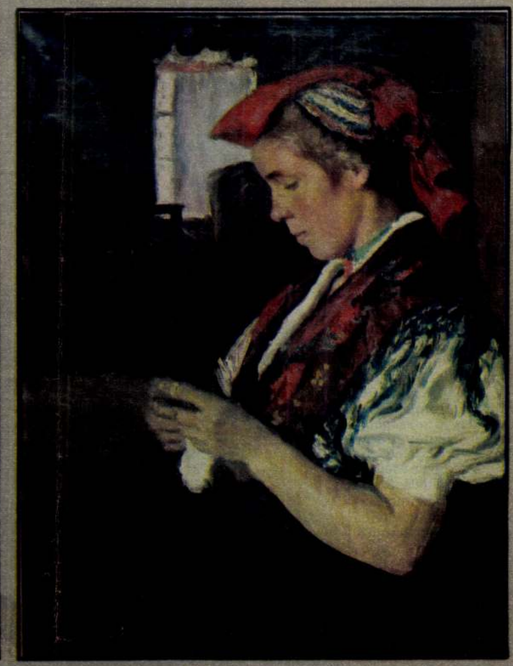

EGY RÉGI NAGYBÁNYAI

Budapesthez közel, Perbál községben működik az önmagát Falusi Galériának nevező kiállítási helyiség, amely épp azzal hívja fel magára a figyelmet, hogy bemutatói nem éppen falusiak. Igaz, júniusi kiállításuk igen távol áll az avantgardtól – a mester, Glatz Oszkár utoljára a millennium évében számított az úttörők közé, lévén a nagybányai iskola korai tagja –, a kiállított művek viszont annyiban újak, hogy a családtagok magángyűjteményéből kerültek ki, és egy részük még sose volt közönség előtt. Glatz sose a problémákat kereste, akár a művészetről, akár a társadalomról volt szó, így mai értékrendünkben kevésbé előkelő hely illeti meg; inkább a gyűjtők kedvelik mint „biztos nevet". Ám, aki reprodukcióban talán unalmasnak érzi ezt az impresszionizmussal pikánsabbá tett naturalizmust, az is elgyönyörködhet a részletek megfestésében, a technika finomságaiban – érdemes néha egy igazi kismesterrel is találkozni.

SZ. A.

KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

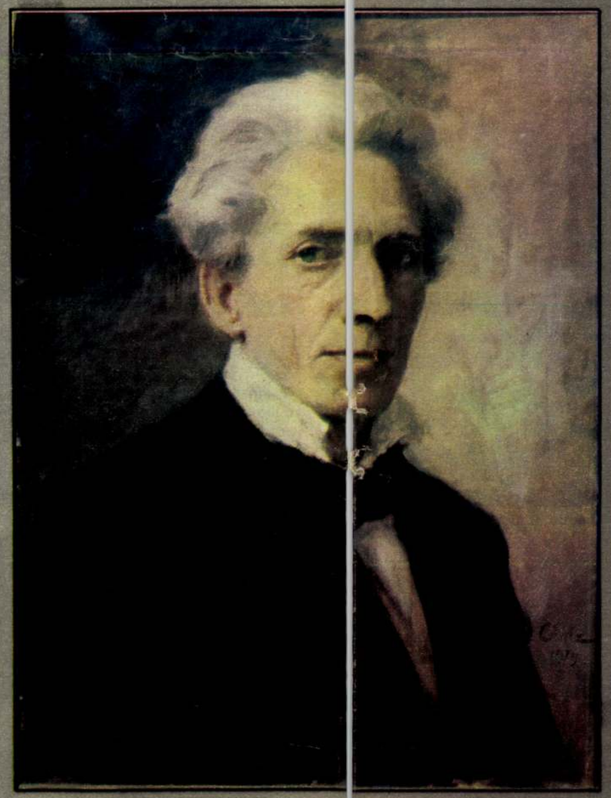

Önarckép. 1929

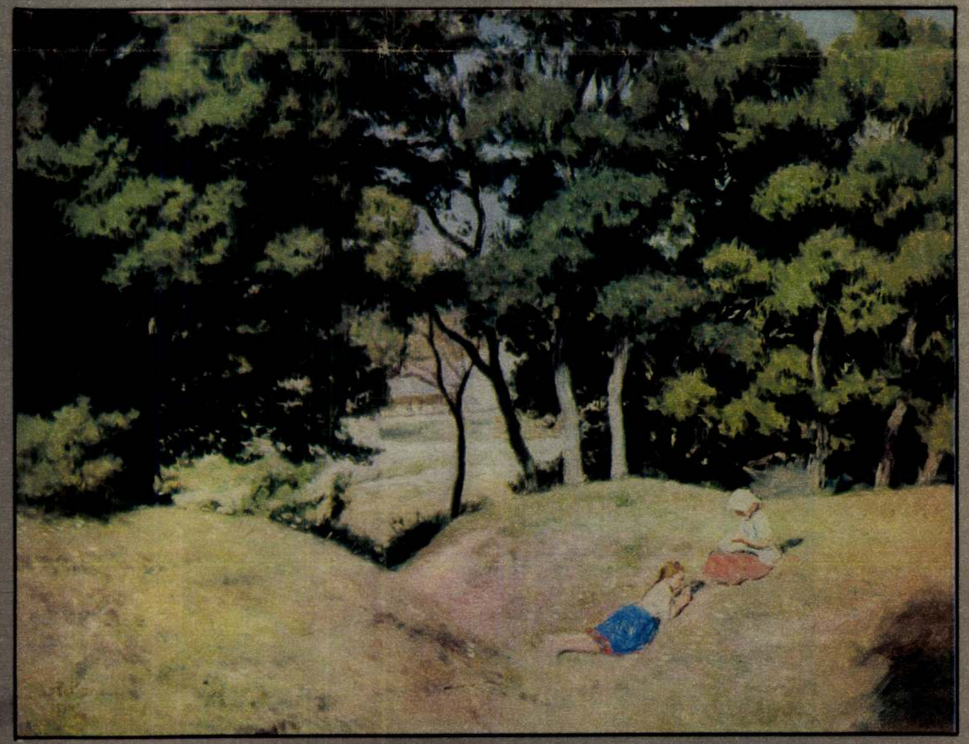

Erdőszél. 1943

A
PESTI HIRLAP
VASÁRNAPJA
1931. JUN. 7.

AZ OPERÁCIÓ
Glatz Oszkár olajfestménye.

TANTALUSZ.

— Nem vesz még egy burgonyácskát, tanácsos ur . . .? Walter Trier rajza a Pesti Hirlap számára.

A P. H. VASÁRNAPJA
1931. XII. 4.

IGY KELL FOGNI A HORGOLÓTŰT!

Glatz Oszkár olajfestménye.

1915. *Horthy Miklós kormányzó — a háboruban a „Novara" parancsnoka — kajütjében.*

+1957

(Balogh Rudolf fényképe.)

A
PESTI HIRLAP
VASÁRNAPJA
1931. JAN. 18.

A JÓ NÉNE.

Glatz Oszkár olajfestménye.

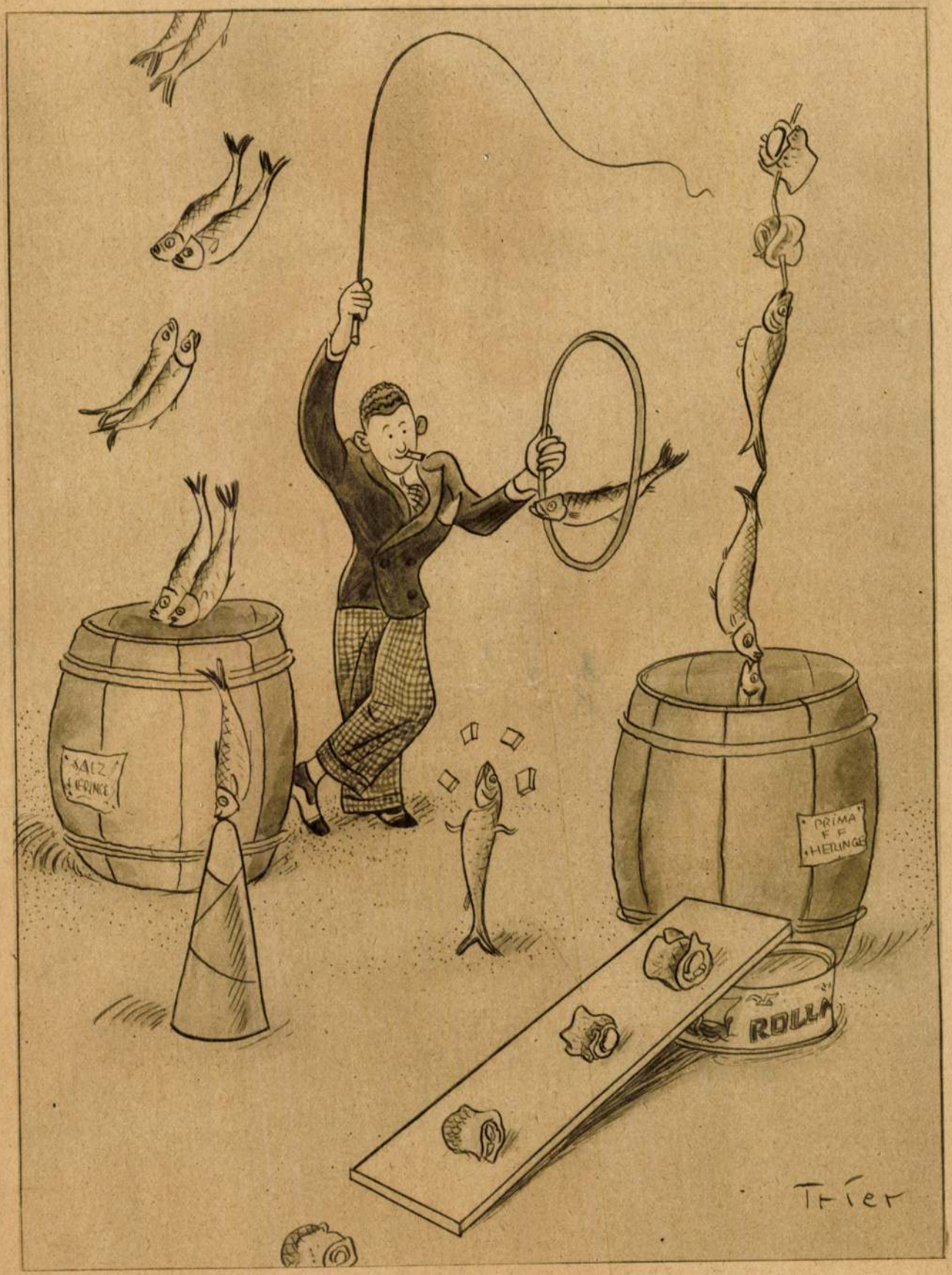

A HERINGSZELIDITŐ.

Walter Trier rajza a Pesti Hirlap számára.

A
PESTI HIRLAP
VASÁRNAPJA
1931. SZEPT. 13.

HONORÉ DAUMIER: HOLDAS ÉJJEL.

A
PESTI HIRLAP
VASÁRNAPJA
1932. MÁRCIUS 6.

BEKECSES ASSZONY

Glatz Oszkár olajfestménye.

A SZINFALAK MÖGÖTT.

Rónay Dénes fényképe.

GLATZ: TEMPLOMOZÁS

KÉPES VASÁRNAP

FELFELÉ!

Krasl F. [Mährisch-Ostrau] fényképe a Magyar Amatőrfényképészek Országos Szövetsége kiállításán.

Horvát Zóra

Művészet 1918. 26. l.

GLATZ OSZKÁR KRUMPLIT HÁMOZÓ LEÁNY

Glatz Oszkár

HORVAI JÁNOS SIREMLÉK

francia, magyar) vert és varrt csipkék, miniatürök. Az árverés alá került képanyagból a következők műveit említjük meg: Zichy Mihály rajza («Tanulmányok egy jelmezes ünnepélyszines jelenségeinek friss, bár valami dekorativ ízt rejtő visszaadása.

Undi Mariska műteremkiállítást rendezett, Fehérvári-úti műtermében (56. sz.), amely

A P. H. VASÁRNAPJA
1933. XI. 26.

SZAPPANBUBORÉK

(Glatz Oszkár festménye.)

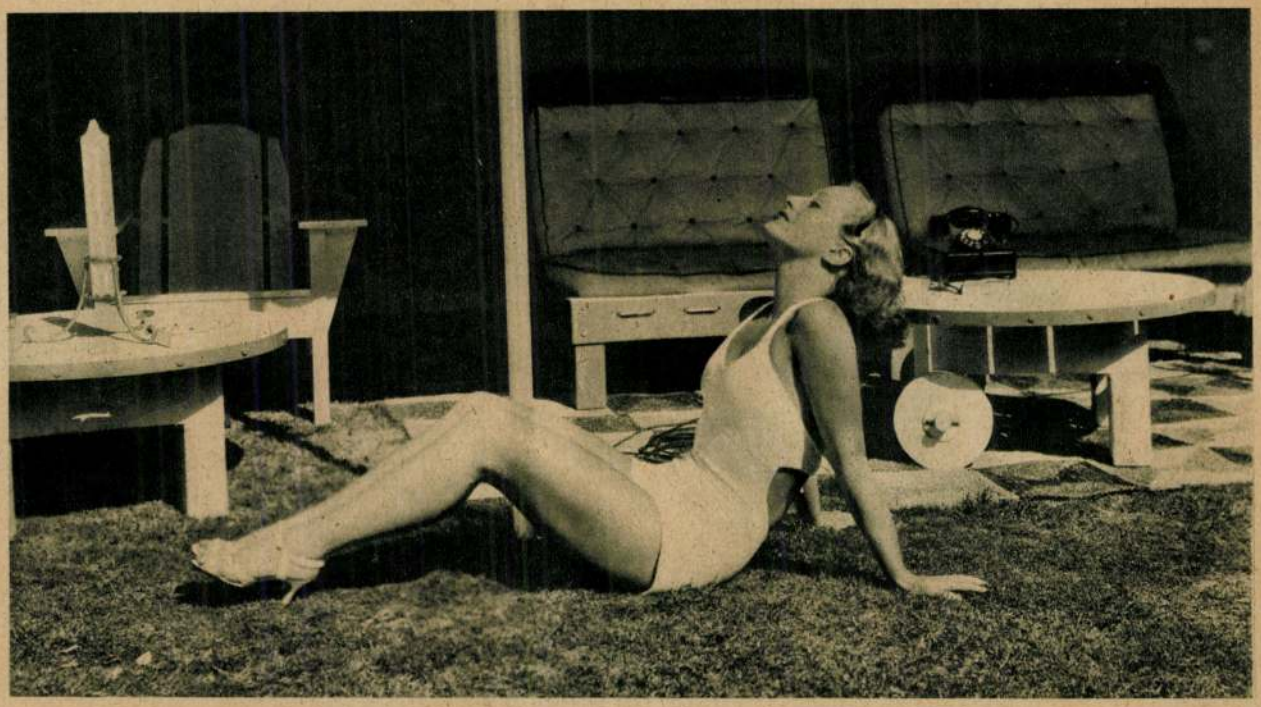

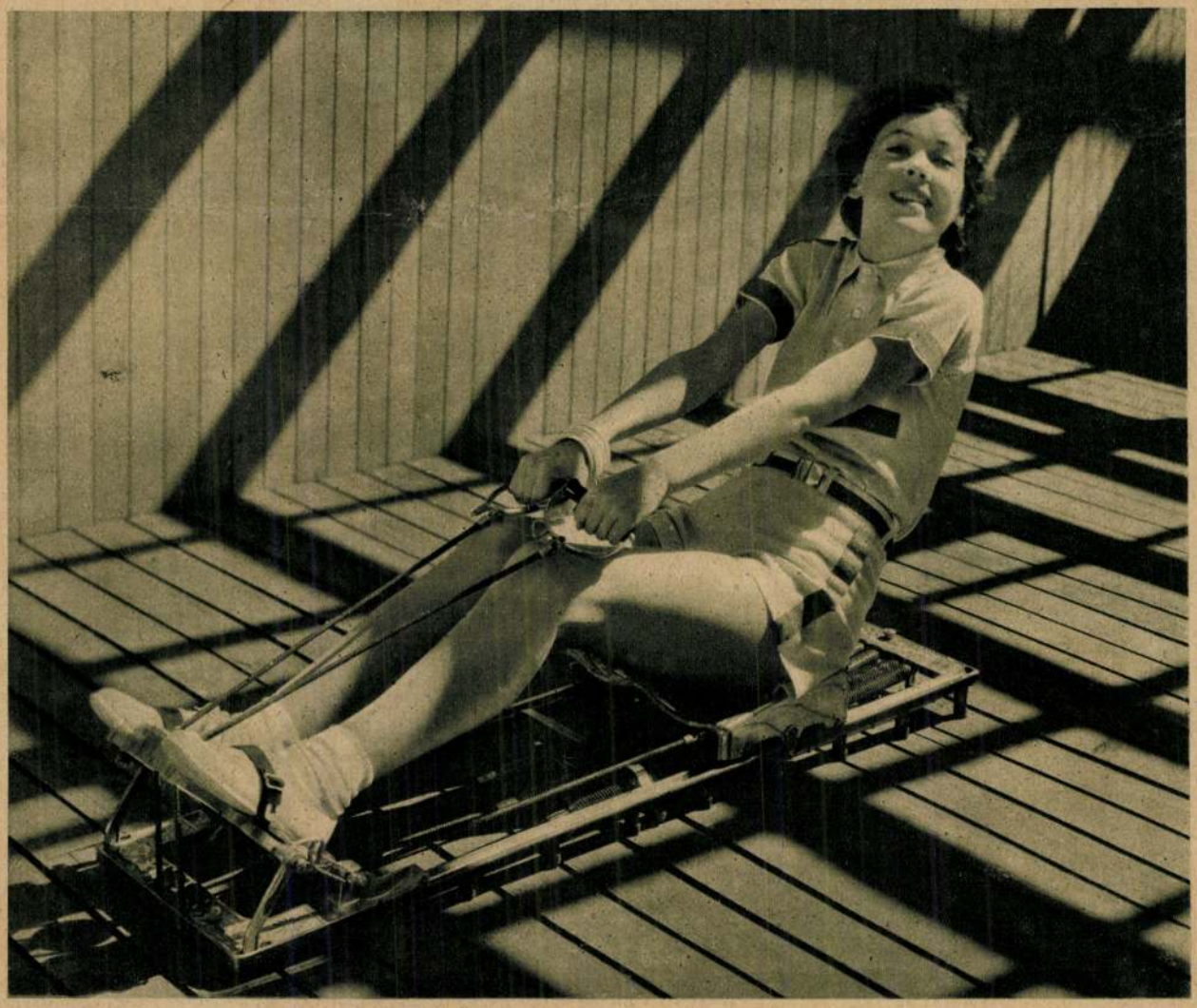

REGGELI TORNA: MEGMARAD A FORMA

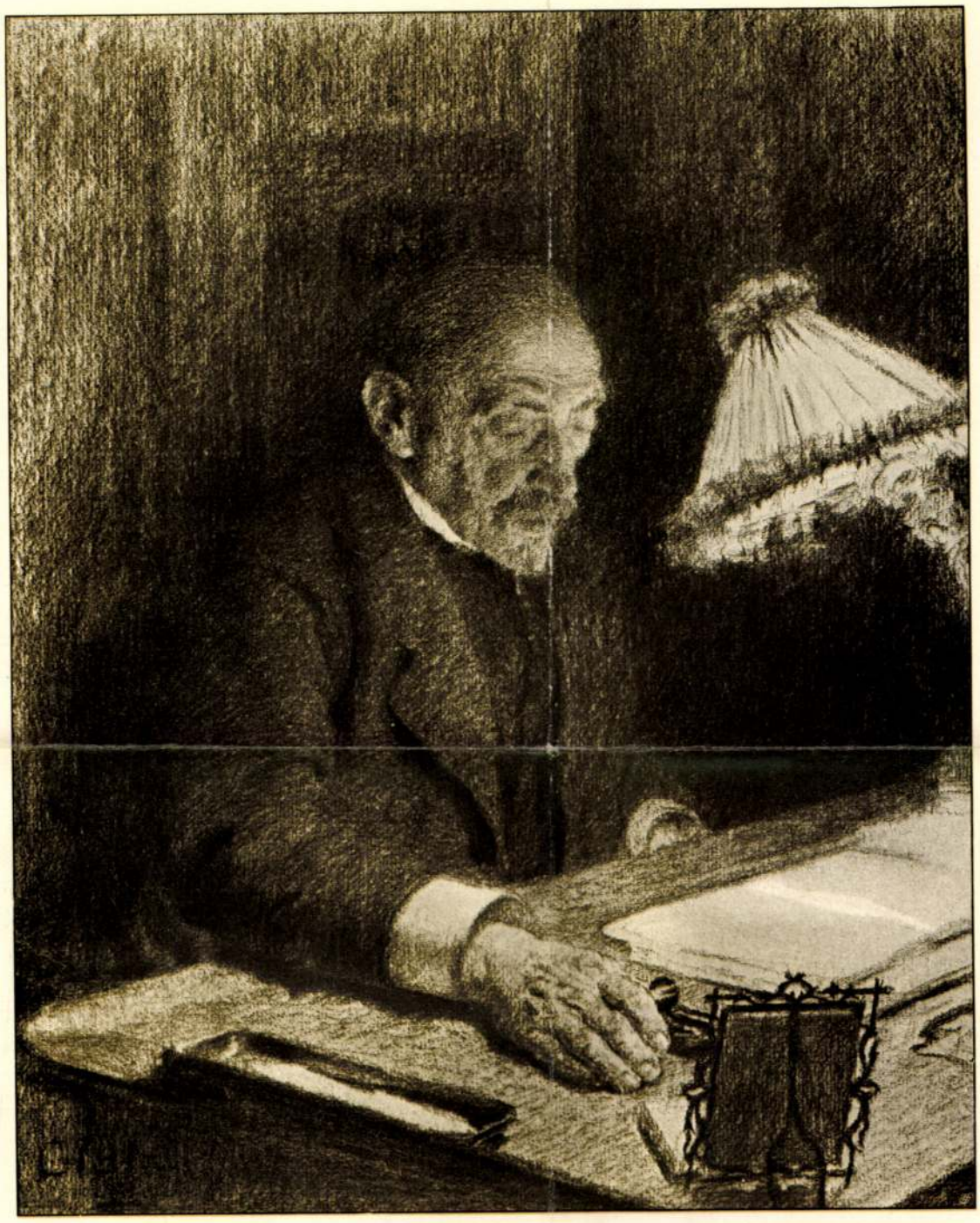

Művészet 1909. 175. l.

3. szám

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár

Foto G. R.

Glatz Oszkár: Libapásztor

A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

Művészet 1936. 3-4. sz. 60 f.

ismernénk régesrég. De mintázott kecses szépségü leányalakokat is. A nagy stilushoz tartozik *Vastagh György* oroszlános női mártiralakja is, meg *Horvay* Madonnája. A bizalmasabb hangulatokat *Szentgyörgyi* képviseli kecses női alakjaival, aztán *Lux Elek* meg *Hiesz Géza* még finomabb könnyed bronzaival. A jelenetmintázók közül *Damkó József* női terrakottái, *Cserhalmy* gondos munkái, *Andrejka* rendes felépítésü szobrai szépek. A kontraposztos *Cser Károly*, *Sováry*, az ájtatos *Hofmeiszter*, a kifejező *Szödy Szilárd* és *Varga Ferenc*, aztán *Rákolthy* meg *Szamossy Soós*

UJ IDŐK SZERKESZTI JERCZEG FERENC

XXXVIII. évfolyam, 19. szám
Budapest, 1932. május 8

Vasárnap. Glatz Oszkár festménye

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 16.
Telefon: Aut. 266—83, 245—09.

Negyedévre 6.40 pengő
Félévre 12.50 pengő
Egyes szám ára 50 fillér

Glatz Oszkár

A magyar könyv napja

Országszerte ünneplik a magyar könyvet. Ez egyszer a könyv leszáll a könyvespolcról, kimegy az utcára és figyelmezteti a járókelőt arra, hogy a sok nehézség közepette: **él még a magyar irodalom.** Ma **az olcsó bolti áru magyar könyvnek** nem telik olyan reklámra, mint a színházak, a mozik, a hangos filmek harsogó híradásai. A könyv most, ezt a nekünk szokatlan módot választotta arra, hogy ismét magára terelje az emberek figyelmét.

Reméljük, hogy az Uj Idők olvasói megértik a magyar irodalom kérő szavát és a magyar könyv napját azzal teszik emlékezetessé, hogy legalább egy magyar könyvvel szaporítják könyvtárukat.

Ami sikert aratott:

Clair Vilmos: Magyar párbajok.

Ezer izgalmasan érdekes párbaj története. — *Két kötet. Ára fűzve 12 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő. Amatőr félbőrkötésben 30 pengő.*

Csathó Kálmán: Leányos ház 1931-ben

Férjhez menni: művészet. Csathó Kálmán páratlan humorral, mély emberlátással, kristálytiszta mesélőkedvvel azokról az izgalmas csatározásokról készített pillanatfelvételeket, amelyek a férjhezmenést megelőzik. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Csathó Kálmán: Leányok, anyák, nagyanyák.

Egy sírigtartó szerelem és sírigtartó gyűlölet története. Három nemzedék regénye, melynek avatott írásművészettel megrajzolt hátterét Magyarország három korszaka adja. — *Három kötet. Ára fűzve 18 pengő, egészvászonkötésben 27 pengő. Amatőr félbőrkötésben 45 pengő.*

Csathó Kálmán: Első osztályon. (Regény.)

A kenyérkereső lány és a gazdag házasember szerelmének története. A jelen mindgyakrabban előtérbe kerülő problémáját veti fel és oldja meg új regényében Csathó Kálmán. Mély és aprólékos lélekrajz, bölcs emberismeret, előkelő humor jellemzik a könyvet. *Ára fűzve 4 pengő, egészvászonkötésben 7 pengő.*

Falu Tamás: A halottak is élnek

A magyar kisváros költőjének új regénye. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Gulácsy Irén: Pax vobis.

Pálffy Mária és I. József császár tragikus szerelme, amely a Rákóczi szabadságharc fenséges és a szatmári békekötés komor idejében játszódik le. — *Három kötet. Ára fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 24 pengő, egykötetben, egészbőrkötésben 24 pengő.*

Gulácsy Irén: Fekete völegények.

Mohács regénye. A hatalmas tehetségű írónő megrázó erővel fogta egybe a magyarság leggyászosabb tragédiáját. Három kötet. — *Ára fűzve 12 pengő, egészvászonkötésben 24 pengő, egykötetben, egészbőrkötésben 20 pengő. Amatőr félbőrkötésben, 3 kötetben 40 pengő.*

Harsányi Zsolt: Az üstökös

Petőfi Sándor tündöklése és halála olyan, mint egy bűvös magyar mese. Az üstökös felrohant az égre, hogy bevilágítsa a magyar éjszakát. Azt az utat, melyet az üstökös 1822-től 1849-ig befutott, írta meg Harsányi Zsolt. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Hegedüs Loránt: Glória.

Erdélyben játszódó romantikus történet, amelynek főalakja egy tiszta jellemű, hőslelkű nő, a rabonbánok unokája: Glória. *Ára 4 pengő.*

Herczeg Ferenc: A Nap fia

A legnagyobb magyar iró klasszikus irásművészettel elevenítette meg a nyugatrómai birodalom utolsó napjait. Theodozius pusztuló Rómáját és az örök emberi drámát: az ifjuság mulását. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Herczeg Ferenc: Északi fény.

A forradalmak sötét idejének és gyenge lelkeinek mesteri képe. A tegnap történeti regénye. — *Ára fűzve 5 pengő, egészvászonkötésben 8 pengő. Amatőr félbőrkötésben 15 pengő.*

HERCZEG-BREVIARIUM.

Herczeg Ferenc gazdag és ragyogó írói életének kineseit, remek gyöngyszemeit tartalmazza ez a kötet. Csiszolta az életbölcseség, remekbe formálta a páratlan tehetség, szint és fényt adott neki egy magasrendű világfelfogás. *Ára fűzve 4 pengő, egészbőrkötésben 8 pengő.*

Kosáryné Réz Lola: Álom

Olyan ez a regény, mint a mese, mint az álom. Hilduska meghatóan édes-bús történetét költői tollal írta meg a szerző. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Kosáryné Réz Lola: Egy hordó bor

A magyar vidék egyik legsúlyosabb kérdésének problémáját költészetté finomult naturalizmussal irja meg a szerző. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Mednyánszky Cézár báró emlékezései és vallomásai az emigrációról.

Egy végzetes sorsú magyar zseni: főúr, szabadsághős, eszményi kalandor életrajza. — *Ára fűzve 8 pengő.*

Niamessnyné Manaszy Margit: Villámlik messziről...

Az első magyar könyv, amelyben egy asszony beszél a háborúról. Érdekességben, erőben, színben, nem marad el a legnagyobb sikert ért háborús könyvek mögött, bár nem a pergőtűz őrülete viharzik benne, hanem az asszonyok, az anyák külön háborúját írja meg. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Pásztor József: Az atyafiak

Egy művészházasság derűs története. A fiatal művész és az előkelő vidéki leány szerelme elé sok akadályt állítanak, de egy elmés ötlettel, a familia minden jóakaratú igyekezete ellenére is, kivívják a boldogságukat. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Pekár Gyula: A tizezermérföldes sárkány.

A népvándorlás drámai korát idézi az iró. Színes fantáziával mondja el a hunok nyugatra indulását és a kínai fal építését. *Ára fűzve 6 pengő, egészvászonkötésben 9 pengő.*

Surányi Miklós: Tömeg és lángész. (Tanulmányok.)

A kiváló regényíró rendkívüli műveltsége, előkelő stílusa, gondolatainak mélysége és eredetisége impozánsan nyilvánul meg legujabb tanulmányaiban. A kötet minden darabja gyöngyszeme a magyar esszé-irodalomnak. *Ára fűzve 4 pengő, egészvászonkötésben 7 pengő.*

Surányi Miklós: Csodavárok.

A háborús évek szerencsétlen embereit és a középosztály könyörtelen sorsát alakította hatalmas regénnyé, fensőbbséges elbeszélőművészettel az iró. — *Két kötet. Ára fűzve 10 pengő, egészvászonkötésben 16 pengő. Amatőr bőrkötésben 36 pengő.*

Surányi Miklós: A nápolyi asszony.

A már világhírűvé lett magyar reneszánsz-regény, amelyet eddig hat idegen nyelvre fordítottak le. — *Két kötet. Ára fűzve 10 pengő, egészvászonkötésben 16 pengő.*

Terescsényi György: Hősök

A munka és az akarat kősköltemény ez a regény, amelyet a fiatal szerző erővel teljes irásművészete, a magyar föld és a magyar fajta forró szerelmével alkotott meg. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Terescsényi György: Lesz ahogy lesz

A magyar föld két árva koldusának emberfeletti küzdelme az elemekkel, a világválsággal, a csapásokkal. Álljék e harcot és győznek. Ennek a szívós küzdelemnek a történetét megrázó egyszerűséggel mondja el regényében Terescsényi György. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

Zsigray Julianna: Szűts Mara házassága

Az Uj Idők elbeszéléspályázatának győztese: Zsigray Julianna elmondja a vidéki kúriák egyik igaz történetét, egy békebeli szerelem napfényében. *Ára 2 pengő. Egészvászonkötésben 3 pengő.*

A Magyar Könyv Hetében a szerzők aláírásával küldjük el a megrendelt könyveket

Megrendelhetők folyószámlára, valamint tizenkéthavi részletfizetésre is.

A legkisebb havi részlet 2 pengő.

Budapest, VI., Andrássy-út 16.

A fonóban. — Glatz Oszkár festménye.

Légrady Ottó dr.
Igazgatót üdvözöljük!
(Budapest. É. n.)

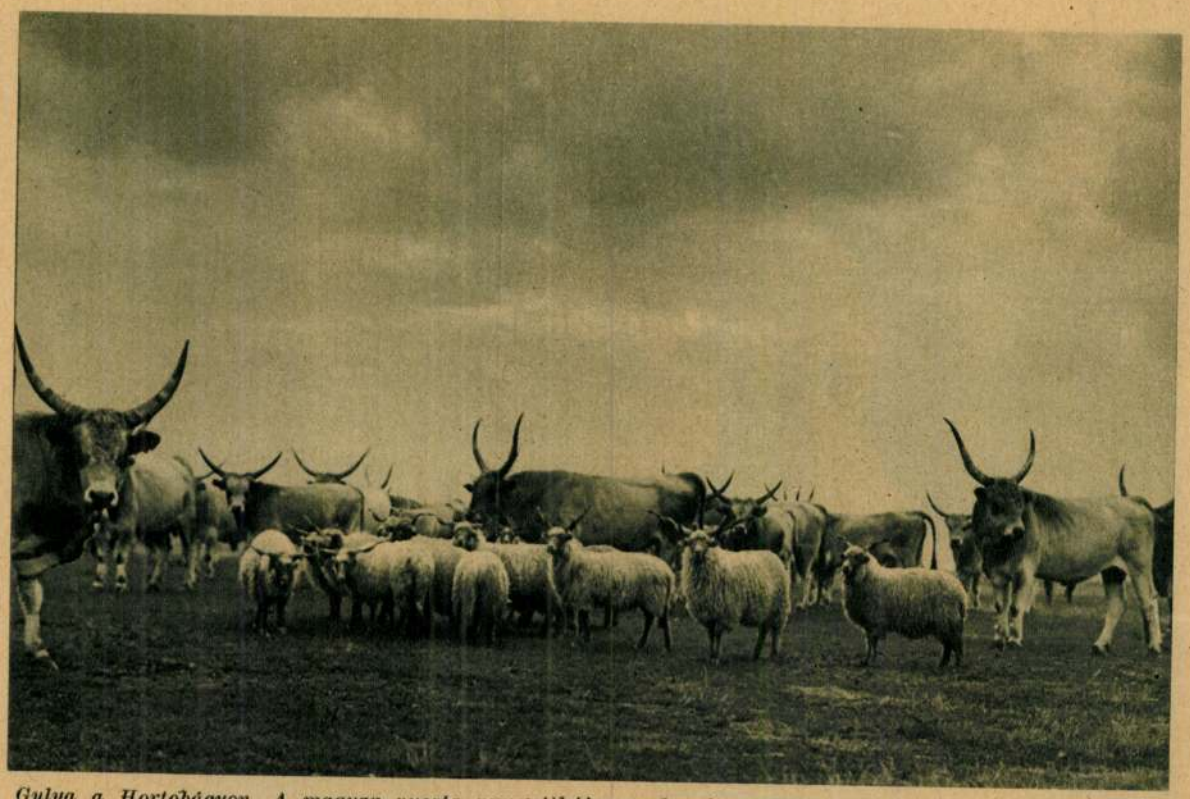

Gulya a Hortobágyon. A magyar puszta romantikája, gazdagsága sehol sem maradt meg olyan épségben, mint a Debrecen határában levő Hortobágyon.

Juhász a nyája mellett. Hortobágyi kép. A juhnyáj ismeri őrzőjét és engedelmeskedik neki. És a juhász is annyira ismeri nyáját, hogy külön-külön minden egyes birkának tudja a tulajdonságait, valósággal személy szerinti ismerőse mindegyiknek.

Künn a mezőn. Glatz Oszkár festménye.

a szó anyóka ajkáról. S bár Zoltán urfi, az ő büszkesége, az ő bajuszos nagy fia meleg szeretettel ölelte át, annak válla fölött átnézve mégis észrevette, hogy valami rendellenes van munkaasztalkáján. Valami... Eleresztette a fiát, meglepődve, tétován lépegetett egyet-kettőt s nézett, nézett szótlanul, mint aki nem akar hinni a szemének. Hogy a régen áhitott rádió lenne az, ami a kötött csipketakarón sötétlik? Nem... nem lehet az, hogy ő, aki évek óta a szobáját csak nagy ritkán hagyta el, akitől a világ el volt zárva, mert testi ereje nem maradt arányban lelke frissességével, hogy ő ujra a világ közepében élhessen. Előadásokat hallgathasson, mint annyiszor régen, amikor még ő maga is nem egyszer lépett a szónoki emelvényre. Gyönyörködhessen ujra a szinészek tökéletes összjátékában s hogy zenét fog hallani, sokat, szépet... nagyon sokat.

Szája kétoldalt legörbült, fölnézett fiára, de az csak várakozóan állt előtte. Egyszerre csak szemeit elöntötte a könny s hangos zokogással borult a fia mellére. Megrohanták az érzések, soha nem hitt erővel. Visszakapta a világot! A világot, amely neki annyi örömet szerzett ezer csodájával, tömérdek szépségével. Visszakapta mindazt, ami ugy vélte, örökre elröppent a fiatalságával. S mindezt ennek a két «lurkónak» köszönheti, akik mindig azon törik a fejüket, hogy neki miként szerezhetnének minél több örömet.

Zoltán urfi gyöngéden székébe erőszakolta a sirdogáló anyókát, fülére igazitotta a kagylókat s lassan-lassan felderült anyóka arca. Még ott csillogott távolbanéző szemén az öröm könnye, de arca már mosolygott s mutatóujjával mintegy vezényelve, halkan dudolgatni kezdte a fülébe huzott melódiát... «Maros vize folyik csendesen...»

Elhangzott az utolsó akkord is, de anyóka csak nézett maga elé. Nagysokára tette csak rá, még most is szépformáju, kicsiny kezét, fiának a szék karfáján nyugvó kezére, meleg, mindent elmondani akaró szoritással... ***Pókay Edvin***

Kérjük, hivja fel barátnői figyelmét a «Százszorszép Könyvek»-re!

Magyar Lányok 1928. 16. sz.

A mai fiatal leány

A mai leány határozottan egyéniség olyan irányban, ahogyan az alapot otthon megkapta. És nem kivánhatjuk az egyetemet végzett leánytól, hogy mindenben olyan legyen, mint volt a dédje, aki szigoru elvonultságban nevelődött otthon vagy valamely intézetben mindaddig, amig be nem vezették a «világba», ahonnan aztán egykettőre férjhez «adták».

A mai leány tudja, hogy rá nagy kötelességek várnak, hiszen csak nagyon kis hányada megyen vagy mehet férjhez. Tudja, hogy nem elég, ha jó szive van, ennek a jóságnak meg kell nyilatkoznia a köz érdekében. Kell, hogy amellett józanul és helyesen tudjon gondolkozni és a köz érdekében ugy tudja képességeit érvényesiteni, hogy hasznára legyen ezzel nemcsak a maga, hanem a mások lelkének is, és kellő rátermettséggel kivehesse részét a társadalmi bajok ellen folytatott harcból.

Talán ez adja magyarázatát, hogy annyira felvirágoznak mindenütt a szociális iskolák. A szociális munkához szakszerü ismeretek kellenek.

Természetesen mindennek főkelléke, hogy a szülői házban is igy gondolkozzanak és senki se találja méltóságon alulinak törődni embertársának bajával, elhagyott gyermekekkel, betegeket látogatni stb.

Némely tehetős családban szeretik ugy feltüntetni a dolgot, mintha az ő gyermekük más anyagból lenne gyurva, mint más halandónak a gyermeke és az egész világ csak azért volna, hogy neki szolgáljon. Leirhatatlan azoknak a száma, akik előtt örökre ismeretlen marad a szegénység, a nyomor világa. Ha aztán az élet esélyei arra kényszeritik, amire ugyancsak sok a példa, hogy kikerüljenek a puha meleg otthon védelme alól, a legkegyetlenebb tapasztalatokban van részök.

Belecseppennek az élet harcába, anélkül, hogy az életet ismernék. Akkor látják, hogy van egy olyan világ is, amelyben az emberek fáznak és éhesek. Mindakettő ellen védekezni kell. Meg kell keresni azt a kis kenyeret, mely az éhséget csillapitsa. És ha ezt a kis kenyeret legalább biztositani lehetne holnapra is! Szörnyü meglepetésekkel vannak tele ennek az uj életnek az utai!

Boldog az, aki vivja a harcot, nem teszi le egyik vagy másik módon a fegyvert. Vajjon, ha vissza kerülhetne a régi viszonyok közé, érzéketlen tudna-e még maradni a mások bajával szemben?

Erre gondoljon az a sok leány, akinek az élet gondtalan, kellemes otthont biztositott. Gondoljanak azokra a szerencsétlenekre, akik éppen olyan joggal tarthatnának igényt gondtalanságra, jólétre és mégis szenvedniök kell.

Egy szindarabból idézek egy kis párbeszédet:

«Isabelle:... Önök, akik valósággal elkülönitett világban élnek, nem is tudják, milyen szerencsések. A szegény leánynak, aki meg akar maradni az egyenes uton, nagyon szük és göröngyös ez az utja. De bocsánat, nem azért jöttem, hogy panaszkodjam, ám olyan nagyon jó érzés, ha nincs mit megbánnunk, ha nyiltan állithatjuk a ránk szegzett tekinteteket... Önöknek nincsenek gyermekeik?

Césarinné: Nincsenek.

Isabelle: Hát képzeljék el, hogy volna egy leányuk, hogy szegények volnának és el kellene öt engedniök, hogy még fiatalon, például varrással keresse meg a kenyerét, miután a szivébe ültették a tartózkodás érzetét. Amikor ragyogó tisztaságban tartották a lelkét, ki kellene őt engedniök a rettenetes tülekedésbe. Mert élni kell és haza kell hogy hozza a maga részét a szegényes háztartásban... És megyen ki a világba!... De bocsánat, tartóztatom önöket, hiszen nincsen leányuk, meg sem is érthetnek...»

Mennyi van ebben a kis beszédben! Az életnek milyen képét tárja elénk ez a kevés is!...

Ne kérkedjék az semmivel, aki a biztos falak mögött megállja a helyét, de aki kint küzd és mégis megőrzi méltóságát — ez az igazi! Ne nézzünk hát le senkit, akinek az élet adósa maradt akár származással, akár anyagiakkal, hanem becsüljünk meg minden nemes törekvést.

Nemrégen az angol arisztokráciának egy tagja, lady Cecil Chesterton, ahogy elhagyta a báli termet, melyben igen nagy sikere volt az eleganciájával és szépségével, rendkivüli dologra határozta el magát. Másnap viseltes ruhában, a legegyszerübben megfésülködve, elment London legnépesebb részébe és valamilyen álnév alatt munkát kért. Látni akarta, hogy megyen az ilyesmi. És hiába járt, kelt, munkát nem kapott sehol. Mindenütt elutasitották és amikor beesteledett, éjjeli szállás után kellett látnia.

Csatlakozott a hajléktalan nők szánalmas csapatához. Ajtóról ajtóra járt a White Chapel negyedben, hogy fedél alá kerülhessen. Mint a véletlen adta társainak, neki is egy vasuti hid alatt kellett meghuznia magát. Volt ereje hozzá mégis, hogy két hétig folytassa ezt az életet. A két hét leteltével elmondta élményeit és tapasztalatait az ujságban és kijelentette, hogy a munkanélküli és hajtéktalan szerencsétlen angol nők részére menhelyfélét készül létesiteni. Természetesen mindenfelől elhalmozták adományokkal.

Mennyi fiatal leánynak milyen más volna az élete, a lelkülete, ha ahelyett, hogy mindig a kicsiny «énjével» törődnék, egy kicsit körül is tudna nézni. Ha ahelyett, hogy bezárkóznának a jólétök aranyozott gubójába, körül is tudnának nézni. Meglátnák, hogy tőlök nem is messzire mennyi a nyomor és szenvedés. Talán ráébrednének szociális kötelességeikre. Adja Isten, hogy ez minél előbb és az egész vonalon meglegyen.

G. Elek Amália

Megjelent! Cilike mint asszony. Regény fiatal leányok számára. Irta: Tulsek Anna.

A mesterséges fény jobb mint a napfény, csak drága

Irta: **Sztrókay Kálmán**

Évtizedek óta foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy mi a szerepe a napfénynek a növények fejlődésében s mennyiben lehet mesterséges fénnyel pótolni a nap fényét. Már 1861-ben megállapította Hervé Mangin, hogy a villamos fénynek ugyanaz a hatása a növények klorofiltermelésére, mint a napnak s azóta ezernyi kisérletet végeztek annak megállapítására, hogy általában mi a fény szerepe a növények életében. Legutóbb két amerikai, W. W. *Garner* és H. A. *Allard* jártak végére a problémának, az Egyesült-Államok földmivelésügyi minisztériumának bőkezü támogatása mellett. Az ő kutatásaiknak lett eredménye az a különös megállapítás, hogy mesterséges fénnyel sokkal jobb eredményt lehet elérni a növényeknél, mint amilyent a természet a napfénnyel ér el, csak az a baj, hogy egy kicsit drágán.

Mindenfajta növénynek megvan a maga sajátossága, mely összefügg a nappalok és éjszakák egymáshoz viszonyított hosszúságával. A virágok megtermékenyülése pedig csak akkor következhet be, ha bizonyos megállapítható időn keresztül napvilágnak vannak kitéve a növények. Ennél hosszabb fényhatásnál azonban elmarad a magtermékenyülés, a növény esetleg jóval nagyobbra nő, de nem hoz gyümölcsöt.

A napsütés időtartama minden földi szélességi fokon csillagászati törvények szerint változik az esztendő során s igy a napvilág tartalmát nem lehet mesterségesen megváltoztatni. Ezért van az, hogy az egyes növények alkalmazkodtak a fényhez s ez a magyarázata annak, hogy az évszakok szerint mindig más és más fajta növények virágoznak. Egyeseknél elég már a tavaszi nappal, hogy a gyümölcsük is megérjen, másoknak a hosszú nyár sok fényére van szükségük, hogy végül gyümölcsöt is hozzanak.

A kisérletek szerint a növényeknél csak kényszerű az alkalmazkodás az évszakokhoz s ha mesterségesen pótoljuk az éjszakai fényhiányt, akkor az évszakoktól függetlenül intézhetjük az egyes növények virágzásának, termésének idejét. Az amerikai kisérletezők sorra vettek egész sereg növényt s megállapitották mindegyiknek a maga személyi sajátosságait s rájöttek arra, hogy a napfényt pótló mesterséges fénynek nem is kell olyan erősnek lennie, mint amilyen a napfény. Azelőtt a hasonló kisérleteknél a napfényhez hasonló intenziv fényt igyekeztek előállitani, pedig erre egyáltalán nincs szükség.

Garner és Allard közönséges negyvenwattos lámpákkal kísérleteztek, melyeknek fényereje nyolcvan gyertyafény. A besugárzott területen a fényesség 50 lux volt, a szokásos egységben mérve. Ennek a luxnak az értékét megbecsülhetjük abból, hogy holdfénynél fél lux a fény intenzitása. Szép nyári napon szabadban körülbelül százezer. Zárt helyiségekben 50—100 lux közt változik a fényesség s egy 40—50 wattos lámpa körülbelül tizenkét négyzetméternyi területre tud 50 luxnyi fényt árasztani.

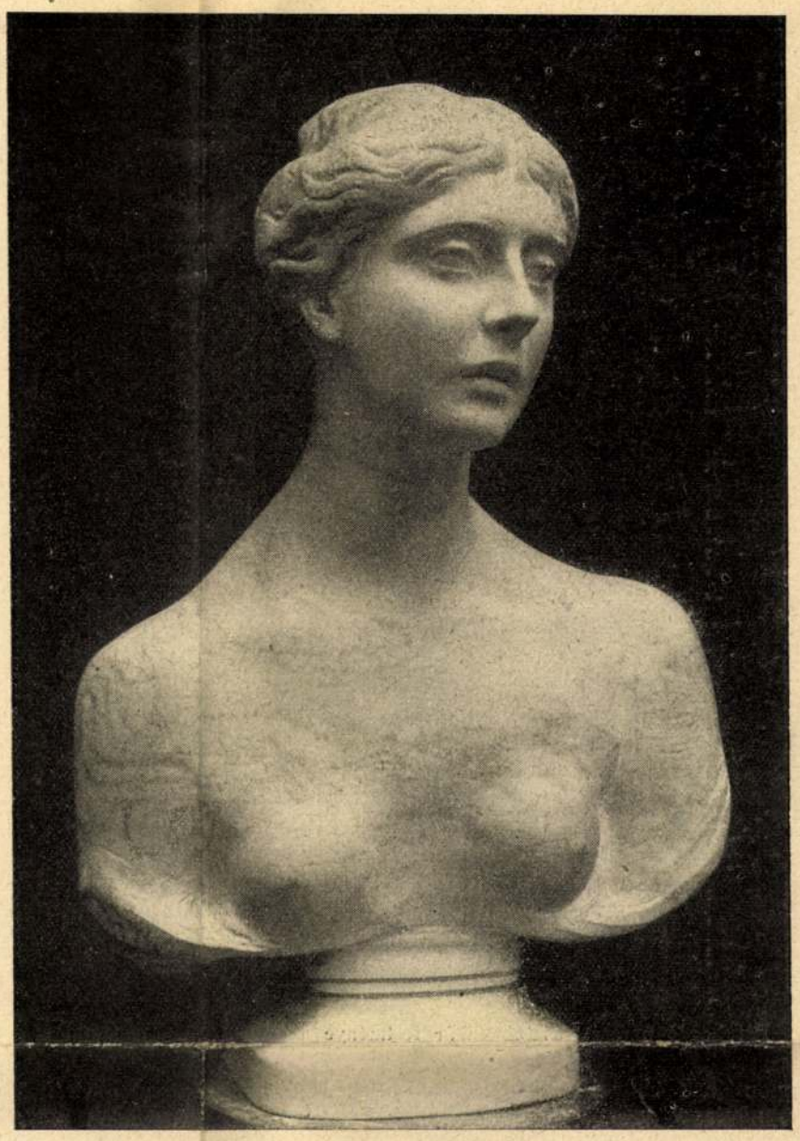

Leányfej. Liptóujvári Stróbl Alajos szobormüve a Szinyei-Társaság kiállitásán

Az amerikai kisérleteknél zöldbabot termeltek mesterséges fény mellett. 7500 luxot alkalmaztak a bevetett területre s tudományos szempontból nagyon szép volt az eredmény: pontosan félannyi idő kellett a bab kifejlődéséhez, mint a természetben. Azonban ez a dupla eredmény pontosan 167 dollár ára villamos áramba került. Tegyük még hozzá, hogy a termés mindössze egy kiló zöldbab volt a kisérleti területen, tehát ebben az esetben igazán csak tudományos értéke van a mesterséges fény alkalmazásának. Zöldbabot nem érdemes villanyfény mellett termelni.

Van azonban eset, amikor a gyakorlatban is beválik a napfény ilyen pótlása. Vannak rózsatermelők Franciaországban, akik karácsonyra és husvétra milliószámra termelik a rózsát, pontosan kiszámítva, hogy a virágzás kellő időpontra következzék be. Hathét hétre van szükség, amíg a rózsabimbó kifejlődik, de ha két-három hétig borus az idő, vége a számításnak s a kertésznek nyakán marad a rengeteg rózsa. Ezt a veszteséget érdemes elkerülni s ilyen esetekben busás jövedelmet jelent a mesterséges fény alkalmazása.

De nézzük inkább a kisérletek tudományos értékét, hiszen a gyakorlat ugyis mindig csak később találja meg a módját a felfedezések gazdasági kihasználásának.

Elsősorban azzal a megállapítással kezdhetjük a beszámolást, hogy bizony a napfény nem ideális fény a növények szempontjából. Nem az sem a tartamát, sem az intenzitását véve, még ha el is tekintünk attól, hogy a légkör pára-tartalma s az egyéb időjárási tényezők minden pillanatban változtatják a hatását. Ez a megállapítás természetesen túlságosan egyoldalu, hiszen a napfénynek nem csupán a növények fejlesztése a célja s igy nem kivánhatjuk a természettől, hogy mindent alárendeljen ennek a célnak. A növényzet amúgy is alkalmazkodik az éghajlathoz s minden növény igyekszik megtalálni a legkedvezőbb elhelyezkedést.

A kisérleteknek tehát tulajdonképpen az volt a feladatuk a tiszta tudomány

Fát hordó paraszt. Glatz Oszkár festménye a Szinyei-Társaság kiállításán

szempontjából, hogy megállapítsák az egyes növények egyéni sajátosságait s bebizonyítsák azt, hogy a föld minden pontján minden évszakban fel lehet nevelni minden növényt, ha mesterségesen pótoljuk a szükségleteket: fényt, hőt s egyebet.

Az amerikai kisérletezők három hatalmas melegházban végezték összehasonlító kisérleteiket. Az elsőben egyszerű 750 wattos lámpát világítottak, melyeknek fénye közvetlenül érte a kisérleti növényeket. A második házban lehütötték a fényt, vizszűrőn bocsátva keresztül a lámpák fényét, elnyeletvén az ibolyántuli sugarakat. A harmadikban viszont a hősugaraktól fosztották meg a fényt megfelelő üvegszűrővel s így — habár a két utóbbi helyiségben 1000 wattos lámpák égtek — a világosság egyforma volt mind a három helyen.

Az első, meglepő eredmény az volt, hogy a pusztán a mesterséges fénynek kitett növények — naponként kilenc órai világítással — sokkal gyorsabban fejlődtek, mint az összehasonlításként a napfényben termett hasonló növények. Ennek mindenesetre az volt az oka, hogy a napfény kelleténél erősebb volt s nem olyan egyenletes, mint a mesterséges.

A további kisérletek azt mutatták, hogy az ibolyántúli sugarak — a különösen vegyi hatású sugarak — hiánya egyáltalán nem válik kárára a növéseknek s nincs befolyással a virágok szinére. Ezzel szemben a hősugarak elvonásának kedvező hatása volt a növésre, ellentétben azzal az általános hittel, hogy a nap melegének is különösebb fejlesztő hatása van a növényekre. Az viszont igaz, hogy a meg nem szürt fényben, azaz a hősugarak hatása alatt sokkal szebb zöld szinben ragyogott a növényzet ha egyébként a talaj és a levegő hőmérséklete aránylag alacsony volt.

A mesterséges fény különösen azért jobb, mint a napfény, mert állandó az intenzitása a sugárzás egész tartama alatt. Ugyanannyi ideig tartó mesterséges fény sokkal jobb, mint a természetes világosság s a kémiai vizsgálatok meg is adták ennek a jelenségnek a magyarázatát. A fénynek katalizáló hatása van a növényekben, azaz a fény vált ki bennük bizonyos vegyi folyamatokat. Ez a fotoszintézis a szabadban élő növényeknél a napfény fokozatos csökkenésével éjszakára megszünik s reggel indul csak meg ujra, viszont az állandóan egyenletes mesterséges fénynél a sötétben is folytatódik s a növény az éjszakai periódus alatt is tovább nő.

A kisérleteknek egy másik sorozata azt bizonyította be, hogy ha a fényben egyáltalán nincsenek vörös és hősugarak, akkor minden egyéb feltétel betartása mellett is visszamarad a növények fejlődése, sőt a legtöbbje el is pusztul. A kék és ibolyántúli sugaraknak tehát még pusztitó hatásuk is lehet a növényekre, ha egyedül hatnak rájuk, tehát vigyázni kell, hogy a mesterséges fényben ne legyenek tulnyomó részben ilyen rövid hullámhosszú sugarak.

Garner és Allard évekig tartó s a legnagyobb apparátussal lefolytatott kisérletei csaknem minden tekintetben tisztázták a fénynek a növényekre való hatását s így a botanika egészen új szempontokból vizsgálgatja problémáit. A kertészet is bizonyára igyekezni fog minél előbb learatni a tudományos felfedezések lehetőségeit s ha arról nem is álmodhatunk, hogy a jövőben egészen lemondanak a napfényről, mint elavult eszközről, annyi bizonyos, hogy a primőrök termelését sok tekintetben egyszerűbbé és biztosabbá fogja tenni a mesterséges fény alkalmazása. Az inyencek igényeit könnyebb lesz kielégíteni s talán az az idő is elkövetkezik, mikor a szegény ember is élvezheti a tudomány új eredményeit. A további kutatások s kisérletek költségeit viselik az inyencek s a gavallérok s az amerikai földmivelésügyi minisztérium is bizonyára tudta, hogy mért érdemes 167 dolláros zöldbabot termelni.

Gizát kiüzik a paradicsomból

— *Elbeszélés* —

Irta: **Tartally Ilona**

Karján a gyerekkel besompolygott a konyhába. Egészen idegen konyha volt, ismeretlen minden, a város is idegen, meg minden itt. De Annának ez nem volt szokatlan, minden idegen volt mindig, gyermekkora óta, ami körülvette, idegen vackokon hált, idegen rongyokban járt s az is egy mézesszáju, rút idegen volt, aki elvette egy napon és füttyszóval ment végig az utcán, mikor othagyta az árva kis álmélkodó cselédet, Annát. Ennyi volt Annánál a szerelem, aztán jött a kórház, a gyerek, majd kvártély egy napszámos asszonynál, akivel mosni járt s mikor az meghalt, onnan is el kellett jönnie.

A kis Giza kétéves. Sovány, idétlen testü gyermek. Vékony karja rágörbül az anyja nyakára, amint állnak ott a konyha közepén.

Egy perc is beletelik, míg jön az asszony. Mozgékony, kövér kis hölgy, szemei kissé fáradtak s az ő kezén is egy gyerek. Olyanforma, mint a kis Giza. Giza repes felé, de a kis úrifiú szájába dugja a hüvelykujját és dühösen néz a jövevényekre.

— Szeretne szolgálatba állani?

— Igenis nagyságos asszony. Négy évig is laktam én egy helyen, csak amióta ez megvan — s rántott egyet a kicsikén — azóta nem voltam helybe. Nem lehetett. De most már elmarad, hát gondoltam...

— S hol hagyná?

— Hát én úgy gondoltam... kezit csókolom... hogy ha meg tetszene engedni...

— Hogy itt maradna?

— Igen — könnyebbült az asszony.

Uj Idők 1926. XXXII. 6 sz. 158 l

Glatz Oszkár új képei: Bujáki kis leány

Magyar festők a nagyvilágban

Rendesen csak akkor tudunk meg róluk egyetmást, amikor mások, idegenek adnak róluk életjelt. Hol itt, hol ott bukkannak föl a művészi vágyak e vándorai. Néha évekre eltűnnek szemünk elől. Aztán véletlenül ráakadunk nevükre egy francia, angol, spanyol, olasz lapban: oly furcsán fest magyar nevük az idegen szövegben. S az idegen szövegből tudjuk meg titkaikat. E titkok olykor különösen meglepők. Így csak nemrégiben egy brüsszeli művészeti folyóirat („7 *Arts*") közölt egy ilyen leleplezést, még pedig egy belga festő tollából, aki Párizsban, a rengeteg sok kiállítás egyikén fedezte fel egy magyar festő képét, s a kép úgy hatott rá, hogy hamar fölkereste műhelyében a festőt, mert ezek után kiváncsi lett őreá is. Ez szinte furcsán hangzik, mert hiszen Párizs negyvenezer művésze közül csak a nagylutri tudna kihalászni éppen egy szál magyart. Ámde a brüsszeli festő a magyar festőre nem a véletlen útján lett figyelmessé, hanem, mert olyasmit talált benne, ami művész-képzeletét izgatta. A cikkben, amelynek címe:

Uj Idők 1928. 10. 7.

Un peintre hongrois, Etienne Farkas, szépen el is mondja azt, ami őt oly kíváncsivá tette az ismeretlen kollégával szemben, akit a budapesti közönség is csak nagy ritkán talál valamely kiállításunkon, mert évek óta Párizsban él. A színtiszta egyszerűség kötötte le, a rendületlen komolyság és telivér művészi célkitűzés. Valóban, nem a közönség számára dolgozik. Pedig dolgozik, mint kevés más, szünet nélkül, oly felelősségérzettel, amely ritkítja párját. Elment egészen odáig — s itt következik a titok —, hogy egészen új anyagot, új eljárást is talált ki, évek munkája árán, műveinek alakítására. Régóta vaskosnak érezte az olajfestéket s keresett egy anyagot, amely a kép bőrét finomabbá, az optikai tapintat számára kevésbbé semlegessé, zománcosabbá, transzparensebbé tenné, amely az érdesség, sikosság, szárazság s más hasonló tapintásbeli különbségeket finomabb és megérezhetőbb skálában adná. Az anyagéreztetésnek új módja új anyagot követelt s ezt hosszú kísérletek után megtalálta. Minden képe így készült most már, s bár szinte kémikussá kellett emiatt válnia, mégis el tudta érni vele a művészi célt, amelyet maga elé tűzött. Műterme így félig-meddig laboratóriummá is lett, ő maga preparálja hosszú eljárással a deszkát, amelyre melegített festékkel viszi át az újszerű színt, amely újszerűn hat.

Hát ilyesmire is csak olyan ember képes, aki szerelmese a művészetnek.

Farkas Istvánról nemcsak ezt tudtuk meg, hanem még egyebet is, aminél megint azt hihetnők, hogy a nagylutri csinálta. Az egyik az a furcsa eset, hogy a föntemlített negyvenezer párizsi festő hangyabolyából — úgy két évvel ezelőtt — éppen ezt az egy magyart szemelték ki s hívták meg párizsi — ismeretlen — kollégái, hogy részt vegyen a világváros legelső kiállításának, a Salon des Tuileries-nek tárlatán s ezt tavaly is megismételték. Erre az történt, hogy megint kihalászta őt valaki a képek és festők tengeréből s ez a valaki nem volt kisebb ember, mint Monsieur Perret, ezidőszerint Párizs leghíresebb építésze, világszerte ismert atyja a modern vasbeton-stílusnak. Két képét vette meg a neki ismeretlen magyarnak, az egyiket azért, hogy vele felékesítsen egy új nagy palotát, amelyet Aquilon úr, egyiptomi multimilliomos számára épített Alexandriában. A magyar kép már ott is van a Nilus szomszédságában. Monsieur Perret — akár a belga festő-kritikus — kíváncsi lett most már magára a festőre is, felkereste, átmustrálta műhelyét s amit ott látott, azt elragadtatással köszönte meg. Most már igazán nem hihetjük, hogy a véletlen nagylutrija játszott közre az elvonultan élő festő e kihalásztatásaiban, mert hát Párizsban mégis elég nagy a választék, de a választásnál mindig azon fordul meg az érték, hogy ki az, aki választ.

Minderről mi idehaza csak kerülő úton értesülhetünk, pedig jó szemmel tartani a nagyvilág magyar őrszemeit, akik becsületet szereznek nevüknek.

Talán nem újság ma már egy másik magyar művésznek, Komjáthy Gyulának angliai sikere. Hiszen egy művészeti világlap, a Studio, cikket is közölt róla s egy sor illusztrációt tőle. Ő tulajdonképpen rézkarcoló, (akitől az Uj Idők is hozott már néhány szép munkát) s mint rézkarcoló utazott ki Angliába, a rézkarc klasszikus hazájába, hogy — úgymond — tudását fejlessze. Első útja persze az akadémiába vitte, ahol szépen bemutatta a munkáit s kérte, vegyék fel a növendékek sorába. Itt aztán az történt, hogy a tanár, nagy gonddal végignézvén szép karcait, nem vette fel.

— Mi tanulhatunk öntől — szólt lelkesedve. — Magának nem iskolában van a helye.

Egy-kettőre átajánlották egy nagy művészeti kiadóhoz, lapokhoz, műkereskedésekhez. Lekötötték munkásságát hosszú időre.

Még egy harmadik művészeti lapot forgattunk s annak karácsonyi számában mindjárt az első oldalakat egy magyar művész, Erdélyi Ferenc, műveinek reprodukciója s róla szóló bő ismertetés foglalja el. A „Savoir et Beauté" (Brüsszel) megírja Erdélyinek rövid curriculum vitaejét is, kisül, hogy csak nemrégiben még a budapesti Képzőművészeti Főiskolának volt növendéke, mindössze huszonhároméves s máris szép multja van — Spanyolországban. Itt ugyanis egy pár múzeum vette meg egy pár képét. S nagy sikert aratott brüsszeli kiállítása is. Ahol szintén két múzeum vette meg egy-egy képét. Bizony jó mindezt tudni, mert nálunk idehaza nem nagyon törik magukat az emberek a művészetek megbecsülésének irányában. Vannak erkölcsi tanulságok, amelyeket úgy látszik csak ilyen kerülő úton, művészetünk nagyvilági vándormadarai útján, tud a mi közvéleményünk megszerezni.

Két vers

Fohász

Verjed szívem hazugsággal,
Verjed hittel, vak reménnyel,
Verd ostorral, kard lapjával,
Verjed nappal, törjed éjjel,
Verjed, Uram, törjed, verjed —
Csak még egyszer szerethessek!

Csak még egyszer — sápadt arccal,
Csak még egyszer — száraz szájjal,
Elcsüggedve — konok daccal,
Reménykedve — kínzó vággyal
Földre zúzva halált esdjek —
Csak még egyszer szerethessek!

Majthényi György

Ihlet-asszony

Zord ködökön keresztül, szennyes, bús zsivajban
szállt felém tündérlelked s egy pillanat alatt
mosolyod szent varázsa villámlott végig rajtam
s lelkem minden kútjából a Tenger fölfakadt.

E mosoly hirdette Leonardo da Vinci
rügybontó, dús tavaszát sok-sok év előtt,
de most az én életem tükreibe hinti
győzelmes szépségét, áttörve az Időt.

Most én sóhajtok Hozzád, tünő percbe veszve
és égve gondolok rejtett szirom-nevedre,
színek, illat, zene örök asszony-csodája:

S kísérni fogsz, ha majd gyászos árnyakba hullok
s ha majd vert eb leszek, ki megalázva kullog
tüzes, nagy képeket festesz az Éjszakára.

Marconnay Tibor

Glatz Oszkár új képei: Virágkoszorú

színekben. Diszkréten kockás skót mintával igen szépeket lá'tunk. De legszebb volt egy kanárisárga, meg egy lángoló biborvörös esőkabát. Teljesen sima angolszabás, *derékvonalban* az öv s hozzá rágombolható „Lindhberg"-sapka ugyanabból a színből és anyagból. Hogy még feltűnőbb legyen, ezt a sapkát az álluk alatt leszíjazzák a nők. Gyönyörű ez a két kabát. De a színük üde, zöld pázsitot, felhőtlen eget ragyogó napsütést, vagy pazar esti világítást kiván. Ezek a mély, erős lángoló színek nem illenek a borús, esős napokhoz. De akkor meg mirevalók? Fából vaskarika. Esőkabát, amelyet csak napsütésben lehet viselni. Párizsban nyitott autóban rádobni egy féltett, drága toilette-re s kiszáguldani vele a longhchampsi- vagy az auteuil-i versenyekre. Vagy itt Pesten, a Király-díjra. Olyankor úgyis rendesen esni szokott. Mert gyalogsétára aligha lehet nálunk fölvenni ezeket a kabátokat. Nincs az a közömbös, cinikus vagy jólnevelt ember — akár nő, akár férfi, — aki utánuk ne fordulna az utcán. Gyönyörűek, de a városnak, ahol feltűnés nélkül viselhetők, legalább négymillió lakosának kell lennie.

Hanem ezek a nagykockás, teveszőrrel bélelt drappszínű teveszőrkabátok, ezek már igen. Pompás szabásukat a férfiak is megirigyelhetik. Még a gombok színe is hajszálra illik a szövethez. Egyetlen árnyalattal se üt el a kabát színétől.

Nagyon elegánsak az angol double-kabátok. Teljesen egyenesszabásúak. Nincsenek össze-visza vagdalva. Keskeny állógallérjukat egy csattal, igen eredetien lehet felgombolni. Áruk igazán nem nagy, kiválta ha meggondoljuk, hogy egyszerű, angolos szabásukat nem kell félteni a divat szeszélyeitől. Úgynevezett Fregoli-kabátok is vannak, mindenféle színben. Ezek mindkét oldalukon viselhetők, szintén nem drágák. Az angol kabátokon kivétel nélkül följebbcsúszott az öv: pontosan a derékvonalba.

Újítás az angol kabátokon az, hogy kihajtógallér helyett gyakran a kabát alsó széléig lefutó sálgallér díszíti őket, amelynek bordürje sokszor elüt a kabát színétől. Ezeken a sálgalléros kabátokon nincsen gomb. Derékvonal alatt elől, középen a hölgyek hanyagul összefogják a kabát két szélét.

A francia kabátok új anyaga az úgynevezett *navarette*. Hasonlít ez a crèpe-georgette-hez, csakhogy nem selyemből, hanem gyapjúból szőtték. Lágyan, szép redőkben omlik és átlátszó, ezért a belőle készült kabátokat ugyanabból az anyagból bélelik. A praktikusságot kedvelő asszonyaink örülhetnek neki. Ugyancsak gazdaságos megoldás: ha át akarják alakítani, duplán van hozzá anyagunk.

Az új tavaszi divat hivatalos színei: az *abszintzöld* és a *whisky-zöld*, továbbá az úgynevezett *bleu pâle:* halványkék vagy sápadtkék, amelyet az angol *blue faded*-nek, megfakult kéknek nevez.

Csakugyan olyan ez a kék *charmin*-kabát (megint egy új anyag: panamaszövésű gyapjúkelme), minthogyha a nap kissé kiszívta volna a színét.

Most egy abszintzöld kabát vonul el előttünk. Különös, szeszélyes szegélycsoportok díszítik és fur csa, visszahajlón, széles tölcséralakú az ujja.

Uj Idők. 1928. márc. 4. 10 n.

Cassiot, a két és félmilliárdért vásárolt apamén

Mühlbeck Károly rajza

Szép ez a whisky-zöld is (kissé sárgásabb zöld, mint a másik). Ezt sok-sok rátűzdelt ujjnyi széles csík s nyakán rózsaszínes könnyű prém díszíti.

A charmin-ből vagy navarette-ből készült vékony angol kabátokon gyakori az aranydísz, de csak egy-egy keskeny csík alakjában, mely a gallér szélén vagy az ujjak felhajtóján fut végig.

A díszesebb, francia kabátok között feltűnően szép egy abszintzöld *crèpe romain*-kabát. Mérnöki pontossággal kiszámított tűzések szelik át keresztülkasul az egész anyagot, még az ujját is, olyan szabályosan, mintha így szőtték volna. Napokig dolgozhatott a tűzésén, aki készítette. A kabát végig nyitva, gomb nincs rajta, de rózsaszín prémjét széles nyakkendővel össze lehet kötni. Hozzá a ruha ugyanabból az anyagból készült. A szoknya szélét alul másfél-ujjnyi széles rózsaszín és barna csík, s ugyanolyan széles zöld selyemrojt dísziti.

Szép egy hajóskék *cotelain*-kelméből készült, síma angolszabású kabát, amelyet tompafényű aranygombok díszítenek. Bélése drapp gyapjúcharmin s van hozzá ugyanebből a drapp charmin-ből egy szoknya, amely aranygombokkal rágombolódik a *crèpe romain*-ből készült, hasonló színű blúzra. A blúz teljesen egyszerű, magasan záródó gallérja alatt a saját anyagából hosszúrakötött nyakkendő az egyetlen dísze. A nyakkendőben két keskeny ferde csík van a kabát hajóskék színéből. A blúz balkarjára könyökmagasságban vitorláshajót hímeztek.

Egy szürke *crèpe romain*-kabát sötétkékkel és ezüsthímzéssel, világosszürke rókával díszítve ötletes és finom. De talán még szebb az a szürkésdrapp kabát, amelyet teljesen beborít a művészi ó-aranyhímzés de olyan diszkréten, hogy egybeolvad a kabát alapszínével és a nyakát díszítő prémmel.

A kosztümöt éveken át háttérbe szorította a köpenydivat. Az idén azonban a párizsi újdonságok között néhány kosztüm is szerepel. Az egyik fehér-fekete pepita, különlegesen kockázott, bordás szövetből. Keskeny, vörös antilopöv fogja át derékban s kihajtóján is vörös a virágdísz. A másik galambszürke covercoat, a szoknyán elől, középen mély berakás, úgyhogy szinte jupe-culotte-nadrágszoknyaszerűen hat. Ehhez van egy nehéz crèpe de Chine-sál, amelynek alapszíne pontosan egyezik a kosztüm színével s a két végén széles piros-kék minta van. A sál egyik végét olyan ravaszul csavarják a kabát alatt a nyakra, hogy azt hisszük, blúz az, ami kilátszik, nem pedig a sál. A sál másik vége hosszan lóg le a kabát kihajtóján.

A jumper-ruhák még mindig dominálnak. De ezek, amelyeket itt látunk, kellemesen elütnek azoktól a tucat jumper-ruháktól, amelyekkel már most, mikor még jóformán nem is lehet viselni őket, úgy tele van Budapest, mint ahogyan télen stilruhával tele volt. A fémszálas gyapjúszövet nagyon divatos. A hosszú, gallérnélküli kivágás eltünt. A délutáni ruhák kivágása kerek, míg délelőttre és sporthoz keskeny, állógallért viselnek.

Feltünően szép egy korallszínű jumperruha. A szoknyát plisséből és hólokból állították össze, a blúz fantasztikus mintája többféle árnyalatú crèpe romainból alakult. Olyan, mintha festve volna. A keskeny övet elől középen pillangószerű csat fogja össze, vállát virág díszíti. Egy zöld fémszálas jumperruha anyaga Rodier kreációja. Ennek a válla egybe van szabva az ujjával s szalmavirág díszíti.

Egy drappszínű panamaszövetruha szoknyáját keskeny piros csík szegi fel. Hozzá a piros jumperen drapp gallér s arannyal himzett kis zseb. Az öv közönséges lenszálas *hevederből* van, amilyet például a bútorszállítók használnak s amely illik a panamaszövésű anyaghoz. Hogy az ellentét nagyobb legyen, a hevedert finom glacébőrrel toldották ki.

Egy vieux-rose színű fémszálas, à la Grec-mintás gyapjúkelméből készült jumperhez ugyanolyan színű a crèpe de Chine-szoknya. Ennek négyszögletes a kivágása s válláról úgynevezett banánvirág hull alá.

A banánvirágot egyébként most már meglehetősen kiszorította a hosszú, keskeny, cikk-cakkos levelekből álló, úgynevezett csalánvirág.

Ilyen csalánvirág díszíti azt a fekete crèpe-satin ruhát, amelynek alsó széle és kerek kivágása széles kézi-azsúrcsíkkal van felszegve. Széles öve oldalt hatalmas csokorra van kötve s jobb válláról hátrahull egy szalagszerű lógó.

Feltünő egy korallszínű gyapjú charminruha, fehér crèpe romain blúzzal, melyet a kék és vörös francia színekből formált nagy háromszögek díszítenek. Kedves és finom egy zöld Boulanger-modell, sok-sok apró, harangszabású fodorral. Az öv derékban van, a kézelőket kendőszerűen csomóra kötik. Egy másik zöld ruha azzal tünik fel, hogy a szoknya alól törökösen visszabuggyan. Ezt finom fehér gyöngyhimzés és tompafényű aranygombok díszítik. Az öv ezen is magasan van.

Igazi grande toilette egy *crèpe africain*-ből készült, fehér ezüst, sujtásszerű himezéssel díszített, elől harangszabású, fakult, kék jumper-ruha, kerek kivágással, szűk, hosszú ujjal.

Végül már a nyárból is kaptunk egy csöpp izelítőt, egy habkönnyű, ezerszínű és mégis diszkrét georgette-ruhával, amelyet két dúsan húzott fodor díszít. A két fodor hátul jóval hosszabb, mint elől s az övvonal is hátul jóval lejjebb ér, míg elől egészen derékig fölszalad. Ennek a ruhának nincsen ujja. Sima derekán a kivágás kerek.

A tavaszi divat már itt van. De hol késik a tavasz? Mikor ezeket a sorokat írjuk, a hőmérő minusz hét fokot mutat.

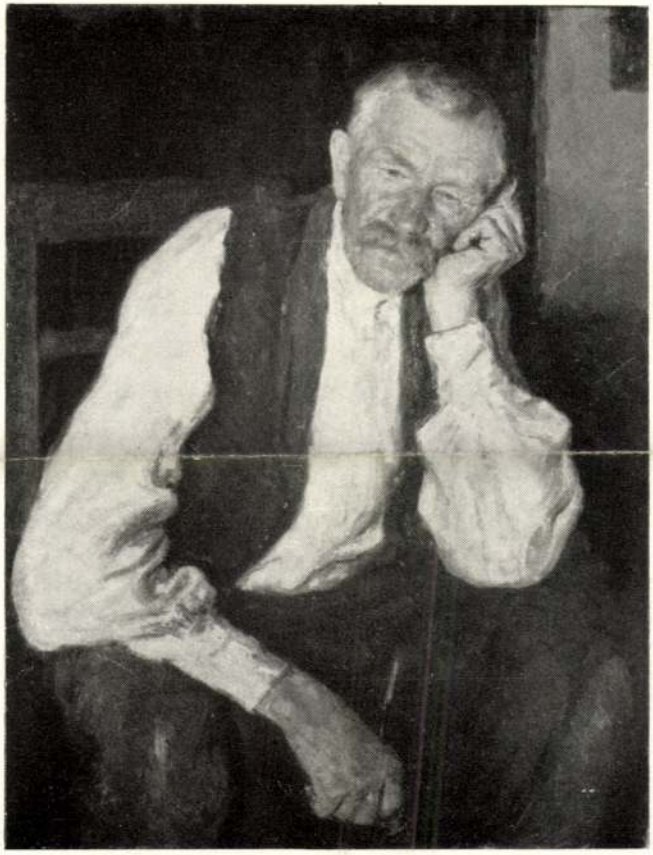

Glatz Oszkár: János gazda.

Munkácsy-céh II. évfor-
dított, 1929.
(Ernst dr.)

Gimes Lajos: Utca.

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár: Libapásztorok. — Gardeuses des oies.

Szabad Művészet
1912. I. évf. 2 sz.
54. lap

Glatz Oszkár

tályos társai — a munkásasszonyok — voltak azok, akikhez ecsetje mindig visszatért. A nyomoruság festőiségét — ha ugyan szabad élnünk e látszólagos paradoxonnal — ő fedezte fel nekünk s ez a felfedezés szociális és művészi értékében is annál értékesebb a mi szemünkben, mert a mi magunk nyomorusága az, a magyar föld népének nyomorusága. Mindenesetre Fényesben, az emberben is kell keresnünk azokat a lelki rugókat, melyek őt erre a nem is éppen gyönyörüséges és nem is valami nagy sikerrel kecsegtető terrénumra szoritották, de a Fényes művészszemének is nem kisebb dicsősége, hogy megkereste és megtalálta mindig a festői elemet is ebben a szinesnek éppen nem mondható és plasztikailag valósággal visszataszitó világban.

Igaz, a szineire ragadt is akkor valami borongós szürkeség. Nemcsak figurális képein, hol végre is a testek, ruhák, munkásszerszámok, nem egyszer a munkával járó piszoknak igaz reprodukálásánál ezt jóformán el sem kerülhette, de még tájképein is, hol pedig a diadalmas, ragyogó természet állt előtte modellül. De egy olyan izig-vérig becsületes művésznél, mint amilyen Fényes, érthető, ha a természetben sem kereste a vidám, csapongó, csillogó szinbacchanáliákat, hanem a maga emberi témáinak inkább megfelelő, a sonorikussá hangolt, a komolyabb szinfoltokat. Technikája is inkább ezekre utalta; a széles, erős, bátor ecsetvonásokat szerette mindig s a durva, pregnáns karakterü munkásarcok és alakok, meg a mindennapi életre emlékeztető, sohasem teatrális tájakhoz csak a nagy csomókban felkent, pasztózus kezelés lehetett stilszerü. Hosszas szolnoki tartózkodása is ilyen irányban hatott rá. Az alföld poros, szürke levegőjéből csak nagyon lassan bontakoznak ki a szinek még annak a szeme előtt is, aki állandóan ebben a levegőben él s a még oly forró napsugarak vöröses fényéből is csak igen bátortalanul szikrázik elő a fénynek annyi szinelemből alakuló skálája. De Fényes ezért egyre szinesebb és szinesebb lett ott is, mikor pedig utóbb elhagyta Szolnokot s a Duna partjának festőiségét reprodukálta, megkapta palettája azt az intenziv tüzet, amit addig ugy árnyékba boritott az életnek általa oly szivósan kutatott sötétsége. És milyen magyar festő volt akkor ez a Fényes! Magyar volt a gondolat- és érzésvilága, magyar a milieu, melyben tárgyait és alakjait kereste, a magyar föld volt az, amit száz és száz variációban felmagasztalt s a magyar élet volt az, melynek jeleneteit vásznai visszatükrözték. Csak éppen hogy

ELŐFIZETÉSI ÁRA
egész évre ..... P 8·40
félévre ..... P 4·40
Egyes szám ára 80 fillér
Megjelenik havonta

TÜKÖR

SZERKESZTŐSÉG
ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST,
IV., EGYETEM-U. 4.
Telefon: 85-6-17

1933 DECEMBER 2. SZÁM

FOTO ÉBNER SÁNDOR

PALÓC MENYECSKE

GLATZ OSZKÁR: BUJÁKI LEÁNY

A tornácon. Glatz Oszkár festménye

Szikár Péter pedig azt mondta régi kávéházi asztaltársaságának:

— Egy eleven lénia volt ez az asszony. És azt akarta, hogy én legyek a vonal, amit meghúznak mellette.

A házasságuk olyan volt, mint egy vitorlás hajó, amelynek két árbócán folyton ellenkező irányban vannak felhúzva a vitorlák.

El kellett ennek a hajónak süllyednie.

*

Tulajdonképpen itt be is fejeződött Szikár Péter élete. Többé semmi sem zavarta őt, haladt a megkezdett úton előre.

Egyre jobban elhanyagolta a külsejét is, a hivatalát is. Itt végtére nyugdíjba küldték, mert mindent összezavart, elhányt, elrontott, bepiszkított.

Akkor behúzódott kuckójába s csak nagyonéha mutatkozott az emberek közt. Torzonborz szakállal, eltörött pápaszemmel, kifoszlott, pecsétes ruhában. Otthon nem engedett senkit közel magához.

Egy reggelen a szomszédok találták meg holtan a lakásában. Az egykori ragyogó kis legénylakásra nem lehetett volna ráismerni; mindent vastagon borított be a por és szemét, a bútorokon kiütött a penész, a rézágyat szétmarta a rozsda, a szőnyegeket elrágcsálták az egerek, a sárfoltos padlón romokban díszelgett a molyette, rongyos szalónbútor, a segesvári csatakép rámája olyan volt, mintha korommal volna bevonva.

S tépett vackán ott feküdt a gazda és mosolygott. Nyilván boldog volt utolsó pillanatában, mint a rabszolga, aki halálos ágya körül látja a széttört láncokat és a szanaszét szaggatott korbácsokat, miknek már az árnyéka sem félelmetes.

Uj Idők 1929. 29. 7.

Amit mindenkinek tudnia kell

Színpad és irodalom

Irta: **Csathó Kálmán**

Ha a színházak körül arra a kérdésre, hogy milyen az új darab, azt a feleletet kapja valaki:

— Irodalom, — akkor lemondóan legyint a kezével és sóhajtva mondja:

— De hát miért adják elő akkor? Muszáj?

Az irodalom szó ugyanis a kulisszák világában valami olyasmit jelent, ami lehet ugyan, hogy kell az Akadémiának, de ami semmiképpen sem kell a közönségnek. Néhai Tóth Imre ezt úgy határozta meg: „Irodalom az, ami unalmas!"

Ha egy darabra viszont azt mondják:

— Színpad. Csupa színpad! — ez a színházi tolvajnyelven azt jelenti, hogy a darabnak sikerre van kilátása.

Azt lehetne ebből következtetni, hogy színpad és irodalom egymással ellentétes fogalmak. Hogy az irodalomnak nincs keletje a színpadon, hogy a színpad nem bírja meg az irodalmat, vagy hogy az irodalom elvész a színpadon.

Holott alapjában véve az egész csak onnan származik, hogy gyöngéd és udvarias kritikusok a bukott darabot azzal próbálták megvédeni, hogy ráfogták, hogy irodalmi értékek vannak benne és éppen ezek az értékek nem alkalmasak arra, hogy a színpadon érvényesüljenek. Ez persze annyian ellenőrízhetetlen frázis, aminek jól meggondolva alig van értelme, arra azonban nagyon alkalmas, hogy a bukott szerzők vigasztalják vele magukat.

Az ő darabjuk: irodalom. Költői szépségekkel, komoly mondanivalóval, lyrával, megfigyeléssel és a jó Ég tudja mivel teljes, amihez a csőcselék nem tud felemelkedni. Mert a bukott szerző szemében a közönség csőcselék, a sikeres szerzők pedig egytől-egyig rosszhiszemű, tehetségtelen és durvaizlésű mesteremberek

Amiből igaz is annyi, hogy ezer művelt ember együtt, egy színház nézőterén sokkal kevésbbé fogékony bizonyos irodalmi és művészi finomságok iránt, mint egyedül, otthon, könyvvel a kezében. És igaz az is, hogy az ú. n. sikeres szerzők, ha nem is éppen mesteremberek, de rendesen tudják a mesterséget. Példa rá Shakespeare, Molière és Ibsen. Nem igaz ellenben, hogy a színházi közönség csőcselék, mert a csőcseléket sokkal könnyebb vezetni, mint a színházi közönséget, amelynek megvan a magához való esze és egyáltalában nem lehet becsapni. Főként nem lehet becsapni rosszhiszeműséggel, mert azt rögtön észreveszi. Ezért nem is lehet soha egy szerzőnek *„leszállni"* a közönség ízléséhez. Aki ezt próbálta, még mind belebukott. Nagy tévedés például azt hinni, hogy Zerkovitznak az édeskés nótái rosszhiszemű szerzemények. Éppen azért hatásosak, mert a szerző maga hisz bennük és könnyek közt szerzi őket. Ha ellenben Dohnányinak eszébe jutna leszállni a Zerkovitz nívójára, feltétlenül megbuknék a hideg szívvel szerzett Zerkovitz-ideáival. Nem igaz tehát, hogy a sikeres szerzők egytől-egyig rosszhiszeműek és az sem, hogy tehetségtelenek, vagy durvaízlésűek. Példa rá ismét: Shakespeare, Molière és Ibsen.

Sőt ha ezekre gondol az ember, akkor az is mindjárt kisül, hogy az irodalom és a színpad nem ellentétes fogalmak. Mert ezeknek a darabjaitól igazán nem lehet megtagadni az irodalmi értéket. Sőt!

Az igazság ugyanis az, hogy *nem minden bukik meg, ami irodalom* és főként: *nem minden irodalom, ami megbukik.*

Bizonyos azonban, hogy irodalmi érték és színpadi siker teljesen függetlenek egymástól.

A színpadnak, ennélfogva *a színpadi sikernek* teljesen *sajátos törvényei* vannak, amelyek közt a legelső az, hogy *nincs is törvény.* Vagy ha van, hát annyira titokzatos, hogy senki se ismeri teljes bizonyossággal és a legnagyobb színpadismerőkön is megesik, hogy egy-egy darabjuk megbukik. Példa rá ismét: Shakespeare, Molière és Ibsen. Mert a drámaírás technikáját tulajdonképpen minden témával szemben újra ki kell találni. És olyan drámaíró, aki sohsem téved, éppen úgy nincs, mint ahogy nincs vadász, aki ne hibázna.

Ezt tudja minden színpadi író és ezért általában meg is van bennük a saját titokzatos mesterségük iránt való tisztelet és az a belső szerénység, ami a saját hivatásának gyakorlása közben benne kell, hogy legyen mindenkiben, aki mester a szakmájában. Mert minél többet tud valaki, annál jobban ismeri a nehézségeket és annál inkább tudatában van azoknak a veszedelmeknek is, amelyek egy-kettőre eltéríthetik a siker útjáról.

Hogy ez mennyire így van, arra — természetesen az ellenkezőjére — gyönyörű példával szolgált egy letűnt korszak egyik politikai celebritása, aki egyszer egy népszínművet nyujtott be a Nemzeti Színháznak. A darabról elég, ha annyit mondok, hogy az első felvonás mindössze másfél géppel írott oldalra terjedt. Minthogy azonban a szerző befolyásos politikus volt, néhány udvarias szó nélkül még sem lehetett visszautasítani a darabját, az akkori igazgató tehát olyasmit mondott neki, hogy a drámaírásnak is éppen úgy megvannak a maga technikai fogásai, mint minden más mesterségnek s ezeknek az ismerete nélkül bajos darabot írni. Mire az illető úr azt felelte:

— Tisztában vagyok én az egész technikával, csak egyet nem tudok, hogy hogy írják: Úgy-e hogy *Voltak és Borcsa,* vagy úgy, hogy *Előbbiek és Borcsa.*

Azt hiszem, Shakespeare-nek sokkal kisebb véleménye volt a saját drámaírói készsége felől.

Egy darabnak a sikerét vagy bukását nem tudja előre megjósolni senki.

Akik évek hosszú során át állandóan darabok színrehozatalával foglalkoznak, tehát színigazgatók, rendezők, szinészek, ha őszinték akarnak lenni, be kell hogy ismerjék, hogy semmiféle tapasztalat és tudás sem elég ahhoz, hogy valaki előre megmondhassa: fog-e egy darab tetszeni, vagy nem. Elméleti szabályok nincsenek. Vagy ha vannak is, nem érnek semmit. Az én tapasztalatom annyi, hogy a darabnak olyannak kell lenni, hogy a közönség állandóan drukkoljon valaki mellett, vagy valaki ellen. Ezt finomabban úgy fejezik ki mások, hogy állandó feszültségnek kell lenni a színpadon. Ez azonban túl általános mondás, mert hiszen éppen azt kellene megmondani, hogy hogyan kell feszültséget teremteni. Ez olyan utasítás, mint ha azt mondom, hogy a hajdinát akkor kell elvetni, mikor éppen az ideje van. De mikor van az ideje?

Egy darabról, annak az elolvasása után majdnem lehetetlen megmondani, hogy lesz-e sikere, vagy nem. A gyakorlat nem ér semmit. Sőt! Az itél legtisztábban, aki szakértőből minél jobban át tud ved-

A HATVANEVES GLATZ OSZKÁR. — ÖNARCKÉP.

Barta Károly képtárában.

GLATZ OSZKÁR.

Glatz Oszkárt hatvanadik születése napján üdvözöljük. Valamikor aggastyánokat köszöntöttek e napon. Akkor volt ez, amikor negyvenéves korukban kezdtek megöregedni az emberek. Az olyan kivételesen erős test és lélek, amilyen *Wesselényi Miklós* volt, ötvenhatéves korában hagyta itt ezt a sártekét. És senki sem mondta, hogy fiatalon hunyt el. Pedig régen jobb világ volt. (Van-e, aki az ellenkezőjét állitja?) Ma rosszabb világot élünk, de valahogyan jobban nekiedződtünk a vele való küzdelemnek. Ma a hatvanéves emberek többet sportolnak, mint régen a harmincévesek. Frissebbek és vidámabbak; vagy legalább is igyekeznek ilyenek lenni; mondjuk: dacosan vidámak. És mert ilyenek, jobban birják a munkát, mint valaha. A régi világban a hatvanéves köszöntőnél hálát adtunk a Mindenhatónak, amért urambátyámnak megengedte érni ezt a pátriárkai kort. Egyben még egy pihepárnát toltunk a karosszékébe. Ma hátbavágjuk az ünnepeltet és azt mondjuk neki: csak igy tovább, fiu!

A hatvanéves sorompó ma már nem megöregedést, hanem lelki megtisztulást és felemelkedést jelent. Az ember megtalálja önmagát.

Átlagembernél ez egyéni érdek. Művésznél már közérdek is. Ettől függ, hogy milyen mértékben tud hozzájárulni e csuf világ szépitéséhez, felderitéséhez. Glatz Oszkárnak ezért kivánunk további fiatalságot.

Ahogyan valaki önmagát megtalálja, az az élete. Nem könnyü mesterség. Glatz is sokáig kereste önmagát. Már a születése percében nehéz probléma elé került: október 13-án, vasárnap született. Vasárnap és 13-a! Kész polgári horoszkóp: az egyik szerencsét, a másik szerencsétlenséget jelent. Ki fejti meg? Legfeljebb az élet. Glatz maga sem ujszülött korában, sem később nem érdeklődött a csillagjóslás iránt. Lelke bölcselkedésre volt hajlamos s ezért a gimnáziumból a bölcsészeti karba ment. A szobafilozófia azonban nem elégitette őt ki. Minthogy művészet iránt mindenkor érdeklődött s rajzolgatni is szeretett, *Münchenbe* ment, ahol rá akadt *Hollósy Simonra*. E kitünő mester szabad iskolájában kezdett komolyabban foglalkozni a festészettel. Majd beiratkozott a müncheni akadémiára, ami után párizsi tanulóévek következtek. Végül ismét visszament Hollósyhoz, akit *Nagybányára* is követett: Hollósy művészeti szabadságot és természetkultuszt hirdetett és Glatz lelkének ez felelt meg legjobban.

Azóta harminchat év telt el. Ez alatt Glatz művészi egyénisége tervszerüen fejlődött. Mindig keresett, de sohasem kapkodott. Egyenletes fejlődését megfigyelhették azok, akik e harminchat év alatt a tárlatokat látogatták. Ez idő alatt növekedett a művészet iránt való rajongása is, amelyet átvisz tanitványai lelkébe a *Képzőművészeti Főiskolán*. Buzgó művész és lelkiismeretes tanár, aki csak azt sajnálja, hogy nem tudja önmagát ketté szakitani s egyik énjével tanitani, a másikkal festeni, kint az imádott *falun*.

— Parasztfestő voltam, — irja önmagáról — vagyok is. Engem csak a mult kulturája érdekel, melynek a viseletben járó, gépmentes, primitiv foglalkozásu parasztság utolsó maradékát képviseli, már ahol még megőrizte parasztkarakterét és nem állt be gépkocsivezetőnek. A várost utálom és ha nem laknám a Városmajorban, ki sem birnám. De ha Apor-Zagyvaszántón kiszállok a vonatból és a földszag megüti az orromat, akkor otthon vagyok. Ha van lélekvándorlás, utolsó inkarnációmban feltétlenül paraszt voltam. Falun mindent szeretek és bár több, mint huszonöt év óta festegetek ugyanazon a helyen, *Bujákon*, itt minden érdekel, az örökké uj tájéktól, dombjaitól, erdejétől és szántóföldjeitől az utolsó csirkéig... Sajnos, hogy az év legfestőibb modell-lehetőségben bővelkedő részét a városban kell töltenem. Káromkodom miatta eleget...

— Naturalista vagyok. Amit fejből nagynehezen összehozok, mindig rosszabb, unalmasabb, mint amit a természet előtt festek. Nem tudom magamat függetleniteni tőle és azon kivül ez a munka sokkal nagyobb örömet okoz nekem. Másrészt persze a *paraszt Brueghel* az ideálom és borzasztóan szeretnék az ő szellemében festeni, sok alakos, mozgalmas, tarka, szabadon komponált képeket — reménytelen szerelem. Eleget próbálkoztam ez irányban, de mindig ujból lecsusztam a fáról. Talán ha évekig teljes függetlenségben dolgozhatnám?... De meg vagyok elégedve első szerelmemmel is. Nem cserélnék senkivel a világon. Egyetlen törekvésem falusi tartózkodásaimat minél jobban meghosszabbitani. Mindenkinek meg van a maga többé-kevésbé korlátolt hivatottsága a földön és az is valami, ha nem keressük a boldogulást ezeken a korlátokon tul...

Leány és legény Bujákról.

Ime Glatz, a szerény ember és a bölcs... A pennát is tudja forgatni. Legkedvesebb témája a népviseletek védelme. Ezért tűzbe menne. Teljes joggal! Kivánjuk, járjon sikerrel e fáradhatatlan küzdése.

Glatzot a *Pesti Hirlap* olvasói különösképpen jól ismerik háromszinü mélynyomásu eljárásunkkal készült fedőlapjainkról. Amikor szines vasárnapunk kiadását 1929 és 1930 fordulóján megkezdtük, Glatz Oszkár, — maga is régi grafikus — az elsők közt volt, akik e gyönyörü sokszorositó eljárás fontosságát átérezték és megértették. Szines fedéllapot tőle közöltünk legtöbbet. Milliónyi példányszámban sokszorositódtak igy a bujáki szépek s a baranyai sokác leányok. Külföldre is került e szép nyomatokból, idehaza pedig nem egy példány keretben a falra. És fog még uj is kerülni a mester szépséggalériájából.

Amikor önarcképet kértünk Glatztól, ezt irta Bujákról:

— Miért kellene nekem uj önarcképet csinálnom? Hát a meglévő nem jó? Annál jobbat én itt semmi esetre sem hoznék össze. Mert én itt bizony a világ minden dicsőségéért sem festeném le a saját fizimiskámat, amikor annyi szépség áll rendelkezésemre... *(s. l.)*

amit rajta kivül egy vezér sem tett volna meg: hogy magát gyengítse, előmozdítva Bem győzelmét.

De imádták is honvédei, s ő is megtett a legénységért mindent.

A váci csata után Ó-Bars mellett tanyázott a magyar sereg. Damjanich a faluban egy szalmásházban volt elszállásolva. A háznak két szobája volt, amelyeket pitvar választott el. Az első szobában Damjanich, a másodikban a hadipénztár volt elhelyezve.

A 3-ik zászlóalj pénzeért délben ment oda Elekes István százados; épp akkor, amikor a falióra elkakukkolta a tizenkettőt s a pénztár fedelét becsapta a kezelőtiszt, akinek őrnagyi rangja lehetett. Az órára mutatva, délutánra rendelte oda Elekes századost, aki leverten, földre szegzett szemekkel ment kifelé.

A pitvar két szemben levő ajtaja egyszerre nyilt föl: egyiken Elekes, a másikon Damjanich lépett ki.

— Mi baj fiam? — kérdezte Damjanich.

— Pénzért jöttem, de nem adnak, — panaszkodik Elekes.

— Nem adnak? Miért nem adnak?

— Mert elütötte már a tizenkettőt.

— Dehogy nem adnak, gyere csak velem!

Bementek a szobába, ahol a kezelőtiszt már a haját rendezte s éppen mosdani akart.

— Az urak miért nem adnak pénzt a fiúknak? — kérdé Damjanich összevont szemöldökkel.

— Hiszen adunk tábornok úr, — felelt a pénztárnok nyájasan, — csakhogy éppen bezártuk már a pénztárt s délutánig nem lehet.

— Nem lehet? Miért nem lehet? De hiszen a könyökig aranyban markolászó teremtését az uraknak! Az urak itt poszognak a melegben, míg a fiúk künn három napja sem nem ettek, sem nem ittak, pedig úgy harcolnak, mint mindmegannyi oroszlán. Ezeknek pénzt kell adni, hallja az úr!?

— Adunk, tábornok úr!

És a másik percben már Elekes kezében volt a 3-ik zászlóalj pénze.

A nagy-sallói csata után Földváry Károly, aki a „legvitézebb honvéd" nevet vívta ki magának, hirtelen átlátta, hogy most már a lovasságnak van aratása, huszárságot kért tehát sürgősen.

Segédtisztje jött vissza jelenteni, hogy nem kapott. Földváry tajtékzó szájjal ordított reá: — Menjen, hozzon huszárt a pokol fenekéből is, mindegy szálig elfogom a futó ellenséget.

Természetes, hogy csata után Földváry dühöngött.

— Rossz volt a diszpozició, rossz volt minden, gyávák voltunk — s több eféléket dobált ide-oda.

Damjanich csak mosolyogva hallgatta.

— Hm! — szólt végre szóhoz jutva, — rossz volt minden, gyávák voltunk! Hát én is, ezek az urak is mind s te is gyáva voltál?

— Én is gyáva voltam, — kiáltott Földváry nekipirult arccal.

— Mind gyávák voltunk, — dörmögé Damjanich — s mégis győztünk.

— Igen ám, — vágta vissza Földváry, — de a győzelmet nem tudtuk fölhasználni.

Földváry e pár szavával jellemezte legjobban szabadságharcunkat. A honvéd győzött és folyton győzött, de a győző fegyverei fölött ott lebegett mint titkos kéz az a nemtő, aki Ausztriát megvédte a végromlástól.

Április vége felé különböző híreket suttogtak a táborban. Hire járt, hogy a honvédsereg Bécs felé indul. Ha sikerül a németet kiverni az országból, legelőbb is Bécs-Ujhelyt foglalják el, az ottan fölhalmozott ágyu, löveg és tábori készletek miatt. Onnan Bécs, majd Ölmütz elé mennek, hogy a császári családot illendő béke elfogadására kényszerítsék.

De terjengtek más, szomorubb hirek is! Az, hogy Damjanichot, a csatatéren győzhetetlen hőst, a fővezér eltávolítja a seregtől, mert félti tőle népszerűségét, s azért megteszi hadügyminiszternek. A kormánybiztos Vukovics Sebő a leghatározottabban ellenzi ezt a tervet, de Görgei az ő rábeszélő tehetségével mégis megnyerte annak Damjanichot és a győzhetetlen hős elhagyja a sereget.

Erre a hirre azután, a harmadik zászlóalj tisztjei, Földváry Károly, Gorove Antal és Elekes István elmentek a zászlóalj nevében búcsuzni Damjanichhoz.

Ebéd után értek Görgei főhadiszállására. Az asztalfőn Görgei ült; az ajtóval szemben Damjanich. Amint Földváryék beléptek, utóbbi reájuk kiáltott:

— Szervusztok fiuk! jertek igyunk egy pohár bort!

Elekes István, társai megbizásából, telt pohárral kezében felköszönté Damjanichot.

Damjanich, mellére eresztett fővel hallgatta a búcsúszót, azután felállt s ezeket mondá:

— Köszönöm fiaim! Hiszen mind igaz, amit mondtál; de ha tisztába jövünk a némettel, akkor ne keress engem a seregnél, hanem gyere el Magyarádra, ott találsz egy vén rácot, aki kapálja a szőlő tövét: az én leszek! Ha pedig tisztába nem jövünk a némettel, akkor se keress engem a seregnél, mert én ugyan koronás fő alatt nem szolgálok. Most pedig egészen itt hagylak benneteket. Megmondta nekem Görgei, hogy bakát csak én tudok organizálni. Amikor ő meglátta az én hadtestemet, levette a kalapját előtte. Azért kért meg, hogy menjek el helyette Debrecenbe bakákat teremteni e zaklatott, szegény hazának. És el is megyek!

... Dehogy is ment el Debrecenbe!

Másnap, április 28-án Görgei búcsuebédet adott. Ebéd után, úgy alkonyat felé, Damjanich próbakocsizást tett azokkal a lovakkal és kocsival, amelyeket debreceni útjára állított össze. Amint a csillagsánc torlaszai közt kocsikázott, egyik jobbra eső sáncból egy honvéd váratlanul bukkant elő. Ettől a két szilaj ló megbokrosodott s feltartóztathatatlanul ragadta a könnyü kocsit nehéz terhével a csillagsánc meredekei felé.

Damjanich látva, hogy kocsija hamarosan ízzé-porrá törik, a sérülést kikerülendő, kiugrott a kocsiból. Szerencsétlen ugrás! Egy kődarabra ugrott és az ugrás súlya alatt lába bokában kettétört.

Az ugrás szerencsétlen, a lábtörés országos csapás!

Damjanich előbb Komáromban, azután Pesten, a Városligetben feküdt angyali jóságu nejének ápolása mellett, majd Aradra vitette magát, ahol várparancsnok lett.

Itt virradt reá a szerencsétlen október 6-ika. Miután lábtörése miatt menni nem tudott, egy fazekas-varsándi paraszt szekerén vitték a vesztőhelyre.

Mindegyik vértanutársa odajárult hozzá s forró kézszorítással búcsúzott el tőle. Ő már csak Vécseytől búcsúzott s ezek voltak utolsó szavai:

— Éljen a haza!

... A leglélekemelőbb jelenet az volt ott a bitófa tövében, hogy valamennyi hős odament búcsúzni ahhoz, akit maguk között legnagyobbnak tartottak: Damjanichoz.

A Nemzeti Szalon grafikai kiállításából

A Könyves Kálmán jogosításával

GLATZ OSZKÁR: MUNKÁBA

Anti bácsi, és Jóska bácsi, és a gyerekük

Írta MALONYAY DEZSŐ

II.

— Ami engem illet, — beszélte Anti bácsi a körben s a már említett két öreg úr, a megyei fizikus és a nyugalmazott tiszti ügyész, rábólintottak szép csöndesen, — ami engem illet, bevallom, hogy nagyon vártam vissza a Jóskát, amikor elment. Az ember olyan, összeszokik valakivel, aztán nagyon hiányzik az embernek, ha elmegy. Én is így voltam a Jóskával... Az én természetem már ilyen. Ha én megszokok valamit... Teszem, ez a csúz a balkaromban! Mennyit szenvedek vele, de azt hiszem, ha egyszer egészen elmaradna, talán még ez is hiányoznék. Az ember, a mi korunkban, már nem igen szereti a változást. Pedig a mai világban mindent olyan könnyen felforgatnak! Még itt a körben is, egyre van valami új módi!... Huszonnyolc esztendeje, hogy minden vasárnap délután oda, az ajtó mellé akasztottam az esernyőmet, a multkor keresem, nincs ott a fogas... Eleget bántott, de hát inkább nem szólok. A mai világban, jobb ha hallgat az ember... Bezzeg, a mi időnkben!...

A megyei fizikus és a nyugalmazott tiszti ügyész helyeslőleg bólintottak, mert ők is teljesen egyetértettek Anti bácsival.

— De hát, hagy mondom el, mi lett a Jóskával — folytatta Anti bácsi s a megyei fizikus és a nyugalmazott tiszti ügyész szép békességben várták, hogy mi lett a Jóskával?

Anti bácsi azonban rágyujtott elébb egy ötös kubára.

(Meg kell említenünk, hogy ismét vasárnap volt, csakolyan rekkenő augusztusi délután, mint a mult vasárnap; a kör tagjai a kertben kugliztak, — csak ők hárman bóbiskoltak, betett zsaluk mögött, a teremben. És igen sok légy mászkált ma is a feketekávés csészék körül.)

— Ami engem illet, — beszélte Anti bácsi, jóízűt szippantva ötös kubájából, — én mident elkészítettem, gondoskodtam mindenről, amíg a Jóska odajárt. Vásároltam spirituszt, cukrot, teát, vettem egy kiló sonkát; este pedig, magam vetettem meg az ágyat a gyereknek a diványra, ezzel a csúzos karommal... Odatettem egy párnát az én ágyamból, meg a Jóska ágyából is egyet, az utazóbundánkat tettem neki alulra, hogy jó puhán feküdjék... Annyi szent: nagyon kiváncsi voltam a gyerekünkre. Egész nap esett, közbe-közbe hullott egy kis márciusi hó is... Én nem tudom, mire való az a hó márciusban?!... Hogy csak annál nagyobb legyen a csatak az utcán. Az ember összefázik, kész nátha! Ha egyszer tavasz, hát legyen tavasz!... De már az idő se olyan, mint régente.

Ezt is helyeselte a megyei fizikus és a nyugalmazott tiszti ügyész.

— Végre, — folytatta Anti bácsi, — hazakerült a Jóska. Csupa sár volt. Beállít, egy kukk nem sok, annyit

Uj Idők 1904. X. 25.

Glatz Oszkár

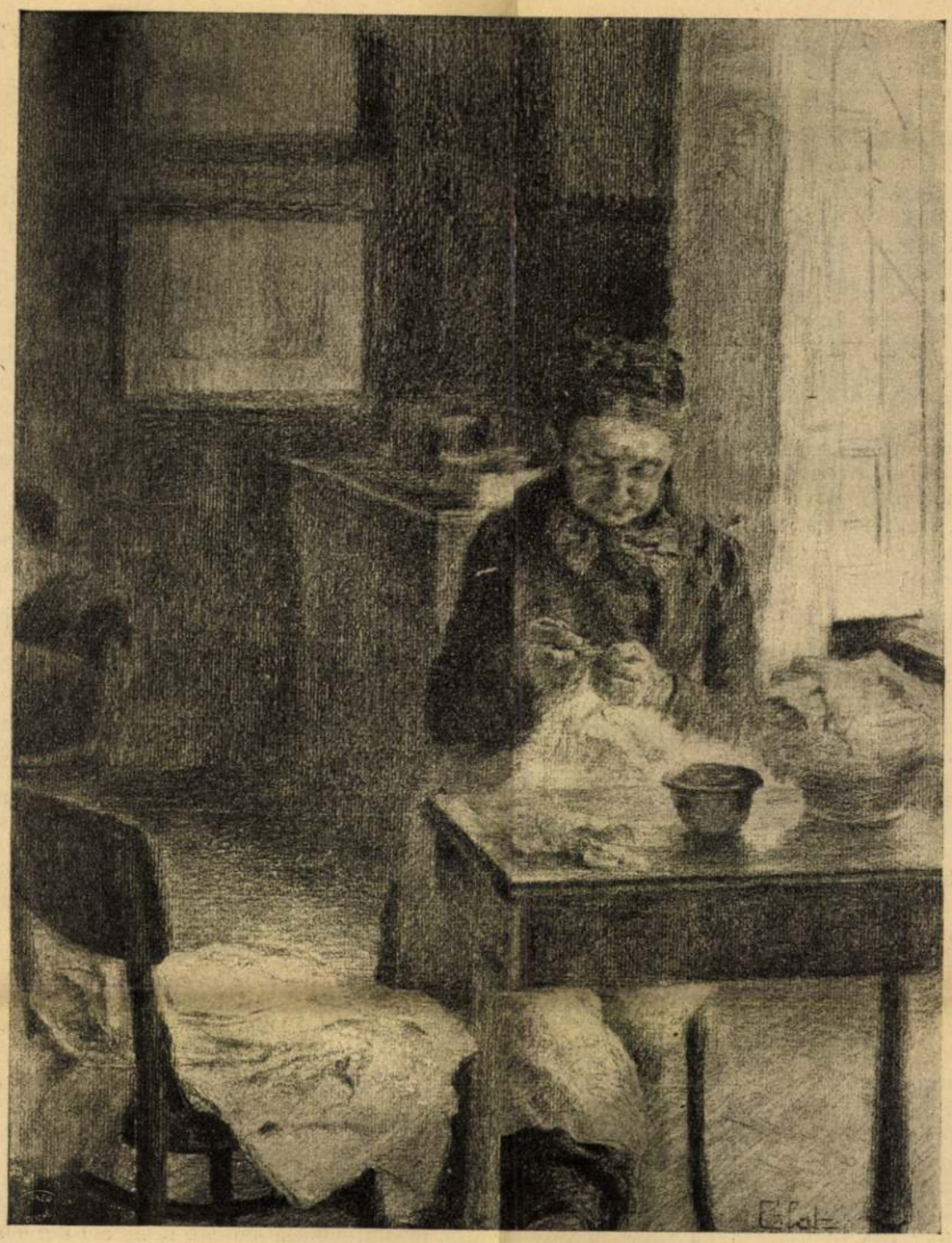

Magyar művészek rajzai. Glz Oszkár: Csöndes óra

— Ő az Antikrisztus leánya. Eszköz a pokol kezében. Ő az oka, hogy Mátyás birodalmának nincsen trónörököse, ő a Hunyadi- és Arragoniai-házak felett lebegő gonosz démon választott követe.

Beatrix magánkívül volt az izgalomtól.

— Tehát a méreg, amely Leon Battisti könyve mögött van, Borbálát küldje a másvilágra.

— Ez új kérdés, — válaszolt a humanista zordonan, — amelyet a csillagok elé kell terjesztenem.

És nyakig dugta fejét a keleti szabású, kupalakú, gyöngyös süvegbe. Alig látszott belőle más, mint husos orra, kettős tokája és vastag ajka, amely halkan mormolta a titkos szertartások szavait:

— Balzsamból és tiszta kenetből van a bárány, amely a forrásból született és titokzatosan megszenteltetett. Elüzi a villámokat és megtör és elfed minden vétket, miként Krisztus vére. Megóvja az áldott állapotban levőt és biztossá teszi a szülést . . .

— Galeotti siess! — könyörgött a királyné, aki már ájuldozni kezdett a borzalomtól.

Az olasz leejtette két kiterjesztett karját és kétségbeesve tekintett Beatrixra.

— Felség, a szellemek válasza borzasztó.

— Galeotti, beszélj!

— Nem merem kimondani.

— Marzio!

A tudós föléje hajolt a királynénak és beszélni kezdett. Hangja most tulvilági titokzatosságból vibrált.

— Irva vagyon: A boroszlói asszony meghal.

— Mikor? — kérdezte szívdobogva a királyné.

— Nem tudom . . . De másnap, mielőtt ugyanaz az óra elkövetkeznék, még valaki itt hagyja az élők sorát . . .

— Corvin herceg is? — sikoltotta Beatrix mámorosan.

— Nem.

— A király? — lihegett a királyné ájuldozva.

— Nem. Hanem Arragoniai Beatrix ő felsége.

— Én?

— Felséged . . . — suttogta a humanista és egész testében lezuhant a királyné lábai elé. — Felség, donna Diva Beatrix, az Isten szerelmére kérlek, ujjal se nyulj a boroszlói boszorkányhoz!

Beatrix halálsápadt arccal nézett a levegőbe.

— Mit tegyek, Marzio?

A humanista felemelkedett.

Uj Idők 1924. XXX. 2. 27.

— Szülj fiut Mathias Corvinusnak. Ezt para csolja Luna, az ég mindenható királynéja.

— De van-e erre reménységem, Galeotti? — k dezte Beatrix hangtalanul, csak az ajkai mozgásáv

— Van, — jajdult fel a tudós. — Látod az királynőjét? Ő igéri neked, hogy fiut szülsz és ő l az emberiség második megváltója.

Beatrix leborult és sírt.

Galeotti kitárta karjait az Égre.

— Üdvözlégy, Éjnek hideg, hiú és szűz kirá nője, bolygók érintetlen szeretője. Titokzatos Asszo Örök Szerelem és Fogantatás Nemtője, Kék Fé Tűzgalamb, Éjjeli Csók, Álmatlan éjszaka, Le N Zárt Szempilla, Hajnali Harangszó, Örök Élet Titl Hozd nekem ide a föld és az ég összes szellemeit parancsold, hogy engedelmeskedjenek nekem! Ev alleluja, hozsanna neked, mindenható Luna!

Azután elővette tarisznyáját, kibontotta, először gette a benne hozott sáfrányt, ambrát, mosuszt, balz mot, babért, szegfüszeget, mirrhát és tömjént. Mind megfőzte, megkeverte és orrával kéjesen szippantga fel a keverék földöntúli szagát. Mikor a víz elpár gott, kis golyócskát csinált a maradékból s hozzá vert egy csipet sasvelőből készített tinkturát. Az e szet megszárította tűzön, aztán a füstölőre dobta meglóbálta az ég kegyes istennője felé. Az illatos f vékony csigákban kuszott a sötétkék felhőtlen, hi égboltozat felé. A büszke és hiú szűz kegyesen fogad az áldozatot.

Ekkor Beatrix csodálatos zajt, enyhe sürg forgást, zúgást és cirpelést hallott, az éji levő zizegni, zúgni, forrni, bugyborékolni kezdett, mint hárfát halkan pengetve hangolnának.

— A Szellemek, — sóhajtotta kimondhatath félelemmel. E pillanatban szeretett volna felugrani elszaladni a túlvilági harmóniák elől. De moccan sem tudott.

Tagjai megmerevedtek, szédült, a szíve hangos kalapált, a gyomra felémelyedett. Ájulás környéke ujra.

A humanista hangja diadalmasan csendült fel.

— Holdkirálynő nevében kényszerítlek benne ket, hogy ezentul bármikor, bármely évszakban, r mely bolygó és bármely csillagkép konjunkturájáln éjjel és nappal, az Isten engedelmével, Azaziel hal mával, Marduk irgalmával megjelenjetek előttem teljesítsétek parancsaimat. A legmagasabb Név, a i lágszellem, az Örök Élet és Ötödik Elem, a Quint szencia nevében. Amen.

A füstölőből émelyítő, elszédítő, elviselhetetlen kéjes, meleg illat szált fel szüntelen. A kupola nyitt fele kevés volt ahhoz, hogy az erős füstöt és illat idejében felszívja a véghetetlen éjszaka.

Beatrix lebukott a székről, arccal előre esett mozdulatlanul heverve a márványpadozaton, olyn volt, mint a halott.

Galeotti hirtelen ledobta magáról a mágusok háját és a királynőt hatalmas karjaiba kapva, átv a szomszéd könyvtárterembe. Lefektette a kiry nyugágyára az ablak alá, amelynek mind a két sz nyát kinyitotta.

Csillagmorál

— *Nietzsche verse* —

A sorsjelölte csillagpályád;
A sötétséget mit is bánnád?
Röpűlj e korszakon keresztűl
Gyötrelmeim, szív, meg se rezdülj!
Ragyogsz *legmesszibb* világokra . . .
Részvét legyen *itt* bűn számodra!
Törvényed *egy:* légy mindig tiszta!

Fordította: *Wildner Ödö*

Egy pártvacsora és következményei

— Elbeszélés —

Irta: **Kálmán Jenő**

Osztricsek szerkesztő úr felesége mostanában igazán nem tudta, örüljön-e vagy haragudjék. A szerkesztő úr ugyanis egy idő óta Szaliczil miniszterelnök úr Ő excellenciájának bizalmasai közé lépett s mint ilyen, kötelességszerüen résztvett minden esti megbeszélésen, vagy pártvacsorán. Osztricsek úr hajnaltájban, amikor kimerülten hazaérkezett ezekről a politikai természetü kirándulásokról, mindig hűségesen elreferálta az asszonynak, mi történt, merre jártak, milyen határozatot hoztak. A politika ugyan nem érdekelte a nagyságos asszonyt, de a szive mégis kimondhatatlan büszkeséggel telt meg, amikor Osztricsek elmesélte, hogy mit mondott megint neki a miniszterelnök.

— Te, Osztricsek, — mondotta például legutóbb, — azt hiszem, nem is tudnék egy egészséges mondatot összehozni, ha nem látnám mindig magam előtt a te buta, szőke fejedet . . .

A dolog tudniillik nem lett volna plauzibilis a „buta" jelző nélkül. Osztricsek sokáig gondolkodott rajta, vajjon személyes hiuságának sérelmével adja-e be a miniszterelnök állítólagos kijelentését az asszonynak, végül mégis ugy határozott, hogy megtartja a jelzőt. Mert hol van az az okos asszony, aki ezek után el ne hinné az urának, hogy csakugyan a miniszterelnök társaságában töltötte az éjszakát? Ami aztán a hiusági kérdésre vonatkozott, a szerkesztő úr erre is talált kielégitő megoldást.

— Persze, ez a „buta" jelző csak kedveskedés a kegyelmes úr részéről. Az ilyen közéleti tényező, akinek adott helyzetekben minden szavát mérlegre kell tennie, hogy se többet, se kevesebbet ne mondjon a kelleténél, boldog, ha a magánéletben olyan szavakat használhat, amikkel máskor nincs módjában élni. A fontos, hogy jövő ilyenkorra én is képviselő leszek, ha isten éltet . . .

Ennek az utóbbi feltételnek, hogy „ha isten éltet", szintén volt némi alapja. Tudniillik Szaliczil miniszterelnök úr politikai ellenfelei mostanában kissé erőszakosan viselkedtek. Nemrég is nyilt utcán lőttek rá a miniszterelnökre és a véletlen különös csodája volt, hogy mindössze a belügyi államtitkárt találták el, akiről pedig a suttogó fáma azt beszélte, hogy szive szerint az ellenzékhez húz. De a miniszterelnök már vagy húsz éve tartotta kezében a hatalmat és az elkeseredett ellenzék nem tudott ellene más receptet.

— Hát menj, — mondta vacsora után sóhajtva Osztricsekné, — csak valami baj ne legyen.

— Vigyázni fogok, drágám, — válaszolt gyöngéden Osztricsek — és majd hozok a vacsoráról némi édességet.

Mert ujabb időben mindig tortát, vagy cukrot hozott haza a pártvacsoráról a szerkesztő úr. A tortát és a cukrot többnyire a miniszterelnök küldte a szerkesztőné őnagyságának, kézcsókkal egybekötve.

*

Fél tizkor sápadt képpel állított be Marusza, Osztricsekék cselédje, aki vacsora után leszaladt egy kis tereferére a kapu elé.

— A sarki rendőr azt meséli, hogy a kormánypárt vacsoráján merényletet követtek el a miniszterelnök ellen. A teremben egy pokolgép robbant föl, a miniszterelnök és még vagy öten meghaltak, sokan megsebesültek . . . Az egész város teli van rendőrökkel . . . A katonaság bevonult.

Osztricsekmének az első kétségbeesett gondolata az volt, hogy ő ezt megmondta előre. De nem ért rá meditálni a dolgok fölött, rohant a pártkörbe, ahova

A Balatoni kiállításból. Glatz Oszkár festménye: Pásztorok a Balaton partján. Az 5000 koronás gróf Eszterházi-díj nyertese

Majd helyet szorítottak neki a sarokban, belediktálták az első félpintes áldomást és a jegyzőnek szemlátomást jól esett, hogy kollegiális jó szívét így megragyogtatta a vendégei előtt. A következő percben pedig napirendre tértek és a kopott, a szegény, a csenevész Csonth szinte nem volt sehol.

Nagy, kerek, lázas szemeivel a tiszteletes kövér háta mögül leste Mariant. A leány Óváry mellett ült, s míg a hosszú szál, hetyke legény mámorosan, mohón hajolt a füléhez, mint éhes ember a tányér fölé, Marian szemérmetesen tépte a terítő rojtjait.

Csonth nézte a leányt. Érezte, látta, hogy őt itt, ebben a zajos és önfeledt mulatozásban, senki sem figyeli, hogy a társaságban ő az ötödik kerék, aki van, mint az árnyék, vagy nincs, mint az árnyék, ami egészen egyre megy. És nézte Mariant, nézte zavartalanul. A szép szőke haját, amelyiknél szőkébb csak az angyalok álma, a szemét, amelyik mély, mint az álmodó tavak, az ajkát, amelyiktől a vágy és a gondolat elkárhozik, a nyakát, amelyik olyan, mint a friss hóesés, nézte, bámulta, leste és a lármás, mámoros, bomolt dáridóval mindössze annyi közössége volt, hogy ivott. Az ital szétfolyt benne, mint őszi kunyhóban a meleg, ha tüzet gyujtanak és nemcsak a vágy, a rajongás és a fájdalom forrósodott föl benne, de a gyülölet is. Mert látta Óváryt, a torkig jóllakott urat, a hanyag, cicázó legényt, amint Marian székét átkarolva, öreg, kopott szamárságokat duruzsolt a fülébe. És visszaemlékezett a nyárra, amikor a meghitt estéken ő ennek a szép és akkor még szent csudának a lábaihoz térdelt, s míg Marika a csillagokba nézett, ő a nagy költők gyöngyökbe szedett vallomásaiból imádkozott. És némelykor, ha lelkében csordulásig teltek a szép szavak, a rubrikák margójára titokban, hogy meg ne lássa a principálisa, szép, lágy szonettekben készült az estéli találkozóra, amikor Marika a minden költők legdrágább babérjával jutalmazott: megsimogatta a homlokát...

Csonth ivott. Kábult fejében a lárma összefolyt s az értelmetlen, forró zsibongáson át visszacsengett a szonettek muzsikája. A költők örök sorsa: a szegénységből, a csalódásból, a megalázottságból s a csenevész, bágyadt emberek lenézett, megtűrt, kilökött árvaságából ihletett nóták és dalok, amelyek, mint a viharvert madarak, sírva repülnek az ég, a halhatatlanság felé. És a szoba megszorult, kövér párázatában egy ködalakot látott, a költőt, a sápadt, szomoru, pelerines Csonthot, akit az ország körülrajong, s akinek a könyvéből sírni tanulnak a lányok és sóhajtozni a férfiak. És látta Mariant is, az asszonyt, aki megtörve, lefátyolozottan egy szomoru estén a szobába lép, aztán leül és sir és esdekel . . .

Csonth ivott. És elhatározta, hogy megbocsájt. Hogy férfi lesz, fenkölt és erős, aki kicsinyes szavakkal nem bolygatja a múltak vétkeit, a bánatos Marikának megsimogatja a szép szőke haját, aztán némán, hosszasan magához öleli... megbocsájt... Addig pedig... igen, addig megy a kiszabott kálvárián konokan, korhelyen, őszi ködben, nyári zivatarban, téli hómezőn, útszéli csárdák füstös ivóin át, ahol az éjféli lámpák lidérce alatt papír fölé hajol és írja, írja, részegen írja a halhatatlan dalokat.

Csonth ivott. Agyában sistergett a dáridó, mint a fuldokló fülében a víz halálmuzsikája s minden korty után nagyobb, perzselőbb, kínosabb szomjúságot érzett. És ahány pohárral öntött le a torkán az öreg kétakósból, annyi ránc simult el a homloka fölött, annyi gyűrődés rándult vasaltra, legényesre a szegényes kabát karjain. Erős volt. Feszültek az izmai, dagadt a melle. Éjfélkor pedig a szomoru vézenaság helyett már egy borízű, vad korhely fenekedett

Ujság 1922. XXVIII. 8. 27

Szép

az asztal körül, míg aztán kicsapott belőle a csintalan mámor és egy sikoltozó, hatalmas kurjantással belecsapott öklével az üvegek közé, hogy:

Nagy aaa fejee
Busujjon a laúúú . . .

Fölugrott az egész szoba. Bámultak a ropkódó üvegszilánkok után. A következő pillanatban a jegyző röhögése fölharsogott, majd átnyalábolta a cingár gyereket és a kompánia dörgő hahotája mellett a levegőbe tolta.

— Ime, az én jobbkezem! — ordította. — Az én jobbkezem . . .

És a csenevész figura szánalmas vergődése a jegyző két nagy bolond ökle között végképpen szabadjára lökte a veszett mulatozást, a férfiak nekiestek a falnak, az asszonyok az oldalukat fogták és beszaladtak a cselédek, hogy összedől a ház.

— Az én jobbkezem, az én jobbkezem! — üvöltötte a jegyző és a hahotától kidagadt erei fölött kövéren hullott a részeg izzadás.

Csonth pedig a rettentő helyzetben föleszmélt, a gerendák alatt rúgott, tajtékzott, a jegyző két vasöklébe belevájta a körmét, s amint borgőzös agyáról fölszakadt a köd: Mariant látta maga alatt, amint hatalmas alélt kacagásban Óváry vállára hajol és gonoszúl mutogat fölfelé, hogy:

— A Cso-ho-honth . . . a Cso-ho-honth . . .

A jegyző hátradőlt, a fiú visszahullott a székbe és leesett állal, összecsuklott testtel, mint a bábszinház sarokba lökött, rongyos figurája, bambán maga elé meredt . . .

És nem volt többé szonett, nem volt jövő, nem volt útszéli csárda, a halhatatlan dalokból siralmas dadogás lett, a megbocsájtó, fenkölt férfiú helyett ott ücsörgött az összeaszott segéd, a principális jobbkeze, vásáros komédia egy részeg és buta ember erős kezei között, akit csak akkor vesznek észre, ha rajta röhögni lehet. És Csonth soha nyomorultabbnak nem érezte magát.

A dinomdánom újból nekilódult, kurjogott, kacagott, dörömbölt a vendégeskedés, de ő nem látott, nem hallott, csak érezte, hogy féreg az emberek útján, akire mindenki úgy és akkor tapos, amint és amikor jólesik neki. Hogy morzsa a zsebben, maradék a tányér fenekén, potomság, semmiség, lim-lom, kódorgó, szürke foszlánya az élet viharának, amelyik se esőt nem ad, se nem dörög, se villámot nem sújt: meddő, céltalan bolyongás az égi utakon, míg szépen, csendesen, szomorúan, magától a semmibe vész . . . És ült és hallgatott, süketen, érzéketlenül, míg fel nem rázta valaki, hogy mennek haza.

Aztán az arcába csapott a hideg és megindult ő is, bokándozott lefelé a sötét hegyoldalon.

Elől mentek az asszonyok és a gyerekek. A jegyzőné asszony szüntelen sopánkodott, hogy a Pistyike kitöri a nyakát, mert a rakoncátlan öt éves kölyök folyton ugrált a vízmosások körül. Egyszer itt kacagott, egyszer ott bukkant ki a galagonya alól és mindig ott ólálkozott, ahol galibát csinált. Óváry János rá is ripakodott a mélyút aljáról:

— Takarodsz a fenébe, kölyök!

Aztán ment Mariannal tovább.

. . . És nem is sejtette, hogy a liceum között nem a Pistyike leskelődött rájuk . . .

A férfiak el-elmaradoztak egy-egy utolsó szentjánosáldomásra, amelyiket kiki a maga flaskójából ivott és senki sem látta, hogy a liceumos oldalról egy sötét, pelerines árnyék toronyiránt meglódul a lejtőn és szemére szorított kezekkel megy, fut, menekül a ködös rétek felé. A hold delelt, hunyorogtak a csillagok és csend volt, áhítat, nagy-nagy hallgatás, amelyikbe a hegyről belekurjantott egy-egy borízű torok, beleduruzsolt egy lágy, könyörgésre simult férfiszó, egy lányos, szemérmes vonakodás, és a völgyből a pelerines árnyék vonagló sírása felelt . . .

Aztán a faluba értek. A pintes flaskók fenekén még kotyogott egy áldomásra való, legurították, összeparoláztak, kiki támogatta az urát haza. Mikor a Milosekék bricskája is elrobogott, Óváry öklében Marian keze igéretesen, hosszan megszorult, aztán összecsattogott a kiskapu, az udvarról visszacsengett a leány kacagása, a jegyzőék is aludni mentek s a kihalt utcát egy boldog legény fütyürészte végig.

Marin a szobájába tért, az ágy szélére ült és nézett, merengett, mosolygott maga elé. Majd fölkelt, a tükör elé állott, egy hosszú, kényeskedő nyújtózással megnézte a kacagó fogsorát, aztán hanyatt dőlt a patyolat párnákon és nyitott szemekkel álmodott.

A hálóban a jegyzőné asszony vetkőztette a Pistyikét. Néha a jegyzőre nézett, aki kótyagos kezeivel sorjában rángatta le a makacs gombokat, aztán — mert nagyon fúrta az oldalát — mosolyogva megszólalt.

— Apjuk!

— No.

— Nagy szerencsénk van azzal a Mariannal, mi?

A jegyző fölkrákogott.

— Hát különb, mint az a cerkofmajom!

Pistyike hirtelen fölvetette a fejét:

— Mamufka!

— Mi az, kisfiam?

— A Jánof bá' megpufilta a Marifkát!

Összenevettek. Majd a jegyzőnében föltámadt a pedagógia.

— Csitt, kölyök, mert kitépem a nyelved!

De Pistyike nem volt olyan fából, aki hallgatni tud, feleselt.

— A fegéd úr if látta ám! . . .

Az apa teletorokkal felhahotázott. Az asszony rávert a gyerek szájára, begyömöszölte a dunyha alá, ráparancsolt.

— Aludj!

Pistyike duzzogva befordult a fal felé. Aztán az asszony is bebujt az ágyba, elkoppantotta a gyertyát és a szobára ráfeküdt a sötét, meg a csönd. Az óra kalatyolt, az ajtóban sercegett a szú, a vén sublád oldala, mint az elpihent öregek éjféli beszéde, megmegropogott és az álmos, nagy hallgatásban a jegyző már pedzette a horkolást.

. . . Egyszer csak valaki hirtelen, hatalmasan megrázta az ablakot.

— Jaaaj . . .

Fölriedtek.

— Ki az? . . .

A folyosón rémült emberek nehéz rohanása csattogott végig a kövön és vad, tébolyult sikoltozás rázta meg a falat.

A jegyző kiugrott az ágyból, az asszony gyujtó után kapott, a gyerek hideglelősen sírt, futott az anyja felé.

— Mi az? . . .

— Jajjajjajjaj!! — sikoltozott az egyik cseléd.

Aztán felpattant az ajtó és sápadtan, halálravált, szederjes szájjal, mint akit bosszus halottak kisértő árnyai hajtanak maguk előtt, beordított Marian:

— Csonth felakasztotta magát . . .

HAZAFELÉ

(Ciatz Oszkár festménye [illegible])

A P. H. VASÁRNAPJA
1933. VIII. 13.

MÁRIA MENNYBEMENETELE (ÜNNEPE AUGUSZTUS 15-ÉN).

H. Witdoeck metszete Rubens után.

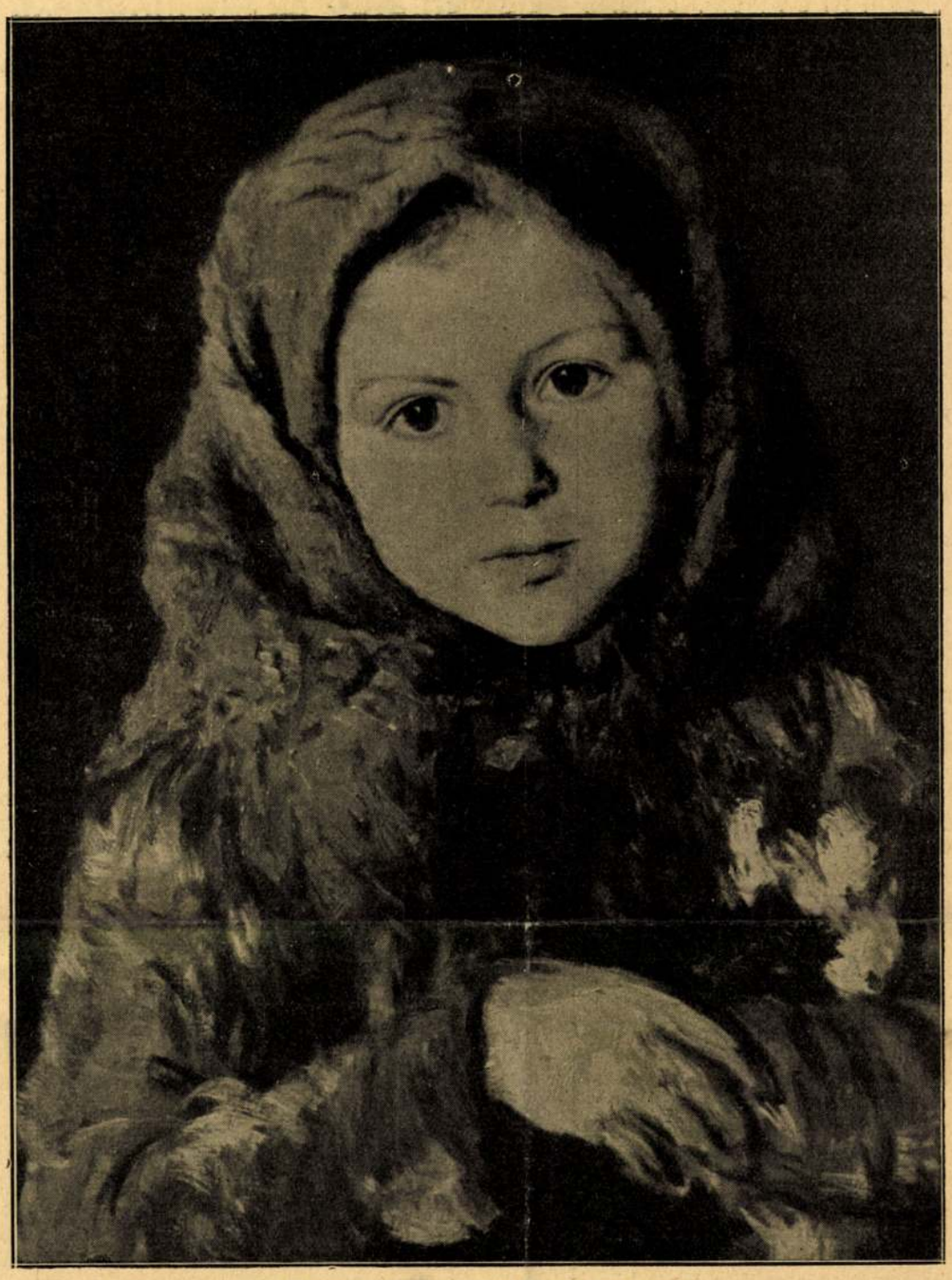

Pirosruhás kislány. Glatz Oszkár festménye

terelte a szót. Sikerült is rövid idő alatt újra jókedvre hangolnia. A fiú egész este mellette maradt és ez is valami. Amikor hazaindultak, ajánlkozott, hogy hazakíséri.

Így aztán kettesben lépkedtek az elcsendesedett, kihalt utcákon. Színdarabokról és könyvekről beszélgettek, Bébi mindenhez okosan és kedvesen szólt hozzá és közben ügyesen elejtett egy-egy megjegyzést a fiú okosságáról.

A kapunál kezet fogtak. A fiú egy percig a kezében tartotta a Bébi kezét, küzdött magával, Bébi érezte és reménykedett, hogy talán most megcsókolja a kezét. De nem tette.

A kapu mögött felhangzott a házmester csoszogása, kezeik szétváltak, a kapu kinyílt. Bébi felszaladt az első lépcsőszakaszon, fürgén és kecsesen, mert tudta, hogy az üveges rácson át utána lehet nézni, aztán eltűnt a sötét kanyarodóban.

A fiú cigarettára gyújtott az utcán.

— Kedves lány ez a Bébi, — gondolta.

Érezte még kis kezének melegét és a fülében csengett még a hangja, amellyel úgy tudott lelkesedni az ő imádott sportjáért és amelyen okosan és komolyan is tud beszélni, ha arra kerül a sor.

— Hiába, nem lehet vele mélyebben beleereszkednem, — gondolta sóhajtva. — Utóvégre úrilány és az ilyesmi kötelez.

Végiggondolta, mi mindenről kellene lemondania, ha megházasodnék. Két szobánál többre nem telne, cselédet nem lehetne tartani. Lehet ugyan, hogy Bébi főzne és takarítana, de biztosan a férjét is befogná a házimunkába, brr! Olcsó szabónál kellene dolgoztatnia, vagy, Isten ments, készen vett ruhákban kellene járnia, nem szívhatna finom cigarettát, nem járhatna kávéházba és — borzalom még elgondolni is! — le kellene mondania a motorbiciklirő̈l. Nem, nem lehet megházasodni! Ahhoz hősnek kell lenni, már pedig ki olyan hős, hogy az élet apró kellemességeiről lemondjon? Ő nem, az biztos.

Bébi, amint a kanyarodóba ért, meglassította lép-

Uj Idők. 1931. 10 sz.

teit. Lankadtan ment fel a lépcsőn, óvatosan kinyitotta az előszobaajtót és beosont a szobájába. Levetkőzött, az arcát lemosta, a haját hátrasimította, leült az ágya szélére és elgondolkozott.

Ma se történt semmi. Hogy csinálta vajjon a többi, akinek sikerült? Mi kell hozzá? Egy kis pénz, egy kis alkalom, egy kis szerencse és egy kicsi abból az ismeretlen, titokzatos, meghatározhatatlan valamiből, aminek a nyitjára nem tud rájönni. Nyilván ott a baj, — tért vissza kedves elméletére, ami az utóbbi években már meggyőződéssé kezdett érlelődni benne, — ott a baj, hogy a neki szánt férfi a háborúban elesett és ő nem más, mint ismeretlen vőlegényének özvegy menyasszonya. Olyan, aki nem öltheti gyászruhát, hanem kénytelen reggelenként világosszőke angyalhajjal, puderes arccal, festett ajakkal mindenáron fiatalnak, jóformán bakfisnak öltözni, hogy végleg ki ne essék a versenyből, ahelyett, hogy az urának reggelit készítene és gyermekeket irányítana az iskolába.

Felállt és a tükörhöz ment. Sokáig mereven vizsgálta magát. Sárgás, fáradt arc nézett rá vissza, kendőzetlenségében és a szőke haj glóriája nélkül, leplezetlen valóságában, az érett nő arca, amit nem üdít fel szerető férfi csókja. A haját egy helyen szétválasztotta és szemébe tűnt a hajszálak sötétebb töve. Festetni kellene megint, de érdemes-e?

Valami mást kellene tenni, mindenáron tenni kellene valamit. Átpártolni egy másik, idősebb férfihoz, aki könnyebben házasodhat? Újra kezdeni az egész hadjáratot? Nagy időveszteség lenne és neki már oly kevés ideje van.

A tükörből hidegen csapott feléje a mulandóság síri lehellete.

Még pár év és már nem merne nekivágni annak a nagy feladatnak, amit egy gyermek felnevelése jelent. Pityu anyjának az előnyét már úgy se tudná behozni soha. Tízéves fia van és ők egyidősek! Az övé is lehetne akkora, ha az ismeretlen vőlegény nem esik el a harctéren . . .

Vagy kompromittáltassa magát valami módon azzal a fiúval, hogy az kényszerűségből is feleségül vegye őt? Ijedten hökkent hátra erre a gondolatra és szemrehányóan nézett a saját tükörképére. Nem, ezt nem tenné soha. Érezte, hogy a közönségességig sohase tudna lesüllyedni, még a gyermekért sem, aki szeretne megszületni, de nem tud. Legjobb volna kalaposboltot nyitni, ehhez van tehetsége. Igen, de mibül?

Eloltotta a lámpát és bebújt az ágyába. Mialatt várta a mindent feledtető álmot, rémülten eszmélt rá, hogy a mai estén ismét szorosabbra fonta köréje hideg ujjait a reménytelen lemondás. És hogy milyen kevés erővel védekezik már ellene. Már ott van a teljes megadás fekete örvényének szélén. Még egy-két év és belebukik, mint az alvásba, amely már kezd ránehezedni a szemére.

Csak ne álmodna semmiről, — kívánta, mielőtt elaludt volna, mert az utóbbi éveiben még az álmai is szintelenek, fakók, reménytelenek és küzdelmesek. Akár az ébrenlét.

Aztán elaludt.

Mert Bébi harminchárom éves volt.

Ha egy okos ember nem tudja magát néha butának tettetni, akkor kevés barátot fog az életben szerezni.

*

Jobb, ha önmagunknak hazudunk, mintha másoknak megmondjuk az igazat.

*

Soha nem gondolunk gyakrabban egy emberre, mint amikor el akarjuk felejteni. FLIGL JÓZSEF

Sikerek és hivalkodások könyve

— Emil Ludwig találkozása Tisza Istvánnal —

Írta: **Sebestyén Károly**

Emil *Ludwig* a nagy sikerek embere. Emil Ludwig legújabb könyve: *Geschenke des Lebens* (Az élet ajándékai) a nagy sikerekkel való hivalkodások könyve. Minekutána Emil Ludwig megírta egy csomó nagy férfiú életrajzát — Goethe, Bismarck, Napoleon, II. Vilmos császár, Lincoln Ábrahám, Michelangelo — elhatározta, hogy ötvenedik születésenapjára meglepi magát és megírja a legnagyobb férfiúnak, Emil Ludwignak életrajzát. S úgy lőn, miként elhatározta volt. Lehet, hogy ezt a művét is lefordítják huszonöt nyelvre. Lehet, hogy ebből is elkél 508.000 példány, mint az amerikai Napoleon-kiadásból. Lehet, hogy ezt is lefordítják külön héber és külön *jiddisch* nyelvre, mint a *„Július 14.“*-ét. De bizonyos az, hogy ez a könyve a legérdekesebb, legőszintébb és legtanulságosabb. Mert sem Goethe, sem Napoleon lelkéhez nem férkőzött oly közel, mint a magáéhoz. És bármily sokat tud a titkos rúgókról, amelyek a legutóbbi harminc esztendő világtörténeti eseményeit mozgatták, mégis csak legtisztábban azokat az ösztönöket, indulatokat, képességeket és gyarlóságokat ítéli meg, amelyekből egy nagyszabású modern író képe alakul. És pedig egy nem köznapi tehetségű és sorsú íróé. Egy publicistáé, akit vagy a véletlen, vagy akarásainak terv- és programmszerűsége úgyszólván korunk minden nagy emberével összehozott.

Nagyon messze vezetne bennünket, ha a 850 lap terjedelmű hatalmas kötet menetét bármily vázlatosan is megkísérelnők követni. Be kell érnünk azzal, hogy jelezzük: Emil Ludwig eredetileg szépírónak készült, novellákat, regényeket és visszatérő, újra meg újra fellobbanó szenvedélyei drámai műveket írt és jóformán a világháború befolyása alatt lett politikai íróvá. Sőt politikussá, ahogy önmagát több ízben és nyomatékosan nevezi.

Még a háború kitörése előtt egy berlini lap Londonba küldte levelezőnek. Itt megismerkedett az angol közélet elsőrangú szereplőivel és Lichnovsky herceggel, a Német-birodalom londoni nagykövetével. Ezen a réven került Bülow herceg német kancellár bizalmába. A háború alatt előbb Törökországban, majd Ausztriában és Magyarországon tartózkodott. Megintervjuvolta V. Mohamed szultánt; vitatkozott Konstantin királlyal a görög politika követendő céljairól; kikérdezte I. Fuad-ot, Egyiptom királyát uralkodói programmjáról; megesett a szíve Viktor Emánuelen, aki a Kvirinálban fogadta és aki csaknem elárulta, mennyire fél Mussolinitől; meghallgatta XV. Benedek pápa intim vallomását, amely szerint „Luther vesztette el a háborút“. Kisebbméretű egyéniségek, Venizelosz, a görög diktátor, a számüzött Trockij, a szovjet volt külügyminisztere és Lenin társa a forradalmi Oroszország megteremtésében. Kemál pasa, a *Gázi*, a legyőzhetetlen, aki hazáját kivezette a rabszolgaság házából és a semmiből teremtette meg a modern török birodalmat, Mussolini, aki feltárta előtte szíve legbensejét, Nansen, a nagy sarkkutató, Masaryk, a cseh köztársaság elnöke — gyors filmváltozatként jelennek meg könyveiben *a premier-plan*-on, hogy aztán megint eltünjenek. Közben elintézi G. B. Shaw-t, Edisont, Asquith volt angol miniszterelnököt, Haldane lordot, a németbarát hadügyminisztert, Poincaré-t, aki az ő kedvéért, vagy presztizse előtt meghajolva, levetkezi németgyülöletét, Hoovert, az Unió elnökét, Einstein professzort s ki tudná még elszámlálni a népes galéria minden darabját.

Mindegyikkel barátságban, vagy legalább személyes ismeretségben volt, asztalánál evett, vagy dol-

— Szó sincs róla.

— Ne beszélj, ahhoz én jobban értek. Szerelmes vagy bele, ő pedig csak hiteget, kacérkodik veled, mint mindenkivel . . .

— Mindenkivel?

— Azt a vak is látja. De te nem látod. Te azt sem láttad, hogyan kacérkodott az este Kartách Sándorral . . . Mondhatnám, fölháborító módon . . .

— No, no, — igyekeztem a művésznőt csillapítani, — ez talán mégis túlzás. Te magad is féltékeny vagy egy kicsit . . .

A művésznő álmélkodva csapta össze a kezét:

— Én? Én, féltékeny? Megbolondultál? Miért lennék féltékeny? Tőlem ugyan kacérkodhatik vele. Nekem éppen elég volt belőle . . .

— Régóta tart már a barátság?

— Két hét óta, — felelte Böske nemes egyszerűséggel.

Az ámulat majdnem levert a lábamról. Azon gondolkoztam, hogy le kellene borulnom e nő előtt. Szerencsére ebben a pillanatban a feleségem megfordult. Jött, vissza, a drámaíróval. Mi megálltunk és bevártuk őket. Lenke karonfogta Böskét:

— Jőjjön, — mondta, — menjünk most mi elől. Hagyjuk ezt a két urat egymásnak . . .

A drámaíró meg én eleinte szótlanul mentünk egymás mellett. Végre is ő szólalt meg:

— No, hogyan mulatott?

— Én? Pompásan?! Nem értem magát. Ez a nő magának buta? Hiszen ennek több esze van, mint egy diplomata-konferenciának . . .

A drámaíró bután nézett rám:

— Komolyan mondja?

— A legkomolyabban.

— Nem értem . . . nem értem . . . Folytatjuk

Tristia

Az én szemem mindig csak feketét lát,
Hiába jönnek rózsaszín ködök.
Megérzem én a vidám arc mögött
A lélek fájó, gyászos sírhatnékját.

Az én szivemen elhervad a rózsa,
Öregnek látom, ami fiatal
S az ajkamon a víg szerelmi dal
A szerelem halotti indulója.

Az én időm az őszi, bús enyészet,
Amikor eső döng az ablakon.
A muzsikáját sírva hallgatom
És költök hozzá szomoru meséket.

A halk meséket nem hallgatja senki,
Tompán verik csak vissza a falak . . .
Amíg a lomha este rámszakad
És jön az óra, mikor el kell menni.

És vége lesz a lassu hervadásnak,
Elfogynak majd a törtszárnyu dalok
S halvány arcomra őszi viharok
Zizegő, sárga falevelet ráznak.

Kádár Mihály

Doktor Hartmann

Elbeszélés

Irta Farkas Pál

A szakadék mélyén ketten állottak, egy férfiu és egy nő. Mellettük tomboló dübörgéssel rohant el a glecserárból előtörő patak, szemben velük már a hatalmas jégtömbök fehér csillogása kezdődött. Ők ketten azonban csak egymást nézték. Kezeik egymásba fonódtak, ajkaik hosszu és szomjas csókokban keresték egymást.

— Nászutasok, — állapítottam meg magamban. Önkéntelen tanuja voltam a jelenetnek, mert a hegyi ösvény, mely a csúcsról lefelé vezet, a szakadék felső peremén kanyarodik egy ideig. Azután ismét elvész a sziklák között és én nem láttam többé a fiatal párt, amely még mindig mozdulatlanul állott az alkony éles világitásában.

Este azonban váratlanul viszontláttam mindkettőjüket. A szálloda nagy éttermében először a fiatal urat fedeztem föl, aki egyedül ült egy kis asztalnál. Az asztalka csak egy személyre volt terítve, a nő számára nem is lett volna hely. Hol van tehát a hölgy? Csak a fiatal úr pillantásait kellett követnem és azonnal reáakadhattam. A hölgy egy másik asztalnál ült egy már éltesebb házaspárral, láthatólag a szüleivel. Ragyogó esti ruhában volt, de a ruha diszkrét kivágása és az ékszerek teljes hiánya azonnal elárulta, hogy még sem asszony, hanem leány.

— Ejha, — állapítottam meg újból. — A fiatal hölgy szülei nagyot néznének, ha megtudnák, hogy kedves leányuk ma délután milyen intenziven csókolózott a Rosegg-glecser szakadékában. De hihetőleg nem fogják megtudni.

A fiatal hölgy most apjára pillantott. Ibolyakék szemével oly szendén, oly hűvös tartózkodással tudott nézni, mint egy madonna-kép.

— Nem fogják megtudni, — gondoltam mégegyszer. — Ezek a szülők még akkor sem hinnék el a csókolózást, ha a tulajdon szemükkel látnák.

— — — — — — — — — — — — —

Az Engadin fölött tömött csatasorokban piszkos és rongyos felhők vonultak át. Délről jöttek, a Malojaszoros bevágásából és tülekedő gyorsasággal rohantak el a völgy fölött. Foszlányaik eltakarták a fehér csúcsokat, a kék tavak pedig szürkévé váltak alattuk. A levegőben apró hópihék csapkodtak és St.-Moritz nyaraló vendégei ijedt és megbotránkozott pillantásokkal nézték őket.

A szálloda előtt állottam és jó ideig néztem a levegőnek ezt a reménytelen áradását. Már a harmadik hetet töltöttem fönn St.-Moritzban és én is indulóban voltam hazafelé. A rossz idő pedig csak gyorsította ezt az elhatározást. Éppen vissza akartam menni a házba, amikor váratlanul egy hang megszólalt mögöttem.

— Lássa, ilyenkor érti meg az ember a kelta mitoszokat.

Megfordultam és Hartmann barátomat láttam viszont, akitől ötnegyed év előtt váltam el Rómában. Egyáltalában nem változott meg, csak a szürke csík kúszott hajában ismét valamivel hátrább. Az ő különös, félig derült, félig rezignált mosolyával nézte a szomoru tájat, ezután még egyszer bólintott.

— Igen, ezek a felhők megannyi kommentárjai a kelta mondavilágnak. Nem is kell a primitiv ember lelkébe beleképzelnünk magunkat, hogy jégtáblán uszó szörnyetegeket, a hegyek fölött gomolygó harci kígyókat és hófehér lovon ügető szellemlovagokat lássunk meg bennük. Arthur király serege ismét elvonul az Engadin fölött. — — — — — —

A Műcsarnok tavaszi kiállításából

Glatz Oszkár: Megérkezés

Cigarettára gyujtottam.

— Miért jött ilyen későn a hegyekbe? — kérdeztem. — Három nap múlva már nem lesz ember St.-Moritzban.

Hartmann bólintott.

— Igaza van, de nem jöttem a magam jószántából. Hivtak.

— Ohó. Csak nem folytatja még mindig a régi sportját?

— Néha — magánhasználatra.

— És most is valakinek magánhasználatára jelent meg?

— Kitalálta.

— Érdekes eset?

— Még nem tudom. Ma délután érkeztem és ilyenformán nem vagyok egészen tisztában a tényállással. De azt hiszem, igen komplikált ügy lesz.

— Ne felejtse el, hogy Rómában mindig őszinte buzgalommal segédkeztem és szívesen állok rendelkezésére az Engadinban is.

Hartmann elmosolyodott.

— Lehet, hogy igénybe fogom venni a fölajánlott jóindulatot. Mit csinált különben a nyáron?

— Szorgalmasan mászkáltam a hegyekben. És ön?

— Szorgalmasan dolgoztam valamin, ami sohasem fog elkészülni és ha elkészülne, akkor sem érdekelne senkit. Higyje el, hogy a középamerikai ősnépek építkezési emlékei senkinek sem kellenek. Ön azt akarja kérdezni, hogy akkor miért foglalkozom mégis velük? Mert engem érdekelnek, kedves barátom. Mert engem fölöttébb érdekelnek.

— Velem vacsorázik? — kérdeztem később.

— Nagyon sajnálom, de a barátaim asztalánál kell ülnöm. Az étkezés után azonban találkozunk. A viszontlátásra.

— — — — — — — — — — — — —

A zene, amelyet a nagy szállodák sohasem engednek el étkezés alatt vendégeiknek, már a harmadik darabot kezdette el, amikor Hartmann belépett az étterembe. Egyenesen ahhoz az asztalhoz ment, amelynél régi ismerősöm, a Rosegg-glecser alján csókolózó leány ült a szüleivel, fesztelenül letelepedett a mama mellé és hozzáfogott a vacsorájához. Láthatólag ezek voltak a barátai, akik fölhivták.

Három hét alatt sem a kisasszonyt, sem a fiatal urat nem láttam sokat. A hegyek közé kétféle vendég jön, az egyik fajta lenn sétál a parkban, a másik az erdőkben kószál és makacs szerelemmel üldözi a csúcsokat. Még az esti étkezés sem történik ugyanazon időben és ugyanazon szálloda lakói néha hétszámra nem látják egymást. Az első napokban érdeklődtem még a fiatal pár iránt, de a hivatalos bejelentés csak annyit árult el, hogy a leány szülei Werner nevü bécsiek és hogy a fiatalember Kohlrausch nevü bécsi. Az apa gyárosnak írta be magát, a fiatalember miniszteri fogalmazónak. Ennyi volt az egész. Azután szem elől vesztettem őket és ha néha mégis találkoztunk, már alig vettem észre. Legföljebb mindannyiszor azt konstatáltam, hogy a leány igazán nagyon szép.

Most azonban, hogy Hartmann hozzájuk ült, érdeklődésem ismét fölébredt. Vajjon milyen bonyodalom támadhatott, hogy barátom segítségét akarják igénybe venni? Úgy látszik, az erdei csókolózásból mégis baj lett. Lopva néztem a fiatal leányt és az arcáról próbáltam leolvasni azt, ami történt. Ezen a szép arcon most alig eltitkolt izgalom és szomorúság látszott. Megfigyeltem és láttam, hogy alig evett valamit. A szeme néha arrafelé kalandozott, ahol barátja, a miniszteri fogalmazó ült. A fiatalember azonban nem tekintett föl tényérjáról, hanem nagy nyugalommal hámozta a gyümölcsöt.

A cigarettámat rendesen a szálloda kertjében szoktam elszivni. Alig kezdtem meg sétámat a virág-

Uj Idők 1911. 32. sz.

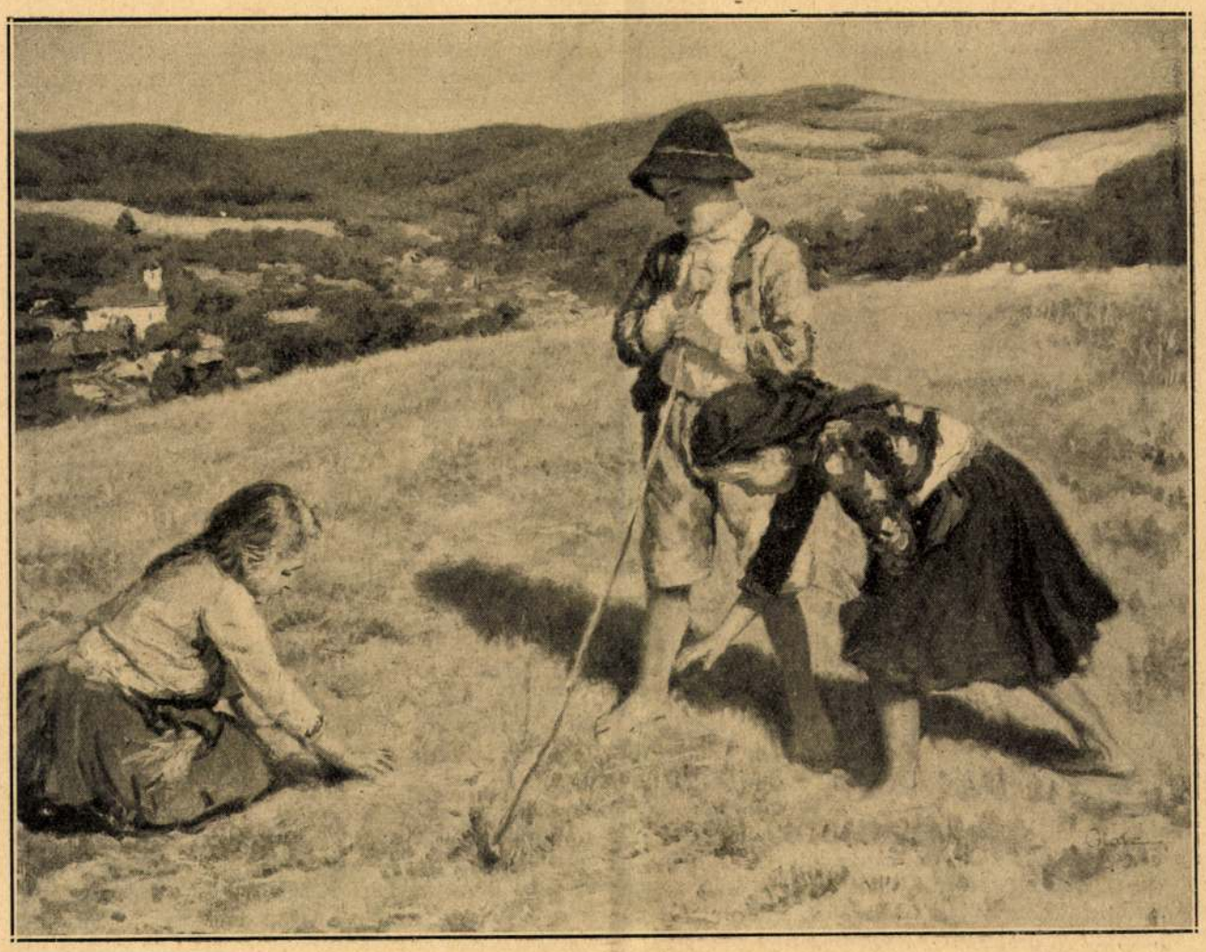

Böngésző gyermekek. Glatz Oszkár festménye a Munkácsy-céh kiállításán

útját, akkor teljesen rendbe is jött volna a dolog. Négy év alatt éppen egy egész nap volna a visszamaradás, tehát négyévenként egy szökőnappal, vagyis azzal, hogy minden negyedik év 366 napos, el is lett volna igazítva a dolog. De a föld, sajnos, 11 perc 13·58 másodperccel kevesebb idő alatt végzi el a körüljárását, tehát mikor az ötödik újév kezdődött, már valamicskével túlment azon a ponton, ahol négy év előtt volt. Négyszáz év alatt ez már körülbelül 3 napi utat tett ki. Ezért rendelte el a Kr. u. 325-ben tartott niceai zsinat, hogy 3 nap kihagyandó a kalendáriumból.

A niceai zsinat egyidőre rendbe is hozta a dolgot, de a jövőről nem gondoskodott. Ennek következtében a 16-ik század vége felé a hiba már 10 napra növekedett. Ennek a kiküszöbölésére törekedett XIII. Gergely pápa, aki 1582-ben elrendelte, hogy 10 nap átugrassék és hogy továbbra is minden negyedik év szökő év legyen, vagyis a 4-gyel osztható évszámú évek szökőévek, de 400 év alatt 3 szökőnap kihagyandó. Ezt úgy érte el, hogy a teljes százas évek közül csak minden negyedik legyen szökőév, az, amelynek a százasainak a száma 4-gyel osztható. A legközelebbi százas szökőév a 2000-ik év lesz. Az elmult 1900-ik év nem volt szökőév. De még ez a Gergely-féle kalendárium sem oldja meg teljesen a problémát, még ez sem hozza teljes összhangba a nap járását a kalendáriummal, mert évenkint 17·62 másodperc hiányt mutat, úgy hogy $4903^1/_2$ év alatt már 1 nappal többet hagyott ki, mint kellene. De ne beszéljünk az ezer meg ezer esztendők mulva beálló eltérésekről, annál kevésbbé, mert hiszen tudjuk, hogy a tengerek dagálya és apálya olyan surlódással jár, ami idővel a föld forgását érezhetően lassítja, tehát a nap hosszát, de egyúttal a napkörüli járás idejét is megváltoztatja.

A kalendáriummal kapcsolatban bizonnyal már sokunknál felmerült az a feladat, hogy meghatározzuk, valamely dátum milyen napra esett. Bizonnyal érdekel bennünket, hogy életünk, vagy társaink életének egy-egy mozzanata milyen napon volt, vagy melyik napra fog esni, vagy hogy valamely történeti esemény mely napon történt meg. Lássuk például a legegyszerűbb esetet, hogy ha nincs kéznél a jövő évi naptár, hogyan határozzuk meg, hogy pl. 1930 április 24-e milyen napra esik?

A számítás igen egyszerű.

Ha tudjuk pl., hogy 1929 október 1-e keddi napon volt, akkor így okoskodunk: Októberben van még 30 nap, novemberben 30, decemberben 31, januárban 31, februárban 28, márciusban 31, áprilisban (24-ig) még 24 nap. Ez összesen 205 nap, vagyis 29 hét és 2 nap. Csak ez a 2 nap érdekel bennünket, vagyis az a szám, ami megmarad, ha 7-tel osztjuk a napok számát. Április 24-e tehát 2 nappal kedd után, vagyis csütörtökön lesz.

Ha hosszabb időről van szó, akár a jövőbeli, akár a multbeli dátumról, az sem okoz különös nehézséget. Ha például tudni akarjuk, hogy 1918 október 31-ike milyen napra esett, akkor így okoskodunk: 1929 október 1-e, mint említettük, keddre esett (de kiindulhatunk bármely más ismeretes dátumból is). Előtte volt szeptemberben 30 nap. Könnyítés végett, minthogy 30 a 7-tel osztva, maradékul 2-t ad, 30 nap helyett mindjárt csak 2-t mondunk és a számítás további folyamán is így járunk el. Így tehát szeptember 2 nap, augusztus 3, július 3, június 2, május 3, április 2, március 3, február 0, január 3, vagyis összesen 21 nap s ehelyett mindjárt 0-t mondunk. 1928-ban 366 nap volt, ami helyett 2-őt mondunk, 1927, 1926, 1925 1—1 nappal, 1924 2 nappal, 1923

Uj Idők 1929. nov. 10. 46 sz.

1922, 1921 megint 1—1 nappal, 1920 pedig 2 nappal szerepel, 1919 ad 1 napot, 1918-ban pedig december 3 napot, november 2-t ad és október 31-ik napja 1 nap. Ezzel már el is jutottunk október 31-hez. Az olvasó talán könnyebben teszi meg ez utat, de nem visszafelé, hanem 1918 október 31-től 1929 október 1-ig, csak arra ügyeljen, hogy ekkor a kiinduló pontot, az október 31-ét ne számítsa, ellenben a végpontot (ezúttal október 1-ét) számítsa. Az itt közölt, kissé nehezebb számításnál a végső napot (október 1-ét) nem számítottuk, ellenben a kezdő napot, október 31-ét számításba vettük. Az előbb említett napok száma 19, ami 2 hét és öt nap. Igy tehát 1918 október 30-a öt nappal kedd előtt, vagyis csütörtökön volt.

Bizonnyal kedvet kapnak olvasóink az efféle számításhoz és kiszámítják, — amit sokan nem tudnak — hogy a hét melyik napján születtek. — Sokszor jó volna tudni, hogy egyik-másik régebbi történeti esemény milyen napra esett, már csak a krónikások ellenőrzése és megbízhatóságuk értékelése szempontjából is. Ha a történeti esemény 1582 után volt, akkor a számítás úgy történik, mint előbb láttuk. Jelentékenyen megrövidíthetjük a számítást, ha előre kiszámítjuk, hogy 1801 január 1-től 1900 december 31-ig bezárólag 36.524 nap volt, ami 7-tel osztva 5-öt ad maradékul, ép így 1701 január 1-től 1800 dec. 31-ig, valamint 1601 jan. 1-től 1700 dec. 31-ig is 5 nap számítandó. Már 1501 január 1-től 1600 dec. 31-ig csak 36.515 nap volt, mert 10 nap a Gergely-féle kalendárium életbelépésekor kimaradt, ellenben az 1600-ik esztendő szökő év volt (mert 16 osztható 4-gyel). Ez az évszázad tehát 3 napot számít, az előző évszázadokban a juliáni kalendárium volt érvényben, tehát minden évszázad 36.525 napot, vagy redukálva 6 napot számít. Ezeket tudva, a niceai zsinat utáni események napját az effajta számítással mindenki megállapíthatja.

Már ezekből a számításokból is kitünik kalendáriumunknak egy sarkalatos hibája. Milyen jó volna, ha esztendőnként a dátum mindig ugyanarra a napra esnék! Ha január elseje például mindig vasárnapra, vagy egy más meghatározott fix napra esnék! És még inkább, ha minden hónap dátuma is ugyanazon a napon volna, ha például minden hónap 1-je vasárnap lenne!

Ha a dátumok mindig összhangban volnának a hét napjaival, akkor az előbbi számítások — legalább a jövőre nézve — feleslegesek lennének, akkor időbeosztásunk egyszerűbbé válnék, az üzleti élet apróbb kellemetlenségei, amelyek a dátum és a nap inkongruenciájából származnak, jelentékenyen csökkennének és sok egyéb tekintetben kényelmesebben oszthatnók be az időnket. Még kívánatosabb volna, ha az ünnepnapok dátuma is egyszersmindenkorra megállapítható volna. Ma az ünnepnapok közül a legtöbb a húsvét szerint igazodik. Húsvét pedig az említett niceai zsinat megállapítása szerint a tavaszi napéjegyenlőséget követő első holdtölte utáni vasárnap. Ez a megállapítás rendet teremtett ugyan a húsvét idejében, de a kalendáriumban igen nagy eltolódásokat létesített az ünnepek dátumában.

Ime tehát a kalendárium reformjára vonatkozó főbb kívánalmak: az évi és havi dátumokat a hét napjaival egybehangzóvá kellene tenni és az ünnepeket fix dátumokhoz kellene kötni.

A terveknek egész sokasága merült fel. A népszövetség előtt is több javaslat van. Úgy tudom, hogy a legnagyobbnak látszó nehézség, t. i.: az egyházi ünnepek idejének fixirozása nem olyan leküzdhetetlen, mint az ember gondolná. Az ünnepnapok eltolódásai annyi hátránnyal járnak, hogy a legfelsőbb egyházi hatóságokban is megvan a hajlandóság a naptár reformálására.

Sokan a hetet is meg akarnák változtatni, vagyis nem 7 napból, hanem 10 vagy 12 napból álló kisebb ciklusokat óhajtanának. Véleményem szerint kár lenne a hét bolygatása, egyrészt azért, mert bibliai hagyományok fűződnek hozzá, másrészt pedig, úgy látszik, még fiziológiai okok is szólnak a hetedik napi pihenés szükségessége mellett. Nem is volna érdektelen, erre vonatkozóan a különböző foglalkozású embereknél alkalmas élettani kutatások végzése. De még az is a hét megtartása mellett szól, hogy a világ majdnem minden népénél, ahol egyáltalában tudatos időszámítás volt, a hét volt a kisebb periódus. Ez valószínűleg a hold járásával függ össze. A hold ugyanis körülbelül huszonnyolc nap alatt teszi meg az útját a föld körül. Ezt a huszonnyolc napot a világosan észlelhető holdtölte két részre és a szintén elég pontosan, észlelhető félhold hét napra osztja. A hetes szám ezzel kapcsolatban mélyen belehatolt a népek lelki világába. Egyik nagy nyelvészünk, Hunfalvy Pál a 7-nek olyan nagy jelentőséget tulajdonított, hogy azt állította, az ősmagyaroknak 7-es számrendszerük volt. A 7-es számnak valóban nagy jelentősége volt, (7 vezér, hetedhét ország stb. stb.) de Hunfalvynak még sincs igaza abban, hogy hetes számrendszer létezett. Ilyen számrendszer sehol a világon nem fejlődött ki. Semmi nyoma sincs annak, hogy — ami pedig a számrendszer fogalmának lényege — a nagyobb számok neveit a 7-ből készítették volna el. A hetet tehát ne bolygassák meg, maradjon meg ősi alakjában. De ezzel már az is meg van jelölve, hogy a reform célját csak úgy lehet elérni, ha az esztendő napjainak száma a 7 többszöröse. E szerint az esztendő 364 napból, vagyis 52 hétből állana és hogy a nap járásával az összhang meglegyen, még egy és szökőévekben 2 nap volna az évben, amelyek nem tartoznának bele a hétbe. Ezek *évi napok* lennének, külön névvel. Még az is szép volna, ha pl. a népszövetség évről-évre megállapítaná, hogy ez az évi nap az emberiség melyik igazi jótevőjének emlékére neveztessék el. Nem okozna nagyobb bajt a hónapok reformálása sem, mert ha minden évben 13 hónap volna egyenkint 28 nappal, akkor a havi dátum is összhangba jönne a hét napjaival, minden hónap 1-eje ugyanarra a napra esnék. Igaz, hogy ennek az újításnak némi kellemetlenségei is volnának. Nem is szólok arról, hogy a 13-as szám a babonásokat izgatná, hanem csak arról akarok megemlékezni, hogy a 12 állatövet, amelyekben a nap az év folyamán végig jár, esetleg másként kellene csoportosítani, ami ősrégi csillagászati hagyományokba ütközik és ami még talán ennél is kellemetlenebb, az üzleti életre is kihatna, mert megnehezítené a kamatszámítást, a váltó leszámítolását, amit ma a 12-es szám igen számos előnye nagyon megkönnyít! Másrészt azonban annyi haszna volna a havi dátum és a heti napok egybevágásának, hogy — ha csak valami jobbat nem fognak kieszelni — a kalendárium reformjának ezt a módját kellene elfogadni. Mindenesetre kiváncsian várjuk a népszövetség döntését!

A művészet: megtisztult fájdalom.

*

Nagyon is jól ismerjük felebarátainkat. Ezért oly kevés a felebaráti szeretet.

*

Az ostobaság néha enyhítő körülmény. Azonban senki sem kivánja igénybevenni. *Fligl József*

Most jelent meg! Operaismertetők 19. szám. Bohémélet. Ismerteti Fodor Gyula. Ára: 1.— P

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC

XXXV. évfolyam, 22. szám
Budapest, 1929 május hó 26

Mari. Glatz Oszkár festménye

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Ára 50 fillér

Glatz Oszkár

Az irodalmi élet eseményei:

Csathó Kálmán uj regénye!

Felhők lovagja

A „Felhők lovagja“: Istvándy főhadnagy, a léha, állhatatlan, megbízhatatlan repülőtiszt, akit nem is egészen a saját hibája, hanem az élet, a körülmények mostohasága juttatott oda, ahol van. A háború óta mindnyájan többször találkoztunk vele. Az élet nem volt kegyes hozzá. Mikor belekeveredik abban a lelkiismeretlen kalandba, amelynek szegény Katica az áldozata, azt gondolja magában megvetően: „Az én életem! — Miért kiméljém én a másét?!“ Cinikussá, keserűvé, kegyetlenné keményítette az élet. Ha meg is szólal a szíve néha: elhallgattatja. Pedig a szíve legtávolabbi legmélyebb zúgában még van valami kis tisztesség, valami kis szentimentálizmus, ami gyermekkorából ott felejtődött. A mindent lekicsinylő, mindent kigunyoló, tekintélyt nem ismerő, léha és hazug csirkefogó: nem tud nevetni, mikor Juci néni, a régi világból való nagyasszony csárdást táncol. Haragszunk rá, de sajnáljuk is, mint a kor többi szerencsétlen áldozatát. Csathó Kálmán mesteri kézzel rajzolta meg az ő alakját is, mint Katicáét is, a mesebeli királyfiról álmodozó, sorsával elégedetlen kisleányét, aki sok csalódáson, szenvedésen keresztül melegszívű, érző asszonnyá érik.

Ára 6.— pengő.

Gerő Katalin önéletleírása

Életem

Ezt a könyvet nem hivatásos író írta. De ez csak növeli az értékét, amely a legszigorúbb mértékkel mérve is: irodalmi érték. Közvetlen, őszinte, egyenes, becsületes és soha, egy percre sem unalmas. Minthogy az önéletrajz közel egy félszázadot ölel föl: kortörténeti szempontból is érdekes. A közelmult sok érdekes és népszerű alakja elevendik meg benne. Aki ezt az életet végigélte és aki ezt az életrajzot megírta, az megérdemli, hogy a nevét Veress Pálné, Brunswick Teréz, Teleki Blanka neve mellett emlegessék.

A hatalmas mű ára 8.— pengő.

A Fekete vőlegények szerzőjének új műve!

P. Gulácsy Irén:

Ragyogó Kovács István

Ragyogó Kovács István egyszerű falusi ember. Az ő világából valók ezek a novellák. Gulácsy Irénnek talán még legnagyobb regényénél is mesteriebbek ezek a kis rajzai. Lehetetlen megindulás és csodálat nélkül olvasni. Az első oldalon megérzi az ember: igaz, mély érzés ez, szeretet és meglátás, ami a szegény falusi nép sorai között vezeti az írót, hogy el nem halványuló vonásokkal rajzolja meg Ragyogó Kovács István és társainak alakját.

Ára 5.— pengő.

Pekár Gyula:

A tízezermérföldes sárkány

Hatalmas könyv. Százezrek és milliók halnak és harcolnak benne. Csodálatos, szinte vizionális hűséggel kel új életre az őskori hún nép világhódító harca. Az Isten kardjának legendáját tette Pekár Gyula teljesebbé: Az Isten kardjának eredetét mondja el, honnan került Pannónia földjébe. Attila csak visszakapta a hún fejedelmek jogos örökét. A tízezermérföldes sárkány pedig: a kínai fal, amelyet a hunok betörésétől félő kínai császár emeltet. És ennyi, világokat rengető harc között, mint piros fonal vonul át a könyvön Csilla és Levente szerelme.

Ára 6 pengő.

Előfizetőink folyószámlára, havi résztörlesztés mellett is megrendelhetik ujdonságainkat. A legkisebb havi részlet 2 pengő.

Megrendelési szelvény a boríték 4. oldalán

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC

XXXIV. évfolyam, 10. szám
Budapest, 1928 március 4

A gyöngyfüzér. Glatz Oszkár festménye

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Ára 50 fillér

HERCZEG FERENC

művei jubiláris gyüjteményes díszkiadásának

— amellyel az Országos Nagybizottság Apponyi Albert gróf, Berzeviczy Albert, Bethlen Margit grófnő, Klebelsberg Kunó gróf, Rákosi Jenő elnöklete alatt negyvenéves munkássága alkalmából a nagy költőnek hódolt, — most jelent meg harmadik sorozata. — *A 30 kötetből álló díszkiadás tehát teljes* s a következő műveket tartalmazza: 1. Pogányok. — 2. Az aranyhegedű. — 3. A honszerző. — 4. Szerelmesek. — 5. Az élet kapuja. A fogyó hold. — 6. Szelek szárnyán. Andor és András. — 7. A hét ráb. — 8. Simon Zsuzsa. Idegenek között. — 9. A Gyurkovics-lányok (regény és színdarab). — 10. A Gyurkovics-fiuk. Gyurka és Sándor. — 11. Álomország. — 12. Lélekrablás. A királyné futárja. — 13. Szabolcs házassága. Egy leány története. — 14. Magdaléna két élete. A fehér páva. — 15. Fenn és lenn. — 16. Az első fecske. — 17. Napnyugati mesék. — 18. Mutamur. — 19. Arianna. — 20. Napváros. — 21. Tűz a pusztában. — 22. Árva László király. Éva boszorkány. — 23. Déryné ifjasszony. Kéz kezet mos. Az első vihar. — 24. Bizánc. Ocskay brigadéros. — 25. A híd. A fekete lovas. — 26. A dolovai nábob leánya. A három testőr. — 27. Honthy háza. Aranyborju. — 28. Balatoni rege. Az ezredes. Tilla. — 29. Sirokko. Kék róka. A kivándorló. — 30. A költő és a halál és kilenc egyfelvonásos.

Herczeg Ferenc

A jubiláris gyüjteményes díszkiadás egy teljes sorozatának (30 kötet) ára aranynyomású egészvászon-kötésben 240 pengő. Megrendelhető 8.— pengős havi részletfizetésre!

Most jelent meg!

Herczeg Ferenc új regényei:

A Lánszky-motor

ára fűzve 3.40 P, egészvászon-kötésben 6.20 P.

A milói Vénusz karja

ára fűzve 4.— P, egészvászon-kötésben 6.80 P.

Megjelent! **Megjelent!**

Az **Operaismertetők** új számai

Bizet: Carmen. Ismerteti: Kern Aurél

Mozart: Figaro lakodalma. Ismerteti: Dr. Tóth Aladár

Megjelent kötetek:

FAUST
Ismerteti Radnai Miklós.

CARMEN
Ismerteti Kern Aurél.

LOHENGRIN
Ismerteti ifj. Gaal Mózes.

AIDA
Ismerteti Lányi Viktor.

TURANDOT
Ismerteti Lányi Viktor.

BÁNK BÁN
Ismerteti Radnai Miklós.

FIGARO LAKODALMA
Ismerteti Tóth Aladár.*

* Kettős szám. Ára 2 pengő.

Rádióhallgatók Operavezetője

Kétségtelen, hogy a rádió legerősebb attrakciója a rádión leadott bel- és külföldi operaelőadások! De felvetődik a kérdés: mekkora nehézségek előtt áll az operát nem ismerő rádióhallgató, aki a színpadi előadást nem láthatja?

Operaismertetőink a rádióközönséget minden nehézségen átsegítik. Könyveink szerzőinek már megírás közben az a cél lebegett szemük előtt, hogy a rádióközönség számára megközelíthetővé tegyék az operák színpadi és zenei szépségeit! A rádióközönség, fülén a hallgatóval, fellapozza az operaismertetőt s mialatt az operaelőadás folyik, nyugodtan olvassa. A könyv oly gondos beosztással van megírva, hogy a rádióhallgató idejében értesül a cselekmény minden mozzanatáról, de ugyanakkor a kísérő zenét rövid magyarázat és kottapéldák útján tökéletesen megérti, anélkül, hogy az előadás fonalát elveszítené!

Operaismertetőink pótolják a szövegkönyvet, mert a legnagyobb részletességgel közlik a darab tartalmát, de pótolják a partiturát is, mert az opera egész zenei anyagát megvilágítják és figyelmeztetik a hallgatót a zenében rejlő szépségekre.

Sajtó alatt

FARSANGI LAKODALOM
Ismerteti Fodor Gyula.

FALSTAFF
Ismerteti Lányi Viktor.

BAJAZZÓK
Ismerteti Gajáry István.

MIGNON
Ismerteti Cserna Andor.

VARÁZSFUVOLA
Ismerteti Tóth Aladár.

RÓZSALOVAG
Ismerteti Radnai Miklós.

TOSCA
Ismerteti Fodor Gyula.

Operaismertetőink kaphatók minden könyv- és zeneműkereskedésben. Egy-egy kötet ára, kartonkötésben, a zeneszerző mélynyomású arcképével 1 pengő. Kiadóhivatalunk folyószámlára is megküldi önnek.

Megrendelési szelvény a boríték 4. oldalán.

UJ IDŐK SZERKESZTI: HERCZEG FERENC

XXXI. évfolyam, 41. szám
Budapest, 1925. okt. 11.

Merengés — *Glatz Oszkár festménye*

Glatz Oszkár

Nagy részletfizetéses könyvvásár.

Kitűnő, szépen kötött könyvek, egész télire való élvezetes olvasmány, 12 havi részletfizetésre, az Uj Idők olvasóinak.

Az Egyetemes Regénytár eddig megjelent kötetei:

Ára 750.000 korona, szép egyöntetű kötésben, tokban.

Hall Caine: A tékozló fiú
Rider Haggard: Ő (She)
J. C. Heer: A havasok ura
Williamson: Az ördög sípja
Surányi Miklós: A nápolyi asszony I—II. kötet
Gyp: Napoleonette
Jack London: Farkasvér
Lagerlöf: A császár
Orczy Emma bárónő: A vörös Pimpernel

Öt kiváló szerző gyönyörü munkája, szép kötésben.

Erdős Renée: Borsóhercegnő, **Bónyi Adorján:** Szomjuság, **Tormay Cécile:** Régi ház, **Vay Sándor gróf:** Régi nemes urak, urasszonyok, **Pierre Benoit:** A Sós-tó, ára **400.000** korona, **35.000.**— koronás havi részletfizetésre.

Csathó Kálmán munkái 8 kötetbe kötve, egész vászonkötésben, dus aranyozással. Földiekkel játszó égi tűnemény, A varju a toronyórán, Pókháló, Most kél a nap, Mikor az öregek fiatalok voltak, Kék táska — Házasságok az égben köttetnek, Juliska néni — A nők titka, Blanche avagy a szegény rokon, — Ibolyka, ára **750.000.**— kor., **70.000.**— koronás havi részletfizetésre.

Surányi Miklós munkáinak 9 kötete tíz kötetbe kötve, egyöntetű szép díszkötésben ára **400.000** korona, **35,000** koronás havi részletfizetésre: Kain és Abel, A mindenható asszony, Szenthegy, Kantate, A nápolyi asszony (két kötetben), A trianoni páva, Floriche, A mester, Domoszlay.

Farkas Pál munkáinak 4 kötete, egyöntetű kötésben ára **250.000.**— korona, **30.000.**— koronás havi részletfizetésre: Él az igazság, Mithradates kincse, Egy tanár jegyzetei, A zanzibari leány.

Szomaházy István munkáinak 7 kötete, szép kötésben, ára **420.000.**— kor., **35.000.**— koronás havi részletfizetésre: A titokzatos szerző, Csipkeverő leány, A muzsikáló óra, Kolonics Sándor, Kolonics házassága, Mesék az irógépről, Expresszvonat.

Lyka Károly munkáinak 6 kötete, egyöntetű kötésben, tokban ára **440.000.**— korona, **40.000.**— koronás havi részletfizetésre. A táblabíróvilág művészete 4 kötetben, Kis könyv a művészetről, 2 kötet, 1 kötetbe kötve.

Forradalom és Császárság. A francia forradalom nagy munkája, 8 kötetben, díszkötésben, ára **1.260.000.**— korona, **100.000.**— koronás havi részletfizetésre.

Tóth Béla nagy Magyar Anekdotakincsének 3 kötete, díszkötésben, ára **300.000.**— korona, **30.000.**— koronás havi részletfizetésre.

Beniczkyné Bajza Lenke 6 regénye, gyönyörü kötésben, ára **450.000.**— korona, **40.000.**— koronás havi részletfizetésre. Családi hagyomány, A házasság titka. Nyomaveszett, Rang és pénz, A hegység tündére, Átültetett virág.

Öt kitünő verseskötet, szép kötésben.
Kiss József: Összes költeményei, 2 kötetben, Farkas Imre összes költeményei, 2 kötet, 1 kötetbe kötve, Makai Emil: Poétasors, Kiss József: Mese a varrógépről, ára **300.000.**— korona, **30.000.**— koronás havi részletfizetésre.

Megrendelő szelvény.

Singer és Wolfner könyvkiadónak, VI., Andrássy-út 16.

Alulirott megrendelem Önöknél: .....

..... koronáért, fizetendő ..... K-ás havi részletekben. Az első részletet kérem utánvenni.

Név és állás: .....

Lakhely: .....

Singer és Wolfner kiadóhivatala Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.

Nagyapáéknál. Glatz Oszkár festménye

magatartását, és indítványozta, hogy állítsák e lapot az ifjúság bírói széke elébe. Úgy is történt. Az ifjúság juryvé alakult, közvádlónak kinevezte Beniczky Emilt; a védőügyvéd szerepét senki sem akarta elvállalni, míg végre erkölcsi kényszer nyomán valakinek, — nevét elfeledtem — nyakába sózták a védő ügyvéd szerepét. Az ifjúság juryje a közvádló indítványára, a védőügyvéd meghallgatása után elitélte a „Pressé"-t 25 botbüntetésre és azonkívül Magyarország területéről kitiltották.

A 25 botot a „Presse" legutóbbi számán menten el is hegedülték, a kitiltásnak pedig az lett a következése, hogy e lapnak alig maradt az országban 100 előfizetője. A legérdekesebb a dologban, hogy a rendőrség ezen ügy miatt Beniczkyt, amiért nagyon is jól vádolta a „Pressé"-t, 24 órára, a védő ügyvédet pedig, amiért védencét rosszul védte, 48 órára itélte el.

Velem együtt azok, kik az ötvenes évek pesti köreit alaposan ismerték, tudhatták jól, hogy az arisztokrácia bár osztozott a nemzet passzivitásában, és vele tűrt, szenvedett, társalgó termeinek ajtóit a magyar nyelv számára zárva tartotta. Magyarul éreztek, de németül, franciául társalogtak; a tüntetések korszakának kezdete egyszersmind azon időpontot is jelzi, melyben a magyar főrangú körök Pesten időző tagjai hazai nyelvünket társalgó termeikben természetes jogaiba visszahelyezték.

A kereskedő- és iparososztály nemcsak nyelvére nézve volt azon időben német, hanem cégtábláin és kirakataiban is tüntetett németségével. Végig járhattuk a Váci-, Uri-, Hatvani- és Dorottya-utcát, tehát az akkori Pest egyedüli kereskedelmi főutcáit és alig találtunk elvétve imitt-amott magyar boltfeliratot és ha volt is valamelyiken magyar felirat, az a második, harmadik helyen, valamely elrejtett zúgban szerénykedett; a külvárosokról nem is beszélek, mert ott magyar feliratot, magyar szót Diogenes lámpájával sem lehetett találni. Ne higyje senki, hogy túlozok; jel-

Uj. Idők 1920. XXVI. 4. 27

Könyörgő körmenet Magyarországért Budapesten. A Szent Jobb a körmenetben

lemző igazolásul szolgál ezen állításomnak azon körülmény, hogy tőzsgyökeres magyar városok lakói gyermekeiket német szó megtanulása végett Pestre hozták fel rendesen.

A feliratok még hagyján!

De hát még a magyar szó!

Húsz kereskedésbe mehettünk be anélkül, hogy egyikben is találtunk volna valakit, ki magyar kérdésünkre magyarul tudott volna felelni.

A magyar ifjúságnak, az akkorinak, sem törvényhozói tekintély, sem pedig kormányhatalom nem állott rendelkezésére, sőt minden lépésünknél rendőri brutalitásnak, üldözésnek voltunk kitéve és legyőzhetlen akadályokkal kelle megküzdenünk. És nekünk rövid napok alatt sikerült a hihetetlen; hazánk elnémetesedett fővárosát magyarra változtatni át. Összeálltunk vagy ötvenen, az akkori ifjúság szine-java; napokon keresztül négyen, öten magyar öltönyeinkben végigjártuk az akkori legkiválóbb kereskedéseket, és mindenütt, hol a felirat ellen, vagy a magyar szó hiánya miatt panaszra volt okunk, az illetőket az ifjúság haragjával, bosszújával fenyegettük.

A kereskedők, iparosok, — miután Pest akkor

A magyar békeküldöttség fogadtatása Bicskén

még igen kis város volt — igen jól ismertek egyénenkint bennünket, mert még nem volt oly nagyon sok miniszteri titkár, fogalmazó, mint ma; tudták, hogy hazai jobb családok fiai és az ifjúság vezetői vagyunk; tudták, hogy a sajtóra és az ország terjedt köreire van, rokonsági összeköttetéseinknél fogva hatásunk. Ha egy ily kereskedő ellen az ifjúság strikeot rendez, azon kereskedő három hó alatt bezárta volna boltját; mindannyian meghajoltak tehát akaratunk előtt, és rövid napok mulva minden kiváló kereskedésen ott díszlett az őt megillető helyen a magyar felirat, és mindenütt találtunk segédet, ki magyar kérdésünkre magyarul tudott válaszolni.

Ilyen volt az irány, melyen az 1860-diki ifjúság nemes önzetlenséggel, és páratlan szívóssággal előre haladt; de bátran el merem mondani, hogy magyar ifjúság a társadalom összes köreiben oly tiszteletben, elismerésben, oly rajongó dédelgetésben még nem részesült soha, mint az 1860-diki.

Farsang

Társadalmunk egy vezető személyisége egy nyilatkozatban azt a kérést intézte a magyar közönséghez, hogy legalább addig, amig Neuillyben el nem dől a sorsunk, ne farsangoljon. Nem bizunk benne, hogy a kérést meg fogják szívlelni Pesten. A történelem ugyanis azt mutatja, hogy mentül nagyobb volt a veszély, antul vidámabban folyt a farsang Pesten. Mentül nagyobb volt a veszély, Pest antul jobban mulatott. Hédervári palatinus hasztalan jelentette rémülten, hogy az északkeleti gyepük elestek s a tatár a nyakunkon: a pestiek rendületlenül folytatták a kun-hecceket és kávéház, mozi és football hijján, országgyülésezéssel szórakoztak. A mohácsi vész esztendejében azt irja haza Németországba egy lovag, hogy jóllehet rettenetes a drágaság Pesten, ő, Mária királyné udvarában feledhetetlenül farsangolt. Amikor Hentzi a világosi

EBÉD
GLATZ OSZKÁR RAJZA

Művészet 1911. 329

aki nagyon hasonló volt Zoëhez. Azaz megfordítva volt a dolog! Nem azért szerette a reliefet, mert az ábrázolt nő szép volt, hanem azért lelkesítette oly nagyon a Gradiva járásának szépsége, mert hasonlított annak a menéséhez, akibe szerelmes volt. Itt tehát a nyilvánvaló álmodozástartalom mögött, mint determináló háttér húzódik meg a kiszorított, az elfelejtett érzelem: az ifjúkori szerelem. A manifeszt álmodozásnak tehát egész más a szószerinti tartalma és egész más az igazi értelme. Az igazi értelemről az illető nem tud, hisz ez a manifeszt álmodozás épp azért lépett fel, mert a tudattalanban egy elfelejtett, de azért hatását el nem vesztett állapot lappang, amelynek a manifeszt álmodozás mintegy szimptomája, szimbóluma. A dolgot úgy lehet képzelni, hogy valamely erős indulat (pl. Hanold ifjúkori szerelme) bizonyos ellen-instanciák folytán kiszorul a tudatból. Így történt, hogy Hanold teljesen elfelejtette az ifjúkori szerelmét. Ez a felejtés azonban szándékos és kiszorítás műve. Kezeügyébe kerül a relief és most egy sajátságos állapot áll elő. Ha más ember látja meg a reliefet, nem fog rá nagyobb hatást gyakorolni, mint valamely más, valóban artisztikus dolog. Hanoldot azonban elkábítja a relief, hosszú álmodozásokat folytat arról, hogy e relief modellje élt valamikor, hogy Pompéjiben élt és ott halt meg a 79-iki Vezuv-kitörés alkalmával. Honnét ez a különös hatás, ez az abnormis álmodozás? Itt kétféle képzettartalom fordul elő. Az egyik kiszorított, az ifjúkori szerelem, a másik a relief észrevevése. E kettő bizonyos viszonyba lép: azt lehetne mondani, hogy itt két különböző erő lép komponenciába és a maniákus álmodozás ezek kompromisszumképződménye, vagy rezultánsa. Lehetne sematikusan is érzékeltetni a dolgot.

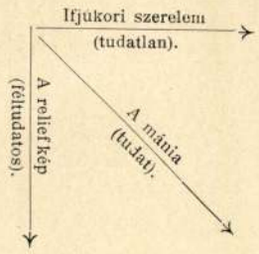

Nem tartottam feleslegesnek a fantázia álmodozások pszichogenezisébe kissé részletesebben belemerülni, mert kétségtelen, hogy a valóban művészi alkotásokban sokkal nagyobb szerepük van, mint a tudatos kiszámításnak és a célzatos, tervtudatos eljárásnak. Továbbá ne gondoljuk, hogy csupán a litteraturára vonatkozólag igaz ez az egész elmélet, mint ahol par excellence képzettartalmak szerepet játszanak, ellenben a képzőművészetekben, továbbá a zenében nincs oly nagy szerepe. A valóság az, hogy nem fogalmi művészetekben még fokozottabb mértékben áll. Ehhez azonban újabb kiindulóspontokat kell keresni. Mindamellett nem kell gondolni, hogy minden fantáziaálom ily összetett szerkezetű, mint a Jensen ábrázolta. Vannak egyszerű, nem kiszorításból előálló termékek is, ahol kompromisszumképződményekre nem kerül a sor, de bizonyos az is, hogy minél komplikáltabb valamely indulat összetétele, annál nagyobb szerepet játszhatnak benne a tudattalan elemek és igen sok oly komplikált szenvedély és indulat van, amelyekben egész sor tudattalan determináló elemi érzelem adja a döntést és hozza létre a tudat kompromisszumképződményeit. Ilyen például Hamlet lelkiállapota, amelyben infantilis elemek, szándékosan kiszorított újabb erotizmus (Ophélia) lappanganak, nem is szólván az uralomvágyról, ami mint féltudatos elem itt-ott bele is nyomul Hamlet tudatába.

Csak az a kérdés, hogy a többi művészeteknél is így van-e ez a dolog. Tekintve a roppant területet, amelyről szó van, itt egy teljes elemzést nem kíserelhetünk meg, azonban kiválasztjuk azokat az esztétikai tüneményeket, amelyekre első pillanatra is látható, hogy a legnehezebb alkalmazni ezt az elméletet, t. i. a dekorativ és szimbólikus műveket és az építészetet.

Minden cselekvésünk, akár testi, akár szellemi legyen az, bizonyos erőkifejtéssel jár. Ez az erőaktualizálás lelkünkben élményeket kelt fel. A mindennapi, a megszokott erőkifejtéseket az a tendencia jellemzi, hogy monotonná legyenek, azaz a szubjektiv hatásuk egyre gyengüljön. Így például egy zsákhordó, aki kezdi a mesterséget, egész más nyomásérzeteket él át, mint később, ha már megszokta. Pedig az objektiv súly marad ugyanaz;

UJ IDŐK SZERKESZTI: HERCZEG FERENC

XXXIII. évfolyam, 4. szám
Budapest, 1927. január 23.

A magyar táj- és életképkiállításból. Glatz Oszkár: Jó néni

Kiadóhivatal Budapest, VI., Andrássy-út 16. sz.

Ára 50 fillér

MEGJELENT!

A mai Budapest regénye

SZÉP ERNŐ

VALENTINE

Szép Ernő: Valentine cimü regényének hőse Békász György mérnök, ki most jött Szumatra szigetéről, egy más világrészből, hol nyolc évig dolgozott. Békász György komoly férfi, aki még táncolni sem szeret, halálosan beleszeret a regény hősnőjébe,

Poóy Valentine-be, aki szép, gazdag és előkelő és cigarettezik persze és a haja eton és a szoknyája térdig ér és a napból legalább 24 órát szeretne charlestonozni.

Szép Ernő ebben a regényében a mai válással kezdődő házasságot, a mai jazz-bandes, bubi-frizurás, roug-os, táncos, ping-pongos, kártyás életet állitja elénk, kifinomult müvészettel, aranyos derüvel, ellenállhatatlan humorral, mély érzelmességgel.

A regényt Zádor István festőmüvész 50 müvészi rajzzal illusztrálta.

Ára 4.— pengő.

Mindazon előfizetőink, akiknek részletosztályunknál számlájuk van, folyószámlájuk terhére is megrendelhetik a könyvet.

Megrendelhető az összeg előzetes beküldése ellenében, vagy utánvét mellett SINGER és WOLFNER irodalmi intézet r.-t. könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-ut 16.

Karinthy Frigyes

két új kötete

Heuréka — *humoreszkek*

Ki kérdezett? — *essay-k*

»Nagy hálával tartozunk ebben a mai »megfanyalodott, elkámficsorodott« világban annak, aki megnevettet minket! Nevettetni pedig ma senki sem tud úgy, mint Karinthy.« *Hegedüs Lóránt.*

»Karinthy könyve, a »Ki kérdezett?...« meghordoz bennünket a gondolkozás óceánjain és felragad az eszmék és ötletek fellegei közé. Karinthy könyve ragyogó, mély, nagyszerű, súlyos filozófiai tanulmányok könyve és mégis mulatságosabb, fordulatosabb, szenzációsabb írás — mit mondjak nagyobbat? — még a Karinthy-féle humoreszkeknél és novelláknál is.« *Surányi Miklós.*

Ára fűzve kötetenként 4.40 P, kötve 7 P.

Büszkék vagyunk rá, hogy a

Szerelem

íróját mi fedeztük fel Magyarországnak. A magát megnevezni nem akaró nagy angol regényíró, aki hazájában is a legünnepeltebbek, legkedveltebbek, legnépszerűbbek közül való, nálunk is egy csapásra meghódított mindenkit. Az a sok levél, amely a SZERELEM-ért mint felejthetetlen élményért hálálkodik az UJ IDŐK szerkesztőségének, amely ezt a regényt folytatásokban közölte, fényes bizonyítéka a magyar olvasóközönség tiszta, nemes, kényes irodalmi ízlésének.

Ára fűzve 5 pengő.

Egészen vászonba kötve 7.50 pengő.

Verőfény

A »SZERELEM« szerzőjének másik nagy regénye éppen úgy meg fogja találni az útat a szívekhez, ahogyan a SZERELEM megtalálta. Lesznek, akik a VERŐFÉNY bölcs, aranyos derűjét még jobban fogják szeretni, mint a SZERELEM szívbemarkoló, kétségbeesett szomorúságát. Aki a VERŐFÉNY-t elolvassa, ott fogja tartani mindig legkedvesebb könyvei között, sokszor-sokszor elő fogja venni a csüggedés, az elkeseredés óráiban és megnyugvást, vigasztalást fog meríteni belőle.

Mindkét regényt Ruzitska Mária müvészien fordította.

Ára fűzve 4 pengő.
Egész vászonba kötve 6.50 pengő.

Pálffyné Gulácsy Irén

Erdélyben született, ott is maradt a szétszakadt haza másik felében. Az erdélyi magyar-párt alelnöke: nehéz, felelősséggel teljes hivatás, amely egész embert kiván. Igazi magyar asszony, aki úgy ismeri és úgy szereti a magyar földet, mint rajta kívül nagyon kevesen. Regényei eddig Erdélyben jelentek meg és első kiadásuk hetek alatt fogyott el, bár egyik sem oly nagyszabású, mint legújabb müve:

Fekete vőlegények

Mohács regénye ez. Monumentális alkotás. Oly történelmi korkép, mely méltán foglalhat helyet a történelmi regény legnagyobb mestereinek alkotásai mellett. Megjelenése eseménye irodalmi életünknek. »FEKETE VŐLEGÉNYEK« hősei: Tomory, a »büszke vezér« és Czibak Imre. A gőgös Szapolyaiakat, a szerencsétlen királyt, a romlást előidéző közállapotokat, az akkori erkölcsöket oly drámai erővel, oly döbbenetes hűséggel rajzolja meg két tragikus, nagy szerelmi történet hátterében, mint eddig egyetlen irónk sem. Ezt a könyvet mindenkinek el kell olvasnia.

Egész vászonkötésben: 14 pengő.

A három kötet ára: 10 pengő.

Megrendelési-szelvény a boriték 4-ik oldalán.

Singer és Wolfner irodalmi intézet r.-t. Budapest, VI., Andrássy-út 16

Glatz Oszkár, Kossuth-díjas festőművész (1872-1958).

7 Glatz Oszkár: Fonó lány,
91 × 70 cm.

Sz. Kiss Katalin: A debreceni Déri Múzeum képtára
Múzeum, 1994. jandat 41-old.

gyűjteménye. Ezzel párhuzamosan folyt Káplár Miklós, Gáborjáni Szabó Kálmán, Senyei Oláh, Vadász Endre műveinek, valamint a többi debreceni festőművésznek, grafikusnak az életművére vonatkozó gyűjtésünk.

Valóságos képzőművészeti emlékmúzeum- és galériahálózat alakult ki a megyében: Káplár Miklós hajdúböszörményi emlékháza, a *Hajdúsági Galéria,* a

mand munkák, valamint Jan Kupeczky művei képviselik a barokk stílust. Egész sor portrét vonultat fel a képtár a klasszicizmus, a biedermeier és a romantika képviselőitől: Donát János, *Rombauer János, Dosnyai Károly,* Borsos József művei mellett különösen gazdag a Barabás Miklós-anyag. A romantikus népéletképekből *Jankó János* és Lotz Károly figurális tájképet, a történelmi művek so-

GLATZ OSZKÁR: Parasztasszony gyermekével.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Egész évre 300 000 K
Felévre 160 000 K

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Negyedévre 80.000 K
Egyes szám
ára 7000 K

XXXI. évfolyam | 1925 október 11 | 41. szám

354-63 lapok

A szörnyeteg

— Regény — 2. folytatás

Irta: **Surányi Miklós**

Adonyi halálsápadtan lépett a szobába. Az ágyban fekvő asszony, az ágy csipkefelhői, a szoba illata, a rózsák, a selymek, a nyitva levő ablakon besugárzó nap rózsás fénye elvakították és megrészegítették. Hajlongva, kissé félszegen, gyámoltalanul lépett be és a hangja megcsuklott, ahogy beszélni kezdett.

— Lady nem gondolt arra, hogy nekem itt nem szabad praktizálnom?

— Miért?

— Vendég vagyok. Nincs nosztrifikálva a diplomám.

— Hát csak úgy barátságból nem akar megvizsgálni?

— Óh!

Az orvos elpirult. Szemérmesen, gyerekesen, valósággal kislányosan pirult el, hogy Mary szinte megsajnálta. És a sajnálkozáson keresztül egyenesen szimpatikusnak találta ezt a piruló, zavaros, meghökkent, rút arcot.

Az orvos megpillantotta a lázmérőt.

— Mikor mérte magát?

— Egy órával előbb.

— 36.8. No, ez normális. De vajjon nem emelkedett-e?

— Nem hiszem.

— De én félek, hogy láza van.

— Nincs.

— A szeme csillog... Az arca piros... A lélegzete rövid.

Mary megijedt. Tudta, hogy nincs láza, de a szive hevesen dobogott és érezte, hogy izgatott.

— Gondolja? — kérdezte lihegve.

— Félek.

— Csakugyan nagyon melegem van, — mondta Mary zavartan.

— Ugy-e? Volt már valami baja a tüdejével?

— Soha.

— Nem is vizsgálták?

— Mielőtt eljöttem.

— Röntgennel?

— Igen.

— És?

— Semmi.

— Hála Isten, — sóhajtotta az orvos. A sóhajtás olyan mélyről jött és olyan őszinte volt, hogy Mary megbotránkozott. Úgy érezte, hogy ez a sóhajtás már vallomás vagy bizalmaskodás volt. Lehunyta a szemét. Eszébe jutott Johnny Field, aki három évig orvost sem engedett a közelébe, oly féltékeny volt. Most érti, hogy miért. De egyúttal boldog is volt, hogy nem kell Johnny féltékenységétől reszketnie.

Ujra megmérték a lázát. Most 36.6 volt.

Az orvos szeme felcsillant.

— Hála Isten.

— Nincs semmi bajom?

Az orvos megnézte, megkopogtatta, hallgatózott — és majdnem elájult a vizsgálat alatt. De komoly és közönyös és tisztességtudó maradt.

Maryt is alterálta a vizsgálat. Lelkiismeretfurdalást és szégyenkezést érzett. Végre is itt most meztelenül megmutatta magát egy embernek — szükségtelenül. Megvizsgáltatta magát, holott tudta, hogy nem beteg. Szégyelte magát, de nem haragudott sem magára, sem az orvosra. Újra megkérdezte:

— Nincs semmi bajom?

— Hála Isten, nincs. Kár is lett volna. Úgy aggódtam, asszonyom, hogy valami tompulat, vagy zörej jelentkezik. Borzasztó kár lett volna. Irtózatos kár.

— Doktor, maga nagyon együttérez a betegeivel, — mondta csipősen Mary, de belül, titokban ez a nagy részvét jól esett neki.

— A kis hugomra gondoltam, asszonyom. Van egy kis hugom. Húszéves. Menthetetlen.

— Szegényke.

— Igen. Ő érte is irtózatos kár.

Az orvos hangja mélyen és zengőn, de halkan és izgatottan reszketett. Olyan organuma volt, hogy Maryt meghatotta. És Mary azt is észrevette, hogy nagy, tiszta, gyermekes szeme van Adonyinak. Az orvos felállt, de szinte öntudatlanul, lázasan, deliriumosan tovább búgott a hangja:

— Az édesanyám is tüdővészben halt meg. A ladynek azonban, hála Isten, semmi baja sincs. Hála Isten. Boldog vagyok. Idegesség. A klima. A száraz levegő. Már úgy féltem, asszonyom, hogy ön is.. ez rettenetesen sok volna az isteni igazságtalanságból.

— Ön nagyon jó ember lehet, Mr. Adonyi — mondta Mary is, szinte öntudatlanul.

Az orvos szomoruan ingatta a fejét.

— Nem. Semmi jóság sincs bennem, asszonyom. Én elégedetlen, lázadozó és kétségbeesett ember vagyok.

— De az anyját és kis hugát szereti.

— Ez más. Ez... nem tudom... ez primitiv ösztön. Önzés. Igen, ez is önzés.

— Önzés?

— Bennük is magamat sajnálom.

— Hogyan?

— Én is beteg vagyok.

— Tüdővész?

— Gyógyíthatatlan. És nem tudok belenyugodni.

Mary ijedten dadogott.

— Nagyon sötéten lát, Mr. Adonyi. A tudomány mindenható. Ön még olyan fiatal.

Az orvos oda sem hallgatott.

Kompozició-tanulmány. Glatz Oszkár festménye az Ernst-Muzeumban

— És szeretnék bosszut állni . . .

— Kin? — kérdezte Mary ijedten. Berg tanárra és a szörnyetegre gondolt.

Az orvos elmosolyodott.

— Nem jól mondtam, asszonyom. Nem bosszúállásról van szó. Bocsánatot kérek. Úgy értettem, hogy szeretném kárpótolni magam. Meghalni? Attól nem félek. De meghalni anélkül, hogy élt volna az ember . . .

— Ne gondoljon ilyen borzalmakra . . .

— Bocsánatot kérek . . . Azért, hogy ilyen nyomorult vagyok, azért én is ember vagyok és férfi . . . Bocsánatot kérek . . .

Az orvos újra elpirult. Mary is érezte, hogy az ő arca szintén lángbaborult és elszégyelte magát.

— Boldogság . . . bocsánat, asszonyom, — dadogta az orvos értelmetlenül.

Mary nem mert megmoccanni az ágyban. Félt. Az orvos hajlongott.

— Bocsánat, hogy a magam bajával untattam, de ön oly erős és egészséges, asszonyom. Hála Isten. Ha csak egy tizedfok hőemelkedése volna, esküszöm, hogy nem beszéltem volna ilyen szomoru dolgokat. De így . . . én nem tudom . . . bocsánat . . . nem tehetek róla. Ha önt látom . . .

Mary a takaró alá rejtette meztelen karjait. Jobb keze tenyerét a szivére nyomta. A szive erősen dobogott. Lehúnyta a szemét. Az orvos mély baritonja csendesen búgott, mint egy kis olasz templom kicsi orgonája. Megint Johnny jutott az eszébe. Johnny gyönyörű szál ember volt, de kellemetlen, éles, recsegő tenorja sokszor sértette a fülét.

Az orgona tovább zengett.

— Négy nap óta nézem önt, asszonyom. Eleinte azt hittem, hogy ön is vesebajos. Dühös voltam és kétségbeesett. Aztán megtudtam, hogy csak üdülni jött ide. Ez boldoggá tett. És néztem, néztem önt, asszonyom . . . Hát ilyen asszony is van a világon! Hát ha van — és van, hála Isten, lady — akkor mégis nagyon szép lehet az élet.

— Az élet, — suttogta Mary öntudatlanul.

— És égbekiáltó szörnyűség a halál, — folytatta az orvos.

Mary megrázkódott.

Adonyi megrémült.

— Bocsánatot kérek . . . — szepegte, mint egy csínytevő és tettenért gyermek és kiosont a szobából.

VII.

Mary a sporttelepen töltötte a délutánját. A fedeles tribünre valóságos kis pálmaligetet varázsolt a német kertész, aki vastag, csontkeretes pápaszemével oly komolyan és oly tudományos arccal rakosgatta a cserepeket, mint egy egyetemi kisváros botanikusa. A buja zöld leveleket és a rikító színű cserépvirágokat időnként langyos vízzel permetezték. A vízpára lehűtötte a levegőt, de mégis tikkasztó volt a nilusmenti kánikula.

Mary szalmaszálon jeges narancslét szürcsölgetett s közben néhány vékony, könnyű cigarettát szitt el. Már régen ott ült a terraszon és a sportoló fiatalságot nézegette. Olykor-olykor a szanatórium felé pillantott, ahol nehéz, reménytelen betegek várták az

Herczeg Ferenc új színműve: „A híd“ még ebben az évnegyedben teljes egészében megjelenik az Uj Időkben

Anyaság. Glatz Oszkár festménye az Ernst-Muzeumban

egyiptomi klimától a csodát. Itt lenn az erő és egészség tobzódott.

Tennisz, golf, úszás, futás, gerelyvetés, diszkoszdobás, nyujtótorna, gyűrűhinta, trapéz, — akár csak egy cirkusz porondján. Egyes csoportok ritmikus táncokat jártak, vagy szabadgyakorlatokat végeztek egyiptomi hangszerek monoton dallamára. A sportolókon alig volt ruha. Feszes selyemtrikóban, mezítláb, meztelen karokkal, fiús pajkossággal szaladgáltak fel s alá a lányok. Bronzszínűre égett testüket illatos olajjal kenegették be, mint az antik gladiátorok. Rövidre vágott, sima, fényes hajuk lobogott a lendületes mozdulatoknál. Trikójuk alatt duzzadtak az izmok. A keblük pihegett, arcuk ragyogott, szemük égett a sport mámorától.

Ahogy Mary ezt a meztelen leánycsapatot elnézte, az erdőkben kergetőző nimfák és najádok boldog mithológiai szépségére gondolt.

— Ezek valóban boldog emberek — sóhajtott magában. — Boldogok, szépek és szabadok. Szeretnék én is beállni közéjük.

Aztán összerázkódott.

— Nem. Én már öreg vagyok. Megöregített az a három év, amit Johnnynak áldoztam. Ez a három év megmérgezte a fantáziámat. Most már nem tudok kielégülni a játék, a mozgás, a tánc, a zene, a ritmus, a szabad levegő természetes, enyhe, naiv örömeiben. Hiába, semmi sem pótolja a nagy szenvedélyeket.

Aztán feltünt neki, hogy a játéktéren alig látni férfit. Aki ott van, az is ernyők alatt hűsöl, jeges whyskit iszik, fekvőszéken hever, bámulja az eget, lustálkodik, vagy alszik. De ők is sportkosztümben vannak. Selyemtrikó, vagy kínai selyempiyama. Mályva vagy halvány terrakotta, világoslila, nagy virágokkal, — ezek voltak a domináló szinek. Nem a lányoknál. A férfiak voltak virágos selyembe takargatva. És a férfiak nyakán fityegett aranykeretes nagy email-medaillon.

A kormányzó alkirály leánya rövidszáru kis matrózpipából szívta a fanyar erős angol dohányt. Egy pöfékelő nimfa, a fekete, kurta, kivágott selyemtrikójában sokkal meztelenebbül, mint a melosi Venus.

A kormányzó fia strucctollas ernyő alatt pihent, selyempiyamában, amelynek a színe hervadó skótországi őszre emlékeztette azt a sápadt, lázasszemű asszonyt, aki udvarolt neki.

A leány kemény vezényszavakkal vezette a ritmikus gyakorlatokat, a fiú bágyadtan mosolygott.

Mary tíz lépésről nézte a heverésző gentlemaneket. Egytől-egyig szép és egészséges fiúk. Hosszú hajfürtjeik hátrafésülve, nemes, barna profiljuk erőt, okosságot és férfiasságot árult el; de a csuklójukon aranykígyó ragyogott, a fogsoruk fele arany volt, az ajkuk rouge-tól csillogó s piros, az arcukon puder és festék és hanyagul, unottan imádtatták magukat.

Megundorodott.

És eszébe jutott a szörnyeteg.

Adonyi doktor nem volt a sporttelepen. Reggel panaszkodott, hogy hőemelkedése van. És nagyon szégyelte magát. Azt mondta, hogy itt nem bírja sokáig.

Szegény . . .

Borzasztó lehet az ő élete.

Mary oly erősen érezte a doktor boldogtalanságát, hogy idegessé lett.

— Miért is azonosítom vele magamat? — kérdezte majdnem hangosan. — Mi közöm nekem az ő boldogtalanságához? Nem vagyok én is elég boldogtalan?

Ezzel kicsit elérzékenyedett. Elgondolta, hogy milyen üres és céltalan az ő élete is. Férje, szerelme, gyermeke nincs. Mit várhat még az élettől? Egy új szerelmet?

Megborzongott.

Úristen, ki lesz az az ember? Megint egy léha, gőgös, érzéstelen zsarnok? Vagy egy ilyen koravén, elkényeztetett, kéjsóvár, de blazirt és kiégett lelkü aranykarpereces piperkőc?

El sem tudta képzelni, hogy valakit még szeretni tudjon testi-lelki odaadással, rajongással, féltékenységgel, imádattal és kegyetlen önzéssel.

— Én is éppen ott vagyok, ahol a szegény, csúnya ördög. Pedig én szép vagyok és ha akarnám... Lám, ennyit ér a szépség... az erő... az egészség. Alig egy hete vagyok független és szabad és már nem tudom, hogy mit kezdjek a szabadságommal.

Elhatározta, hogy itthagyja Heluant.

Megunta.

És életprogrammja szerint ezentul gondolkodás nélkül engedelmeskedni fog minden szeszélyének.

Hová megy?

Mindegy. El innen! El. Talán Párisba. Vagy Ausztráliába. Mindegy, csak más ég, más föld, más levegő és más emberek új környezetébe!

E pillanatban rádiótelegrammot kézbesítettek neki.

Feladó: Johnny Field, London.

Mary halálsápadtan tépte fel a sürgönyblankettát.

„Ma reggel 8 órakor repülőgépen elindultam Kairóba. Kedvező körülmények esetén két napon belül ott leszek. Nem tudok maga nélkül élni."

Mary a szivéhez kapott. Úgy érezte, hogy a szive összerándult, görcsös fájdalmat érzett baloldalt, fájdalmat, amely végighasított a bal mellén, a vállán, le egész a könyökig. És hirtelen olyan félelem fogta el, mintha meg kellene halnia.

Érezte, hogy kipirul az arca, majd nyomban elsápad és ájulás környékezi.

Meg sem mert moccanni.

Várta a halált. Ujjai önkéntelenül görcsösen markolászták a papirlapot.

Igy tartott nehány pillanatig.

— Jaj de megijedtem, — sóhajtott. — Mi volt ez, Istenem?

Felkelt és hazafelé indult. Az első lépésnél megszédült. Elsötétedett körülötte a világ és a terrasz sülyedni kezdett a lábai alatt. Csak egy pillanatig tartott ez a gyengeség, de Mary úgy megijedt, hogy majdnem elsikoltotta magát.

— Mi ez? — kérdezte magától halálos rémülettel.

Félve, rettegve, szívdobogva sietett vissza a hotelbe és sirva panaszolta el komornájának, hogy mi történt vele.

VIII.

Adonyi doktornak 39 fokos láza volt, amikor Mary magához hivatta. De egyszerre erős és vidám lett. Olyan óriási energiamennyiség lobbant ki az idegeiből, hogy alig birt magával. Csak úgy rohant a Palace Hotel felé.

A komorna fogadta:

— Pszt. Elszenderedett.

— Mi történt?

— Tegnap elszédült.

— Vérszegény. Történt ez máskor is?

— Két hónap óta negyedszer.

Az orvosi kérdések egész zuhatagával árasztotta el a megrémült leányt.

— Ideges?

— Három évig sok szenvedésen ment keresztül.

— Lelki bajok.

— Szerelem.

— Ah!

Adonyi doktor szúrást érzett a szivében. Egy pillanatra meggyűlölte őt. Kiábrándult belőle. Kétségbeesett.

— Hogy történt a dolog?

A komorna Johnny Fieldről kezdett beszélni. Adonyi rémülten félbeszakította:

— Ez nem tartozik rám. Az ájulást kérdem.

— A lady sürgönyt kapott. Mr. Field jelentette, hogy jön... Ez hozta olyan izgalomba... Persze még mindig szereti...

— Elég!

— Nem csoda! Micsoda szerelem volt az! Szegény lady! Most látja csak...

Az orvos egész testében remegett. Szeretett volna ráugrani a fecsegő missre, torkon ragadni és halálra markolni a lány sovány vörös nyakát. Elvesztette minden önuralmát. Rekedten hörögte:

— Én itt nem praktizálok. Hivassák Berg tanárt.

A miss összecsapta a kezét.

— De a lady önt kérette, uram!

Adonyi elszégyelte magát. Nagyot nyelt, megtörölte izzadó homlokát és lihegett egypár pillanatig. Végre ki tudta mondani:

— Jelentsen hát be.

A lady mosolyogva fogadta.

— Nincsen semmi bajom.

A doktor zavartan álldogált a csipkés, selymes, illatos ágy előtt.

— Láz?

— Nincs.

— Kérem a hőmérőt.

Tíz percig alig beszéltek. A doktor nem mert ránézni a meztelen vállú, rózsaszínbőrű, égő szemü asszonyra. Mary annál figyelmesebben fürkészte a doktort. A doktor szája széle folyton reszketett s szeme égett. Piros foltok égtek az arcán is, a halántéka alatt. Az egész arc oly beszédes, őszinte és panaszkodó volt. A betegségről és csunyaságról és a felébredt szerelemről panaszkodott. Volt valami gyermekesen rimánkodó a tekintetében. Mary már nem látta csunyának, csak nagyon érdekesnek. Szenvedőnek és szerencsétlennek. És a szomorúsága rokonszenves volt.

Mary kivette a hőmérőt.

— Nos?

— Harmincnyolc és fél.

— Szent Isten! És én nem is vettem észre, hogy lázam van! — sikoltott fel Mary, de titokban örült, hogy a hőmérő igazolja őt.

— Mi most a teendő?

— Ágyban kell maradni és el kell hivatni Berg professzor urat.

Mary kacérul mosolygott.

— Maga leveszi rólam a kezét?

— Asszonyom...

Többet nem tudott mondani. Vége volt a hirtelen kilobbant energiának. Leroskadt a székre.

Mary megijedt.

— Az Istenért, mi baja?

A sorsjegyeket oly sorrendben fogjuk szétküldeni, amilyen sorrendben az előfizetési összegek s a kitöltött kérdőívek hozzánk beérkeznek.

Adonyi nagynehezen felemelkedett.

— Semmi. Nekem is rossz napom van ma. De asszonyomnak rendelkezésére állok... ha úgy gondolja... hogy én...

*

Mary egy hétig őrizte a szobát.

Ezen a héten viharosan torlódtak az események. Az első két nap vizsgálatokkal telt. Adonyi vérvizsgálatot csinált és Berg professzor laboratóriumában elkészíttette a nagy vérképet. Lázmérés óránkint. Naponta három látogatás. Minden látogatás másfélórát tartott. A temperatura már másnap leesett 36.6-ra.

Szerdán Berg tanár is megnézte Maryt, aki már szeretett volna kiugrani az ágyból és átmenni Kairóba, csatangolni a benszülöttek városrészében és madarakra vadászni a Nilus árterületén. De Adonyi könyörgő tekintete az ágyhoz szögezte.

Csütörtökön, ahogy Berg professzor ujra megvizsgálta, Lujza, a komorna ijedt arccal rohant a beteghez.

— Rádiótelegramm.

Mary izgatottan olvasta: „Konstantinápoly. Üzleti ügyek miatt két napi késedelem. Iratait hozom. Hétfőn érkezem. Megkaptam angora—konstantinápolyi vasútkoncessziót. Kedden esküszünk. Johnny."

Berg professzor és Adonyi doktor összehuzott szemmel kémlelték a beteget. A kis német tudós arcán látszott, hogy komolyan aggódik. Adonyi megérezte, hogy kitől jött a sürgöny. Most megint gyűlölte az asszonyt.

— Kérem, ne izgassa magát, — intette a tanár.

Mary gúnyosan mosolygott:

— Olyan rossz a szivem?

— A szivének semmi baja, asszonyom, — szólt hirtelen Adonyi.

— Hát? Akkor miért nem szabad izgatnom magam? — kérdezte keserűen Mary.

Berg professzor gyanús atyai jósággal — olyan vigasztaló hangon, amelytől halálra rémülnek a betegek — iparkodott megnyugtatni Maryt.

— Ne feledje, hogy még vizsgálat alatt áll.

Mary legyintett.

— Semmi bajom sincs... Csak izgatnom nem szabad magam... köszönöm.

A két orvos eltávozott.

Utánuk beosont a szobába Lujza.

— Lady, sugok valamit... nagyon boldog vagyok... Ladynek semmi baja sincs.

— Honnan tudod Lujza?

— Adonyi doktortól... Én Adonyiban bizom... a másik egy fontoskodó vén teve.

— Miért haragszol rá?

— Ahogy az előszobából kiléptek... már nagy vitában voltak... én utánuk lopóztam és kihallgattam őket... Az öreg azt mondta: angina pektoris.

— Micsoda?

— Angina pectoris... de a japán dühösen legyintett és úgy rázta a fejét, hogy egészen nekiveresedett.

— És mit mondott Adonyi? — kérdezte Mary lihegve.

— Azt mondta: Semmi baja nincs. Semmi szervi baja. Neuraszténia. Pont.

— Ezt mondta?

— Ezt. És amit ő mond, az szent.

— Többet nem hallottál?

— Egyébre nem voltam kiváncsi.

Mary lehunyta a szemét. Istenem, melyik tudja jobban?

Még abban az órában felhozatta a szálloda könyvtárából a lexikont. Megkereste az angina pektoris-t. Elolvasta.

Angina pectoris minden súlyosabb szívbajnál felléphet, de főleg a koszorú-ütőerek elmeszesedésénél. Az angina pectoris mindenkor nagyon súlyos tünetnek veendő, amely a vérkeringési szervek körülményes vizsgálatát teszi szükségessé. Azonban neuraszténiásoknál is előfordulnak az angina pektorishoz hasonló fájdalmak.

A súlyos könyv kicsuszott a kezéből. A szive hevesen kalimpált. Ájulás környékezte és verejték gyöngyözött a homlokán.

— Szent Isten, ha Bergnek van igaza!

Estére már az összes tüneteket felfedezte magán. És csendesen sirdogált a párnái között. Csak éjfélkor jutott eszébe Johnny sürgönye.

Összeborzongott. Johnny két napig késik. Üzleti ügyek. Vasútépítési engedély... üzlet... pfuj, micsoda fickó!

— Ezt az embert tudtam én három évig imádni, mint egy bálványistent! Hogy gondolja ő? Az én levelem után! Hogy jutott most eszébe egyszerre? Vagy talán üzleti terveibe éppen beletalál?

Undort érzett, valósággal felháborodott.

— Iszonyodom ezektől a brutális, egészséges, kemény, üzleti fickóktól...

És megutálta magát, hogy három évig...

Pénteken felkelt. Egész nap Adonyi doktor társaságában sütkérezett a jó meleg napon. Minden tíz percben megkérdezte tőle:

— És ha maga téved?

— Nem tévedek. Berg professzor rémeket lát és...

— És?

— Szerek a gazdag pácienseket.

— De maga is gyanakodott... miért volt az a sok vizsgálat?

— Anélkül diagnózist csinálni nem lehet.

— De maga is félt.

— Féltem.

— Egész magánkivül volt...

— De nem az orvos.

— Hanem?

Adonyi elpirult.

— A jó barát...

— Hallom, hogy éjjelenkint itt virrasztott az előszobában.

— Megtörtént...

— Olyan súlyosak voltak a tünetek?

— Olyan súlyosak. De nem az ön szive körül, lady.

— Hát...

— Az én szivem körül. Bocsánatot kérek. Én is ember vagyok. Nem haragszik rám?

Mary boldogan mosolygott.

— Kedves barátom, maga az életével játszott. Hisz maga is beteg.

— Nem vagyok beteg, — tiltakozott Adonyi. — Erős vagyok, energikus is... Azóta nincs lázam.

— Azóta? Mióta?

Az orvos hebegett.

— Amióta Isten ide rendelt...

— Hova?

— A maga egészségének őrizetére...

Mary szive mélyéig meghatódott.

Az orvos lemondóan folytatta:

— De most már nincsen rám szükség, asszonyom. Hiába beszél Berg tanár... Önnek semmi baja. Azt hiszem, hétfőn utazom.

Aki egyetlenegy új előfizetőt szerez az Uj Időknek, az is résztvesz az Uj Idők Barátai számára rendezendő sorsjátékban

Vasárnap. Glatz Oszkár festménye az Ernst-Muzeumban

Mary felkapta a fejét.

— Hétfőn?

— Hétfőn. Hajnalban.

— Nem. Maga itt marad! — kiáltotta Mary. — Magát nem engedem el.

— Miért? — kérdezte zavartan az orvos.

Mary elpirult. Kereste a szavakat.

— Hát csak nem gondolja, — mondta zavart mosollyal, — hogy elengedem azt az orvost, aki azt mondja, hogy egészséges vagyok és itt maradok egy másik orvos karmai között, aki halálra itélt? ...

Egyikük sem merte kimondani Johnny Field nevét.

Szombaton Alexandriából jött távirat. Vasárnap érkezik.

Mary összetépte a papirlapot és az ajkába harapott. Vasárnap egész nap a szobájában maradt. Rettentő küzdelmet vívott magával. Adonyit nem merte hivatni. Tudta, hogy az az ember most szenved és gyűlöli őt.

— Pedig milyen szerelmes belém! Milyen kétségbeesett erőlködéssel tagadja, hogy valami baja van a szivemnek. Azt hiszi, hogy az ő égbekiáltó, emberfeletti, szomorú szerelme meg tudja állítani a természet sötét végzetét . . . Hogy szuggerálja nekem az optimizmust, a reményt, a nyugalmat s azt hiszi, hogy ezzel az egészséget is szuggerálni tudja . . .

Rokka mellett. Glatz Oszkár festménye az Ernst-Muzeumban

Vasárnap egész nap Berg professzor diagnózisának hitt a Johnnytól reszkető, vergődő, érzékeny idegrendszerével.

Estefelé már türhetetlen kínokat állt ki idegességében.

Langyos fürdőt vett és csillapítókat szedett. Közben leste, figyelte magát, hogy ez a nagy izgalom nem okoz-e újabb rohamot?

— Most dől el, hogy Bergnek, vagy Adonyinak van-e igaza.

Borzasztó félelmei voltak. Aztán hirtelen reménykedni kezdett. Nini, nem ájultam el. Megnézte magát a fürdőszoba földig érő tükörlapjában.

— Lujzának igaza van: hibátlan vagyok. Az nem lehet, hogy ott belül ... a szivemben ... jaj, Istenem! Nem merte kimondani. Végig sem merte gondolni. Csak reszketett és sirva fakadt.

Mit csinálok én most már az életemmel?

Mikor jön egy olyan borzasztó roham . . . Holnap? Holnapután? Vagy abban a pillanatban, amikor Johnny megérkezik? Jaj, erre nem szabad gondolni. Óvakodni kell minden izgalomtól ... Berg tanár megmondta: Asszonyom, csak semmi izgalom. Sem öröm, sem bánat. Csak semmi szenzáció . . . De mi lesz, ha majd előtte áll Johnny?

— Nem fogadom, — gondolta gyermekes naivsággal. — Semmi közöm hozzá.

— Fogadom, — tette hozzá rögtön. — Legalább mindörökre végeztem vele. Nem leszek izgatott. Már nem szeretem őt. Nem félek tőle. Megmondom neki.

hogy Berg tanár mit mondott . . . Vagy tán mégis Adonyi látja jól? . . .

Adonyi!

Erre a gondolatra elérzékenyedett.

— Szeretem, szeretem, — mondogatta magában és ismét kicsordult a könny a szeméből. — Szeretem az édes meleg szavát, a rémületét, a kétségbeesését, az imádatát, a gyávaságát, a gyerekes zavarát, a szégyenlősségét . . . a betegségét, a boldogtalanságát . . . Hiszen most már én is beteg vagyok és én is félek és reszketek és én is olyan nyomorult vagyok, mint ő. Most értem őt! Micsoda katasztrófa!

És ujjongott magában arra a gondolatra, hogy ezt a szerencsétlen lángeszü gyermeket kárpótolni fogja az élet minden brutális, istentelen csapásával szemben.

— Ez az én rendeltetésem, — állapította meg magában boldog meghatottsággal. — Igen, én leszek neki a vígasztalás, a kárpótlás, az elégtétel . . . én leszek, aki őt új életre teremti, aki egy új világot épít neki . . . a gyönyörök, a boldogság, a mennybéli üdvösség országát . . . én korrigálom majd a teremtés mostoha kegyetlenségét.

Felöltözött és a szalonba sietett.

Folytatjuk

A művész sorsa — felhő

Ó Édes, én gyakorta nézem
A felhők arcát ablakomból.
Ezerszínű fátyol van rajtuk.
És lelkük is van: hangulatból.

Nagy, szomorú szemükben néha
Könnycsepp ragyog;
Bús, kóbor, kósza lelkek ők,
Mint én vagyok.

Szívünket száz formára bontja
Könnyű szellő.
Ilyenkor arra gondolok:
A művész sorsa — felhő.

Unt játékot ezerszer újra
Elkezdeni,
Formálni művész-gondolattá,
S elejteni.

Elindulni a Semmiből
A Semmibe.
Közben, csodákat szórni a
Föld méhibe.

Utunk álom, művészet, fennség.
Magas, hideg.
De búsabb útja lenn a földön
Nincs senkinek.

Lenn, lásd, a durva föld felissza
Könnyünket, a sárban is álmot,
És megformálja könnyeinkből
A szép, szilárd Világot.

Babiczky Béla

Glatz Oszkár képkiállitása

Glatz Oszkár képei maguktól is két kategóriára oszlanak: a tél és a nyár termésére, a különbség azonban nem a minőségben jelentkezik, mert hisz régóta nagyrabecsült mester, hanem abban, hogy más-más világba merül el: az év egyik fele a nagyvárosi kulturáé, a másik elhagyatott falvaké, amikor az atelier-világítást isten szabad ege vagy egy parasztszobácska félhomálya váltja fel. Van tehát egy téli és van egy nyári Glatz. A tél Budapest levegőjét, Budapest embereit jelenti, ekkor készül az arcképek sokasága vásznon, papiroson és sorra elénk bukkannak a közélet, a művészet, irodalom, tudomány jól ismert alakjai: Rákosi Jenő és Viktor, Herczeg Ferenc, Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, Kiss József, Ambrus Zoltán írók s velük együtt a kiadó: Wolfner József, azután tudósok: Beöthy Zsolt és Alexander Bernát, a két nagy építő: Lechner Ödön és Schulek Frigyes és így tovább. Mindenféle hiresség kerül így egybe, akár néhai Barabás Miklós műhelyében, akinek korszakához egyébként Glatzot egy ős is köti: az a hajszálfinoman rajzoló Glatz Tivadar, aki a negyvenes években végigrajzolta fél-Magyarországot, tüzetesen papirra szegezte Palatinusék parkját, az éppen épülő pesti Dunapartot stb. s akinek rajzfüzete a mi Glatzunknak is kedvelt képeskönyve volt, amikor még gyerekcipőben járt.

Szóval van egy s más szál, amely az Ernst-múzeum mai kiállításának hősét összekapcsolja a táblabiró-világgal. Nemcsak az, hogy egy valóságos közéleti arcképcsarnok készült évek során a műhelyében, hanem közös vonás az előadás nagy elmélyedése, a fegyelmezett és rendkívüli készség s a rajzokban rejlő grafikai szesz is, amelynek nyilvánulási formája azonban levetette a régiek hideg kaligrafikus vonását s omlóssá, idegesebbé vált. Mindez szépen tanulmányozható a kiállítás hatodik termében, ahol nagy illusztris társaság lóg, az öröklét számára. Egy része máris muzeális.

Következnék ezekután a nyári Glatz bemutatása, amit megkönnyítünk azzal, hogy e füzetben s borítékján is olvasóink elé vetítünk néhány próbát. Ezek a festmények Mohács vidékén, Sirokon, Bujákon, Hollókőn, Erdélyben készültek, mert Glatz, mihelyst itt a nyár, hamar elhagyja Budapestet és szíve legnagyobb vágyának engedve, pár hónapra parasztok közé megy lakni. Ugyanis a nép otthona, a nép tipusai érdeklik leginkább. A nép szine is, amint az bekecseken, mázas fazekakon, rokolyán, pártán, a népművészet csecsebecséin jelentkezik. A szénrajz ezüstfeketéjét itt egy gazdag paletta váltja fel. Amit a téli Glatzban annyira becsülnek, a találó jellemzést, az egyik előnye a nyárinak is. Kevés festőnk irtózik annyira az átlagosítástól, mihelyst emberábrázolásról van szó, mint ő. Parasztmenyecskéit, öreg gazdáit még egy etnografus is elfogadná okmánynak, annyi pozitivumon épülnek azok föl. Az, hogy leginkább idilli jelenetekhez, a csönd, nyugalom és béke hangjához vonzódik az ő egyéni sajátossága, amellyel — ezen a téren is — bizonyos szálakat köt a régi táblabiróvilágbeli őseihez. Nem stilusban, hanem érzületben. Szinte kiesik a pesti zenebonás világból. Érthető, hogy mikor egyszer le kellett jegyeznie életrajzi adatait, így kezdte: „*Sajnos,* Budapesten születtem, 1873-ban . . .“

Lyka Károly

A Milliók Könyve következő száma: Pompadour marquise szerelmi élete. Ára, a Milliók Könyve előfizetői számára 5000 korona

Budapest

Glatz Oszkár festőművész

1021

Glatz Oszkár (1872–1958): SZAPPANBUBORÉK (1933)

Olajfestmény; 90×70 cm

A Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében

HÍRES FESTMÉNYEK

Néhány hónappal halála előtt, egy hóeséses téli estén, budai otthonában találkoztam Glatz Oszkárral. Akkor már nagyon öreg volt; nyolcvanöt éves. Az öregemberekre jellemző módon, arra alig-alig emlékezett, hogy mi történt félórával azelőtt. De arra igen, aminek története visszanyúlt sok-sok évtized távolába. Engem pedig éppen az érdekelt akkor.

Pályafutásának kezdetéről beszélgettünk.

Elmondta, hogy Berlinben tanult; a festőakadémián, de a biztonság okáért, a későbbi biztosabb megélhetésre gondolva, beiratkozott az ottani egyetem művészettörténeti szakára is. Egyszerre készült festőművésznek és művészettörténésznek. Végül is – kizárólag – festőművész lett belőle.

– Szerencsére, egy év után, Münchenbe kerültem – emlékezett. – A művészvárosba, hol aztán csak a művészet mesterségének éltem. Mivel az akadémiai felvételi vizsgán megbuktam, beléptem Hollóssy Simon magániskolájába. Ő kitűnő tanár volt. Úgyhogy az akadémia következő felvételijén simán felvettek. Csak egy évig maradtam ott.

Párizsba ment tanulni, ahogy akkoriban egyre szokásosabbá vált a festőművész-jelöltek körében; de ott sem érezte jól magát. Visszatért Münchenbe. Ám nem az akadémiára.

– Hollósyhoz! – emlékezett. – Mint a legjobb tanárhoz. És iskolájával Nagybányára kerültem, ahol még egy nyáron át növendéke voltam. De aztán, a következő tavasszal, „szabad úszó" lettem és felvonultam a mármarosi havasokba. Hol egy kunyhóban laktam, teljes magamban, és életemnek talán legszebb korszakát éltem át, teljes öt hónapig! Ez volt az igazi indulás!

Odakint esett a hó. A hópelyhek a lámpafényben himbálóztak. Öreg este volt. Oszkár bácsi kifelé nézett budai otthonának ablakán.

– Ez volt az igazi indulás! – mondta magában fennhangon, de most már gyorsan és halkan hozzátette: – Ezen az úton kellett volna tovább haladnom . . .

Glatz Oszkár festményein legtöbbször: süt a nap. Egyszer a napfény. Máskor a tompább, megszűrt szobafény – de hát! –, nappal az is a napfényből ered.

Ilyen természetes fényforrása van ennek a festményének is, amelyet most nézegetünk. A fény az ablakon árad a szobába. A szoba egyszerű. A fala csupasz; csak néhány edényt látunk rajta, egyiket teljesen, s a másik kettőből egy-egy apró részletet. Egy kislány – milyen szép! – ül előttünk. Féloldalvást. Kezében köcsögféle. Másik kezében az ajkához emelt szalmaszál. Annak végén egy szép, szines, nagy, gömbölyű szappanbuborék. A kislány játszik. Nagyon komolyan. Mert most ez az egyetlen dolga. Az arca komoly. Tekintetével odaadóan lesi a szappanbuborékot. Mellette – a háttérben – egy kisfiú könyököl. Fejét tenyerére támasztja s tekintetét a kislányra – a szappanbuborékra – függeszti.

Életkép! – szokták mondani. – Zsánerkép.

Ezen minden kiegyensúlyozott! – és bájos. Harmónikus. A színek. A formák. A kompozíció. Minden elgyönyörködtető rajta. Derűs. Oly természetes. Minden megnyugtató.

Egyszer, évekkel ezelőtt, találkoztam Glatz Oszkár egyik állandó modelljével: Szép Bözsivel. Eredetileg Sáfrány Erzsébetnek hívták. De Glatz Oszkár szép festményei nyomán már csak mindenkinek: Szép Bözsi.

– Dolgoztam én Glatz Oszkár mellett is – mondta a napfényes bujáki határban, ahol a termelőszövetkezet földjén éppen arattak. – Kislány koromban az inasa voltam a kegyelmes úrnak. Vittem utána a palettát, amerre ment. Mindenfelé bejártuk a bujáki határt.

Bujákon sok szép képet festett Glatz Oszkár. Híres festő lett. Megismerte az egész ország. Nem volt híján a hivatalos elismerésnek sem.

Ezt a képét, a Szappanbuborékot: 1933-ban festette.

1933-ban teljes volt a gazdasági világválság; Bujákon is. Az agrárproletárok többsége munka nélkül volt. A kis- és középparasztot adósság, adóteher sújtotta. Napirenden voltak az árverések.

A parasztok tele voltak gondokkal. Szenvedéssel.

Ebben nem volt semmi szépség. Semmi harmónia. Semmi kiegyensúlyozottság.

Szépek, harmónikusak, kiegyensúlyozottak csak Glatz Oszkár képei voltak! – mindig is, ekkor is. Amiket róluk festett.

S hagyott a csodálkozó utókorra.

Simon Gy. Ferenc

KASSÁK LAJOS:

Pesti lovak 1945 tavaszán

A város romjai közt, az úton, mely az égig ér
mint ócska rongyokkal leterített csontváz
néhány ingatag, vak lovacska poroszkál
és fönt, fönt, messze tőlük ragyog a márciusi nap.

Milyen vihart éltek át és milyen gyötrő éhezést
ha sírni tudnának, sírnának még folyvást
de máris, mint akik sorsukat feledték
húzzák a rossz szekeret és bólogatnak szelíden.

Mint hű testvér köszöntöm őket, mielőtt kidőlnek
akár a számőzöttek csoszognak tovább
mit se tudnak róla, hogy egy két óra még
s bárddal és taglóval törnek remegő csontjaikra.

szél

távoli hangokat, és számolom a hátralevő órákat, amint üldögélek a sötét éjszakában.

Egyszer azt veszem észre, hogy már nem lövik a házunkat, sem a környéket, nem kattognak a Raták fedélzeti fegyverei, csak jóval a hátunk mögül, vagy tíz utcával túlnan dübörög még az aknák robba-

hogy a szabadság és béke olajágát elhozza a magyar népnek.

A keblekből feltörő sóhaj: a szabadság első sóhaja.

A szemekben csillogó könny: a szabadság első könnycseppje.

Nem is tudom, éjszaka van-e vagy nappal, mert a felszabadulás mámorító percei valami fenséges magasságba emel-

A szabadság hajnalán

Budapest felszabadulásának 30. évfordulóját ünnepeljük. És emlékezünk . . .

Emlékezünk arra is, hogy — milyen volt akkor, a fasiszta barbarizmus „jóvoltából", az egykor szépségéről világhírű magyar főváros?

Glatz Oszkár festőművész

1021

Glatz Oszkár (1872–1958): SZAPPANBUBORÉK (1933)

Olajfestmény; 90×70 cm

A Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében

HÍRES FESTMÉNYEK

Néhány hónappal halála előtt, egy hóeséses téli estén, budai otthonában találkoztam Glatz Oszkárral. Akkor már nagyon öreg volt; nyolcvanöt éves. Az öregemberekre jellemző módon, arra alig-alig emlékezett, hogy mi történt félórával azelőtt. De arra igen, aminek története visszanyúlt sok-sok évtized távolába. Engem pedig éppen az érdekelt akkor.

Pályafutásának kezdetéről beszélgettünk.

Elmondta, hogy Berlinben tanult; a festőakadémián, de a biztonság okáért, a későbbi biztosabb megélhetésre gondolva, beiratkozott az ottani egyetem művészettörténeti szakára is. Egyszerre készült festőművésznek és művészettörténésznek. Végül is – kizárólag – festőművész lett belőle.

– Szerencsére, egy év után, Münchenbe kerültem – emlékezett. – A művészvárosba, hol aztán csak a művészet mesterségének éltem. Mivel az akadémiai felvételi vizsgán megbuktam, beléptem Hollóssy Simon magániskolájába. Ő kitűnő tanár volt. Úgyhogy az akadémia következő felvételijén simán felvettek. Csak egy évig maradtam ott.

Párizsba ment tanulni, ahogy akkoriban egyre szokásosabbá vált a festőművész-jelöltek körében; de ott sem érezte jól magát. Visszatért Münchenbe. Ám nem az akadémiára.

– Hollósyhoz! – emlékezett. – Mint a legjobb tanárhoz. És iskolájával Nagybányára kerültem, ahol még egy nyáron át növendéke voltam. De aztán, a következő tavasszal, „szabad úszó" lettem és felvonultam a mármarosi havasokba. Hol egy kunyhóban laktam, teljes magamban, és életemnek talán legszebb korszakát éltem át, teljes öt hónapig! Ez volt az igazi indulás!

Odakint esett a hó. A hópelyhek a lámpafényben himbálóztak. Öreg este volt. Oszkár bácsi kifelé nézett budai otthonának ablakán.

– Ez volt az igazi indulás! – mondta magában fennhangon, de most már gyorsan és halkan hozzátette: – Ezen az úton kellett volna tovább haladnom...

Glatz Oszkár festményein legtöbbször: süt a nap. Egyszer a napfény. Máskor a tompább, megszűrt szobafény – de hát! –, nappal az is a napfényből ered.

Ilyen természetes fényforrása van ennek a festményének is, amelyet most nézegetünk. A fény az ablakon árad a szobába. A szoba egyszerű. A fala csupasz; csak néhány edényt látunk rajta, egyiket teljesen, s a másik kettőből egy-egy apró részletet. Egy kislány – milyen szép! – ül előttünk. Féloldalvást. Kezében köcsögféle. Másik kezében az ajkához emelt szalmaszál. Annak végén egy szép, színes, nagy, gömbölyű szappanbuborék. A kislány játszik. Nagyon komolyan. Mert most ez az egyetlen dolga. Az arca komoly. Tekintetével odaadóan lesi a szappanbuborékot. Mellette – a háttérben – egy kisfiú könyököl. Fejét tenyerére támasztja s tekintetét a kislányra – a szappanbuborékra – függeszti.

Életkép! – szokták mondani. – Zsánerkép.

Ezen minden kiegyensúlyozott! – és bájos. Harmónikus. A színek. A formák. A kompozíció. Minden elgyönyörködtető rajta. Derűs. Oly természetes. Minden megnyugtató.

Egyszer, évekkel ezelőtt, találkoztam Glatz Oszkár egyik állandó modelljével: Szép Bözsivel. Eredetileg Sáfrány Erzsébetnek hívták. De Glatz Oszkár szép festményei nyomán már csak mindenkinek: Szép Bözsi.

– Dolgoztam én Glatz Oszkár mellett is – mondta a napfényes bujáki határban, ahol a termelőszövetkezet földjén éppen arattak. – Kislány koromban az inasa voltam a kegyelmes úrnak. Vittem utána a palettát, amerre ment. Mindenfelé bejártuk a bujáki határt.

Bujákon sok szép képet festett Glatz Oszkár. Híres festő lett. Megismerte az egész ország. Nem volt híján a hivatalos elismerésnek sem.

Ezt a képét, a Szappanbuborékot: 1933-ban festette.

1933-ban teljes volt a gazdasági világválság; Bujákon is. Az agrárproletárok többsége munka nélkül volt. A kis- és középparasztot adósság, adóteher sújtotta. Napirenden voltak az árverések.

A parasztok tele voltak gondokkal. Szenvedéssel.

Ebben nem volt semmi szépség. Semmi harmónia. Semmi kiegyensúlyozottság.

Szépek, harmónikusak, kiegyensúlyozottak csak Glatz Oszkár képei voltak! – mindig is, ekkor is. Amiket róluk festett.

S hagyott a csodálkozó utókorra.

Simon Gy. Ferenc

GLATZ OSZKÁR KÉPEI A MŰBARÁT KIÁLLÍTÓTERMEIBEN

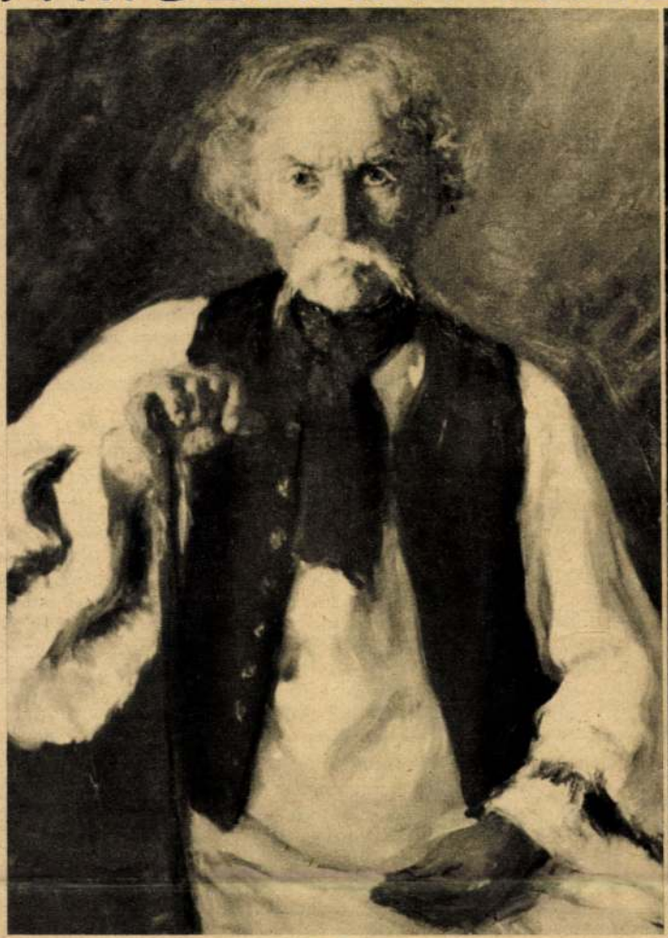

Sokác paraszt

Harisnyát kötő lány

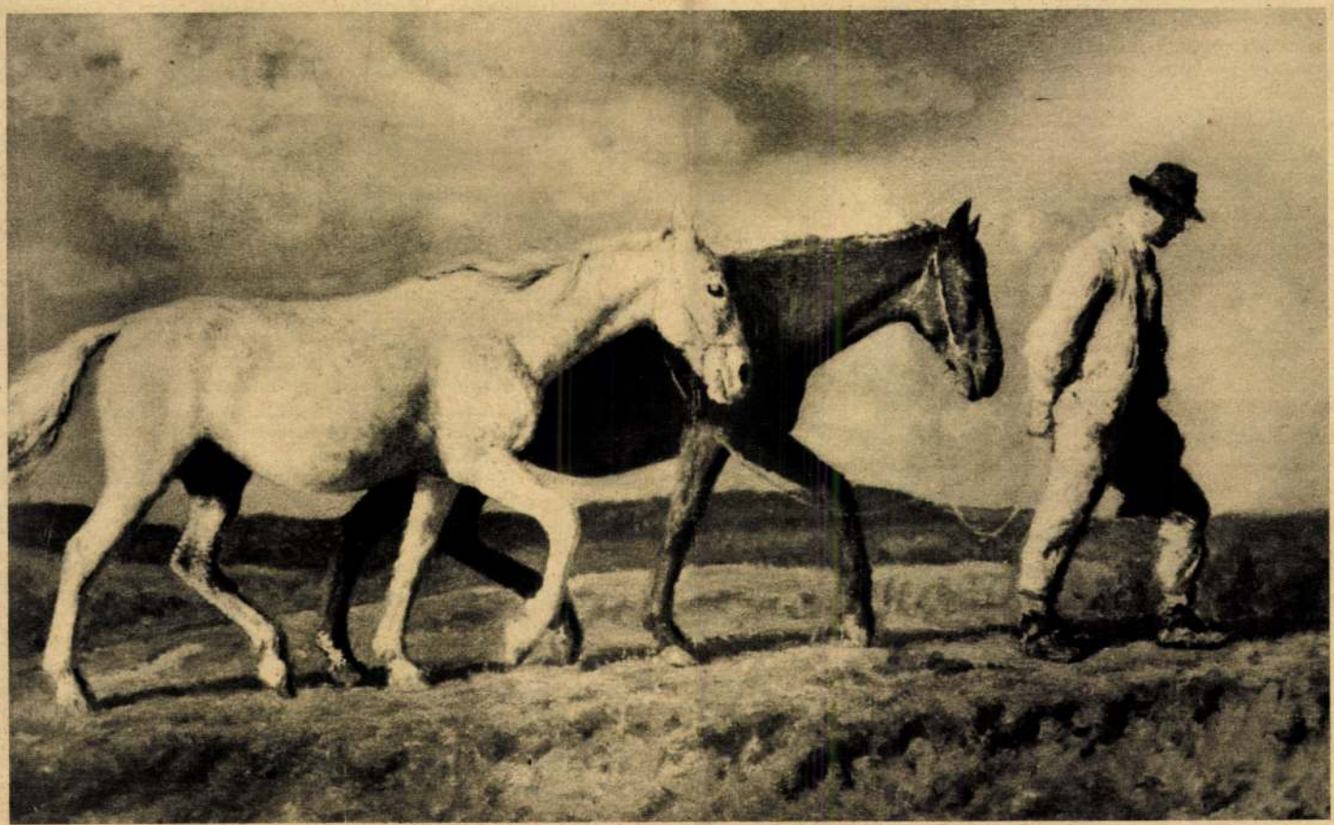

Lovak

Hid. 1942. márc. 17

Glatz Oszkár

Képzőművészet 1933.
57. szám

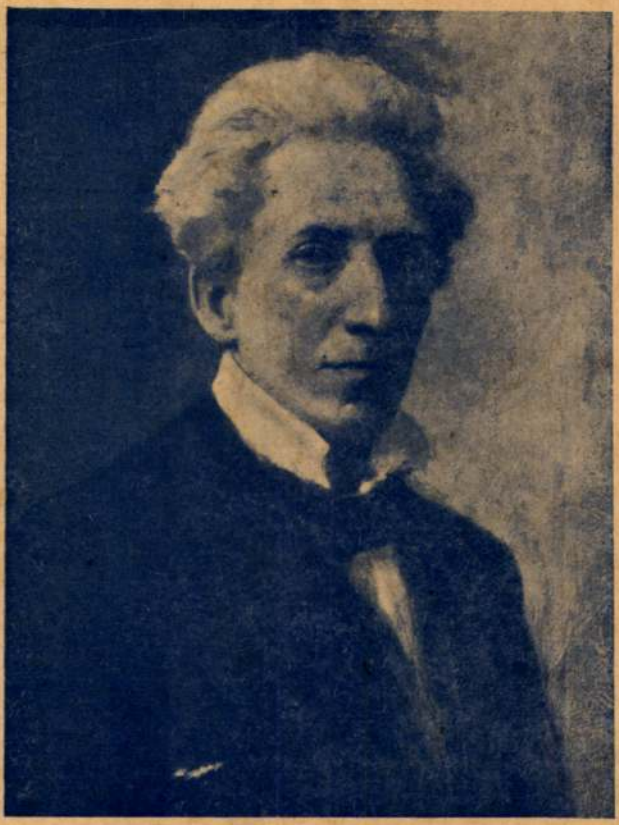

GLATZ OSZKÁR: ÖNARCKÉP

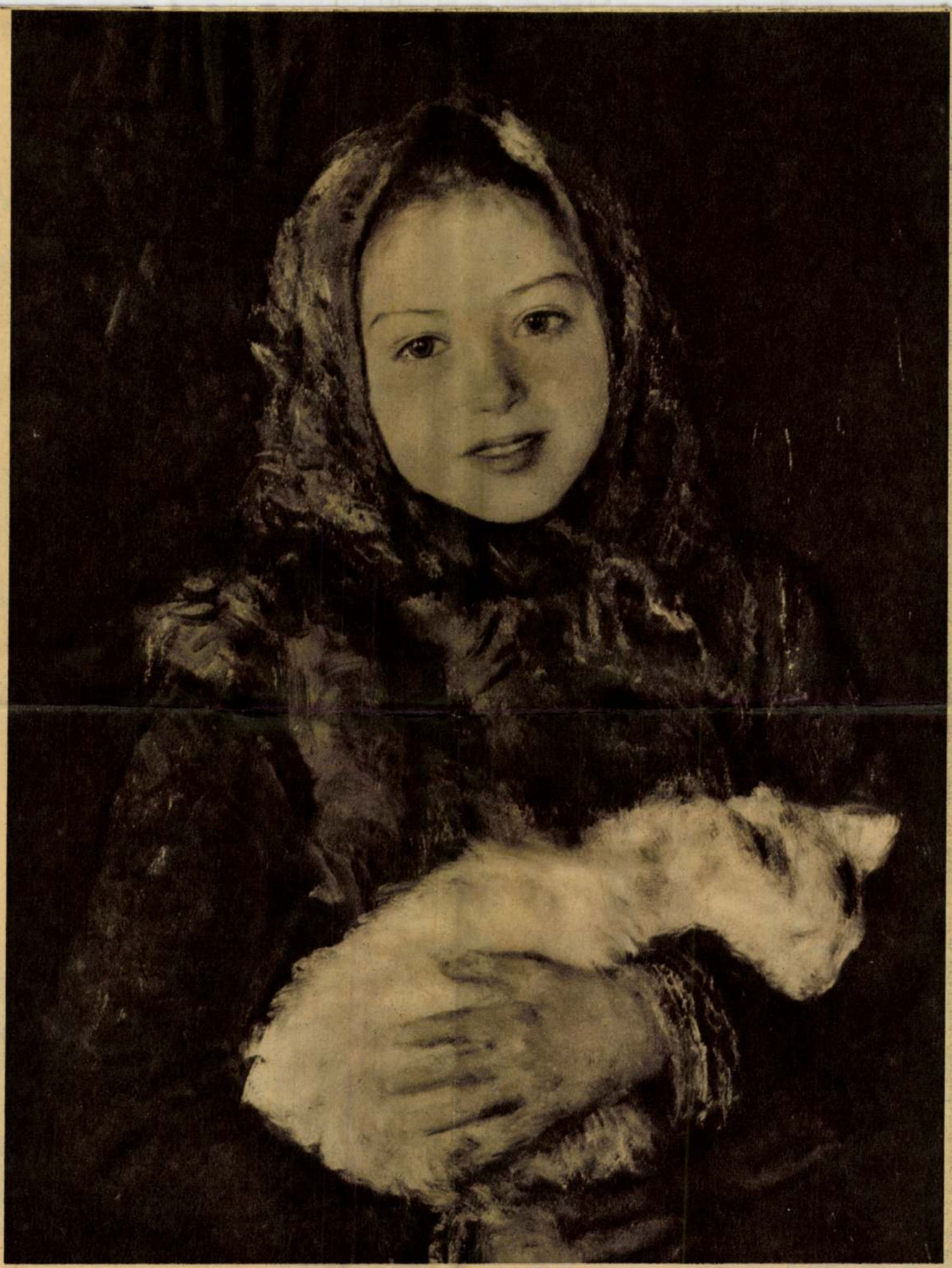

Glatz Oszkár: A kislány és cicája

A GYERMEK A MÜVÉSZETBEN — AZ UJSÁG KARÁCSONYI INGYEN FOLYÓIRATA — 1938 DECEMBER 25.

Felelős szerkesztő: ÁGAI BÉLA. Kiadótulajdonos az UJSÁG R.-T. — Felelős kiadó: dr. ÁGAI BÉLA
NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MÜINTÉZET R.-T. MÉLYNYOMÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UCCA 8. SZ.
NYOMDAIGAZGATÓ: ANGERMAYER KÁROLY

Glatz Oszkár
2002. őszi

169.

169. ◄
Glatz Oszkár (1872-1958)

Olvasó gyermek

Olaj, vászon, 62x47 cm
Jelezve jobbra lent: Glatz

Kikiáltási ár: 750 000 Ft

170.

170. ◄
Glatz Oszkár (1872-1958)

Lányok a szabadban

Olaj, vászon, 47x62,5 cm
Jelezve jobbra lent: Glatz

Kikiáltási ár: 400 000 Ft

Glatz Oszkár

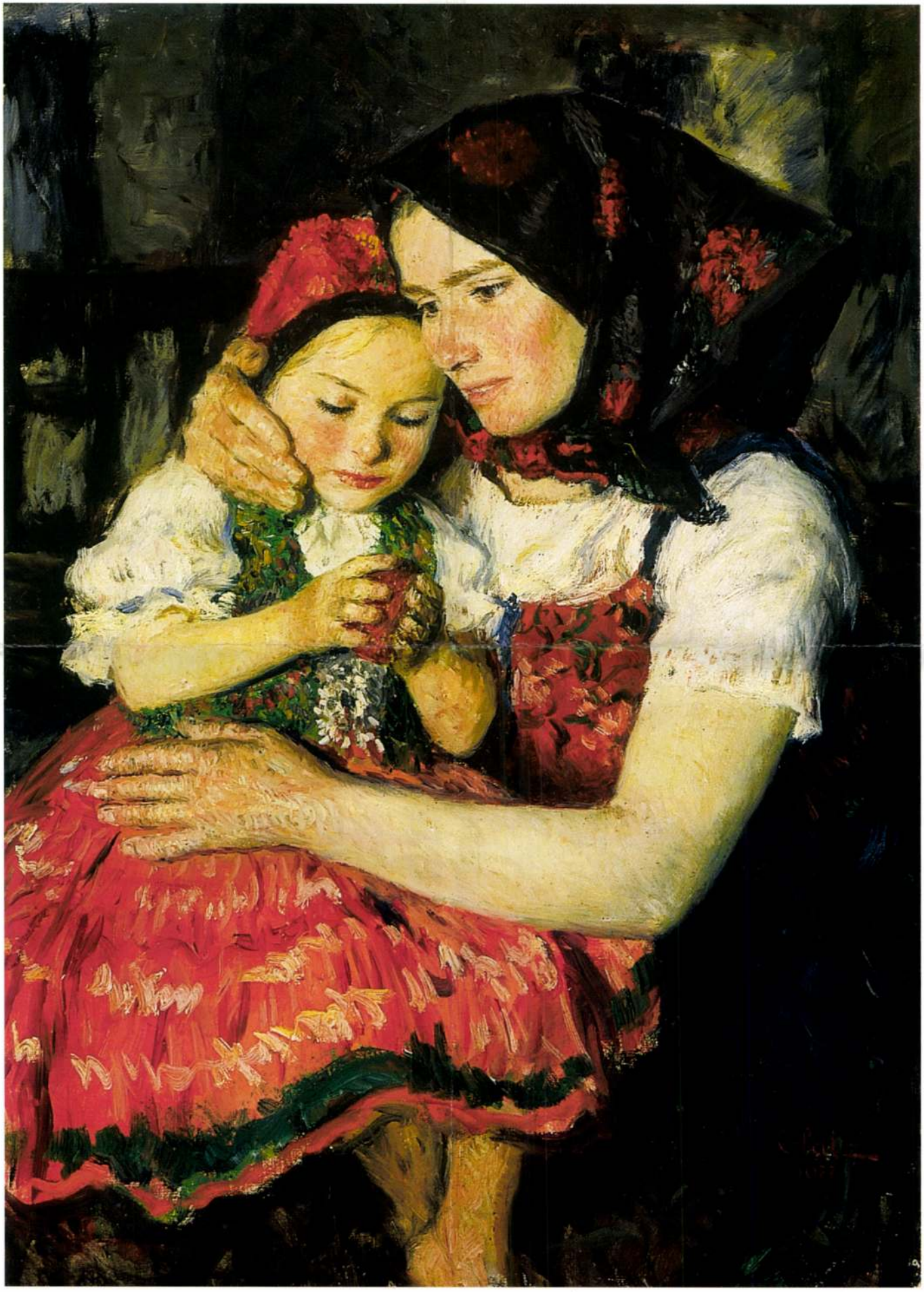

száz házasságon kívül született gyermek apaságával dicsekedhetett s egy franczia történetíró (Philáréte Châsle) hétszázra teszi szeretői számát. Olyan athléta test és olyan izzó temperamentum volt, hogy még e hihetetlennek tetsző dolgokat is elhiszszük róla.

Az Erős Ágost históriája azonban nemcsak érdekes, inycsiklandó kuriózum, hanem érdekes fejezete az erkölcs és izlés történetének is. Neki még nem hordozták kikészítve az ölébe a maitresseket, mint XV. Lajosnak. A kiszemelteket ő hódította meg s legsürgősebb dolgai közben is mindig talált időt, hogy a kit megkivánt, azt meg is szerezze. Hódításait elvállalhatná a legenda Don Juánja is. A *Saxe galante*, a mely czímének megfelelően csupán szerelmi életével foglalkozik, tizenkét olyan kedvesét említi, a kikkel huzamosabban élt, a kiknek pozicziót adott s ezek szépség, szellem s a legtöbbször születés dolgában is előkelőségek. A maitresse akkor nem megvetett személy, a kit dugdosni illik, de rang és hatalom. A viszonyok sem szövődtek titokban. Erős Ágost szeretőit bemutatta a feleségének s a fejedelemasszony némelyikükkel, mint Königsmark Aurórával, Szász Móricz anyjával, barátságot kötött. A komédiázás azonban annyira dominálta azt az ivadékot, hogy a legintimebb dolgokból is látványosságot csinált. A fejedelem Kessel kisasszonyt, egyik kedvesét, a kinek szívét hatvanezer tallér értékű gyémánttal puhitotta meg, vadászkosztümben falun látogatta meg, tanuk előtt térdre borult előtte s eljátszott egy melodrámába illő jelenetet. Még nagyobb komédiázás között vette birtokába Königsmark Aurórát. Az első pásztorórákon kiköltözött vele Moritzburgba, a hol Auróra, mint Diána várta nimfái élén. Aztán szultánnak öltözött, Auróra szultánának, aztán kendőt dobott neki, a mit a hárem

Glatz Oszkár: Megérkezés.

remekben szokás. A kik pedig tanui e mulatságnak, nem éreznek semmi szégyenkezés félét; az asszonyokban irigység és vetélkedés támad; mindannyian szeretnék, hogy hasonló kitüntetésben részesüljenek. A *maitresse en titre*, a bevallott, a bemutatott szerető nem ment ágyasszámba; feleség volt, nem is balkézről, hisz ez időben egész komolyan vitatták, hogy a bibliában nyoma sincs a monogámiának, hogy az egy feleséget az egyház ugyan tanácsolhatja, de nem teheti kötelezővé. Az sem volt szégyen és romlás, ha a fejedelmi kegy hamarosan elfordult a választottól. Akkor már gazdag volt, rendszerint rangot is kapott, válogathatott a kérőkben. Erős Ágost, a mikor szakitott Königsmark Aurórával, a quedlinburgi kolostor fejedelemasszonyává tette; egymás szeretőjének a császárral herczegi, egy

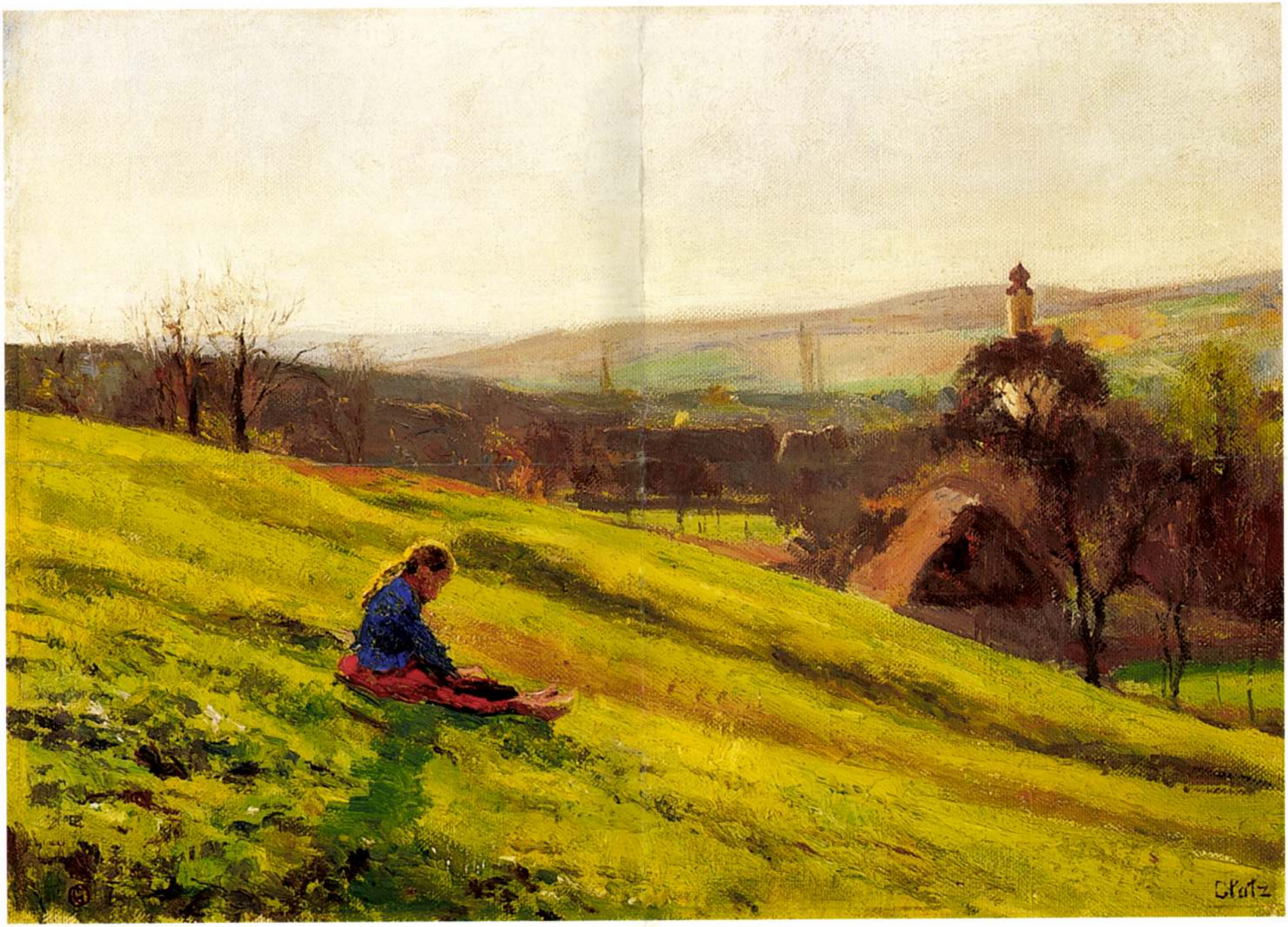

GLATZ OSZKAR

GLATZ OSZKÁR

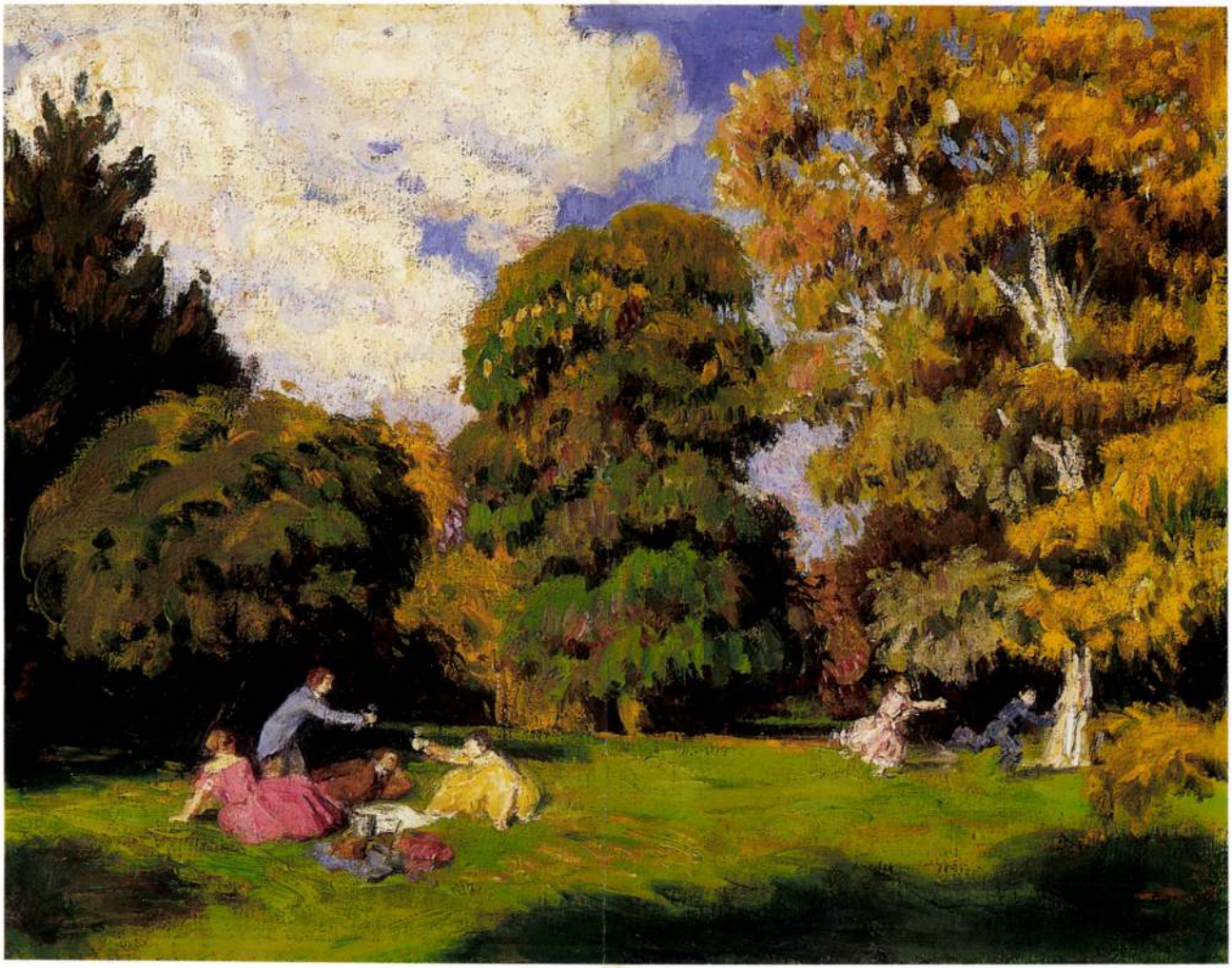

60

60 • GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Délutáni pihenő

55 × 70 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Glatz 1932
Kikiáltási ár: 750 000 Ft

GLATZ OSZKAR

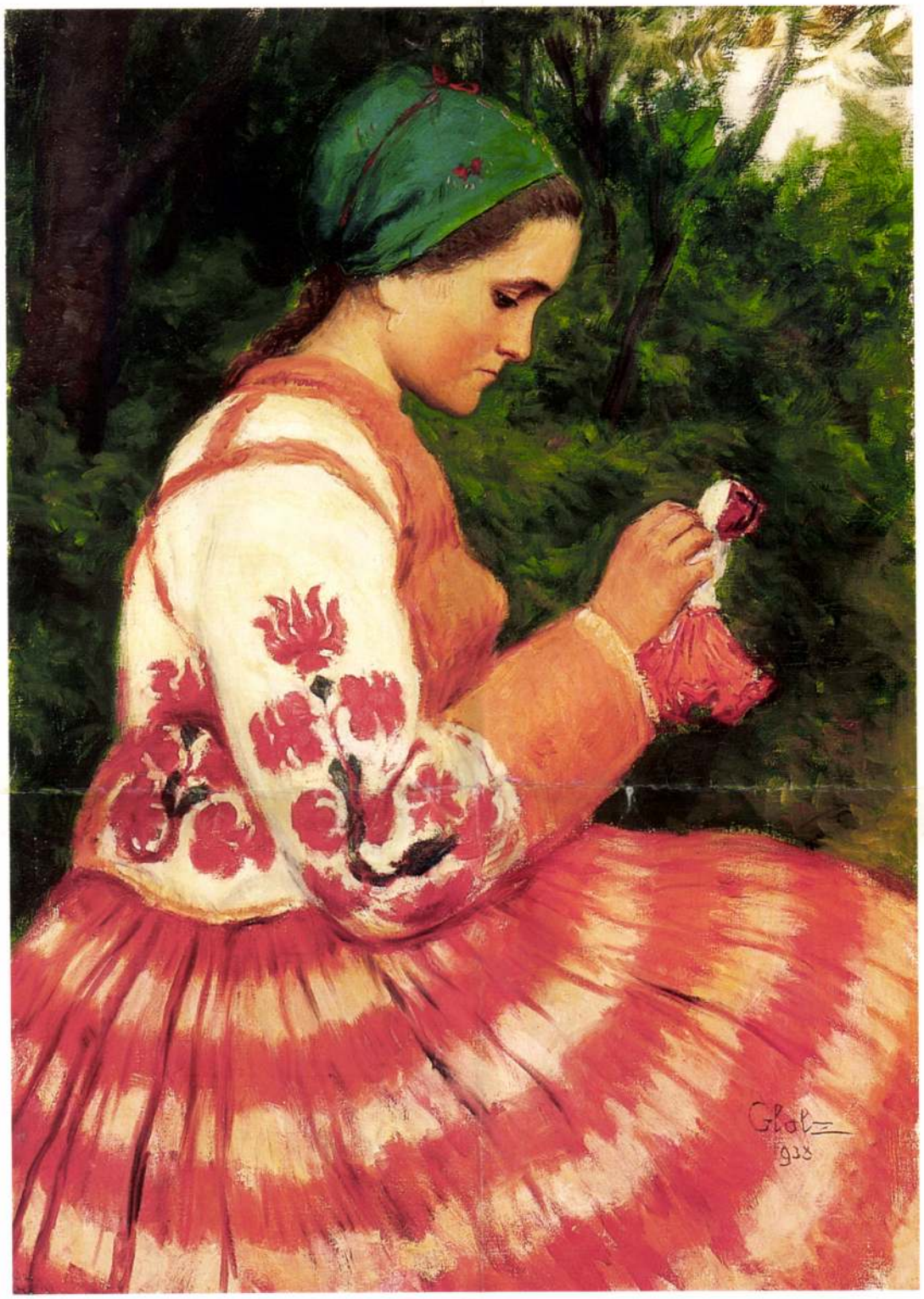

50

50 ▪ GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Lány babával, 1938

65 × 46,6 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Glatz 1938

Kikiáltási ár: 450 000 Ft

51 ▪ GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Fák között

65 × 90 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Glatz

Kikiáltási ár: 850 000 Ft

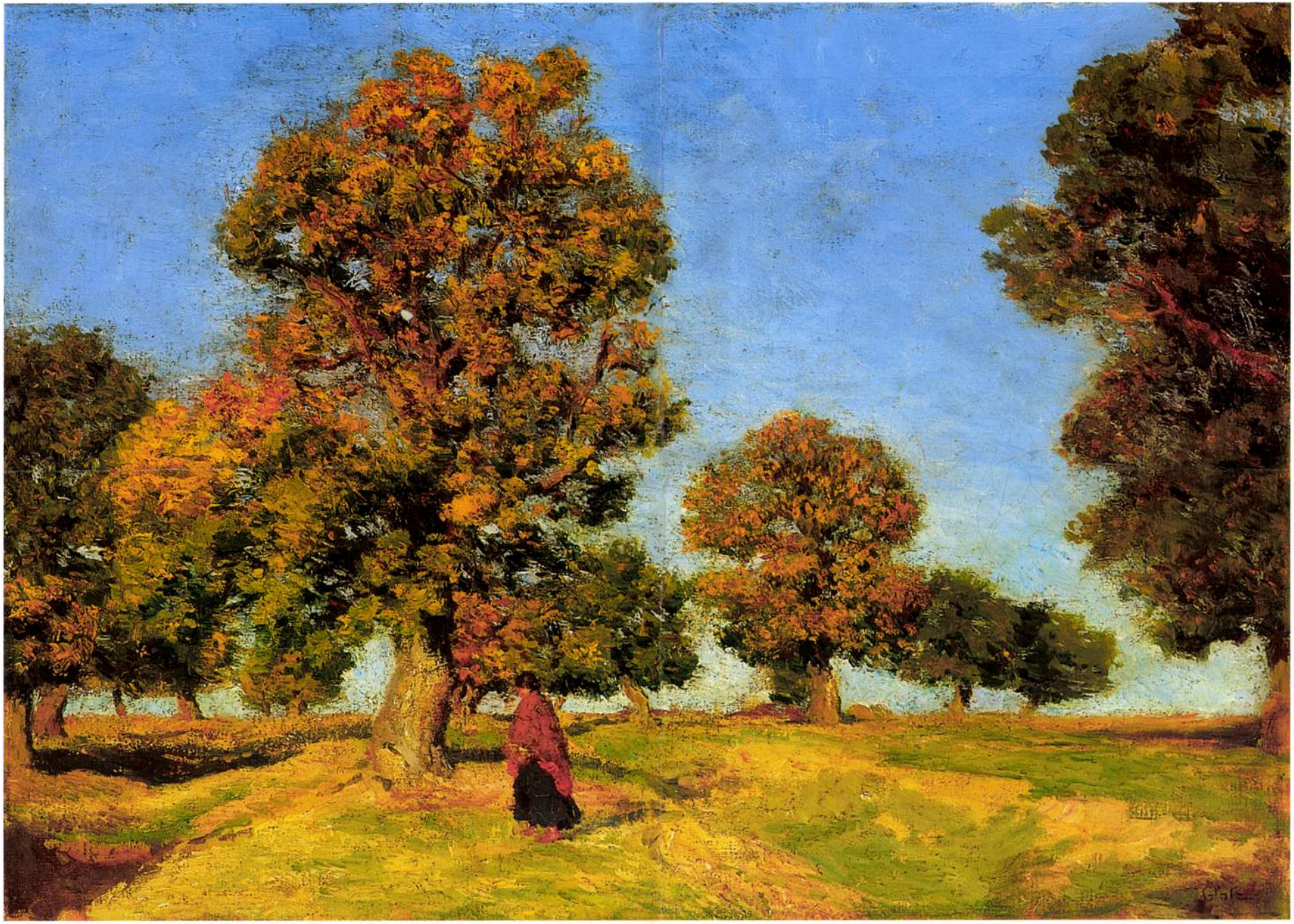

GLATZ OSZKAR

74

74 ▪ GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Kislányok a domboldalon

61 x 80 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Glatz

Kikiáltási ár: 450 000 Ft

GLATZ
OSZKAR

GLATZ OSZKÁR

102

102 ◆ GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Lányok domboldalon

88 × 112 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Glatz, 1932
Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft

Glatz Oszkár piktúráján keresztül azzal az alkotóval is megismerkedhetünk, aki Bécs, München és Párizs után, nagybányai tanulságokkal a tarsolyában Bujákot, tágabban a honi vidéket választotta élménye forrásául. Felnőttként, az 1920-as évek közepétől ihlette meg a Nógrád megyei falu, tájaival, népviseletével, lakosaival. Itt talált kedvenc színeire, melyek oly jellegzetes varázzsal dominálnak nála. Buják színei egyben Glatz Oszkár színei tették híressé és összetéveszthetetlenné. Az életmű legnagyobb részét éppen a néprajzi hitelességű, tarka viseletbe öltözött, közvetlenséggel ábrázolt asszonyok, lányok, gyermekek jelentik. Számtalan változatban találkozunk velük, a népviselet színpompás világa elbűvölte a festőt. Ízlése megvédte attól, hogy tiszta etnografikumot adjon. Így vall: *„Az én örök modelljeim a parasztok, a házak amelyekben élnek, a ruhák, amiket viselnek."* Harcolt, agitált a népművészetért, felemelte szavát a magyarországi viseletek pusztulása ellen: *„Sírt a lelkem, hogy főleg a magyar falvak teljesen, vagy nagyobbára kivetkeztek, férfiak, gyermekek ama émelygős, internacionálisan unalmas és jellegtelen, vizenyős színtelenségben járnak. [...] Tíz év múlva Magyarországon nyoma sincs a népviseletnek."*

Az itt látható kép alkotója számára az őszi atmoszféra, a vidék lelkének kisugárzása legalább olyan jellemző erejű, mint a megjelenített fiatal lányok idilli együttese. Glatz Oszkár felfogásában a kép előterében munkálkodó egészséges, szép, fiatal teremtések munkába merülő, finom vonalú arca, figurájuk, éppúgy a táj részei, mint a távolban felbukkanó házacskák. A festő ecsetje nyomán kibontakozó kolorit, a zöldek, barnák, egymásnak felelő színegyüttese a magyar föld színjátékát, talajportréját villantja föl. A művész karakterizáló ereje a tájfestészetben is megnyilatkozott. A vidék arcképére törekedett. *B.K.*

GLATZ OSZKÁR

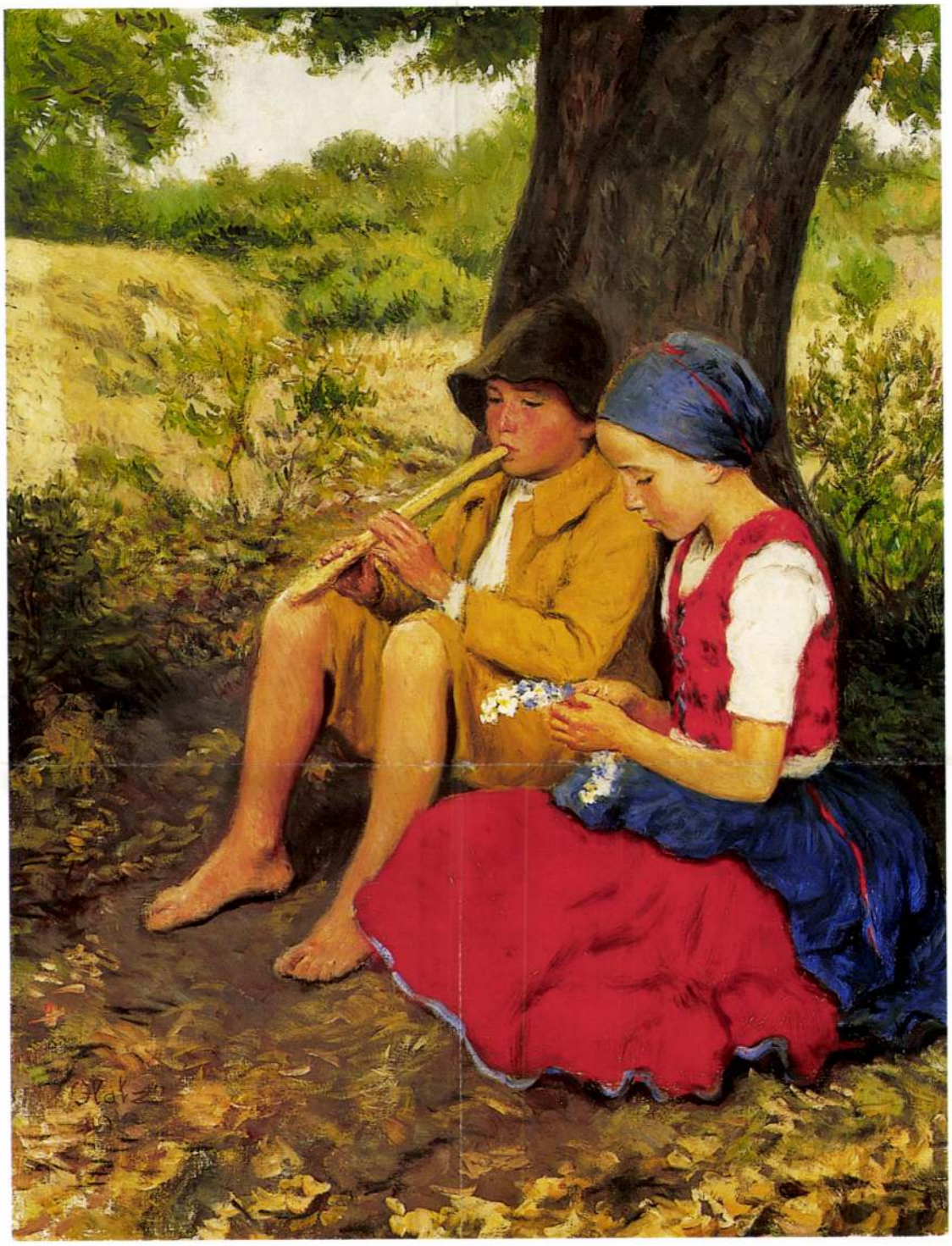

57

57 ◆ GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Pásztor és leányka a domboldalon

70 × 54 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Glatz 1942
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

kényszerítenek, sajnos, a hely kötöttsége nem engedi meg. Csak a neveiket jegyezzük ide; Pólya Iván, Heintz Henrik, Gáborjáni Szabó Kálmán, Szathmáry István (középkori miniatürökkel versenyre kelő finom grafikáit állította ki), Végh Ilona, Kuzmik Livia, Szuchy Ferenc, Molnár Mária, Árkayné Sztehlo Lili (bűbájos színes ablaka e nemben a legszebbek közé tartozik).

A rómaiak előretörése szemmel látható és természetes. Az Örök városnak nincs stilushoz kötöttsége. Az antik művészettől a legujabbig mindent átfog, melyből valami doktriner felfogás nem jöhet létre, mint ezt a párisi ösztöndíjasoknál látjuk, akik egyetlen falon szerepelnek. Nem

ÖGUSOK OTTHONA SOPRONBAN
ünő Emlékkiállításról

tagadjuk, ízlés, finomság, tehetség sugárzik egyik-másik képről: pl. legelsősorban Biai Föglein önportrés festményéről,vagy Barcsaynál, Klienél, Cserepesnél, de azért ez mégis csak másodlagos fekvése a francia pikturának. Nem számítjuk a párisi falon szereplő Rozgonyi Lászlót a francia ösztöndíjasokhoz, ő volt Rómában is, ez meg is látszik munkáin. *Jajczay János dr.*

III.
A KULTÚRTÖRTÉNETI GYÜJTEMÉNY

A Klebelsberg emmlékkiállítás nemcsak művészeti eseménynek jelentős, nemcsak mint a legmagasabb rendű látványosság fascináló erejű, hanem egyben hatalmas kulturtörténeti dokumentum. Benne van egy egész korszak kulturája, minden szellemi és esztétikai erőfeszítése. Egy

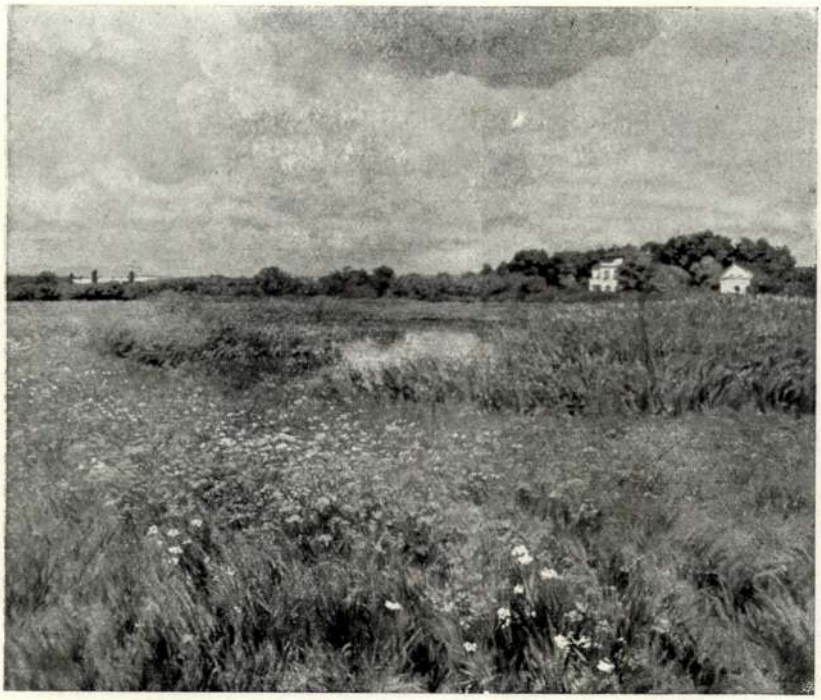

Glatz Oszkár: Virágos rét.

Glatz Oszkár: Nyitrában.

FÉNYES ADOLF: LESZÁLL A NAP.

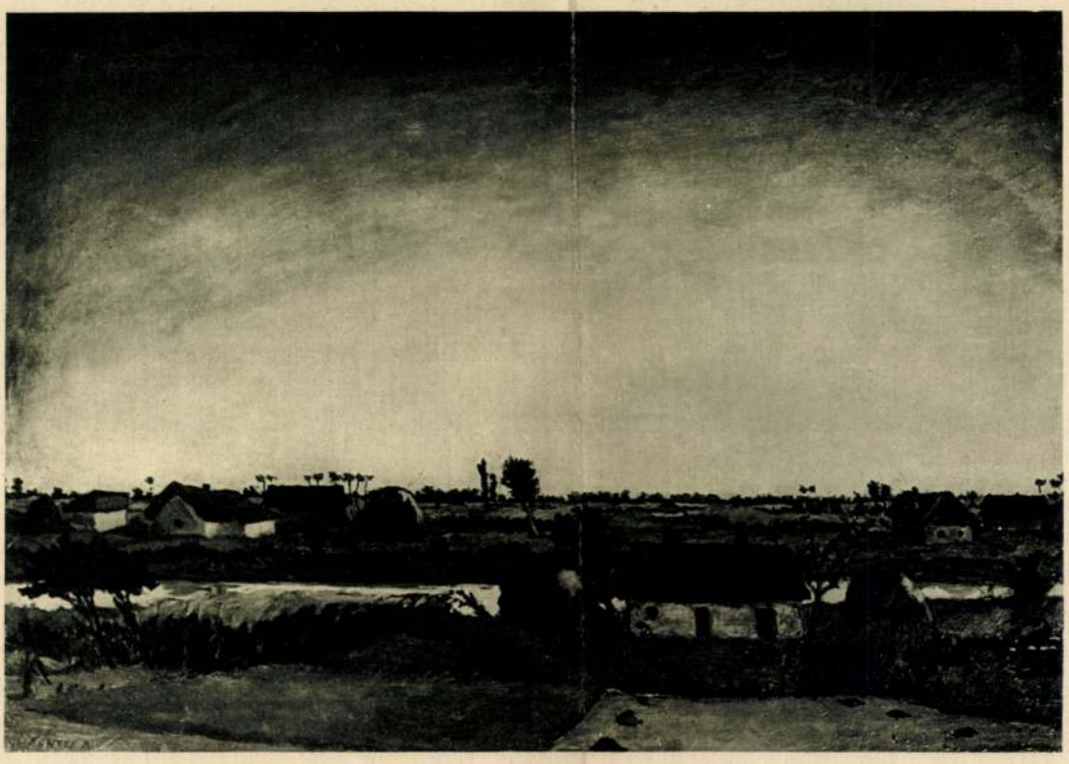

FÉNYES ADOLF: ALKONYODIK.

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC

XXXV. évfolyam, 7. szám
Budapest, 1929 február 10.

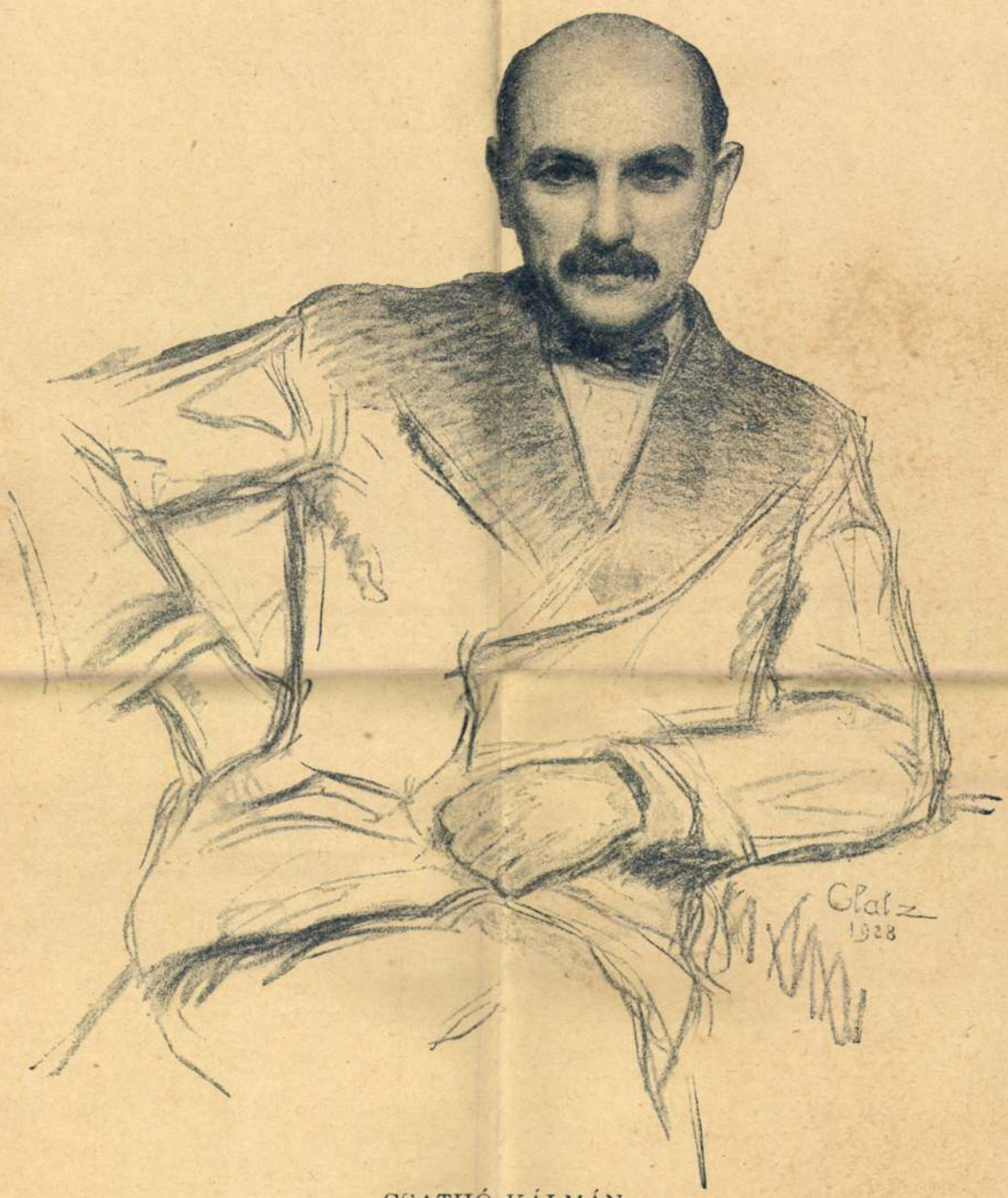

CSATHÓ KÁLMÁN

Az Uj Idők számára rajzolta Glatz Oszkár

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16

Ára 50 fillér

Birkanyírás. Glatz Oszkár festménye

visszafordult. — Miért tépjük így egymást. Nincs ennek semmi értelme, mikor...

— Igaza van! — vágott szavába Katalin. — Semmi értelme, hogy haragudjunk egymásra. Inkább kívánjunk egymásnak minden jót. Én is magának, maga is nekem!

A szeme megint olyan különös fényben égett és szinte kancsított, amint erősen a Miklós szemébe nézett. Miklós megdöbbent.

— Magának? Mihez? — kérdezte és olyasféle szédülést érzett, mintha egy furkós bottal fejbevágták volna.

— Férjhezmegyek Falkensteinhoz! — szólt a leány és furcsán megremegett a szája széle, ahogy ezt kimondta.

Miklós emberfeletti erővel fegyelmezte magát. Dühtől és kíntól eltorzulni készülő arcára nyugodt mosolyt erőltetett és rikácsolva kitörni vágyó hangjára kellemes szordinót parancsolt.

— Áh! — mondta közömbös kis meglepetést színlelve. — Igazán! Na ennek valóban örvendek! Szívből gratulálok!

— Még nem tudja senki! — mondta Katalin. — Maga az első, akinek megmondom. Ne mondja egyelőre senkinek!

— Nagyon kedves! — hajolt meg Miklós. — De nyugodt lehet. Tőlem nem fogja megtudni senki!... Kezét csókolom!

Mit mondhatott volna neki még, ezek után? Vége volt mindennek. Most már azt se bánta, sőt örült neki, hogy mérgében az imént azt mondta Katalinnak, hogy csak Ágneskán múlik, hogy el nem veszi. Vagy éppen ez ingerelte fel Katalint és ezért, bosszúból mondta, hogy hozzámegy Falkensteinhoz?

Megcsendültek fülében az Ágneska szavai, amiket a minap mondott neki: „Rettenetes, hogy milyen optimisták a szerelmesek!"

— Igen! — gondolta. — Nevetséges vagyok, hogy mindenből azt akarom kimagyarázni, hogy szeret, holott... Hiszen hozzámegy Falkensteinhoz!... Hát még ebből is azt következtetem, hogy engem szeret? Nevetséges!

Valahol egy hang a lelke legmélyén azt mondta:

— Igenis! Irántad való szerelemből, elkeseredésében megy máshoz! Kár volt olyan fegyelmezettnek lenned, mert ha ráordítasz, mikor azt mondta, hogy a báróhoz megy, ahelyett, hogy fölényesen gratuláltál neki, hát a nyakadba borult volna! És most is okosabb lenne, ha ahelyett, hogy itt püfölöd a labdát, mintha teljesen hidegen hagyna minden, hát odamennél hozzá, kézen fognád és azt mondanád neki: „Gyere velem!"

Ezt azonban csak úgy elgondolta és közben játszott tovább. Számolta az ütéseket: fifteen, thirhy, forty, game...

Pedig úgy érezte, hogy rettenetes seb tátong a szívében, amelyen át lassan elfolyik a vére.

Folytatjuk

Uj Idők 1930. XXXVI. 22-24.

Magyar kiállítás. Birkanyírás. Glatz Oszkár festménye

— Ne legyen igazságtalan, Henry. Amit kaptam, becsületesen visszaadtam. Csókokat is, szerelmet is. Soha senkihez se voltam olyan becsületes, mint magához.

— S most mégis eldob, mintha senki se volnék.

— Ne rontsa el a búcsúzást, Henry. Három hónapig boldogok voltunk. Azt hiszi, hogy ez kötelez arra, hogy harminc évig boldogtalanok legyünk?

— Ha így érzi, én nem szólhatok semmit.

— Ne is szóljon. Na! Üljön már le!

A fiú feszes derékkal leült. A lány rögtön átölelte. Henry hagyta, de nem ölelte vissza.

— Nézze, Henry... legalább tíz év kell hozzá, hogy rendes álláshoz jusson. Hogy, mondjuk, kerületi főnök legyen, vagy ilyesmi. Az apám őrnagyi fizetéséből apanázst nem adhat. A maga szülei se gazdagok. De nemcsak a pénz teszi! Megélnénk mi is, úgy mint a többiek. De mindig félretolva, mindig leghátul a sorban. Nem! Én ezt nem bírnám ki. Az édesanyám nagy csalódása, hosszú hervadása lázadozik bennem. Fiatal, jóképű katonatiszthez ment férjhez. Azt hitte, befolyásos rokonai segítségével majd karrierhez segíti. De az apámat semmi se érdekelte a világon, csak a vadászat. Gyüjtötte a trófeákat, snepftől elefántig. Ez volt az élete. És vonszolta szegény anyámat, akit különben nagyon szeretett, egyik garnizonból a másikba. Tiszti asszonyok, tiszti pletykák, nagy ritkán Simla. Ez volt az anyám élete. Azt mondják, elfogyott, összeaszott, negyven kiló volt, amikor eltemették. Én még kislány voltam. Apám a legöregebb őrnagy az indiai hadseregben. Érti most már?

— Értem. De nálam ettől nem kell félni. Én akarok és fogok is karriert csinálni! — kinyujtotta karját és megölelte könyörögve a lányt.

Ellen habozott. Nem sokáig — csak pár pillanatig. Rögtön elszégyelte magát a gyöngeségéért. Megrázkódott.

— Én győzni akarok. Biztosan győzni és gyorsan. Amíg fiatal vagyok. Magával tíz-tizenöt év, amíg eljutnánk a létra közepéig. Aztán, legjobb esetben, mi lenne a vége? Kormányzóság Nigériában, vagy mondjuk, a Fidzsi szigeteken. Én többet akarok. A vőlegényem Lord Northwood öccse. A lord beteg és nincs gyereke. Ha meghal, a címet és a vagyont vőlegényem, Ridgeway hadnagy örökli. Óriási vagyon! És símán fognak következni az állomások: lordok háza, parlament, miniszterség, indiai alkirálság. Milyen kárpótlásra számíthatnék, ha magával maradnék? Legfeljebb boldogok lehetnénk. Hát ez olyan nagy dolog? Ugy-e, hogy nem?

Ellen sírt is, nevetett is. Ujra csókolózni akart, de a fiú felállt.

— Mindjárt sötét lesz. Gyerünk.

A lány megijedt. Csakugyan, már alkonyodik. Néhány perc és éjszaka lesz. Félt a sötétségtől az erdőben.

Még idejében kiértek az útra. Az út kígyózó fehér szalagja levezette őket a kivilágított tópartra. Összekapaszkodva, szótlanul mentek. Ugyanúgy, mint egy órával azelőtt, mikor felfelé haladtak. Csakhogy most a szorításban nem volt élet, a hallgatásban nem volt szívdobogás. Bizonytalanság volt, makacsság és félelem.

Uj Idők 1934. okt. 14. 42. 4.

alapján csak annyit mondhatunk, hogy a meleg színek túlnyomó használatával tiszteletben tartja mesterének színezési elvét. Tamaroccio a legritkább mesterek egyike. Az említett két freszkón kívül a Poldi-Pezzoli-gyűjtemény Madonnája egyetlen hiteles, egyszersmind egyetlen névvel jegyzett műve.[1] E Madonnakép nemcsak azért bír különösebb jelentőséggel a bolognai festészet történetében, mert alkalmat szolgáltatott arra, hogy stílkritikai egybevetéssel és egy kútfői adat felhasználásával a Cappella di S. Cecilia két falképének festőjét megállapítsák,[2] hanem kivált mert tájékozást nyujt arra nézve, mily hatással volt a bolognai festészetre Peruginónak a bolognai S. Giovanni in Monte számára készített nagy oltárképe. A művészettörténeti irodalom a XV. századi bolognai festészet sajátos lírai jellegét az umbriai festészet hatásának javára szokta írni. Perugino, S. Giovanni, in Monte-beli képével egy csapásra líraivá varázsolta volna a XV. század harmadik negyedében Ferrarából Bolognába átültetett drámai nyers művészetet.[3] E föltevést megdöntik a tőlünk felszínre hozott okleveli adatok, melyek szerint az említett festmény oly időben keletkezett, midőn a bolognai quattrocento líraiságát a Francia és a Costa művei már eldöntötték.[4] Nem Perugino és nem az umbriai művészet: a régi helyi mesterek szelleme termékenyítette meg a ferraraiak gyámkodása alól szabadulni igyekvő bolognai festőket. Az umbriai mester hatását mindössze Cesare Tamaroccio érezte, Franciának a XVI. században működő, az iskola további fejlődésébe bele nem játszó epigonja, ő is művészetének csak egyes külső részletében és talán mindössze a Poldi Pezzoli-féle Madonnán. Ily elszigetelt térre kell utasítani Peruginónak a bolognai festészetbe avatkozását, melyet a tévhit az egész iskola sorsára döntőnek tart. Perugino még oly benyomást sem gyakorolt a bolognai festőkre, mint a toscanai Filippino Lippi, kinek a bolognai S. Domenicóban lévő Sz. Katalin eljegyzését a Francia-Costa műhely valamelyik ismeretlen tanítványának a bolognai S. Francesco számára festett képében[1]

festéstől talán még többet szenvedett, mint a lópatkóktól és a zsoldosok tréfáitól. Az emlitett esztendőben Luigi Cavenaghi, a Cenacolo-nak, Camera degli Sposi-nak és a bolognai S. Petronio Amorini-kápolnájának jeles restaurátora a freszkókat megtisztította, s féltő gonddal újra festette. Azóta ecset nem ért hozzájuk.

[1] A kép a következő felírást viseli: ·CESAR· TAMAROCIUS·

[2] A kápolna kifestésében részt vett festők között Lamo emliti először Tamarocciót. (Marcello Oretti: Copia esatta fatta nel 1776 del Manoscritto del Pittore Pietro Lamo Bolognese, scolaro d'Innocenzo da'Imola. Scritto circa 1560: Graticola di Bologna. Bologna, nevezett év, 17. l. Kézirat. Bolognai Községi Könyvtár, Ms. Erc. N. 30.).

[3] Emil Jacobsen: Lorenzo Costa und Francesco Francia. Jahrbuch d. preuss. Kunstamml., XX: 167; Giulio Cantalamessa: Saggi di Critica d'Arte. Bologna, 1900, p. 17.

[4] A kép ma a bolognai Pinacotekában (197. sz.) függ, ahova a S. Giovanni in Monte sekrestyéjéből került. Még előbb a Vizzani családnak ugyane templomban levő kápolnáját díszítette (Antonio Masini: Bologna perlustrata. Bologna, 1666.-i kiadás I: 113), melyet e család a Scaranniaktól vett át 1567-ben, amint az a templom okmányaiból kitünik (Bolognai áll. levéltár; a S. Gio. i. M. iratai: Istr. Lib. 43, N. 58: Proc. N. 32, fol. 22.).

Gabriele di Michele Scaranni bolognai nemes 1497 márc. 20 án közokiratilag (Ib.; Istr. Lib. 31. N. 2.; rog. Isidoro Cancellieri) meghagyja, hogy Fossolo közelében levő birtoka halála után a S. Gio. i. M. és S. Vittore szerzeteseire szálljon, „cum conditione et lege, quod dicta possesio post mortem dicti Sr. Gabrielis spettet et pertineat ad Capellaniam novamente constructam in dictam ecclesiam sancti Johannis in monte . . . (glossa:) sub titulo sancti Michaelis et proxime sanctae Ceciliae (a Vizzani — azelőtt Scaranni — kápolnát ugyane névvel, ugyane helyen jelöli meg a templomnak 1704-ből származó alaprajza: Ib.; Campione delle Piante de Ben di S. Gio. i. M.; N. 150/2120.)

Az okiratban emlitett kápolna nem lehetett teljesen fölszerelve 1499 előtt, amennyiben ezen esztendő jan. 4-én adják csak át a használatnak. (Ib.; Lib. mem., fol. 171.) A kápolna számára készült oltárképnek (ez Peruginónak szóban forgó képe) már 1504 előtt rendeltetési helyén kellett lennie, mert a kápolna alapítója a mondott év nov. 15-én kelt végrendeletében a kápolnára vonatkozólag csak misékről és gyertyákról rendelkezik. (Ib.; Proc. N. 32, fol 30; rog.: Francesco Zani.)

A Perugino bolognai képének keletkezési ideje tehát az 1499—1504. évek közé esik. Az okleveli meghatározást stílkritikai érvek is támogatják; a kép úgy az elrendezés, mint az egyes formák és a színezés tekintetében igen közel vonatkozásokat árul el Peruginónak a firenzei Akademiában lévő (54. sz.) Assunzione-jával, melyen a mester neve mellett a festés ideje, 1500 is föl van jegyezve.

[1] Ma a bolognai Pinacotekában függ, hol a 218. számot viseli.

Glatz Oszkár

Képzőművészet. 1935. 82. 7.

Glatz Oszkár: Arckép

Az Új Magyar Képtár tulajdona

Foto Guttmann és Rédner

Glatz Oszkár

Hankiss 138. l

227

MIKSZÁTH KÁLMÁN
Glatz Oszkár rajza

SZÉNAGYÜJTÉS

Glatz Oszkár rajza a Pesti Napló számára

Pest. Napló, 1932. dec. 25.

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC

XXXV. évfolyam, 24. szám
Budapest, 1929 június hó 9

A nővérek. Glatz Oszkár festménye

Ára 50 fillér

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Elaludt. Glatz Oszkár festménye

Játék

— Elbeszélés —

Írta: **Voinovich Géza**

A Sors keze belenyúl a nagy játékszeres dobozba, kimarkol belőle két bábot, egy nőt meg egy férfit. Az asszony szoknyája szövetébe bele van akadva egy másik férfi, a férj, ennek a karjába pedig megint egy nőszemély kapaszkodik, egy táncosnő. Ezt a kettőt a Sors lerázza az előbbiekről, odahullnak a nagy doboz mellé, az asztalra, amelyen játék-házak, fák, vasutak vannak elszórva.

A kiválasztott asszonyon estélyi ruha van, a férfin szmoking. A Sors fogja a két alakot s beülteti egy kis játékszínházba egymás mellé.

Elhelyezkedés közben az asszony leejti a kezében tartott sált. A férfi feladja. Egymásra néznek. A fiú fiatal, az asszony fölött már elsuhant az a fuvallat, melytől megfakul a virágszirmok széle.

Előttük a játék-színpadon nyüzsög az élet; a zenekari bábok odaadással muzsikálnak, zsong a cselló, sírnak a hegedük, az oboák jajgatnak, pendül az ezüstszavú hárfa, — a hangok kergetik egymást a levegőben s a hallgató bábuk szívében, hogy aztán egy pillanat alatt elhaljanak, mint minden emberi mesterkedés.

Új Idők 1928. máj. 13. 20 fr.

Glatz Oszkár

Pesti Napló képes melk.
1936. okt. 25.

Glatz Oszkár: Koszorúzás

GLATZ OSZKÁR: BIBLIÁS FIU

Aphrodite

Irta AMBRUS ZOLTÁN

I.

Solothurni Salviati Hugó lovag, nyugalmazott kapitány — csabacsüdi Csombordy Orbán nyugalmazott kapitányhoz.

Kapitány úr!

Vannak, akik azt állítják, hogy önt többé nem lehet komolyan venni, mert az apai szeretet tökéletesen vakká tette, a kor pedig annyira elgyöngítette, hogy már csak elnézésre tarthat számot, ahelyett, hogy felelősséggel tartoznék azért, amit tesz.

Én ezt nem akarom elhinni.

Föl akarom tenni a legjobbat, és inkább azt hiszem, hogy nincs, aki szemébe megmondja önnek az igazat. Végre is, ön valamikor vitéz katona volt, és a multjára gondolva, senki se meri önt fölvilágosítani. Így önnek, elfogultságában, fogalma sincs róla, hogy az, amit ön mostanában cselekszik, teljességgel nem méltó se az érdemeihez, se ahhoz a ranghoz, amelyet valaha a hadseregben viselt.

Nos, én meg merem mondani önnek az igazat, így szemtől szembe. Megteszem önnek ezt a szívességet. Megtisztelem önt azzal, hogy megmondom az igazat, mert akármilyen az ön mai eljárása, én önben csak a magláji hőst akarom látni. Én láttam önt Boszniában, amikor veszedelmes sebből vérzett és mert nem hihetem, hogy ön azóta öreg gyermekké vált volna, kötelességemnek tartom önt fölvilágosítani.

Kapitány úr! Tudja meg, hogy az ön mai viselkedése nem méltó önhöz!

Uj Idők 1907. XIII. 50 sz.

Glatz Oszkár

Hankó 227. l.

Glatz Oszkár (szül. 1872) : Szappanbuborék

„Мать с ребёнком".

Зимой".

MN
1989. II. 18.

GLATZ Oszkár

ák

zövetsé-
erhez, a
óztársa-
hez el-
mát fe-
író le-
állítása

etemi
pén-
itóval
intéz-
Tu-
haj-
asszi-
ykori
pcsó-
ült, s
nyos
rasói
ária

A Magyar Nemzet Galériája

Glatz Oszkár rázlatkönyvéből, 1902

Bemutatták a Kiáltó Szót

Révész 40 × 60 Aquarell-Facs.

1763 Petőfi a táborban

Petőfi im Lager Petőfi au camp

Kalmár 22½ × 19 Litogr.

1773 Kis kofa

Höckerin Fruitière

Vaszary 33 × 48 Litogr.

1730 Megállóhely

Bei der Haltestelle A la station

Pataky 41½ × 72 Heliogr.-Facs.

1764 Kuruc előőrs

Auf Vorposten Les avant-postes

Rippl-Rónai 24 × 33½ Litogr.

1770 Kertészek

Im Garten Les jardiniers

Poll 34 × 44 Heliogr.-Facs.

Die Prüfung 856 Vizsga L'examen

Glatz 40 × 50½ Litogr.

1772 Munkában

Bei der Arbeit Au travail

„Дедушка читает сказку".

Портрет Кароя Лика.

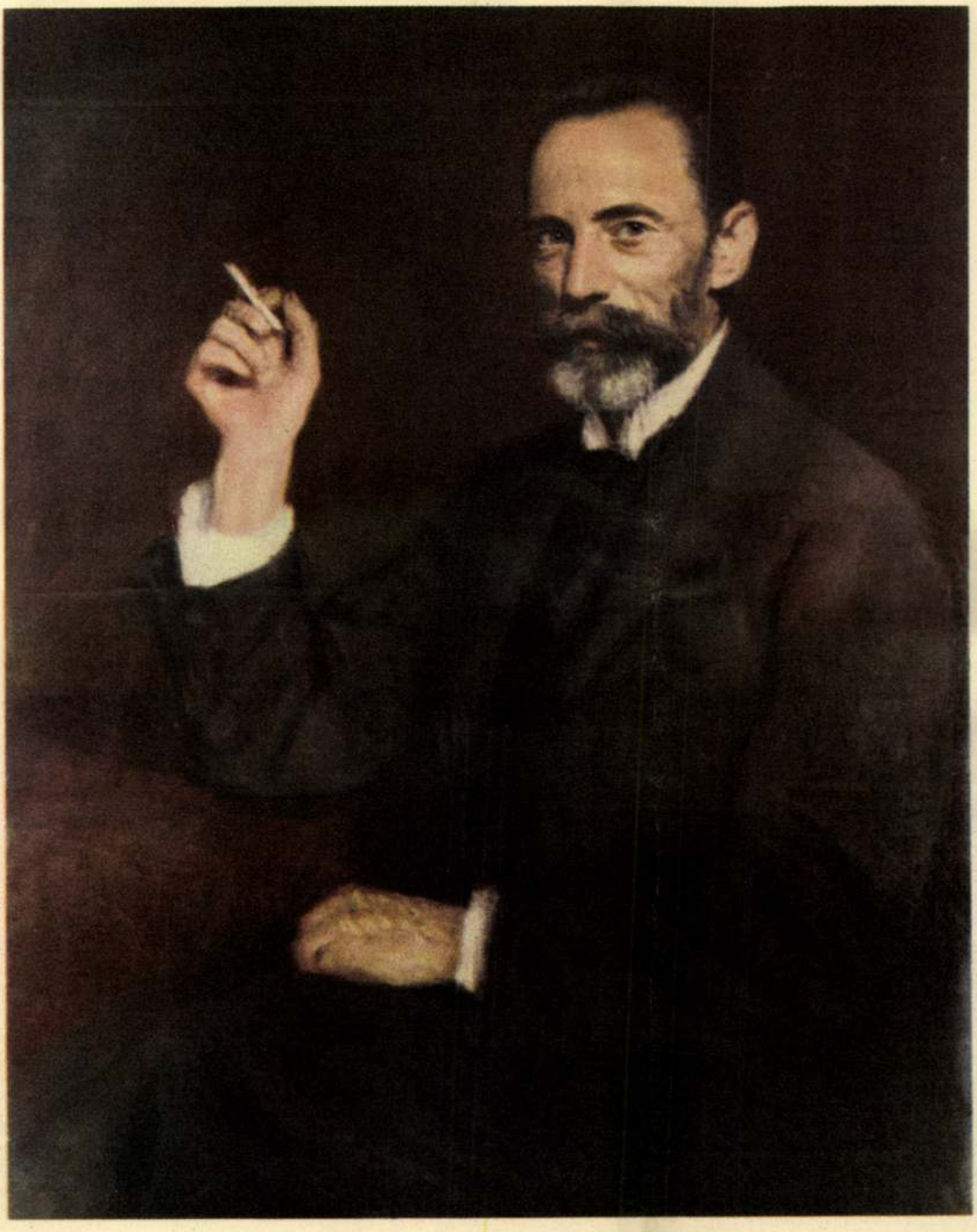

„Дедушка читает сказку".

амешки".

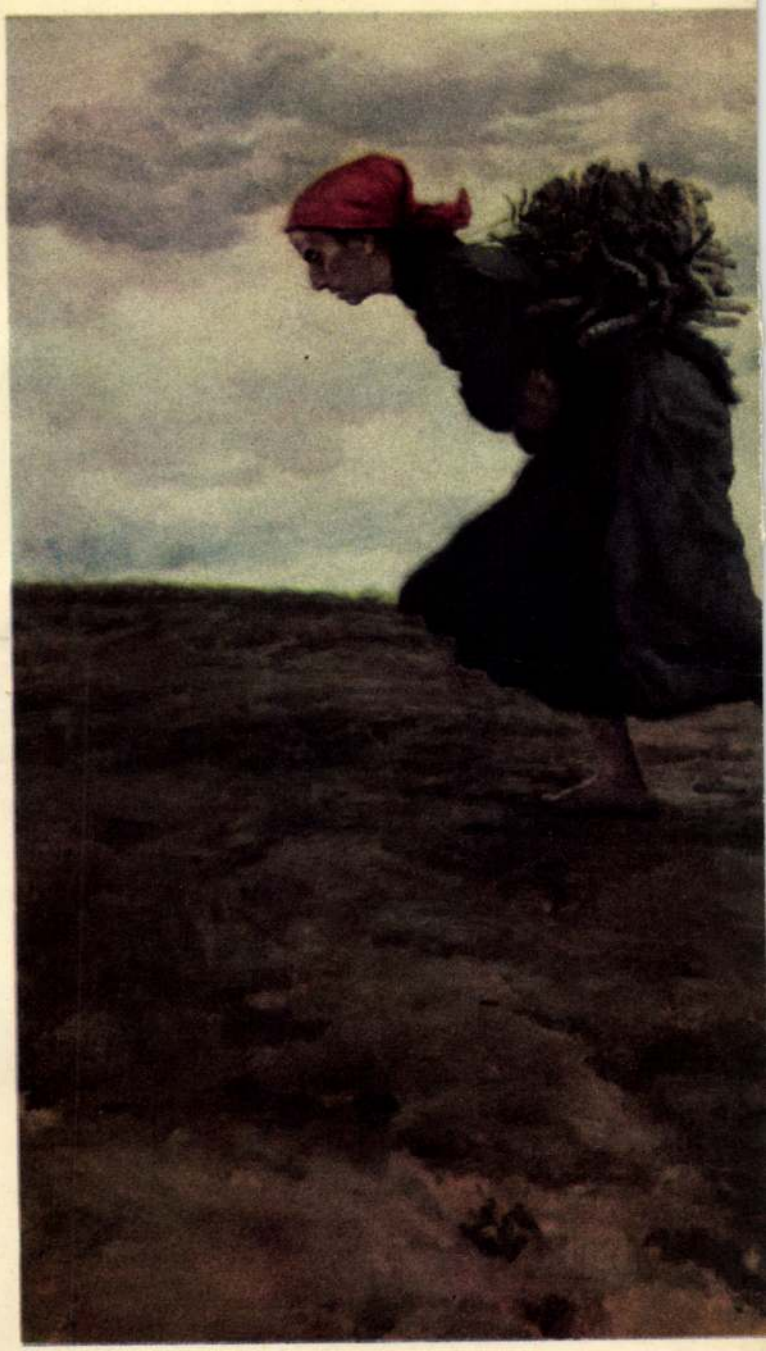

A Műcsarnok kiállításából. Glatz Oszkár: Játszó gyermekek.

Pasquino a fejnélküli, csonka kőszobor, amely a felelősséget viseli mindazokért a szatirákért és epigrammokért, amelyekkel ismeretlen kezek körül szokták ragasztani. Ezuttal is fehér volt körülötte a fal a sok írott cédulától.

Valaki hangosan olvasta a költeményeket és a hallgatók tapssal vagy pisszegéssel mondtak ítéletet.

Volt az epigrammok közt olyan is, amely Bakócz Tamásról szólt. Melyik a világ legerősebb vára? — kérdezte a költő. — A Vatikán. Mert Macedoniai Fülöp ugyan arra vállalkozott, hogy egyetlen arannyal megrakott szamárral elfoglalja a legerősebb várat, de Strigonionak mégis negyven arannyal megrakott öszvérre van szüksége, hogy elfoglalja a Vatikánt.

Julius pápának is kijutott a gúnyolódásból. A szentatya azonban sohasem gondolt arra, hogy ráüssön Pasquino szájára. Sas nem vadászik szunyogra.

A jóbarátok tovább sétáltak és most már tarka álarcos menetekkel találkoztak, amelyek muzsikaszóval és rikoltozva vonultak végig a városon.

Mitológiai istenségek voltak és asszonyoknak öltözött férfiak, de ördögök is akadtak közöttük és másféle torz pofák, amelyek nagyobbrészt a hét főbűnöket ábrázolták. Az istenfélő rómaiak ezeket gúnyos hurrogással és szitkokkal fogadták.

A nagy tolongásban Hannibal egyszerre csak elpárolgott a barátja mellől. Tamás körülnézett, hogy megkeresse a lovagot és ekkor hirtelen egy félelmetes külsejü álarcossal nézett farkasszemet.

Hórihorgas, a hosszúra nőtt ifjú apátnál jó fejjel magasabb fekete alak volt. A testén bőredőjü szőrkámzsát viselt, a fején hegyes csuklyát, amely arcát is eltakarta. A csuklya kerek szemnyilásából komor tűzben forgó, rettenetes szempár villogott Tamás felé.

A fekete barát keresztbefont karokkal állott előtte. Tamás tudta, hogy ez csak farsangi tréfa lehet, de azért mégis valami babonás borzongást érzett.

— Ki vagy? — kérdezte meghökkenve.

— Szolga, — válaszolt mélyen zengő orgonahangon a barát. — A csillagok szolgája vagyok, Vértesi Tamás.

— Hát ismersz engem?

— Már akkor is ismertelek, mikor még bölcsődben sírtál az erdődi udvarházban. Akkor is melletted voltam, mikor király apródja voltál Budavárában. És akkor is, mikor deák voltál Ferrarában.

Tamás olyasmit érzett, mintha a süvege alatt felborzolódnék a haja.

— En sohasem láttalak még, — hebegte zavartan.

— Látható alakban ma jelenek meg előtted először, Vértesi Tamás, mert ma van a csillagok fordulásának napja.

— És mit akarsz tőlem?

— Kezedbe teszem a jövődet. A tiédet, a nemzetségedét, egész népedét.

Tamásnak nem volt kedve nevetni, bár mégis azt mondta:

— Gúnyolódol, barát?

Folytatjuk

Uj Idők 1918/19. XXV. 17 sz. 341. l

Glatz Oszkár

Ünnep 1936. 44. sz.

Gobelinkék aranyfonállal készült pul over

Pola modellje

Dorvyn

Idei jumperek

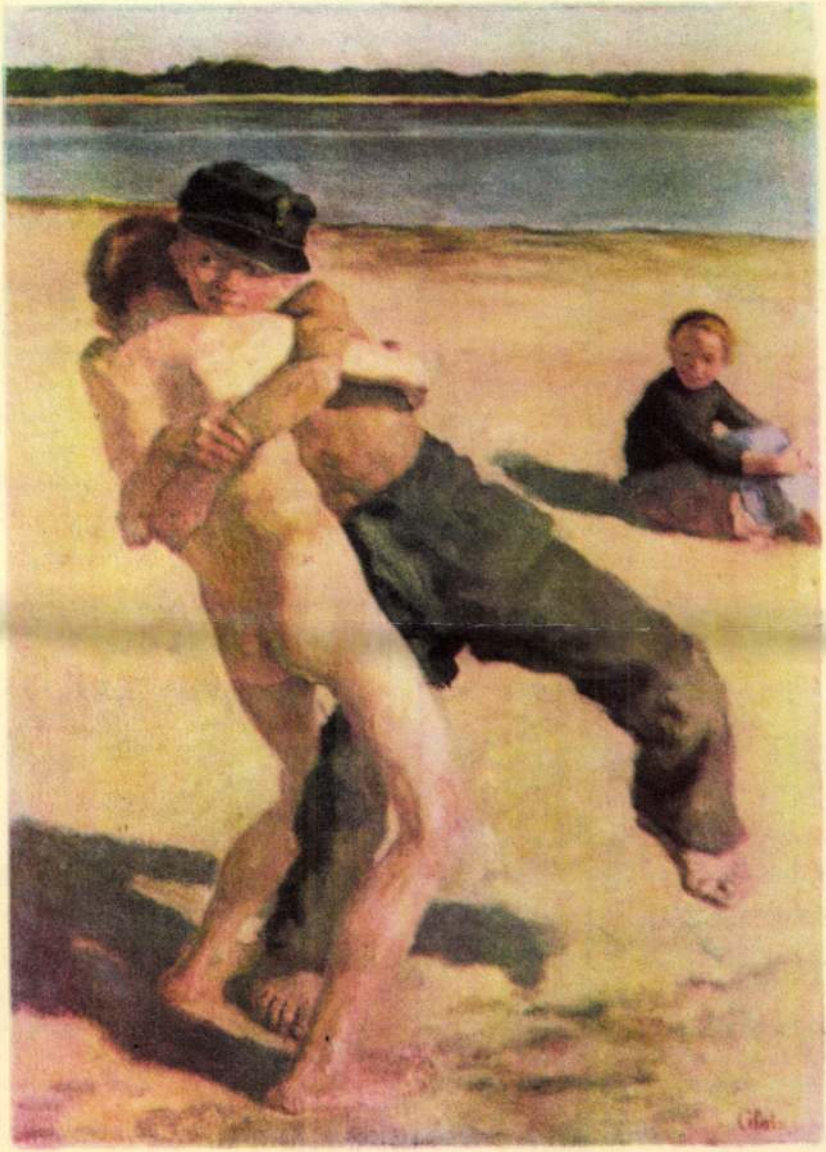

Glatz O.

„Борющиеся мальчики".

„Игра в камешки“.

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC

XXXIX. évfolyam, 22. szám
Budapest, 1933 május 28

Herczeg Ferencet a Magyar Tudományos Akadémia a legnagyobb kitüntetésben részesítette: műveinek negyvenkötetes összkiadását a nagydíjjal koszorúzta

Az Uj Idők számára rajzolta Glatz Oszkár

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 16.
Telefon: Aut. 266—83 245—09

Negyedévre 6.40 pengő
Félévre 12.50 pengő
Egyes szám ára 50 fillér

Husvéti nyuszi. Glatz Oszkár festménye

költözött át a zöld szigetről Franciaországba. Itt főként kertészettel foglalkozott és a francia kertészek védőszentjüknek is választották. Történt aztán a XVII. században, hogy egy Sauvage nevű francia polgár feltalálta a nyilvános bérkocsit. Állami engedelmet kapott, hogy a közönségnek pénzért egyes útakra kocsikat adhasson bérbe. A Sauvage-féle hintók egy nagy kocsiszínben állottak, amelynek homlokán még régebbről, valamely áitatos kertész kegyes cselekedeteként, ott díszlett Szent Fiacrius arcképe. A hintókat úgy nevezte a közönség, hogy Szent Fiacrius kocsijai.

Tudnám én ezt írni éjfélig, csak győzzem téntával. Tudják, mi a *ténta?* Tinta olaszul egyszerűen azt teszi, hogy festék.

Uj Idők, 1929. Husvét. 14-4

Egy alkalommal szereptanulás közben leptük meg lakásán délelőtt. Már a szobaleány elküldött bennünket, ki se nyitotta egészen az ajtót.

— Miria tanul! — mondta nekem anyám mentegetve Miriát.

Nem kellett mentegetni.

Délután szabad volt az út hozzá.

— Tudod, fiú — magyarázta nekem (szeretett tanítani, zsenije kincsét bőkezűen osztogatni) — nagy lelki és testi munka, míg magamat mondjuk Gertrudisszá s Gertrudist önmagammá teszem, te már nagy fiú vagy, megérted, a szülés örömös gyötrelme és gyötrelmes gyönyöre ez, ó, hányszor kell elpróbálni egy sikoltást is, míg kijön az *igazi*, aztán az alak megragad, változatlanul s annyiszor hozom fel magamból azt az igazi sikoltást, ahányszor akarom, mindig egyformának s mindig újnak. A sikoltástól megfagy a néző vére, de én, míg sikoltok, azt figyelem, művészien omlik-e mögöttem az uszályom. Érted, fiú? Ha nem érted, jegyezd meg, később meg fogod érteni.

Így tettem s évek mulva megértettem a művészi alkotás gyötrelmes teremtő munkáját s az újra meg újra ábrázolás felsőbbrendű gépiességét, a zsenialitást és a rutint.

Életútam később, mint fiatal házasnak s fiatal tanárnak, elkanyarodott Miriától, akit már alig-alig láttam.

Egy alkalommal a múzeumkörúti gólyavárban találkoztunk a háború alatt. Arany János ünnepség volt. Együtt léptünk fel. Én Arany Jánosról tartottam előadást, Miria «Pázmán lovag»-ot szavalta azzal a tökéletes humor-érzékkel, amelyre csak a nagy tragikusok képesek. Akkor már bajok voltak a férfi-ruházattal, nem igen volt szövet s én bizony egy tisztes ferencjózsef kabátban jelentem meg, alatta egy nyárias pepitanadrággal s a végében szép, sárga, ércsarkantyútámasztós német tiszti bakanccsal (ez volt akkor egyetlen cipőm s nadrágom sem igen volt más; szégyelje a bolond a háborús szegénységet!).

Miria a művész szobában lopva méregette különös ruházatomat, de a betóduló Miriatisztelőknek úgy mutatott be, mintha Napoleon mutatta volna be Goethét a misera plebs-nek:

— *Doktor* L. G.! — lendítette felém karját, mindannyiszor úgy nyomva meg a doktor szót, hogy telt zengése és tudományos jelentősége kellően ellensúlyozza a méltóságosan estélyi ferencjózsefből kilógó kacki pepitát és nyegle bakancs-sárgaságot.

— Te, Géza, — mondta, mikor egyedül maradtunk — redingote-hoz nem húz az ember sárga cipőt!

— Nincs más, Miria, kérem — mondtam egyszerűen, kedveskedve.

Miria félrenézett s ez egyszer nem mondta meg, mit gondol, de élénk vonaljátékú arcán látszott, hogy a hábo-úról tudna egyet s mást mondani, de hallgatott, mert feltétlen hazafi volt.

A tulajdon védelmében akkor már arra az útra lépett, amelynek végén ötszobás dunaparti lakását nem fűtötte, hanem bundákba burkolva ült a jéghideg szobában s forró vízbe mártogatta koronként a kezét kínai módra, mesélik, ha látogató lepte meg ilyenkor, így szólt Miria:

Halmi Ferenc

— Nem vagyok bolond, hogy az utcát, a levegőt fűtsem, én a testemet fűtöm!

Nos, mikor az ő felejhetetlen száma kezdődött, bundájában lépett a terembe, nekem le kellett segítenem, a bundát az első padsor szélére helyeznem s melléje ülnöm éber őrségként. Remek szavalása közben oda-odapislantott a bundára óvó szeretettel, rám biztató bátorítással s megállapítván, hogy bunda és őre a helyén van, megélénkült kifejező erővel szavalt tovább felejthetetlenül.

Nem is bánom, hogy Miria pompázatos, tragikus, diktátori és bensőséges életútjának lefelé ívelését már nem láttam közelről.

Emlékeimben a diadalmas Miria él, aki a tragikus zokogás Elektrája, a szélsőségek Medeája s a királyi dölyf Gertrudisa volt az életben is, de a sokféle páncél alatt az ászári kis parasztlány érzelmesen remegő tiszta szívével, a mindig fölfelé törekvés munkás, küzdő akaratával.

A zsenit akartam itt vázolni — papucsban. Pardon, Miriának a papucsa is kothurnus volt.

ott, ahol ez a művészettel szemben nyilvánuló ellenszenv meggyőződéssé alakul, ahol rendszerré válik, ahol a művészetet elvből itélik el: ott lehet szó valóban művészet-ellenségről. Végh Gyula tanulmánya ezen az alapon vizsgálja a múlt vandalizmusait, egyszer vallási, máskor erkölcsi, társadalmi, filozofiai, politikai okokra mutatva rá, egyszer a meggyőződések eredetét félreértésekben, babonás előítéletekben, máskor az emberi természetből fakadó érzelmekben eszközökben találva.

A könyvből, amely a bizánci képrombolásokkal kezdődik, s fejezetei során Magyarországgal is foglalkozik önálló fejezetben: alább szemelvényeket közlünk.

*

A reformáció rohamosan terjedt Európában. Még a legkatholikusabb Spanyolországban is

FONÓ
GLATZ OSZKÁR
FESTMÉNYE

A KELENFÖLDI
MŰVÉSZEK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Művészet 1915

GLATZ OSZKÁR
VÁZLATKÖNYVÉBŐL

Művészet 1913. 355

Ez a bálvány, mely jól érezte magát az egész nap szakadatlanul tartó hizelgő szertartások alatt, eleinte igen szerény bálvány volt. Moloch, Baál-Phegor, Astarte, Mylitta lenézően biggyesztették volna szájukat az apró áldozatok láttára, melyekkel Antoni Dániel bálványa megelégedett. De, noha füle, agya és szeme, a halhatatlan bibliai gúny szerint, tökéletlen volt is, e bálvány mindent megkapott, amit csak kivánt s viszont mindent megadott, amit Dániel tőle követelt. A bálvány sohasem volt elhanyagolt s istenségnek nem volt oly buzgó papja, mint Antoni Dánielnek Antoni Dániel.

A szavak nélküli bölcselkedés e Berkeleyje nem fejezte ki ezt a hitet ilyen csupaszon és mereven, de érezte, ebben élt, s ebben lélegzett. Ez volt a feltétele, alapja életének. És nem volt-e igaza? Nem volt-e tényleg közepe a határtalanságnak, melynek mindenütt közepe van, nem volt-e ő kezdete és vége a végtelenségnek, melynek minden pillanatban kezdete és vége van. Nem volt-e ő a legfőbb bizonyosság önmagának a világ roppant relativitásával szemben? Nem kellett-e megdöbbennie egyszerü lelkének varázsló tehetségétől, mely összegyűjtője volt színnek, hangnak, hőnek, mozgásnak és nyugalomnak? Nem kellett-e tisztelnie testét, mely felé tartottak a folyók halai, a mezők gyümölcsei, az ipar csodái? Öt földrész, az egész világ, minden erő és forma, az elemek minden gazdagsága igyekezett azon, hogy ellássa, ápolja és erősítse Antoni Dánielt.

Egy bölcset sokkal kevesebb indok meggyőzött volna — az elégséges ok elve alapján — egy tétel igazságáról s Antoni Dániel a világegyetemet összhangban találva hitével, balga lett volna, ha nem hiszi joggal, nyomatékkal és fanatikusan saját énjének mindenekfelett való fontosságát.

Antoni Dániel hitt és boldog volt hitében. Mivé lett volna, ha semmi, semmi nincs e világon, amibe megkapaszkodhassék, ha nincs semmi, amit becsült, szeretett volna? A bálvány volt az egyetlen, ami megóvta attól, hogy céltalannak, értelmetlennek érezze az életét.

Dániel önmagába tekintett s e pillantással meglátta a saját lelkét. Minden, amiben van valami a végtelenből, megszédít bennünket. Dániel mintha mély kútba pillantott volna, mintha magas csúcsról nézne alá a feneketlen szakadékba. Meglátta a világ termékeny ölét, az élet titkos műhelyét, a kezdetet, az okot, a célt. Senki, aki ily pillantást vetett a végtelenbe, nem tartozhatott többé Antoni Ferenc lelki családjához. Itt tért el igazán, nem a szülék koporsójánál, Antoni Dániel lelki élete a Nagy Nyáj életétől.

E perctől kezdve más valaki lett.

Külsőleg nem vettek észre rajta semmi változást. Az örökséget átvette az öregek életmódjával együtt. Az öröklött boltban, mely harmadik generáció óta vallotta az Igaz Mérleg elvét az Antoni-család kezei között, mércsikélte Dániel a kockacukrot és rázogatta nagy figyelemmel a fényes bádogkanálban táncoló mandulaszemeket. Ha Spinoza gyémántköszörüs volt és Bunyan üstfoltozó, mért ne lehetett volna Antoni Dániel fűszeres?

A régi bolt három kopott homoklépcsőjével, kis érccsengetyüjével, polcainak enyhe barok vonalaival és porcellántáblácskáival tiszta, kellemes helyiség volt. Dániel ezen sem változtatott.

Az Antoni-ház óriási telken, egy régi téglavető mellett állott. A régi téglavető közelsége nem volt épp kedves látvány, de vagyonnak annál kellemesebb. A telkek ára most kezd emelkedni s ha Dániel még egy pár évig vár, igen-igen gazdag ember lehet. Dániel tudja ezt jól s nem csodálkozik rajta. Neki kell, tehát meglesz.

A házinyúl. Glatz Oszkár festménye a Czéhbeliek kiállításán

Valahogy olyanformán érzi, hogy neki csak kivánnia kell és megkap mindent. Fantáziátlan lévén, még sohasem kivánt olyat, ami ne teljesült volna és Dániel nyugodtan érzi magát csodatévő hatalma tudatában.

Néha halványan megfordult eszében valami bizarr ötlet és elmosolyodott:

— Ha én akarnám!

Ha ő akarná, minden másképp lenne. De nem akarja. Neki nem sürgős, mint a szegény boldogtalanoknak, akik hasztalan óhajtozásban töltik életüket. Minek siessen az, aki ugyis megkap mindent, aki elől nem lehet elragadni a sikert.

MÁSODIK FEJEZET.

Fekete galambok.

Dániel nem lakott egyedül abban a házban, melyet még szépapja vásárolt egy tönkrement téglavetőtől. Az emeletről, ahová homorúvá kopott likacsos és lágy homokkőlépcsőn lehetett feljutni, mindig lehallatszott valami lárma Antoni Dániel földszinti szobáiba. A lépcsőt két pár gyermekláb igyekezett még jobban kikoptatni és Antoni Dániel gyakran találkozott a két pár kis láb tulajdonosával, a feketeszemü és feketehaju ikerpárral, egy fiúval és egy leánnyal, akik mint két fiatal, fekete madár röppentek, suhantak el mellette, néha egy-egy dacos fejbólintással köszöntve, néha még dacosabb szembenézéssel mellőzve Dánielt. Lehettek volna akármilyen lármásak, Antoni Dániel sohasem tudott volna haragudni rájuk. Volt ebben a két annyira egyforma arcban valami vad báj, ismeretlen varázs és valami lenyügöző hatás a mély fekete szemekben, ami alól Antoni Dániel sohasem tudott és nem is akart szabadulni.. Annyira,

PARFÖMÖK és kozmetikai különleges ségek
Coty, Houbigant D'Orsay, Roger Gal.
KOSZTELITZ KÁLMÁN Dorottya-utca 12

Uj Idők 1922. XXVIII. 1. 27

Szép

Glatz Oszkár

Uj Magyarország Vasárnapja 1935 febr. 17

yar nép
művészetben

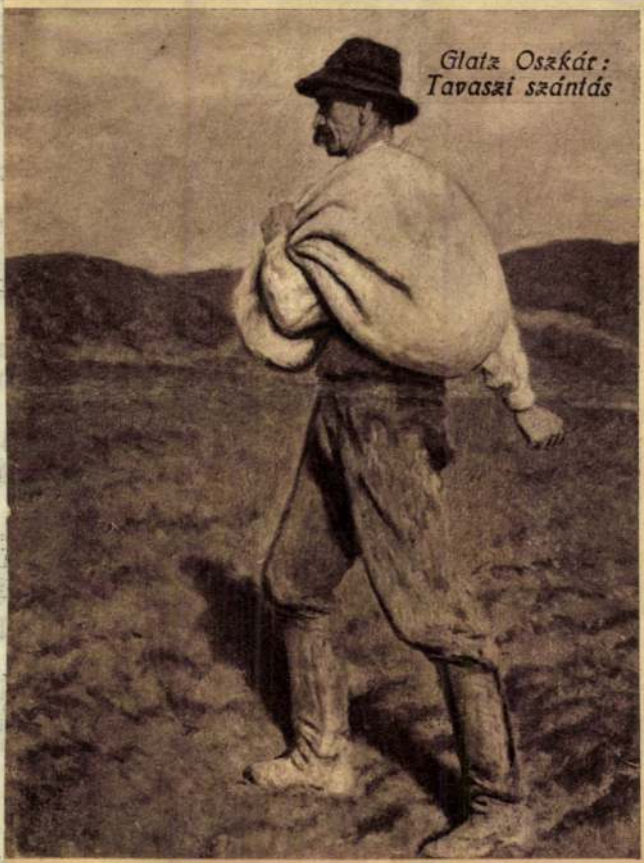

Glatz Oszkár: Tavaszi szántás

851 kép

A képen láthatók: Esterházy Miklós herczeg, Esterházy Mihály, Béla és László grófok, gróf Széchenyi Béla, Zichy Kázmér és István grófok, gróf Cziráky Antal és fia László gróf, gróf Cziráky Béla és fia József gróf, gróf Keglevich Miklós, gróf Károlyi Lajos, gróf Teleki Tibor, gróf Trauttmannsdorf, Meszlény Pál és Benedek, báró Fiáth főispán, Inkey Antal, Burchard-Bélaváry Rezső, Tallián Vilmos, báró Trauttenberg Frigyes, Nagy Pál és Gyula, Sárközy István, Chernel Viktor és István.

Glatz Oszkár: Arczkép-csoport.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

lánczon tartja a lelkedet a pap; ne merj szeretni se; lánczon tart a haza, mely odakötöz egy darab földhöz, akár kapsz rajta kenyeret, akár nem, ha éhen pusztulsz is el rajta; ne

kit a világon, csak az asszonyságot, a szomszéd úr feleségét. Óh, segítsen rajtunk, az Isten nevében.

Demmel félelmesen meredt rá, megragadta a

tek sikerre; az állatok elbetegesedtek s prémjük értéktelenné vált.

A prémek árának ez a növekedése hozza magával, hogy igen sok prém-utánzat kerül forgalomba s nem egyet közülük mint igazi

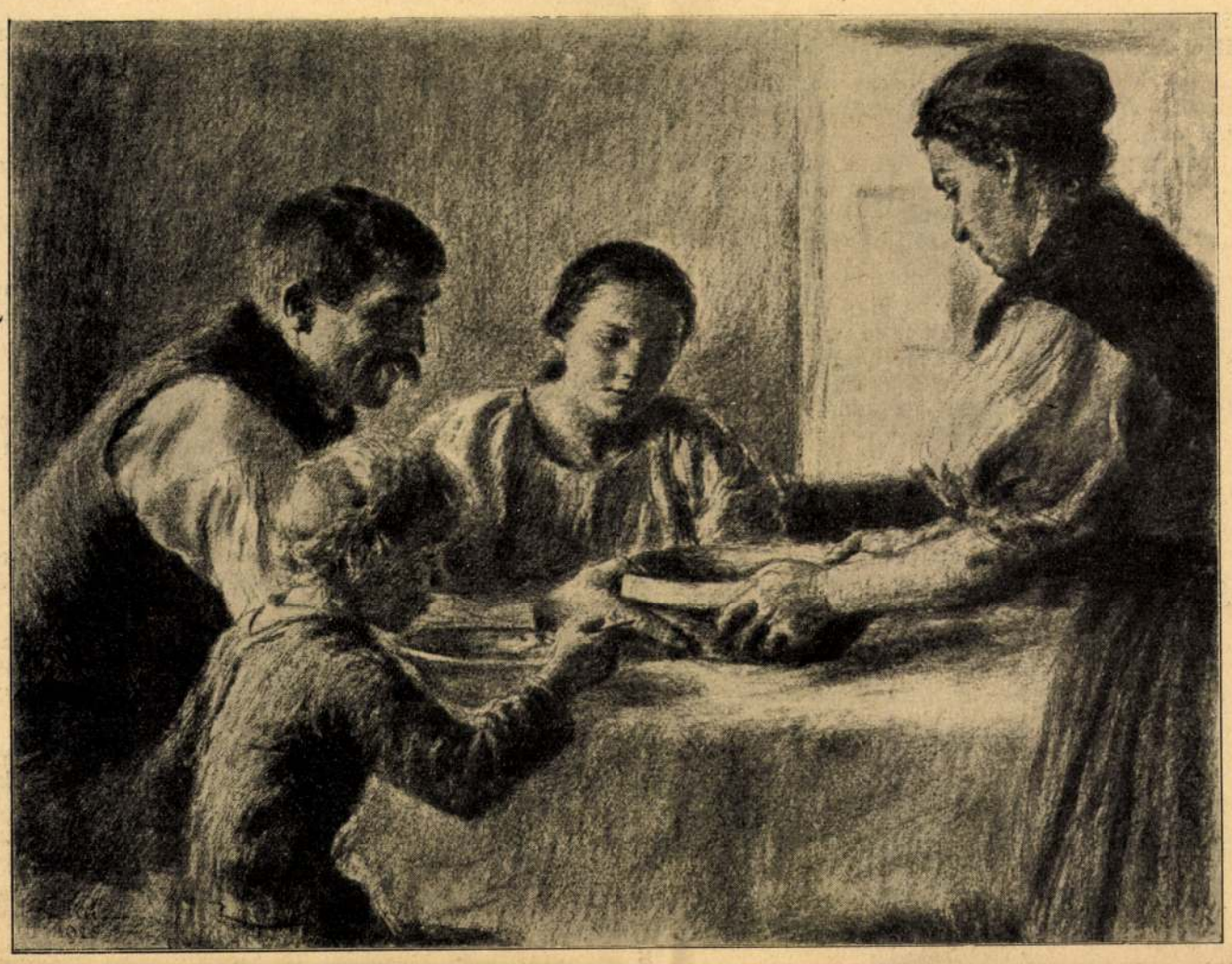

Ebéd. Glatz Oszkár szénrajza az akvarellkiállításon

Eleinte mindjárt észrevette, hogy az anyja milyen lehangolt, rosszkedvű és ingerlékeny, de hiába kutatta az okát, nem tudott rájönni, hogy mi baja. Harmadnapra aztán a temetés után kisült minden. Megtudta, hogy a Siteryné rosszkedve mögött komoly anyagi gondok sötétlenek.

Hogy a mostohaapja szegény ember, ezt nagyon jól tudta eddig is, hiszen leánykorában nem csináltak belőle titkot előtte a szülei sohasem, hogy hogyan állanak. Tudta azt is, hogy annak idején a régi házat azért kellett eladniok, mert különben ellicitálták volna a fejük felül, de tudta azt is, hogy azért, amíg ő otthon volt, mégis mindig telt annyi, hogy a háztartás úri voltát fenn tudják tartani s maga a megélhetés, ha szerény keretek között is, nem okozott különösebb gondot sohasem.

Most már az első napokon feltünt neki valami furcsa kopottság, amiről eleinte azt hitte, talán azelőtt se volt másképpen, csak az ő szeme szokott el tőle a jóllétben. Azon a bizonyos napon aztán megtudott mindent.

A dolog úgy történt, hogy Péternek fel kellett mennie a káptalanhoz, hogy a végrendelet felbontását megbeszélje, ő pedig, hogy ne legyen kénytelen a Sári közelében maradni, kora délelőtt átment az édesanyjához.

Boris asszonyt a konyhában találta. Éppen a levesbevaló zöldséget tisztította, amiben még nem lett volna semmi meglepő, mert hiszen Siteryné egész életében szeretett a konyhában foglalatoskodni. Feltünő volt azonban, hogy egy egészen fiatal kis szolgálón kivül senki más nem volt látható semerre. Lujzi lerakta a kalapját, kabátját, maga elé kötött egy kötényt, szembeült az anyjával és úgy, mint régen, hozzálátott a zöldségtisztításhoz. Nincs abban semmi szégyelni való, ha az ember nem kénytelenségből csinálja, sőt talán még szórakoztató is, legalább is jól lehet mellette diskurálni.

Lujzi sorra kérdezte az anyját mindenkiről. Hogy van Józsi bácsi? Mit csinál Gábor bácsi? Hát Gyöngyössy nagymama? Fáj-e még a lába? És Gyuri hogy tanul?

Mikor aztán minderre kimerítő feleleteket kapott, akkorára készen lett a zöldség is. Lujzi megmosta a kezét, aztán azt mondta:

— Nem mennénk be inkább a szobába? A többit majd elvégzi a szakácsné is...

Boris asszony furcsán mosolygott a leányára:

— Csakhogy én vagyok ám a szakácsné. Ez a csacsi kis leány nem tud főzni...

— Hogy-hogy? — kérdezte Lujzi. — Nincs mamának szakácsnéja? Hogy lehet az? Kilökte?

— Nem löktem biz'én! Sírva eresztettem szélnek, de nem tehettem másként. Ezelőtt egy hónappal!

— És nem tetszett azóta másikat kapni?

— Nem is kerestem, — mosolygott az anyja sajátságosan.

— Miért? — firtatta Lujzi értelmetlenül.

— Azért... mert... olyat, aki étlen-szomjan és fizetés nélkül szolgál, nem kaptam. Én pedig se etetni, nem tudom, se fizetni!

Lujzi elképpedt:

— Mamuskám! — kiáltotta elhalványodva.

Az anyja ráemelte a szemét, amelyben végtelen szomoruság váltotta fel az előbbi mosolygást. Vala-

Uj Idők 1926.

Bujáki menyecske. Glatz Oszkár festménye a Céhbeliek kiállitásán

akik azonban amellett, hogy urak vagy cselédek vagyunk, hogy szegények vagy gazdagok, erősek vagy gyengék, egészségesek vagy betegek, jók vagy rosszak, egyszerűek, naivak, tiszták, vagy összetettek és tisztátalanok vagyunk, hogy szerelmesek, féltékenyek, neuraszténiások vagy boldogtalanok vagyunk, még valami egyebek is, mások is, sajátosabbak is, többek is vagyunk: hogy magyarok is vagyunk. És szenvedni, szeretni, gyülölni, elbukni vagy fölemelkedni is másként tudunk, mint az idegenek és a Honszerző, a Láp virága, vagy a Híd magyarjai egyenes leszármazottai a Pogányok, az Élet kapuia vagy a Fogyó hold magyarjainak: az ő hőseinek, valamennyinek van apja a magyar történelemben s ezeknek az apáknak a jó- vagy balsorsa, legbensőbb lelki vagy legszélesebb nemzeti tragédiája folyton megismétlődik a mi életünkben is. Most is járnak közöttünk Márton kanonokok, Csanád ispánok, Balassi Bálintok, Ocskay brigadérosok s azok az erős, okos, szemérmes és egészséges asszonyok, akik a folyton megujuló, de örökké magyar és örökké tragikus generációkat szülik a történelemnek.

A multban a jövő, a jelenben a mult: ez teszi Herczeg Ferenc regényeit és szindarabjait a magyar lélek egyetemes örök életrajzává.

Ezt fedezte fel Herczeg Ferenc s ebben lett folytatója a Kemény-, Jókai- és Mikszáth-féle tradiciónak akkor, amikor a régi és modern magyar iroda-

Uj Idők 1926. (283) 8 hegy

A jegygyürü. Glatz Oszkár festménye a Céhbeliek kiállításán

meke, hite, hazája és van teste, idegrendszere, egyéni vagy öröklött vérmérséklete és van felfogása életről, halálról, jóról, rosszról, erkölcsről és bűnről. Az író lehet jó vagy gonosz ember, tiszta vagy romlott vérű sexuális lény, istentagadó vagy istenhivő lélek, de magamagát soha nem képes letagadni még akkor sem, ha szántszándékkal hazudni akar, mert a hazugságot is csak a saját igazságainak fejtetőre való állításából vagy negálásából, eltorzításából vagy eszményesítéséből képes megkonstruálni.

Herczeg második nagy érdeme, hogy a legmodernebb művészi fakturával új szuggesztív erőtt vitt bele a magyar irodalmi tradiciókba. Herczeg a módszert alkalmazta, de eredeti és erős magyar egyénisége megóvta a módszerrel járó kóros epidémiáktól. Herczeg megmutatta, hogy az írónak nincs szüksége moralizálásra. Az író épp oly személytelen maradhat, mint amily személytelen maradt festményei mögött Michelangelo vagy Raphael, amikor az utolsó ítélet vagy a plátói iskola eszméjét érzékítette meg. Az író helyett beszéljen, agitáljon, kritikát mondjon és tendenciát leheljen maga a könyv anélkül, hogy ezt a szerző lapos és nagyképű fejtegetésekkel kommentálgatná. Ha Hugó Viktor és a többi romantikus regényeiből kihagynók az író erkölcsi leckéit, politizáló reflexióit, programmbeszédeit és vezércikkeit, a könyv jobb lenne, az élvezet nagyobb, az olvasás kevésbbé fárasztó, a mese kevésbbé unalmas, — de a tendencia

REGGELI MUNKA
GLATZ OSZKÁR RAJZA

Művészet 1904.

Glatz Oszkár: Szappanbuborék

Magyarország Képes Heti, 1934. máj. 6.

Glatz Oszkár

UJ IDŐK SZEKESZTI: HERCZEG FERENC

XXXI. évfolyam, 47. szám
Budapest, 1925. nov. 22.

Herczeg Ferenc legujabb arckepe. Glatz Oszkár rajza

Kiadóhivatal Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Ára 7000 kor.

Örök szerelem

— *Goethe* —

Hófergetegben,
Szél s vihar ellen,
Küzdve homállyal,
Ködárnyon által
Mindig előre!
Csend, béke félre!

Jobb, ha gyötörve
Érnek a vészek,
Mintha örömre
Virrad csak az élet.
Ha szivhez ér a
Sziv, a negédes,
Tőle lesz még a
Bánat is édes!

Hogy fussak messze,
Vadonba, hegyre?
Minden hiába!
Lét koronája,
Mely űzesz engem,
Te vagy, szerelmem!

Forditotta: *Zoltán Vilmos*

Glatz Oszkár: Tere-fere

A szerkesztő üzenetei

Az Uj Idők barátai

Az Uj Időknek új előfizetőket szereztek a következő urak és hölgyek, a magyar kultura, irodalom s az Uj Idők igazi barátai:

Schell Irma,	Feledi Elza
Bründl Lajosné,	Gacsó Elemérné
Sándor Miklós	Schlick Mici
Bauer Károlyné	Bergsmann Nándor

Hálánk jeléül mindegyiküknek küldtünk egy-egy szép és értékes könyvet.

R. M. Fehér, vagy világosszinü selymeket, crèpe de Chinet, finom grenadinokat legcélszerübb shampooban mosni. Langyos vizbe áztassa előbb be a mosandó darabokat, aztán nagyon forró vizben olvassza fel a shampoot, adjon hozzá egy kis hideg vizet, mert a nagyon forró viz szétmálasztja a selymet, s ebben a vizben gyurja jól át a kelmét. Nem szabad dörzsölni, sem pedig kicsavarni a selymet. Ha a mosással készen van, jól nyomja ki a vizet s ugy teritse fel, hogy lehetőleg ne kerüljön egymásra az anyag. Ha már egy kicsit megszikkadt, jó forró vassal, tiszta vászonrongyon keresztül vasalja ki.

P. László, Bódvarákó. Drezdában több olvanféle intézet is van. Tessék talán a Deutsche Lehrerzeitung szerkesztőségéhez fordulni (válaszbélyegre pénzt mellékelve), Rheydt, Bez. Düsseldorf, Hauptstrasse 230. Onnan majd ajánlanak címeket.

R. Mária. Legjobb volna valamelyik fővárosi női ipartanfolyamra beiratkozni. (IX., Mester-u. 19., vagy az V., Vilmos császár-ut 46.) Ott mindent alaposan megtanulhat. Augusztus utolsó napjaiban már érdeklődhetik.

Óra. Sajnálatunkra nem váltak be.

V. L. Elismerésre méltó szép sorok vannak bennük, de majdnem mind döcög.

Merengés. Kissé mesterkélt a forditás.

H. Mária (Nyiregyháza). A beküldött összeggel előfizetését 1924. december 31-ig rendezte.

Élő Irénke. 1. Előfizetése junius végén járt le. Ezt a cimszalag is jelzi. 2. Magyar konzulátus van a következő városokban: Alexandria, Konstantinápoly, Belgrád, Bukarest, Filipopolisz, Cluj (Kolozsvár), Szaloniki, Szófia, Cyrana.

F. Lajos. Elbeszéléseit elolvastuk. Közölhető közöttük egy sem akadt. A kéziratokat kivételesen félretettük, két héten belül átveheti a szerkesztőségben.

Á. Károly (Mosonszentjános). Kérdésére csak szeptember második felében adhatjuk meg a választ.

G. Viktor. (Izabella házassága.) Elviselhetetlenül bőbeszédű keresett, egyáltalán nem mulatságos írásmű, modoros, nem érdekel, úntat. Ennek ellenére: keressen fel a szerkesztőségben augusztus 18-án délben 12 órakor, hogy élőszóval hozzáfűzzünk még néhány mondatot ahhoz, amit fentebb szives tudomására hoztunk. Az a benyomásunk ugyanis, hogy tudna ön hasznavehetőt is írni.

Dr. B. Gyuláné. 1. Előfizetése junius végén lejárt. 2. Igy ejtik: Viktor Ügo.

Cserepes Sándor: Egyik kis versét itt adjuk közre:

Már azt hittem, hogy elfeleitlek,
Hisz már az évek messze mentek,
Magukkal vittek minden szépet
És minden könnyet eltemettek.

...És most hogy esküvőre visznek,
A szivem akar megrepedni,
Mert most tudom, hogy én már téged
Sohasem foglak elfeledni.

Nyár van. A napfürdő tekintetében nagyon sok hiba, sőt visszaélés történik. A legtöbb ember abban a téves nézetben él, ha feketére sütteti magát, akkor nemcsak fekete, hanem egyuttal egészséges is lesz. De ez egyáltalán nem felel meg az igazságnak. A napfürdőnek kellemes, üditő, sőt gyógyitó hatása el nem tagadható, bár az is igaz, hogy a vérszegény és ideges emberek rendszerint rosszúl tűrik és főfájást

Szanatóriumok és gyógyintézetek

Dr. MÖLLER-Szanatórium
Dresden-Loschwitz
Megujhodási kurák Schroth szerint!
Nagy eredmények krónikus betegségeknél, ugymint: sápkór, kőszvény, csúz, elhájasodás, idegyengeség, emésztési bántalmak, idült bőr- és nem bántalmaknál, stb. Kérjen prospektust.

Börgyógyitás és orvosi kozmetika
Dr. JUSTUS intézete
Budapest, IV, Ferencz József rakpart 26.

Pesten vagy Ujpesten tanuló vidéki **urilány** olcsó és kellemes **otthont találhat** uri családnál Istvántelki tisztviselőtelepen. — Megkeresés „Otthon" cimen a kiadóhivatalba

Cigányosan tanitok zongorázni magyar népdalokat, müvészies futamokkal, kotta nélkül. Felnőtteknek legjobb módszer. Ujabb és régibb nóták kottái olcsón eladók. Zongoratanitónő, I., Orbánhegyi-uton, Tóth Lőrinc u. 28.
Az Uj Idők előfizetőinek 10% tandijkedvezmény

Uj Idők 1924. XXX. 34. 7.

Glatz Oszkár: Oláh asszony útban a templom felé

Glatz Oszkár

Magyar Élet, 1944. 4. sz. (jan. 28)

Fővárosi Kertész Kiállítása

kis elbeszélések ragyogó világításba helyezték a Szepessy-csemeték testi és lelki kiválóságait.

Székely búcsút mondott az asszonyoknak. Koltild kissé fogva tartotta a kezét.

— Jöjjön el holnap! — mondta halkan.

A tanár ebből meggyőződhetett, hogy a fiatal asszony megértette szándékának tiszta voltát.

II.

Klotild nem húnyta le az éjjel a szemét.

Székely józan és jóakaró szavai mély hatással voltak reá. Érezte, hogy nem szabad magát átengednie a zavaros és kétségbeejtő fájdalomnak, amelyet kedvesének hűtlensége hozott reá. Mindenek előtt rendbe akarta szedni kuszált gondolatait és azért újból átgondolta mindazt, ami közte és Arady között történt.

Ez az ember végzete volt eddigi életének.

Talán valami élettani föltételeken múlhatott, amelyeket ő nem értett meg, hogy kisleány kora óta szenvedélyes vonzalommal viselkedett Arady iránt. Egy vidékről valók voltak, távoli atyafiság kötötte össze őket. Klotild még iskolás leány volt, amikor első ízben látta az akkori jogászt, aki akkoriban, természetesen, még ügyet sem vetett reá.

Folytatjuk

Vakság

Az Anakreoni dalokból.

Te bölcs, ki napon-éjen,
Gond és okoskodás közt
Ott görnyedsz asztalodnál,
Nyilván magad se sejted,
Hogy milyen sült bolond vagy.
Fölötted nevető ég —
S nem látsz belőle semmit!
Körötted rózsanyílás,
Zöld fák alatt vidáman
Cicázó ifju párok —
S nem látsz belőle semmit!
Odább dal s tréfaszó közt
Poharazó bohémek,
Maga a teljes élet, —
S nem látsz belőle semmit!
Legörnyedsz asztalodra,
Rákönyökölsz a vaskos,
Penészes fóliánsra,
Az eszed rövidebb lesz,
A füled hosszabb tőle —
S nem látsz belőle semmit!

Endrődi Sándor

Az ablak

— Egy falusi tanító följegyzéseiből. —

Irta Gárdonyi Géza

Egy komor tizenöt éves fiu is járt a téli iskolába. Csordás-fiu volt. Daninak hívták. Az uraság akarta, hogy pótolja az elmulasztott iskolázást.

Járt több oly öregfiu is az iskolába. Leány is volt vagy három olyan nagyocska. De azok mind vidámak voltak és kedvesek, mint az aprók.

Csak az egy Dani!

Ült fásult fakó arccal, szinte közönbösen az első helyen. Mert a korára való tekintetből nem ültethettem a kicsinyek közé. Az értelme fogékony volt, de iskolai tisztséget nem lehetett ráruházni. Durván bánt mindenkivel. Csekély okokért orcán törülte, vagy fellökte a kisebbeket. Barátja nem volt.

Sokszor eltünődve néztem rá, hogy mért olyan elvadult, olyan sötétlelkü az a fiu? A szülői talán pálinkába butult durva emberek? Alacsony lelkek, akiknek a házasság élethosszig való gyülölködés? Talán őt is veréssel, rugdosással, szitkokkal nevelték? Vagy hogy az állatok mellett az ember maga is állattá válik? Hogyan lehet az ilyen vad-fát csak valamennyire is megnemesíteni?

Nem látszott reá semmi reménységem. A fiuban mindössze egy becsületes erecskét találtam. Nem hazudott.

— Ez is valami, — gondoltam.

És hogy erősítsem benne legalább ezt a jótulajdonságot, alkalom-nyiltán példaképül állítgattam a hazugocskák elé:

— A hazugság szenny az emberi lelken! A bünnek védelme! Az igaz ember ha bűnt követ el, megvallja. Azt mondja magában: Bünt követtem el, szenvednem kell érte. A bünért mindig meg kell szenvedni. Isten törvénye ez. A szenvedés lelki mosdás. Vállalni kell a szenvedést, bátran, hősiesen, mert a lélek tisztasága az első minden elsőségek között.

S rámutattam a vad fiura:

— Lássátok itt van Dani. A minap a jegyző úr panaszkodott, hogy egy iskolásfiu letörte a kecskéjének a szarvát. A kérdésemre, hogy melyitek volt? azonnal fölkelt a helyén, és kijelentette, hogy ő. Mentegette magát, hogy a kecske őt megrohanta. De a tettét nem tagadta el. Vállalta érte a szenvedést. Egy nap nem evett ebédet. Tűrte nyugodtan. Vállalta a szenvedést a tettéért.

S példákat mondtam még a történelemből, hogy az igaz szóért halálba is mentek már emberek.

Dani olyankor csillogó szemmel, szinte bámulva hallgatott. És én lelkemben örvendeztem, hogy legalább a becsületességnek nevelek benne embert.

Egy adventi délután, — az iskolai félszünetben, — az utcán találkoztam vele meg az anyjával.

Az útca sáros volt, mint falun szokott lenni. Ők ketten a tulsó soron mentek. Elől a nagy erős fiu egy madárkalitkát lógatva. Mögötte a gyönge testü, korán elvénült asszony, egy zsák gabonát vitt kötélen a hátán. Mélyen előre hajoltan caplatott a nagy teher alatt a sárban. S egy méternyi hosszu karó volt bot helyett nála. Látszott az útjok irányáról, hogy mind a ketten a malomba mennek.

Egy csuszamós helyen a karó kiesett az asszonynak a kezéből. A fiu megfordult, s közönbösen nézte: hogyan erőlködik az anyja, hogy a karót fölvegye.

Mért nem vette fel ő? Mért nem ő viszi azt a nehéz zsákot? Mert az asszony sorsa az a parasztoknál hogy rabszolgája legyen a férfinak. Nemcsak az urának rabszolgája, a fiának is. A parasztfiu nem ismerhet

volna e pár szintelen lelki vonás arra, hogy szeressék? hogy a sorsukat az övéhez kapcsolják? Az emberek a szerelmet valami nagy dolognak, korszakalkotó eseménynek képzelik, a nő tigris, odaadó áldozat, emésztő láng, a szerető férfi hős, lovag, tiszta jellem iparkodik lenni, ami szinpadiassá teszi mindkettőjüket. Az ő öccse soha sem tulajdonított nagyobb jelentőséget a szerelmeinek, és mégis, mindig voltak sikerei. Ezzel szemben ő, a nagyvilágot s a társadalmat keresztülkasul bejárt férfi úgyszólván csak egy asszonyt: a feleségét ösmerte, ezt a derék, kiváló háziasszonyt, aki a nagytakarításoknál bekötött fejjel járt és az olvasmányait széljegyzetekkel látta el.

Az étteremből áthallatszott a cigány-muzsika.

— Akar egy kis zenét hallgatni? — kérdezte Domokos.

— Nem, — felelte Liza és a gázkandalló mellé ült, amely csillogott, mint egy szinpadi vért.

A nagy karosszék csaknem elnyelte alakját, csupán lakkcipős lábai kandikáltak ki a bőrvárból. A leány félrehajtotta a fejét és egy pillanat múlva elaludt.

— Érdekes gyerek, — szólt az orvos a pecsétgyűrűjét forgatva. — Okosnak látszik. Hol akadtál vele össze?

Lázár megvonta a vállát.

— Ej, a véletlen sodorta az utamba, — válaszolta, — kár volna mögötte történetet keresni. Különben is: elvből nem szeretek az előzmények iránt érdeklődni; többnyire valami édeskés, hamis vonás lappang mögöttük. Azokat a nőket, akik az utamba sodródnak, többnyire csalódás érte volt. Azt hiszik, hogy túlbecsülték az életet, többet vártak tőle, mint amennyit az nekik nyújtott, és hogy az az igazi élet, amelyet az én oldalomon találnak: a felületes, a naphoz, perchez kapcsolt, a gondolkodás nélküli. Ez a dolog magyarázata. De beszéljünk másról.

— Mégis — szólt Domokos — az embernek el kell rajta gondolkodnia, mi a jövője egy ilyen teremtésnek. Nem jutott soha az eszedbe? Vagy érzelgős vagyok?

Lázár kényszerüen mosolygott és megrázta a fejét.

— Nem, nem. Csak természetes, hogy magamnak is az eszembe jut néha ilyesmi. De: nézd el például a Liza arcát. Nézd meg jól és gondolkodj: el tudnád képzelni ezt az arcot öregen, ráncosan, lehetségesnek tartod, hogy a haja megfehéredjen, a válla meggörbüljön? Lehetetlen; ezeken az arcokon rajta van a bélyeg, hogy csak fiatalon tudnak élni; ha idejük letelt, nyomtalanul tünnek el a ködben. Frissen hullott, még zöld falevelek ők, amelyeket a szél ismeretlen tájakra sodor, s amelyek pusztulásuk útjában egy percre az arcunkhoz csapódnak.

— Nos, ami azt illeti, ez elég gyönge magyarázat, — szólt az orvos, — a fő azonban, hogy téged kielégít.

Lázár nem vette rossz néven a gúnyt; megszokta, hogy testvérével mindig őszintén kibeszélje magát.

— Akkor, hát vegyük úgy a dolgot, — mondta, játszva a szavakkal, amelyeket az életben soha súlyosabbaknak nem érzett, mint egy lapdát, — hogy a jövőnek is szerepet kell adnunk földi próbálkozásainkban. Ki avatkozhat bele az embertársa pályafutásába? A holnap, a holnapután mind számításba veendő titokzatos tényezők, az élet eseményeit nem lehet lebilincselni. A jövő a metafizika. Mit törjük a fejünket a dolgok átalakulásán? Ezt sem írod alá?

Domokos megrázta fejét.

— Nem. A jövő nem lehet titok annak, aki megalapozta utait. Ha a véletlennek van is esélye, azért az elkövetkező idők járását hozzávetőleg mégis csak kirajzolhatjuk magunknak. A véletlenségek százaléka nem nagyobb, mint azé a lehetőségé, hogy egy tégla esik az utcán a fejünkre.

Glatz Oszkár rajza

Gárdonyi Géza, A bor szerzője, amelyet karácsonykor adtak elő századszor a Nemzeti Szinházban

Lázár mohón kapott a szavakon, mint a halászó a boton, ha látja, hogy a dugó megmozdul.

— Nos, és mit mutat a horoskópod? Mi haszna, ha látod magadat negyven, ötven és hatvan éves korodban? Mit érhetsz el; mi vár reád? Magasabbra nem emelkedhetsz, a feleséged nem lesz fiatalabb, a betegeid legföljebb jobban fognak bízni benned, de nem válnak egészségesebbekké. Ám ha meg is gyógyítsz tízzel többet, ha még gazdagabb léssz, ha még több gyermeked van: végeredményben mindez épp oly semmiség, oly dőreség, mint hogy bort iszom-e vagy sört? Az élet megtréfál bennünket. Apróságokhoz, lim-lomhoz nagyképüen kell leülnünk; tudás, szorgalom, akarat, tehetség épp úgy elpárolog az idő végtelenségében, mint egy szivar vagy egy májusi rózsa illata.

Liza fölébredt.

— Min vitatkoznak? — kérdezte a szemét dörzsölve, aztán fölállott, megivott egy pohár vörös-bort és Domokoshoz lépett.

Az orvos udvariasan mosolygott.

— A jelen és a múlt fölött pörlekedünk, — szólt elnézve a leány durcás ajakát — és nem tudunk megegyezni. Én a jövőt világosnak, biztosnak, kiszámithatónak mondom, a fivérem a rideg és okos jelen híve. Kinek ád igazat?

A leány egy pillanatig tétován nézett maga elé, aztán leült az asztalhoz és megevett egy fürt szőlőt. Arca közömbös és fáradt volt; aztán egy kis akarathullám csapódott el az ajka szélén, majd vonásai ismét egykedvűekké és szintelenekké váltak.

— Ha ítélnem kell a kérdésben, — szólt végre,

Uj Idők 1911. 14. sz.

mény nélkül való, a történeti folyamatból kiszakadó és ellene forduló, amilyennek sokak szemében látszik. Nem akarok terjedelmesebben utalni rá, hogy költői jelleme a magyar szellemnek legősibb és legtisztább hagyományában, a népköltészetben van praedestinálva; de előkészítőit, még pedig megszakítatlan láncolattal, megtaláljuk a műköltészetben is. Az eperjesi költők szerény csillagképlete előtte jár. Vachott Sándor, Kerényi Frigyes, Sárosi Gyula, Szemere Miklós, Szakál Lajos egyenkint, külön-külön megzendítik a hangokat, meghozzák az elemeket: a magyar életképet, a költészet költői motivumát, a fantázia új és merész kapcsolatait és a népi hangot, a szabad természetszeretetet és a humort, végül a népdalt, kezdeményekben és töredékekben azt, ami Petőfi lángszellemében egyesülve, kiegészülve és kifejlődve, magával ragadta nemzetét és a világot.

A választottam példák, azt hiszem, eléggé megvilágítják, hogy a multtal való kapcsolat fenntartása, a történeti folytonosság megőrzése, a hagyománynak s benne a nemzeti léleknek éltető élete egyáltalában nem a maradiságot jelenti. Ne is jelentse soha. De jelenti azt, hogy az emberi haladással eljövendő eszmei és formai változások, népünk psychologiájának, történetének és irodalmának tanúsága szerint, nemzeti valónkat nem fogják kiforgatni magából, hanem ennek természeti erejével, sajátos föltételeivel fejleszteni és erősíteni. Új erőt hoznak, de nem megsemmisítésére, hanem gyarapítására annak, amit dicsőségünkkel és szenvedéseinkkel eddig gyűjtöttünk. A költészetet, a maga legsajátabb, legtisztább költői célja is a fejlődésnek, haladásnak erre a nemzeti mivoltunkban gyökerező, ettől elválaszthatatlan módjára utalja. Még összébb vonva: az egész magyar szellemi életnek legrégibb hagyományára, legállandóbb erejére és legjellemzőbb elemére: a nemzetire. Valószerűségét csak az teheti igazzá, igazságát valószerűvé. Eötvöst idézem: „Minden irodalmi műnek nemcsak hatása, de még becse is azon összeköttetéstől függ, melyben az a nemzet életével áll; s bizonyos, hogy világköltő csak az lehet, ki előbb egy nemzet költője volt". Ifjú társaink, akik a hagyományok elutasításával, az idegennek e hagyományokat semmibevevő kultuszával keresik ma az új utakat: az igazat csak részességökben fogják megtalálni. Zrinyi is, Csokonai is, Vörösmarty is, Petőfi is, Arany is a maguk korának gyermekei voltak, s dicsőségük: hogy halhatatlan szavakban tolmácsolták koruk szellemét. De amint egymás kezét fogják: egy érzés, egy lélek lüktet végig rajtok, magyar nemzedékeken, magyar századokon. Lüktet, előre és fölfelé vonva őket s vonva velök és általok a milliókat, kik e lélekben közösek. A magyar költészet addig fog tartani, míg az a lánc meg nem szakad. Nem addig, amig magyarul verselni fognak, hanem amíg ez a költészet az lesz, amit mindenkor értettek s ma is értünk alatta: a magyar lélek tolmácsa.

Esti nóta

Életemet elhibáztam — —
Perceimre nem vigyáztam:
Amit hoztak elejtettem —
Élni is elfelejtettem.

Szép hajnalom átaludtam,
Kipótolni sohse tudtam.
Nem jutottam delelőre —
Kora alkony lett belőle.

Ritka búzám learattam,
Gazdagoktól elmaradtam.
— Most már szedhetem a lábam:
Senki se néz én utánam...

Varsághi János

Budapest kiállítása a Műcsarnokban. Glatz Oszkár: Csizmadiánál

Borsóhercegnő

— Regény — 8. folytatás

Irta: **Erdős Renée**

VIII.

Szylveszter-éjszakán

Dermesztő hideg volt, amikor alkonyatkor utra keltek. Kéken porzott a hó a lovak patkói alatt és köd szitált a hó fölött sürün, vigasztalanul.

Gyuri bácsi a nagy bundájában, a jól béllelt lábzsákokkal, mégis jól érezte magát. Ha arról volt szó, hogy mulatni kell valahol, akkor még az ischiásáról is megfeledkezett. Veron ellenben hallgatagon ült mellette és Miklóssal szemben. Valahogy nem örült ennek az estének, bár szépen felöltözött a fekete bársony ruhájába és Miklós, mielőtt elindultak, azt mondta neki:

— Te leszel a legszebb Veron, még ha a megye valamennyi lánya ott lenne is!

De nem voltak sokan. A Visi-lány, a Taraczky Ágnes, a Galgóczy Terka, a Hodola Erzsi jó barátnői voltak csak ott s még vagy két fiatal asszony az urával.

A vacsora bőséges szilveszteri vacsora volt, sok jó borral, pezsgővel, hangos és vidám felköszöntőkkel, harsány kacagásokkal és régi adomákkal füszerezve.

Utána nyomban megkezdődött a tánc, amelyben a fiatalok közül csak ketten nem vettek részt, Veron és Hodola Iván. Ők ott maradtak az ebédlőben, félrevonulva egy sarokban, egymás mellett a magas, régi pamlagon. Előttük egy kis asztal, amin pezsgős üveg állt két pohárral. Iván a fehér, kékeres kezével, mely finom volt és gyöngéd mint egy asszony keze, töltött a poharakba és ráköszöntötte Veronra.

— A maga szépségére és eljövendő boldogságára, — mondta mosolyogva.

Uj Idők 1924. XXX. 8 sz.

levelezőlapot. El is küldte rögtön, mert jóvá akarta tenni, amit ellene vétett. Nem tudott volna aludni sem talán ilyen igazságtalansággal a lelkében. Aludni azonban így sem tudott.

A délutáni póstával levél jött a számára Edittől. A rendes családi levélben (Jól vagyok, két kilót híztam, Mili néni rengeteg tejet itat velem, tegnapelőtt disznóölés volt, Bandi bácsi kéreti, nézzétek meg, mennyibe kerül Pesten egy kocsilámpa,) benne volt egy kis, erősen összehajtogatott külön cédula is, *Mama saját kezébe!!!!* felirattal. Azt írta rajta Edit, hogy ő meg van győződve róla, hogy az ő Pityuja az igazi Pityu, akár van ezer holdja, akár nem.

És még néhány hasonló ostobaságot.

Mogyoróssyné nem tudta, mit tegyen, szegény. Küzdött magával. Küzdött a szívével, az eszével, a tapasztalataival és az álmaival egész éjszaka.

Másnap újra írt Edit. Egy zárt levelezőlapot. Abban is az volt:

— Tudom, hogy az én Pityum (így!!) az igazi Pityu, akár van ezer holdja, akár nem. Mindennap ezt fogom neked írni, amíg csak be nem látod! Írj már, kérlek, hogy hazajöhessek és mindent megbeszéljünk.

— Mit akar megbeszélni ez a gyerek? — ijedt meg Mogyoróssyné és tévetegen nézett körül, mintha nem tudta, nem érezte volna, hogy mit akar. Dacára annak, hogy az igazi Pityuról már úgyis lemondott, elkeserítette a gondolat, hogy az ál-Pityu legyen Edit férje. Olyan lelkiállapotban volt, hogy, úgy érezte, minden csak keseríti és nem történhetne semmi a világon, ami bebizonyíthatná még neki, hogy nem érdemes elkeseredni.

Pedig mégis csak történt...

Este hét óra tájban csöngetett valaki a kapun. Mogyoróssy újságot olvasott odabenn, Liza a hálószobában fűtött, az asszony pedig húst kalapált a konyhában és nem hallotta meg. De újra megszólalt a csengő, kétszer, élesen és Mogyoróssy kikiáltott:

— Nyissatok már ajtót! Valaki van odakint.

Mogyoróssyné nyitott ajtót, haragosan, zsemlyemorzsás-tojásos kézzel, mert Liza még mindig nem jelentkezett. De felsikoltott egyszerre és sírva-nevetve az érkező nyakába borult.

— Elemér! Édes fiam!

— Mi az ördög?... — figyelt fel az öreg úr odabent és szemüveget, újságot az asztalra vetve, egyik papucsát az asztal alatt hagyva, jelent meg a küszöbön. Reszkető hangon szólt az ölelkezők felé:

— Hát igazán te vagy? Igazán?

Igazán ő volt. Elemér.

Bejött a szobába. Milyen nagy volt! Magas, szélesvállu... És milyen szép! Keményszemü, barnaarcu, lányosszáju, hullámoshaju! Szép új télikabát volt rajta és bélelt bőrkeztyü... Gyönyörü, drága, aranyos egy fiu volt!

— Istenem, Istenem... — rebegte Mogyoróssyné a kezét gyűrögetve, — és én még haragudni akartam, hogy nem írtál!

Elemér nevetett. Olyan kedvesen tudott nevetni mély hangján. És erős két karjával átölelve az anyját, felkapta a levegőbe magához, hogy megcsókolja.

— De gyerek! — méltatlankodott Mogyoróssyné. — Mi jut az eszedbe, fiacskám?

— Öreg gyerek vagyok én már, anyám, azt tehetem, ami az eszembe jut, — tréfált Elemér. Aztán felsimította a homlokát. — Bizony, öreg gyerek.

— Harminckét esztendős leszel március hetedikén — mondta az öreg Mogyoróssy és az asztalra csapott. A haja és szakálla fel volt borzolódva és csillogott a szeme, mintha bort ivott volna. — Harminckét esztendő! Mi az férfinél? A legszebb kor, fiam.

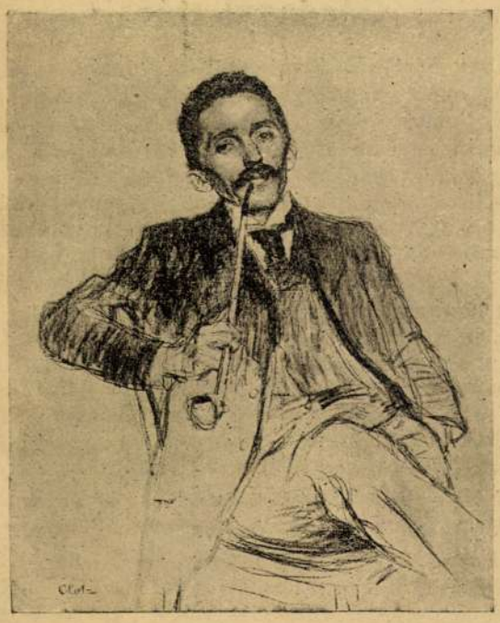

Glatz Oszkár: Gárdonyi Géza arcképe

És lábujjhegyre állt, hogy a fia vállát megveregesse. Mogyoróssyné kiment néhány pillanatra a fürdőszobába sírni, aztán eszébe jutott, hogy az asztalon hagyta a húst.

Boldogan kalapálta tovább és Lizát leszalajtotta még sajtért meg gyümölcsért, pedig drága volt és takarékoskodnia kellett volna bizony.

Vacsora után sokáig beszélgettek. Elemér elmondta, mit dolgozott, min töri a fejét. Valami gyönyörü nagy színházat épített, meg egy vásárcsarnokot Breslauban. Le is rajzolta úgy nagyjából, az öreg Mogyoróssy föltette a szemüvegét és fontoskodón bólogatott, Mogyoróssyné is odakönyökölt és kifogásolta, hogy a nagy akvárium ott van a közepén.

— Az nem jó — szólt. — Mindenki ott ácsorog majd, hogy a halakat nézze és se jobbra, se balra nem mozdulhatnak meg az emberek a tolongásban.

Elemér ránézett.

— Látod, erre nem gondoltam — mondta. — Igazad van.

Egészen komolyan mondta és Mogyoróssyné olyan büszke és boldog lett egy pillanatra, hogy az ő okos, híres építész fia így hallgat reá, hogy könnyes lett a szeme megint.

— Egyél még ebből a sajtból — kínálta. — Olyan finom.

Nem bánta volna, ha mind elfogy is a drága sajt és holnap megint hozatnia kell. Semmit sem bánt, semmivel sem törődött...

— Nna — szólt az öreg Mogyoróssy. — Gratulálok, fiam, a munkádhoz és a tervedhez egyaránt. Helyesen van. Minden nagyon szép, kivéve, mint a mama megjegyezte, hogy a közepére tetted az akváriumot. Meg vagyok elégedve veled. De most mesélj valamit az útról. Nem hültél meg? Kényelmes helyed volt? Egyedül utaztál?

— Egy barátommal jöttem, — mesélte Elemér a szivarja mellől. — Egy régi barátommal, aki nagyon szeret engem. Úgy jöttünk, mint valami hercegek, mert külön fülkét bérelt mindenütt az öreg bolond. Lovassy Pityunak hivják... Folytatjuk

Megjelent *Herczeg Ferenc* új regénye: A fogyó hold.

Dobosi Pécsi Mária új regénye: Antoni Dániel, megjelent.

Uj Idők 1922. XXVIII. 46 sz. Pécs

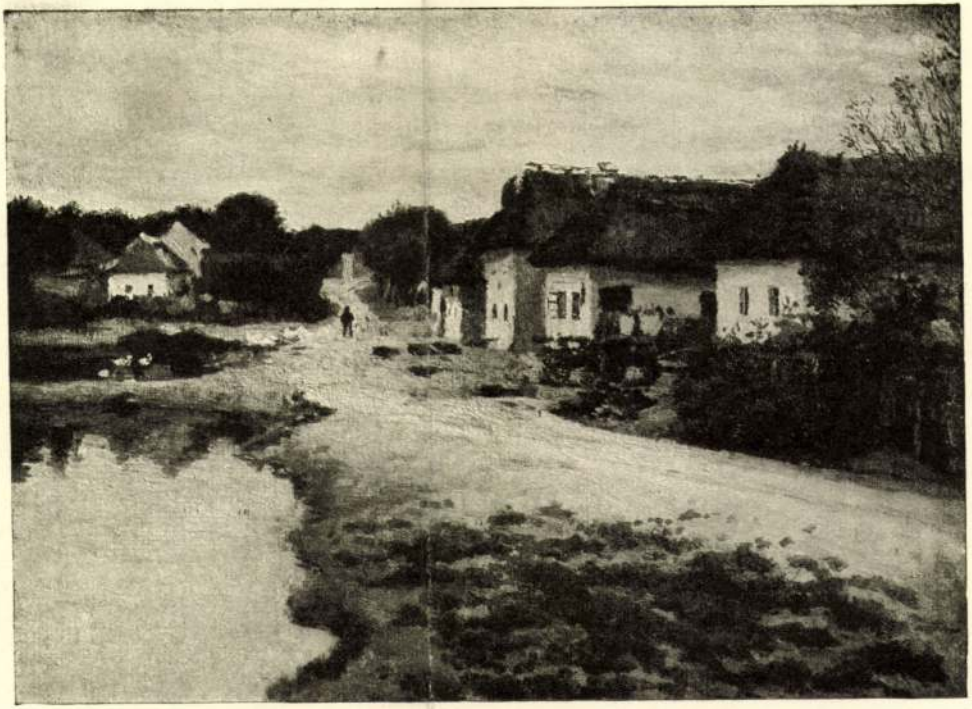

A MŰCSARNOK
TAVASZI TÁRLATÁBÓL

FALUSI UTCA
GLATZ OSZKÁR FESTMÉNYE

Nyúlszőrt 1914. 166. p.

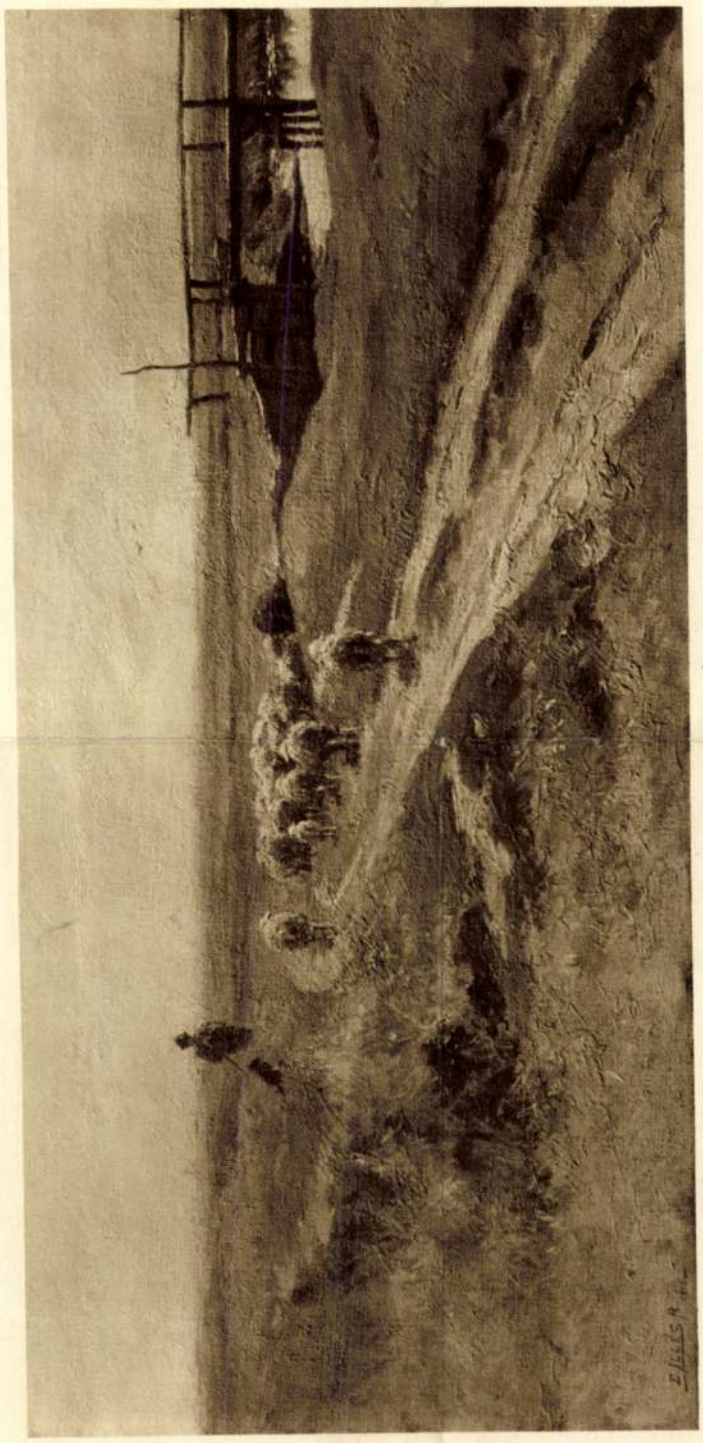

EDVI ILLÉS ALADÁR: JUHNYÁJ.

Glatz Oszkár

Glatz Oszkár: Falusi udvar.

Ország-Világ
1909. 3-sz. 156 l.

Glatz Oszkár

A Londonban most megnyílt magyar képkiállitásról: Fent Glatz Oszkár, lent gróf Batthyány Gyula festménye.

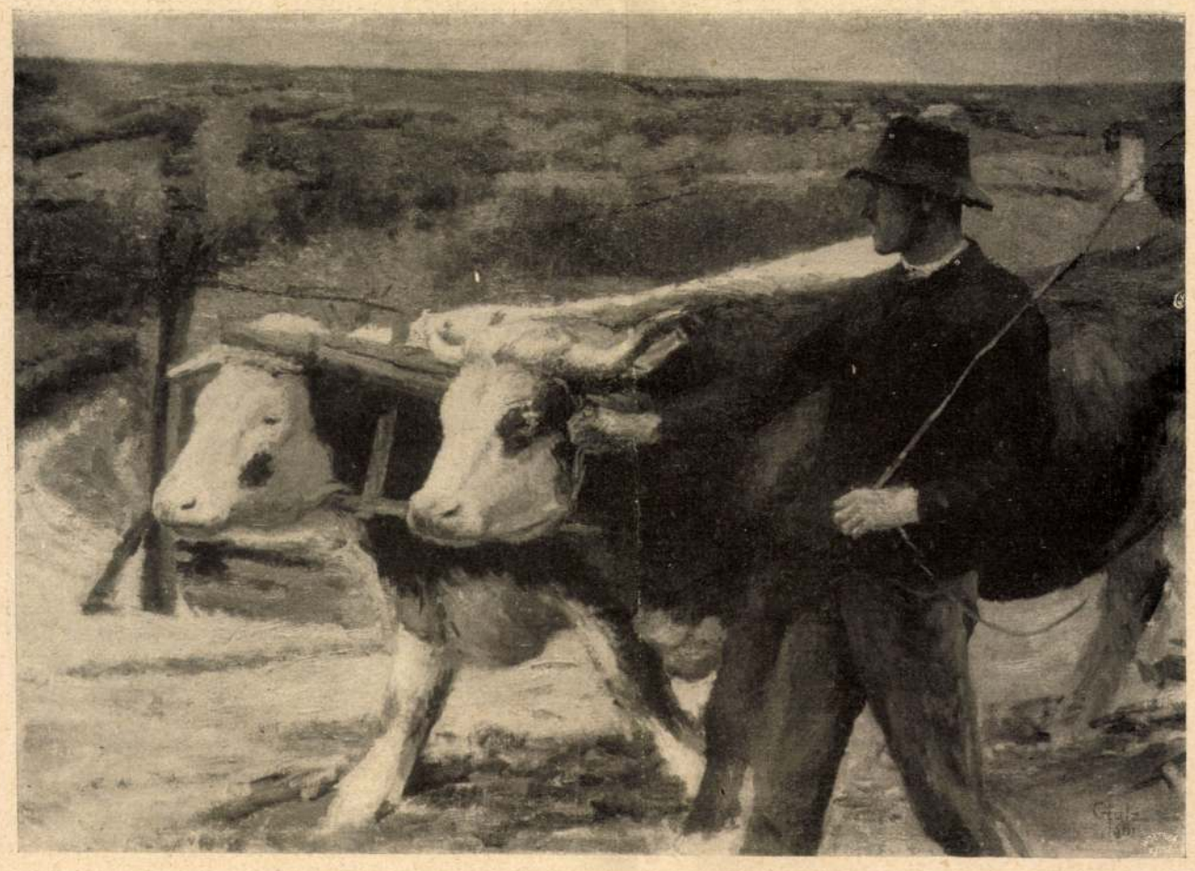

A Műcsarnok tavaszi kiállításából

Glatz Oszkár: Az iga

ragadott, hogy hizelegjen neki; már több bombasztikus pohárköszöntőt mondott rá, unalmas banketteken, sőt egy izben fölsegítette a kabátját. És sohasem szólítja polgármester úrnak, hanem mindig és tüntetően nagyságos uramnak. Ha az utcán szembejönni látta a fiskálist, előre megborzongott az idegességtől. A fiskális ugyanis nyolc lépésnyi távolban letért a járda szélére és széles ívben megemelve kalapját, harsogva köszöntött reá, hogy: „Legalázatosabb szolgája, nagyságos uram!..." De igen, mégis csak volt valami, noha nem túlságosan pozitív, csak inkább elképzelésbeli oka arra, hogy utálja ezt a kellemetlen figurát. Nevezetesen az, hogy Klein állandóan darutollas kalapban, sarkantyús csizmában, zsinóros mentében járt. Nyáron pedig pertlis lüszterben adta az urambátyámos fajmagyart. Bojtos nyakkendője tűjének nagy kerek gombjában Kossuth Lajos arcképe volt látható. Gera polgármester éles szeme fölfedezte benne a mindenre kész strébert, aki nemcsak ruházatában, de bajusza vasvillás kipedrettségében, sőt erőltetetten népieskedő és zamatoskodó beszédmodorával a gazdákra vetette ki hálóját. Előbb becsábította őket ügyvédi irodájába, aztán vállukon bemászott a városi közgyülésbe (ahol kétkulacsos tojástáncot lejt az úri párt és a mezei hadak közt), és... fogadjunk: országgyülési képviselő akar lenni. Amilyen ravasz, azzá is lesz.

De most már, ha itt van: hadd kerülközzék beljebb. A polgármesternek éppen virágos jókedve van. Hiszen a közgyülési kudarc semmi. Hanem a sikkasztás; és hogy éppen Gál Gyuszi sikkasztott, akinek haladását annyi bizalommal kisérte...

— Legalázatosabb szolgája, nagyságos uram, — kezdte a fiskális, miután a polgármester hellyel kinálta, — bocsánat, hogy bokros elfoglaltságában háborgatom; de az ügy, és a város jól fölfogott érdeke, azé a városé, mely nagyságos uram bölcs vezetése alatt európai színvonalon lendül soha nem álmodott virágzás fokára...

— Kérem, kedves doktor úr. Hagyjuk el a fölösleges bevezetést. Térjünk a dologra. Mivel szolgálhatok? Mert igazán, roppant el vagyok foglalva.

— Oh, nagyságos uram, tudom, tudom... Tehát, ha megengedi, a villamos világításról van szó.

— Úgy?! — kérdezte a polgármester hangsúllyal és figyelve előrehajolt.

— Én tudniillik bátorkodom azt hinni, én úgy vagyok értesülve, hogy ha a javaslatot a tanács a jövő hónapi közgyülésre beterjesztené, akkor a gazdapárt többsége mellettük szavazna. Azaz, kegyeskedik észrevenni, nagyságos uram, megvan a módja annak, hogy az elfogultakat jobb meggyőződésre lehessen kapacitálni.

— Gondolja? — kérdezte a polgármester kissé gúnyosan.

— Tudniillik, de ezt ne méltóztassék dicsekvésnek venni, nagyságos uram, van némi összeköttetésem az úgynevezett mezei hadakkal. Sőt, ha szabad alázatos magamat így kifejezni, bizonyos befolyást is gyakorolok rájuk.

— Hm.

— A baj ott van, hogy a gazdák idegenkednek a városi üzemtől. Semmiképp sem akarják, hogy a villanytelep és a hálózat a város költségén épüljön. Magam is hasztalan argumentáltam nekik, hogy ez gyümölcsöző befektetés, nagy haszonnal jár.

— Vagyis ön azt hiszi, doktor úr, hogy a gazdák az ellen nem tiltakoznának, ha magánvállalatnak adnók a dolgot?...

— Annál inkább, mert a vállalat bizonyos koncesszziók fejében tetemes évi járulékot fizetne a városnak.

Uj Idők 1912, XVIII. 32 sz

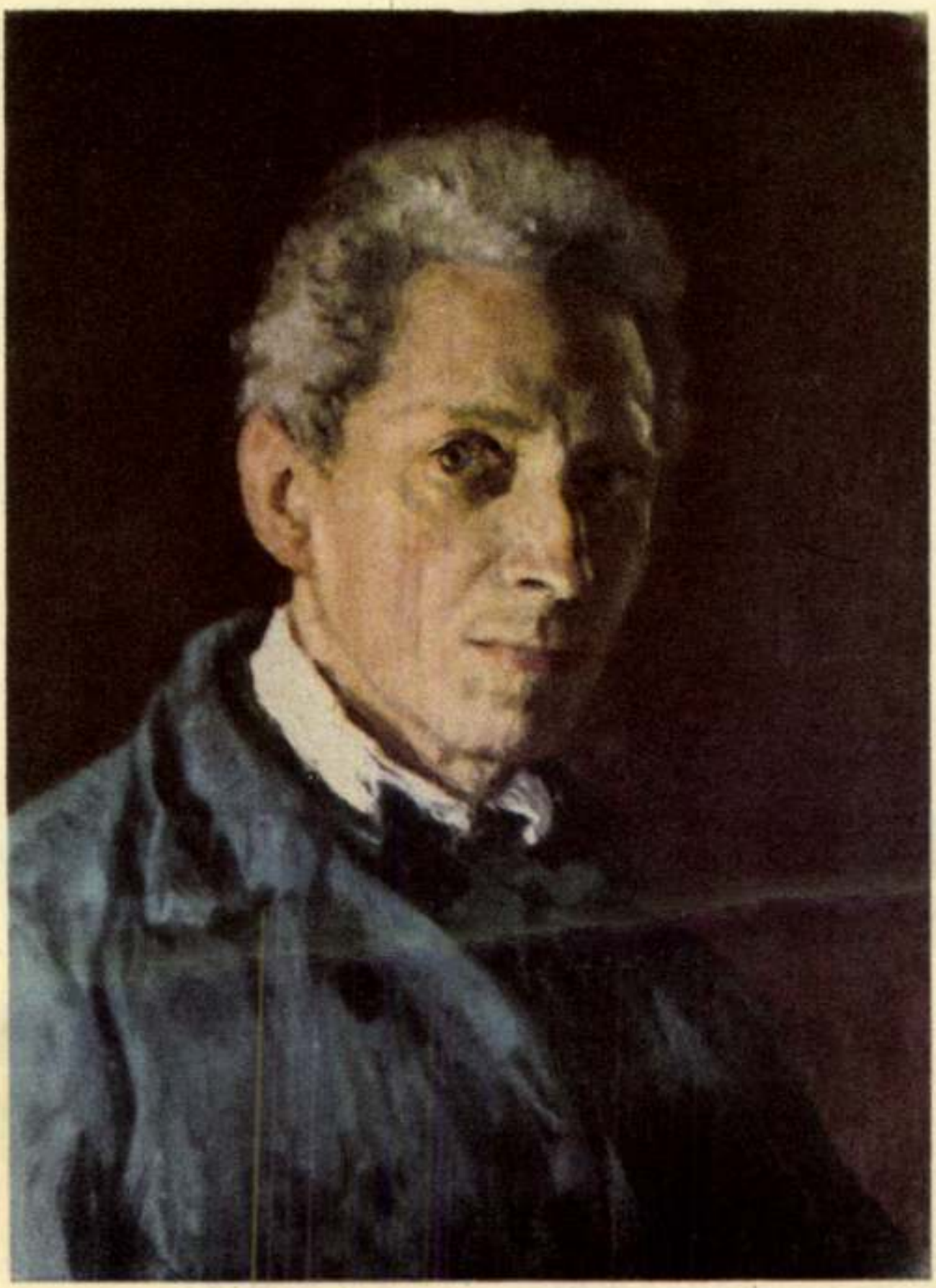

Автопортрет.

Glatz O.

Glatz O.

„Геза Гардони.“ Рисунок углём.

Glatz O.

Зимой".

„На румынской границе".

„На дороге". Рисунок мелом.

„Обед". Рисунок углем.

Glatz O.

„Буйволы“.

Glatz O.

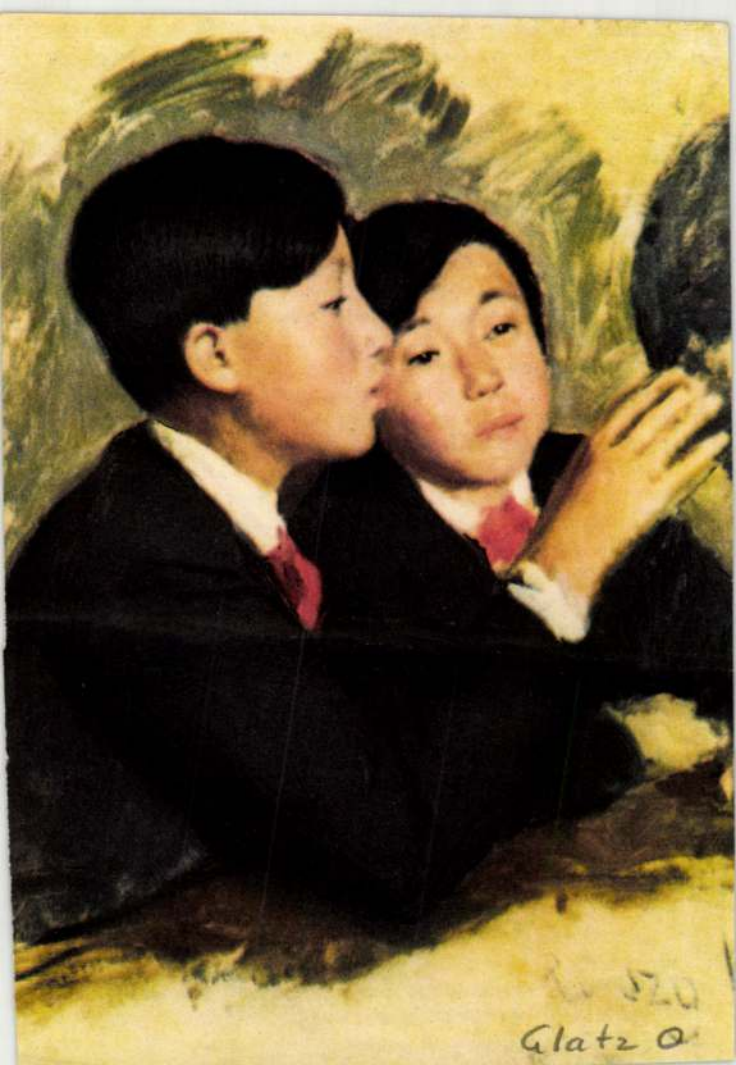
Glatz

Эскиз к картине „Корейские и венгерские пионеры перед глобусом".

Glatz O.

„Завтрак". Рисунок углём. Glatz O.

Glatz Oszkár

P.H.935.III

Glatz Oszkár: Hazafelé

Villásreggeli. Glatz Oszkár festménye

megzavarni a tülekedés gondjával, ami most rám vár. Ezért nem akartam addig szerelemről még beszélni sem, amíg nem sikerült megcsinálnom, amíhez hozzákezdtem.

Judit megrázta a fejét:

— Ebben, lássa, nincs igaza! Mert ez azért így is szép!... És... az is szép, ha az ember együtt reménykedhetik azzal, akit szeret...

— És, ha aztán nem sikerül? Ha hiába reménykedett?

— Az nem lehet! Erre gondolni se szabad Gyuri! Magának sikerülni fog! Ha komolyan hozzálát, lehetetlen, hogy ne sikerüljön!... Hogy akar különben hozzákezdeni? Mondja!

— Hát éppen ez az, lássa! Ezt akarom magának elmondani! Vegye a kalapját és jöjjön! Ma nagy urak leszünk! A szigeten fogunk ebédelni. És megünnepeljük ezt a napot, amelyiken úgy érzem, sikerült egy kis disputa árán végleg egymásra találnunk...

— Ami már nagyon, nagyon régen esedékes köztünk... Mert, ha ez egy félévvel előbb történik... Magának most is meg lenne az állása, mert előbb szakitott volna Katóval és már meg is esküdhetnénk!

— Nem! Nem! — rázta a fejét Gyuri. — Azt hiszem, jobb ez így! Ki tudja, hogy mire jó! Akkor sohasem jutott volna eszembe, hogy magam csináljam meg azt a rádióüzletet... Pedig abból úgy hiszem, nagyon nagy dolog lehet... majd! De annyi hamarosan, hogy biztos megélhetésem legyen mellette! Jöjjön, elmondom az egészet! Folytatjuk

A fiam járni tanul

Most gyakran hullnak csillagok,
A hegyek dübörögnek,
A jövő bajt izen.
Fekete hajón úszunk
Fekete vizen.
Hajózni nem merünk,
Kikötni nem merünk,
Mozog a föld és
Vihar a tengerünk.
Megbotlott a világ
És magunk...
Csak vagyunk, még vagyunk.
S lásd Istenem, gyanutlanul
A fiam járni most tanul.

S most gyakran hullnak csillagok,
A hegyek dübörögnek,
A jövő bajt izen:
Fekete hajó viszi majd
Fekete vizen...
Add, hogy hajózni merjen,
Kikötni merjen,
Földet leigázzon,
Vihart leteperjen,
Gyenge világban erős lehessen.
S ha mégis elesne,
Add, hogy szívemre essen,
Az én szívemre essen.

FEKETE KÁROLY.

„Отдыхающее стадо на берегу Балатона".

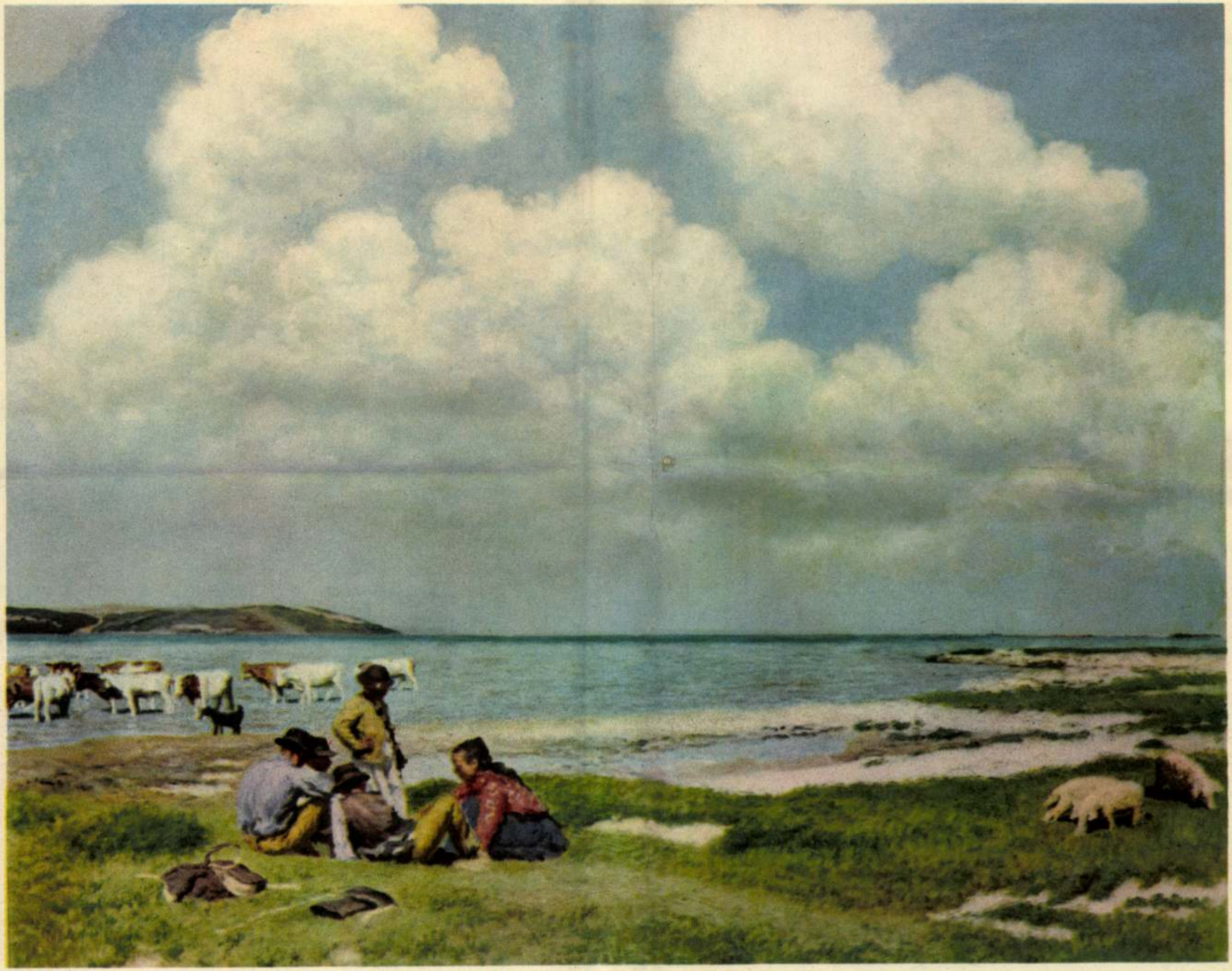

GLATZ OSZKÁR – festő

1997. 11. 26

A kikiáltási ár több mint 21 millió forint

Ötödik alkalommal rendezik meg a Bartók Teremben a karácsonyi műtárgyaukciót

Debrecen (HBN – V. F. – Összesen 464 tétel szerepel az ötödik debreceni karácsonyi műtárgyaukción, amit a november 29-i szakmai bemutatót s a november 30-tól a nagyközönség számára is látogatható kiállítást követően november 6-án 17 órától rendeznek a Bartók Teremben. Az árverés anyagát tegnap, kedden Lukovics András, a rendező Kölcsey művelődési központ igazgatója a Tiziano Antikvitás Kft. melletti, immár ötödik alkalommal szakmailag közreműködő Villás Antikvitás üzlethelyiségében ismertette az újságíróknak.

A debreceni aukciónak hagyományosan a festményanyaga a legerősebb, az idén 322 a festmények száma. Közülük a legmagasabb kikiáltási ára – 1 millió 600 ezer forint – Barabás Miklós: Balassa Sándor nemzetőr főhadnagy képmása című olajfestményének van, de szerepelnek például Csók István (380 ezer forint), Emerich Vagh-Weinman (800 ezer forint), Holló László (140, illetve 100 ezer forint), Madarász Viktor (250 ezer forint), Iványi-Grünwald Béla (120 ezer forint), valamint Czóbel Béla, Félegyházi László, Glatz Oszkár, Molnár C. Pál, Rudnay Gyula, Tornyai János, Szőnyi István, Vaszary János alkotásai is. Az aukción a festmények mellett grafikákra, szobrokra, ékszerekre, műtárgyakra és bútorokra is lehet licitálni, köztük egy 320 ezer forint kikiáltási áron induló négydarabos bécsi barokk szalongarnitúrára, tabernákulumra (450 ezer forint) vagy egy 1800-as évek elejéről származó, ismeretlen művész Mária és a kígyó című alkotására (850 ezer forint).

Diósy Antal: Fél akt (olaj)

Glatz Oszkár: Bujáki gyerekek Reprodukciók: Katalógus

Az összes tétel kikiáltási ára meghaladja a 21 millió forintot, s az aukció sikerét nem csak a tételek számának gyarapodása – 1995-ben 322, az elmúlt évben 324 darab szerepelt –, hanem a vásárlók-gyűjtők növekvő bizalma is jelzi. A leütési ár a debreceni tapasztalatok szerint általában 150-160 százaléka a kikiáltásinak, s ez is emelkedő tendenciát mutat. Lukovics András kérdésünkre elmondta, hogy a művelődési központ – bár némi haszon is származik a rendezésből – nem elsősorban anyagi érdekek miatt vállalja immár ötödik éve az aukció szervezését, hanem mert költségvetési ráfordítás nélkül tudnak kiemelkedően színvonalas rendezvényt kínálni a nagyközönségnek. S mindaddig vállalni is fogják, míg legalább nullszaldós lesz a rendezvény.

Az idén lesz lehetőség a számtáblás licitálásra, valamint mód van az előzetes név nélküli, illetve az árverés ideje alatti telefonos licitre is. A debreceni aukciónak van létjogosultsága – értettek egyet a közreműködők –, s mára ez az egyetlen olyan vidéki árverés, mely életben tudott maradni. A rendezők remélik, hogy az idei sem bizonyítja majd ennek az ellenkezőjét.

GLATZ O.: LEANYKA BÁRÁNNYAL

Diplomáciai emlékeim Ausztriából

A Pesti Napló számára írta:
PAUL CLAUDEL

Amaz *Intelmekben*, melyeket a magyar királyság alapítója fiához és utódaihoz intézett, van egy igen figyelemreméltó mondat: *»Bizony törékeny, gyönge és esendő az olyan ország, melyben egyetlen és csupa egynyelvű nép lakik.«* Ez a mondat pontos ellentéte mindama totalitárius faji doktrinának, mely manapság divatozik. Olyan politikai rendszer vezérelve, mely épp a *különbségen* épül, a szabadságon, az egyes csoportok harmóniáján, nem pedig holmi politikai, szociális és nyelvi homogeneitáson, amelynek természetében rejlik minden hátránya.

Volt is Európa kellős közepén századokon át egy birodalom, amely örökös uralkodóx jogara alatt meg is valósította ezt a szinte zenei összhangzású federációs csodát: a lehető legkülönfélébb eredetű, tradíciójú és nyelvű népek éltek itt — persze az elkerülhetetlen zavarokról nem szólván — békén és nyugton ugyanazon a földön s egyetlen közös asztal körül. Persze a földrajzi és történelmi körülmények formálták ki Ausztriát, a különféle trözsek e ritka gyülekezetét. Így például elsősorban a Duna, mely a hatalmas test életere volt. Itt volt aztán a mindig fenyegető török veszedelem, itt volt a birodalmi hagyomány s az a mérhetetlen tekintélyű felségjog, mely mindig biztosabban nyugodott a maga örökös jellegének presztizsén, mint a fegyverek hatalmán. Végül s mindenekfelett pedig itt volt a közös vallás, ama lelkek egysége, melyeket ugyanaz a hit formált volt ki, ugyanaz a tanítás nevelt s ugyanaz az ideál vonzott. Nem hinném, hogy túlságos erőszakot tennék az igazságon, ha ki merem mondani, hogy Ausztria Rudolftól Ferenc Józsefig *a jezsuita művészet mestermunkája s főműve volt.*

Ez a jezsuita vagy barokk művészet hosszú és méltatlan lebecsültetés után ma ismét divatba jött. A vasbeton és a fém embertelen absztrakcióján megtörött modern szem nosztalgiával fordul az ornamens paradicsoma felé, ama görbe vonal felé, melyben Leonardo da Vinci és Michelangelo magát az élet kifejezését látták. Érthető is, hogy az a művészet, amely a Reneszansztól a Francia Forradalomig műemlékeivel az egész világot elborította, a latin országokat épúgy, mint a germánokat s az újvilág gyarmatait, az a művészet, amelynek területe a legnagyobb volt, amelyre művészet valaha is kiterjedt, hiszen nemcsak a szobrászat s az építészet birodalma volt az övé, de a festészeté is s az alkalmazott művészet legaprólékosabb árnyalataié, mint például a színházi díszítés, a kertművészet s a belső berendezés — ez az egyetemes igényű esztétika bizony megfekszi a mi rossz gyomrunkat és rossz lelkiismeretünket. A barokk művészetről való vélekedésemet ebben az egyetlen jelzőben foglalnám össze: szeretetreméltó. Szeretetreméltó, mert kifejező s e kifejezés bár itt-ott kissé majesztétikus s túlságosan is szónokias, de elokvenciájának kiterjedése, emberi természetessége és mosolya van. E szép, világos templomokban minden beszél és énekel, minden csupa szín és muzsika, csupa meglepetés; áhítatuk többé nem a gótika vertikális malasztja, hanem dúsan fátyolozott és lüktető élet. Minden szentnek megvan a maga kis kápolnája — majdnem azt mondtam: szalónja, amelyben szívesen látja vendégeit (másszóval: híveit). Minden csupa imádság, csupa buzdítás és szentség. A festményeken minden kis falu ragyogó vidék kellős közepén pompázik, minden csupa muzsika és jószív, mindenki békésen és diadalmas ábrázattal üli körül a Jóistent, aki szívesen látja híveit s atyai jótanácsaival látja el őket.

A barokk művészet legsikerültebb kifejeződéseivel s ama ritka és súlyos pillanataival, melyekben csodálatos biztonsággal találta meg az őszinteség és a lírizmus egyensúlyát, talán Prágában s méginkább Bécsben, Bajorországban és Itáliában találkozhatunk. Azokra a szép templomokra gondolok, melyekben mindent valami bensőséges élet és meleg ékesszólás hat át, az egész épület csupa grácia, csupa béke, öröm és elégedettség, szerkezetében már nemcsak mosoly, de tiszta nevetés s az egész templomon eluralkodik a bájos Madonna, aki barátságosan két kezét nyujtja felénk. Ez nem a kereszténység tragikus koncepciója többé, hanem bájosabbik arculata, mely egyszerre diadalmas és alázatos; e csillogó templomokban a szükségleteinkkel s természetünk legmélyebb adottságaival való isteni megalkúvás nyer mosolygó, ünnepi kifejezést; ez valóban ama *Reménység Kapuja*, melyről Péguy beszélt, valamint a gótika, a hit, a barokk, az alázat művészete.

Ez az elegancia, ez az édesség, ez a melódia, ez a szeretetreméltóság, ez az édességben és lágyságban való kommunió vajjon nem a Mozart muzsikájának lelke-é, az egész lelkes barokké? s ezek az aranyos városok, Salzburg és Prága vajjon nem természetadta bölcsői-é amaz emberi gráciának és isteni kegyelemnek, ama szépségnek, mely bűvös erejével már-már a kísértés határain jár? Maga volt ez a különleges osztrák atmoszféra, mely vidánságból s üdeségből állt volt össze s amely századokon át bűvölete alatt tudott tartani annyi heterogén néptörzset s annyi egymásnak ágaskodó szenvedélyt az Alpesek s a Kárpátok övezte hatalmas arénában.

Ausztria nagyságának második eleme az a feudális reneszansz, amely a harmincéves háborút követte. A legkülönfélébb nemzetekből származó tábornokokat és bandafőnököket, akik a birodalom egységét a reformáció viharai közt megőrizték, hatalmas donációkkal jutalmaztáx, kivált a gazdag Csehország földjén Ugyanekkor az állandóan fenyegető török veszedelem szükségessé tette, hogy Magyarországon s a határőrvidéken erős katonai szervezetet építsenek ki. Ez a gazdag, művelt, csillogó új arisztokrácia kedvező millő volt a szépművészetek kifejlődésére. Mindmáig nem méltányolták eléggé, hogy a modern zene ennek köszönheti csodálatos kivirágzását, mint ahogy ezen a téren az olasz festészet is az Ellenreformáció adósa. Akár Haydn, akár Mozart, akár Beethoven, vagy Schubert kompozicióinak eredeti kótáit vesszük elő, látjuk, hogy dedikációik mind ama kozmopolita arisztokrácia nagy neveinek szólnak, mely azidétt a birodalom támasza és talpköve volt, tehát a Lobkovitzoknak, a Schönbornoknak, a Rohanoknak, a Starhembergeknek, a Montecuccoliaknak s persze az Ausztriai Ház főhercegeinek. A zeneszerzők a Habsburgok jogara alatt élő különféle népek, magyarok, szlávok, olaszok, románok roppant zenei repertoárjában kimeríthetetlen forrást, ihletet, szinte végtelen formai változatosságot találtak s az ellentétek és szituációk egészen különleges, ritka kontrapunktjait. A magyar király maximája a művészetekre nézve még igazabbnak bizonyult, mint a politikára nézve: *»bizony törékeny, gyönge és esendő«* az a művészet, melyet csak egyetlen érzés, egyetlen eszme táplál.

Manapság más politikai koncepció a diadalmas, egy szűkhomlokú nacionalizmus, mely féltékenyen s házsártosan acsarkodik, gonosznak és bűnösnek ítél minden olyan tendenciát, amely valami nagyobb, ölelőbb egység felé mutat. Európa a háború óta attól a nyavalyától szenved, hogy ama széles és könnyed organizmus helyébe, melynél különb a Duna táján sosem volt, apró s egymástól hermetikusan elzárkózott apró államok durva mozaikját rakta ki. De hadd reméljük, hogy e zsarnoki szektáriánizmuson végül mégis győzedelmeskedik majd a harmónia s a zene, e táj valódi eszméje, melynek barátsága bár különbözik tőlünk, éppen számunkra a legfontosabb. Az isteni bölcsesség egykor így szólt: *»Gondoljátok meg, feleim, milyen édes és gyönyörűséges testvérként élni ugyanazon a helyen!«* Hadd reméljük, hogy e nagyszerű elv ismét talál füleket, melyek meghallgassáx a népek között, melyek a dolgok legmélyén mégis csak attól szenvednek, hogy látniok kell; a vér kötelékeinél erősebb láncok a szabadságnak s a jóakaratnak ama kötelékei, melyek közöttük elszakadtak. Hadd reméljük, hogy a Duna újból azzá lesz, ami valaha volt: ihletője s életere a népek egy gazdagabb és kiterjedetteb konfederációjának, melyben Bécs nagyszerű városa továbbjátssza majd főszerepét.

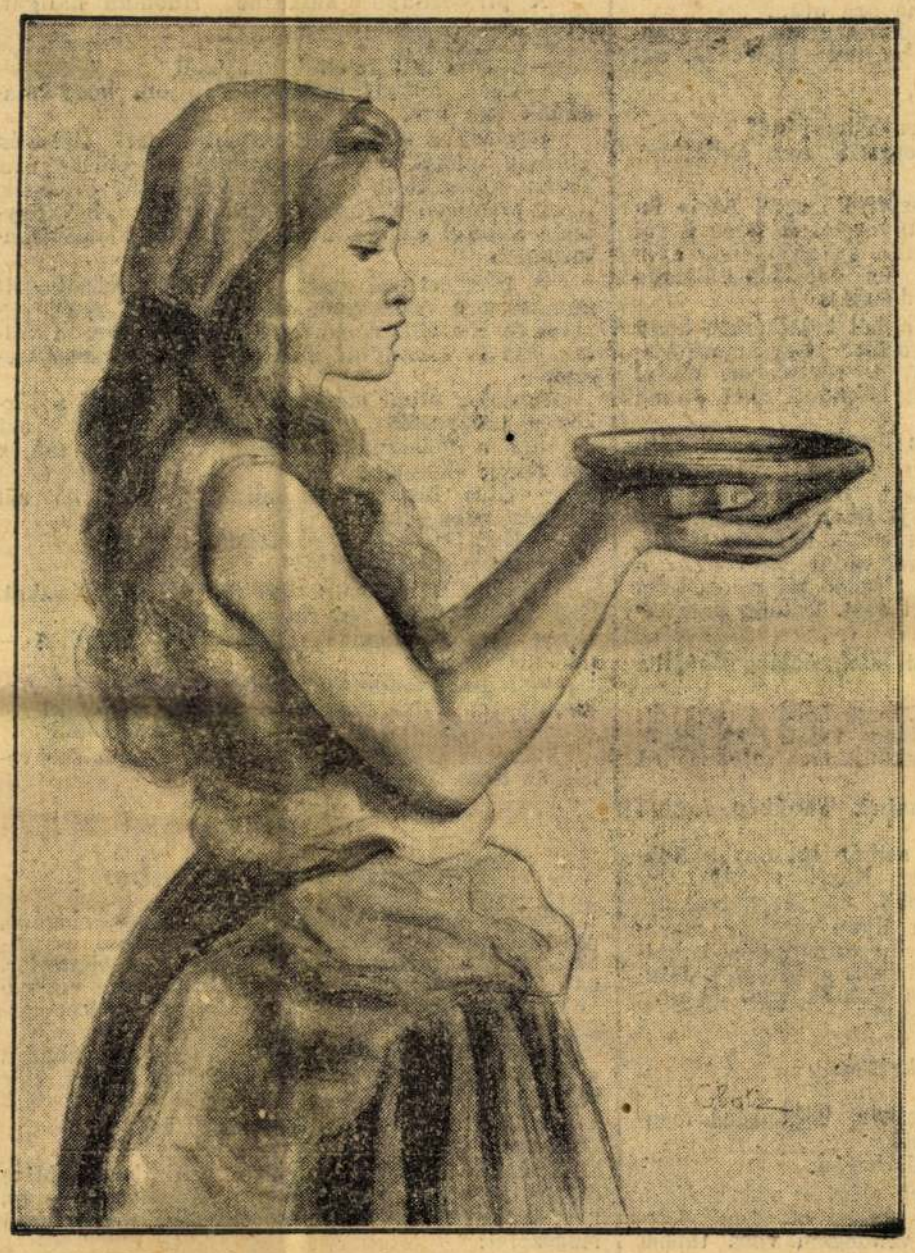

Glatz Oszkár rajza a Pesti Napló számára

A gyermek a MÜVÉSZETBEN

Glatz Oszkár

Varainyi lepős, az
ő legszebb képe, szell
1937. okt. 24.

Tartozik	Követel	X	Egyenleg

Sz.:

Glatz Oszkár
Uj Magyarság, Vasárnapja 1935 31. III

Glatz Oszkár: A rokka

Glatz Oszkár

Az Magyarság Vasárnapja. 1936.
V. 24.

leumba temettek.
vegye tartja

ndt abesszin dele-
odik

A Deák szemöldöke

Irta: **Mikszáth Kálmán**

Rossz idők járnak, minden visszájára fordul mi ránk nézve. Magyarok Istene alszik, vagy mit csinál. Fölépítjük a világraszóló házat a parlament számára, s ime a parlamentárizmus megbetegszik, elsatnyul, forró lázba esik s úgy tetszik minden jelből, hogy keres magának más gazdát, elköltözködik innen egy okosabb országba. Mit ér hát a parlamenti ház? Tető alá jutott a gyönyörű királyi kastély Budavárban, immár minden elkészült benne, csak egy hiányzik. Nincs király hozzá. Megharagudott ránk és azt beszélik Bécsben, hogy el se jön többé. Mire való hát a királyi palota ezután? Készülünk, nagyban készülünk, hogy megüljük az idén az ország bölcsének, Deák Ferencnek, a kiegyezési mű megalkotójának a századik születésnapját, s ime mi történik? A kiegyezési mű egyszerre elkezd recsegni, ropogni, törni, szakadozni, éppen a századik évfordulón. Mintha ő is a sírba kívánkoznék az alkotója után. Pedig még csak harminchat esztendős.

Borongós hangulatban fogjuk hát Deákot ünnepelni, de nem kevesebb tisztelettel és csodálattal. A kiegyezés talán rossz és veszendő úton van, de mit tesz az? Ha az Eszterházy kastélyaiból ledől az egyik, azért még ő mindig Eszterházy. Deák Ferenc is Deák Ferenc marad, a magyar ész és faji jelleg inkarnációja, egyszerű és plasztikus, mint egy antik szobor. Beszédei, patriárkai kijelentései közkincsei lesznek a magyarnak idők végezetéig, mint amilyenek a biblia tanításai az emberiségnek, élete folyamata pedig a polgárerények ragyogó mintaképe.

De nem kívánok most se beszédeivel foglalkozni, se politikájával, még az elszórt ötleteiből, elmeszikráiból se tálalok föl itt néhányat (mind olyan puskapor az, amivel már lőttek egyszer), még kevésbbé fogom elmondani az élettörténetét (hiszen minden magyar ösmeri), figyelmen kívül hagyom a színes legendákat, milyen ravaszsággal megyen föl 1866-ban egy meidlingi kis fogadóból, hol Doktor Ferencnek volt beírva, király hivására, nagy titkon a Burgba, megbeszélni vele magyarok kívánságát, s mily nemesen mondja a királynak: „Bajban levő emberrel nem alkuszik a magyar, béküljön meg előbb fölséged az ellenségeivel, s amit aztán önként akar adni, az lesz az igazi alap, amiről beszélhetünk."

Azt is elhallgatom, hogy a király visszaadja később a tekintetes úrnak ezt a vizitjét az „Angol Királyné"-nál. De mivel Deáknak kicsi a szobája, a király kísérete, főhercegek, nagy urak künn rekednek a folyosón, míg a két „potentát" odabent bizalmasan beszélget. A két potentát, a kehidai köznemes és a száz Cézárok ivadéka. Hagyom a mesének (valóságnak iszen lehetetlen), hogyan hívja meg a királyné az öreg urat sajátkezű levélben ebédre, és csörög a szarka a budai királyi kastélyon, mert ott ma vendég lesz, hogy megy föl az öreg egy ócska komfortáblin és hogy ülnek aztán ebédhez ők hárman: a vendég, a gazda, meg a háziasszony, a magyar királyné. Költeménynek hagyom a másik epizódot, amikor a királyné is visszaadja ezt a vizitet egy szomorú napon, meglátogatja Deákot. Csakhogy az már akkor nem tud arról semmit, letérdel a királyné melléje, halkan imádkozik, csakhogy az már akkor nem hall abból semmit; ravatalon fekszik az Akadémia csarnokában.

Csodák ezek!

Csakhogy ezeket a csodákat már fiatalon is megértettem; hiszen egy országot adott Deák a királynak, szerethette, becsülhette. Ez természetes. Hanem az elejét nem értettem a történetnek: azt a részét, hogyan szerezte meg Deák összes nimbusát, amivel birt.

Hogy valaki a Corpus Jurissal dolgozik és a kalamussal, az nem igen izgatja a népek fantáziáját, szürke, érdektelen munka az. Lehet hasznos, lehet országot boldogító, de nem imponál a tömegeknek. A nép a hősöket szereti, a salto mortálék embereit, a nyaktörő scenákat, a bravurokat. A politikusok közül is csak olyanokat vesz szívébe, akik a szenvedélyeinek hizelegnek.

Mi tette hát Deákot mégis oly naggyá?

Az esze? De iszen hány okos ember volt már, akit észre se vett a nemzet? A szónoklata? Ejh bohóság! Hiszen nagy szónokaink mindig voltak, Nagy Pálok, Baloghok és tudja Isten kik, de mind nem lettek azért Deák Ferencek. A nemzetet mindig a nagy urak vezették, az Eszterházyak, a Wesselényiek, Pálffyak, akár tudtak beszélni, akár nem, akár tudták a Corpus Jurist, akár nem; nem kellett semmi; elég ha parancsolni tudtak.

De hogy jön ide ez a kehidai köznemes? Hogy lehet az, hogy neki meghódol az egész országgyűlés? A dölyfös Majláth oda rohan a kabátját föladni, mikor a Ház ruhatárában megpillantja. A méltóságteljes Sennyei Pálnak kigyúl az arca az örömtől, ha Deák a vállát megveregeti. A miniszterek reszketnek a félelemtől, ha az öreg úr morózus s mint valami szörnyű szerencsétlenség híre fut szájról-szájra a képviselők közt: „Deák ma rosszkedvű".

A régi Uj Időkből. Mikszáth Kálmán, az Uj Idők főmunkatársa. Ő irta az Uj Idők első regényét, a Szent Péter esernyőjé-t és szebbnél szebb elbeszélések és cikkek egész sorával gazdagította lapunkat. Szerkesztésében jelent meg az Uj Idők Almanachja, a „Mikszáth-Almanach", amelynek mindegyik kötetéhez előszót irt. Az előszók megjelenése irodalmi esemény volt (1910). Glatz Oszkár rajza

Uj Idők 1935. 52 sz

Amaz pedig felelé:

— Menj el és hallgasd meg az én mesteremet, Jánost, ki az efezusi híveknek atyja és aki mennydörgés fiának neveztetik. Mert az ő szava megrázza a holt földet is és az ő gondolatai, mint a villámok az éjszakában.

A katona pedig fejét rázá, mondván:

— Nem szólhat szebben.

Amaz pedig felelé:

— Menj el és halljad, és adj hálát az égnek, hogy őt láthatod és hallhatod. Mert nem hiába szerette őt valamennyi tanítványa között legjobban a mi urunk, Jézus.

És a katona elmene Efezusba.

Vala pedig a nap vasárnap, mikor megérkezék, a hívek éppen összegyülekezének a zsinagógában, hogy Istent imádnák és várják vala a püspököt.

János pedig igen elaggott vala már akkor: száz esztendőn felül; járni sem bir vala, hanem széken hozák őt be a zsinagógába.

És az ő haja fehér vala, mint a hó, és orcái hervadtak, mint az elhervadt rózsáé.

És a katona örvendezék az ő látásán.

A hívek pedig odasereglének a templom közepére, ahová Jánost letevék, körülötte tolongván, mint a csibék az anya körül.

És csókolják vala kezét és ruháját.

Ő pedig fölemelvén remegő kezeit, rebegé nyájasan:

— Fiacskáim, csak szeressétek egymást!

És vala az ő szava, mint a galambnak búgása.

És egyebet nem tuda szólani, prédikálván, mivelhogy immár elaggott vala.

A katona pedig ott térdele a többi között, és tekintetét az aggon tartván, orcája könnyekben fürdőzék.

És kiáltá repeső szívvel, mondván:

— Óh, ez a legszebb! ez a legszebb!

A régi Uj Időkből. Megjelent az 1902. évi II. kötetben, a 285. oldalon.

A régi Uj Időkből. Gárdonyi Géza, az Uj Idők első segédszerkesztője és főmunkatársa. Egész sor regénye, elbeszélése, cikke, verse, ceruzajegyzete jelent meg az Uj Időkben. Glatz Oszkár rajza

Kezdő tanítónak

Mikor először lépsz az iskolába,
legyen arcodon Jézus nyájassága:
szólítsd köréd a kis gyermekeket,
és simogasd meg kezecskéjüket.

S ha látsz közöttük rútat, rongyosat,
gyermeki arccal búbánatosat,
ismerd meg benn a korán szenvedőt, —
s öleld magadhoz és csókold meg őt.

GÁRDONYI GÉZA

A régi Uj Időkből. Megjelent az 1903. évi II. kötetben, a 223. oldalon.

Uj Idők 1935. 52. sz.

A MEGVÁLTÓ UTJA A GOLGOTÁRA.
(P. P. Rubens festménye az amsterdami Rijksmuseumban.)

A Pesti Hirlap Vasárnapja
1934. IV. 1.

Glatz Oszkár

106. *Glatz Oszkár:* Legelő szamarak.

I

Áriverési Közlöny

1940. 1. sz.

hogy gyári portékát vásárol az ügynöktől és soha nem is tudja, hogy az általa vásárolt műremekből 100 és 100 van forgalomban. Ezért van az, hogy a művészek képeiket nem tudják eladni. A súlyos gazdasági válság ellenére is a mind szélesebb rétegekben felébredő képzőművészeti érdeklődés lehetővé tenné az eladást, de lehetetlenné teszi az a rengeteg giccs, amit potom áron erőszakolnak a közönség nyakába a házhoz szállító ügynökök. Erkölcsi szempontból is rettenetes hatása van ennek a garázdálkodásnak, mert rontja a külföldre kiáramló ilyen szennyáru a magyar művészek becsületét, másrészt pedig elriasztja a közönséget és a becsapott publikum örökre hátat fordít a kiállításoknak.

Ezen a visszaélésen, mely gyökereiben rágja meg a magyar képzőművészetet, törvényhozási és rendeleti úton kell segíteni. Mindenekelőtt méltóztassék a kereskedelmi miniszter úrral egyetértésben *rendeletet kiadni, amely tiltsa el a műtárgyakkal való házalást.* Épp a napokban került nyilvánosságra a kereskedelmi miniszternek az a rendelete, mely megtiltja a szövetekkel való házalást. Meg vagyok róla győződve, hogy a szövetekkel való visszaélés sokkal jelentéktelenebb kárát jelentette ennek a kereskedelmi ágnak, mint amekkora helyrehozhatatlan kárt okoz a magyar művészetnek úgy a fővárosban mint a vidéken a házaló műkereskedelem, amely kizáróan becsapásra dolgozik. Ezt a rendeletet törvényhozási úton ki kell egészíteni a szerzői jog megfelelő átdolgozásával. A büntető törvénykönyv ugyan csalásnak minősiti az olyan esetet, amikor az eladó nem közli a vevővel, hogy a tőle vásárolt kép csupán másolata annak a műnek, amelyet a vevő megvásárolni vél, — a szerzői jog azonban oly tágan értelmezhető, hogy az ilyen másolatokkal való visszaélést a büntetőtörvénykönyv nem akadályozhatja meg. A büntetőtörvénykönyv csak a közvetitő kereskedőt üldözi, de ha ugyanazt a cselekményt maga a festő követi el, a szerzői jog képzőművészeti vonatkozásban való hiányossága mentheti.

Ugyancsak a művész produktumának hitelét rontja a rézkarcokkal való visszaélés. Itt az történik, hogy a kereskedő rézbe karcoltatja valamelyik kiváló mesterünk

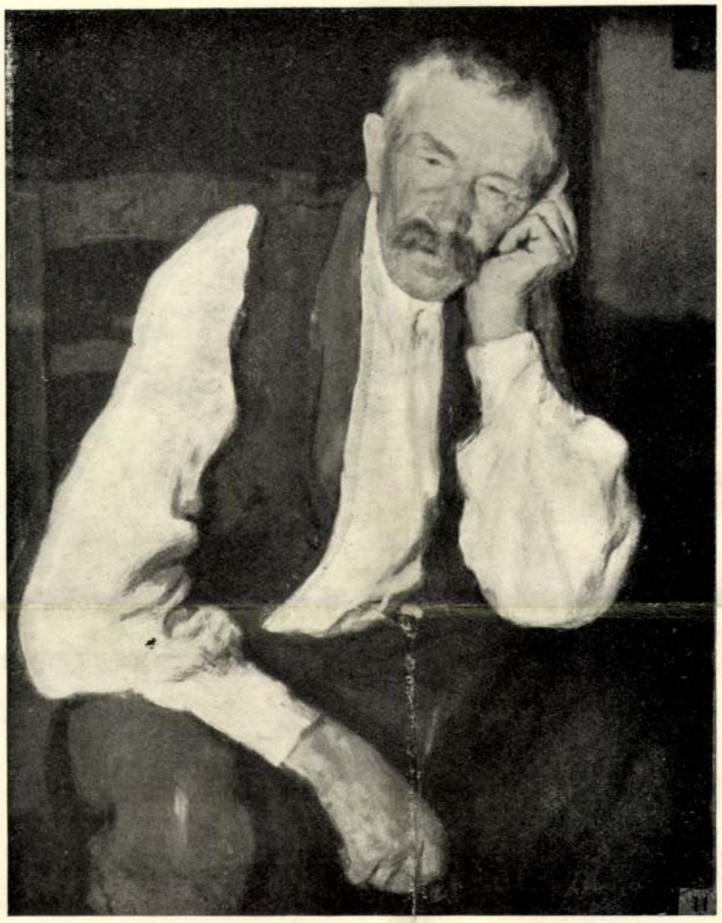

GLATZ OSZKÁR: AZ ÖREG MIHA

A Műcsarnok Őszi Tárlatáról

55.52.
Képzőművészet 1932.

TANULMÁNY
GLATZ OSZKÁR RAJZA

Művészet 1905
159.l

Glatz Oszkár

Magyarország. Reggeli Lap 1941 ápr 13.

Húsvéti melléklet

Glatz Oszkár: Tavaszi idill

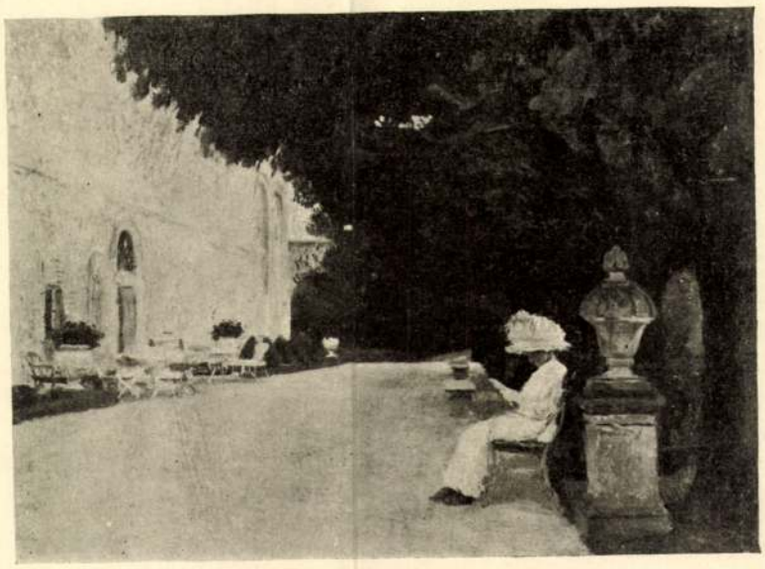

KASTÉLY UDVARÁN
GLATZ OSZKÁR
FESTMÉNYE

A SÁROSI
MŰVÉSZ-SORSJÁTÉK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

pítésének legjobb formáját; az adminisztratív munkássága így is bámulatos volt. A régi városok az új telepeseknek telket szoktak volt adni, azzal a kikötéssel, hogy azon ház épüljön. Ezáltal biztosították a város egyenletes, szép beépítését és elejét vették a telekspekulációnak. Sok olyan rendelkezés is maradt még a tizennyolcadik századból is, amelyik tiltja a telkek üresenhagyását. Az egész rendszer célja tehát az volt, hogy embereket letelepítsen.

Ezzel szemben az ötvenes évektől kezdve az új nagy bevándorló tömeg nem jutott telkekhez, hanem az e tömegek lakásának üzleti kihasználására épült házakban volt kénytelen elhelyezkedni. Eleinte kevés ilyen ház volt. Pesten az ilyen tömegházak a negyvenes években kezdtek épülni, amilyenek az Orczy-ház, vagy a régi Anker-ház volt. Budán még általános volt a családiház-rendszer, a gazdagabbak a Várban, a szegényebbek Tabánban laktak kis sárból tapasztott falusias házban, de a magukéban.

A magas házak építése már most azt eredményezte, hogy a telkek rohamosan, a fekvésnek köszönhető természetes áron felül megdrágultak.

Az a telek, ahol szabad négyemeletes házat építeni sok utcai és udvari lakással, csak annak eladó, aki olyan magas árat fizet érte, amilyet csak teljes négy emelet bérjövedelmére számítva fizethet. Egyszerre vége volt a családiház-rendszernek, de vége volt az utcák egységes beépítésének is. A telkek ára felszökött a helyzet, a fekvés okozta áron felül arra a magaslatra, amelyet csak a magas és szűk beépítésből várható nagy haszonból előlegezhettek maguknak a telektulajdonosok. A vállalkozás ellenben kénytelen volt állandóan kifelé a perifériára gravitálni, ahol olcsóbb a telek és elhanyagolni a belső részeket. Eredmény az a gyakran emlegetett abszurd állapot, hogy míg a város belső részeiben igen sok az üres, vagy földszintes, egyemeletes házzal beépített telek, addig a szántóföldeken négy és ötemeletes házak tűzfalai merednek az ég felé. Innen ered újabb utcáink oly rendetlen és mégsem festői beépítése. A földszintes ház mellett hatemeletes ház 1910-ből, mellette két háromemeletes a nyolcvanas évekből, azután ismét földszintes és így tovább a tűzfalak nagyobb dicsőségére.

A fejlődés ilyen iránya lehet egyesek érdeke, de abszolute nem szükséges és nem természetes.

A város sokféleképen védekezhetnék ez állapotok ellen. Előírhatná, illetve adózás útján meg-

Művészet 1915. 360

lehetne jobb jelzőt találni Jókai Mór kora és az utána következő idők regényirodalmának. Az ember, ha vonatra ül, ha hosszabb villamosútra megy, ha este, nehéz agymunkától kimerülten, az ágyba rogy, mindent felejtető izgalmas meseszövésű detektívregényekbe, vagy esetleg a Szinházi Életbe temetkezik, amennyiben ez izlésének és pillanatnyi hangulatának megfelel. Ezeket a könnyű, az agyvelő tekervényeinek csak a külső rétegeit bizseregtető olvasmányokat bizony nem az irodalmi élet élharcosai írják és *éppen ez a különbség a mai kor és Jókai ideje között, hogy akkortájt gondűző írások költésével foglalkozott a toll első sorokba számítható rohamcsapata is.*

Kétségtelenül bizonyos, hogy egy-egy Kiskunhalom nagyobb elmélyedést, több felkészültséget követelő írás, mint Jókai Mór korának könnyedén csevegő, társalgási hangon megírt regényei. Sőt talán értékállóbb, maradandóbb is. Ebből azután könnyen lehetne leolvasni azt a következtetést, hogy a ma írói nagyobbak, előkelőbb szelleműek, mint a Jókai Mórok voltak. Nem vagyok az a szabású, olyan természetű ember, aki alázatos főhajtással, mélyen leemelt kalappal magasztal mindent, ami a multban gyökeredzik. Az úgynevezett klasszikus értékek is lehetnek csapnivalók, nagy embereknek is lehetnek tévedései. Fityinget sem értek a *„Tigris és hiéna"*,

Glatz Oszkár: Beöthy Zsolt

Foto G. R.

Művészet 2
1936. 1. sz. 12-l

MDK

Glatzné Aldner Mária

Virágcsendélet, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéje.
Bp. 1952.

Glatzné Wildner Mária festő

kerepel az európai művészet

párisi kiállításán

Neuwirth György 1977 II.13

Glatzné Wildner Mária (1874-)

Virágcsendélet.
Oljf.66.5x81.5 vászon.Ltsz:3007.Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke.
Budapest. 1952.

Glatzné Wildner Mária festő

kiállítja az európai művészek párisi kiállítására

Pesti Hirlap 1937 II. 13

Glatz Oszkárné

kezdeti a lengyel-magyar kézimunkanők kiállítása az Internacionális Klubban.

Pesti Hírlap 1936 X. 17

MDK

Glatzné Wildner Mária

Virágcsendélet. Of.

KMT. 1917. tav. kiáll. kat. 23.l.

MDK

Glatzné Wildner Mária, festö

Virágok. Olf.

MK.Seg.Biz.Müv.Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat.5.1.
XXXXX Szépm.Muz.

MDK

Glatz Oszkárné festő

Lyka: Két nemzedék. Uj Idők 1910-11. 2.sz.

49 l.

Glatz Oszkárné Wildner Mária

nekrológja. - Farkas Zoltán, Művészet, 1966. 7. évf. 6. sz. 46-47. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

283. l.

Frau Glatz Oscar MDK

Blumenstilleben

Wien,Kunstlerhaus 1924 Mai-Juni

Glatz Oszkárné MDK

Gellérthegy, olf.

Műcsarnok 1927 táj- és életképkiállítás

Glatzné Wildner Mária festő.

Európai müvésznők kiállitása Párizsban: Pesti Napló 1937.febr.13.

M.D.K.

Glatzné Wildner Mária /1874-

262. Virágcsendélet. Olajf. 66.5x81.5 vászon.

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 18. l.

MDK

Glatzné Wildner Mária

Virágcsendélet, of.

Magyar Képzőm.nők Egyesülete jub.kiáll.katalógusa
1938 jun.3-18.

8.l.

MDK

Glatzné Wildner M.

Csendélet, of.

Lengyel és Magyar Képzőm.nők Egyes.kiáll. katalógusa
1936 okt. 5.l.

MDK

Glatzné Wildner Mária

Virágcsendélet, of.

M. Képzőm.nők Egy. jub. kiáll. 1938. jun.

12. l.

Glatzné Wildner Mária MDK

Virágcsendélet, olf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Glatzné, Wildner Mária MDK

Virágcsendélet, repr.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Glatzné Widder Mária

Czóbel Margit "ügyesen variált, stilizált aprósá-
gokkal", K. Madarász Adeline "jó ceruza-rajzok-
kal", gr. Apponyi Sándorné "Katona Nándorra emlé-
keztető tájképekkel", Dolányi Ida "erősen benczu-
ros rózsákkal", Bükkerti Mariska "csendéleteinél
kevésbé banális temloma-itérieurrel", L. Popper
Aranka "jó, napos, piros reflexben fürdő erőtel-
jes megoldásu aktja", Glatzné Widder Mária "egy
delikát szinben tartott gyümölcs-csendélete" és
Boemm Ritta "rég ismert kvalitásos munkái" sze-
repelnek a Nemzeti Szalon kiállitásán, melyet a
Müvészet c. rovatban közölt kritika ismertet
"Két kiállitás" cimmel.

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 22. XXVIII. évf.
16. sz. 255. lap.

Glatzné Wildner Mária

Lőte Éva szobormüvét hozza a lap a beküldött szobormüvek közül. Repr.
A további nevek: Glatzné Wildner Mária, Feszty Masa festőmüvészek, Kövesházy Kalmár Elza szobrászmüvész, Kovács Margit keramikusmüvész, Ferenczy Noémi gobelinkészitőmüvész, Nagyajtay Teréz és Zsindelyné Tüdős Klára kosztümtervező müvészek szerepelnek majd alkotásaikkal a világkiállitáson.

Délibáb, Bp. 1937. márc. 13. XI. évf. 11. sz. 5-7. lap.

Glatzné Wildner Mária

Tizenhat nemzet hires festőnői, szobrásznői, iparmüvésznői, grafikusnői és keramikusnői mutatkoznak be azon a kiállitáson, melyről Bogdán Ada értesit: „Ki lesz a világ első képzőmüvésznője? Képzőmüvészeti világkiállitás Párisban New-Yorkban, amelyen /csak/ hölgyek vesznek részt" cimmel.
Aba Novák Vilmos és Szőnyi István biralta felül a magyar képzőmüvésznők beküldött müveit. Bródyné Pollatschek Lili és Hollósné Mattioni Eszter festőmüvésze képeit bemutatja a lap. Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1937. márc. 13. XI. évf. 11. sz. 5-7. lap.

Glatzné Wildner Mária
Virágok, olaj

Magyar Képzőművészek segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás, 1914. 5 l.

megyének Historiai, deorga
1826. 3.köt.208 l. után. -
ke volt, igy rajza, amelyet
sokszorósitott, természet u

2. Hollókő várának képe. Is
Magyar Néplap. 1857, 23. sz

3. Hollókő várának képe. Is
Vasárnapi Ujság, 1861, 48.s

4. Hollókő várának képe. Ha
Hazánk s a külföld. 1865. 2

5. Hollókő várának képe. Is
jos rajza után. Az eredeti
Ország-Világ. 1885. lo.sz.l
használásával.

6./ Hollókő várának képe. J
tus, fehér fedőfesték. Az e
Történelmi Képcsarnok lt.sz.
ben megjelent: Az osztrák-m
Magyarország. 6. köt. Bp.19
közös lapon.

Glatzné, Wilder Mária

Mücsarnok reprezentativ kiállitásán neve szerepelt.

BH.932.II.21.

Glatzné Wildner Mária

A Magyar Kézművesnők
Egyesülete jubiláris kiállítása
kitüntető elismerést kapott

Neuratí Nyíregy 1938 VI. 14

Glatzné Wildner Mária festő

Szerepel a Magyar Képzőművészeti Egyesulete 30 éves jubileumi kiállítása a Nemzeti Szalonban

Az Est 1938 VI. 5

Glatzné Wildner Mária

Virágrendészete nagyon a hogy az
Kézművesnők Egyesülete 30 éves
jubiláris kiállítása a Neureuther
Szalonban (emlékül)

Neureuther nyár 1938 VI. 5

Glatz Oszkárné Wildner Mária festő

I.D.K.

1966. február elején, 92 éves korában meghalt Glatz Oszkár özvegye.

Farkas Zoltán: Glatz Oszkárné, Wildner Mária festőművésznő, 1966. június - 46 lap.

Glatz Oszkárné, Wildner Mária festő

M.D.K.

„Maradékok" című magyarázatú „vásznai finom szineresü, 86 éves korában festette alumás csendéletet.

„Alumás csendélet" (repro)

Farkas Zoltán: Glatz Oszkárné, Wildner Mária
Művészet, 1966. junius - 46 lap.

Glatz Oszkárné, Wildner Mária

festő

M.D.K

Neniet narmarasi volt, tanul-
mányait Kasselben és Sharls-
ruhéw, majd Münchenben végzé.
Első szben 1910-ben állitott ki,
a Nemzeti Szalonban az szavval.

Farkas Zoltán: Glatz Oszkárné, Widner Mária
Művészet, 1966. junius - 46 lap

Glatz Oszkárné, Wildner Mária festő

M.D.K.

1917-ben a Műcsarnokban vett részt tájaival, egyik festményét a K.M.T. egyesületi díjban részesítette. Ezzel nyilvános szereplése véget ért.

Farkas Zoltán: Glatz Oszkárné, Wildner Mária
Művészet, 1966. június – 46 lap

MDK

Glatzné Wildner Mária

Szegfük, of.

Csendélet,"

Virágok, "

M.Képzőművésznők E. 9.kiáll. N.Szal. 1917. ápr.

lo. 1.

Glatz Wildner Mária MDK

Szegfük, olf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállitás

Glatz Wildner Mária

MDK

Maradékok, olf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállítás

Glatz Wildner Mária

MDK

Maradékok, repr.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállítás

MDK

Glatzné Wilder Mária

1917. 1ooo-K-ás egyesületi dij

Magyar Képzőmüvésznők Egyesülete X. kiáll.
1918. ápr.

MDK

Glatzné Wildner Mária, festőm.

virágcsendélete komoly érték.

B.A.: Képzőművésznőink a Szalonban.
MűKépzőm.-nők Egyes.1908. -Jub.retrosp.kiáll.
Magyarság. 1938.jun.4. 10.l.

Festészet,1900-1919 - Önálló táblakép - Csendélet

G l a t z n é Wildner Mária:
Maradékok
/Állami vásárlás a téli kiállitáson,1913-14./

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

Festészet, 1900-1919 - Önálló táblakép - Virágcsendélet

Glatzné Wildner Mária: Szegfük.
/ Megvásárolva a téli kiállitáson, 1913-14./

M Ú V É S Z E T
XIII. évf. 1914.
85.

MDK

Glatz Wildner Mária, festőm.

54. Virágok. olf.

KMT 1912/13. téli kiáll. Kat. 41.1.

MDK

Glatz-Wildner Mária, festöm.

7o. Mezei virágok.-II. Olf.

Képzőm.Társ. 1911. tav.kiáll. Kat. 3o.l.

Glatz Wildner Mária MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Glatz Wildner Mária MDK

Virágcsokor, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Glatz Oszkárné

Gellérthegy, of.

N. táj- és életképiáll. 19-20. sz.

MCsn. 1927. jan.

Glatzné Wildner Mária

Virágcsendélet, olaj

Magy. Képzőművészek Egyesülete jub. kiáll.
H.Szal. 1938. jun. 8 l.

Glatz Oszkárné, Wildner Mária

Nemes Marcell képgyűjteményének II. aukcióján az Ernst-múzeumban ritka finom színkompozíciójú virágcsendélete szerepelt.

Ujság 934.IV.15.

MDK

Glettné Wildner Mária, festőm.

sok és sokféle csendélet között tűle virágokat láttunk.

A téli kiállítás. - Szépm.Muz.1917-18.
Művészet.1917. 5s.1.

MDK

Glatz Oszkárné Wildner Mária , sz. 1874

Virágok

Ernst Muz. aukc. 49.sz. 1.rész.

4 l.

MDK

Glatzné Wildner Mária

A Műcsarnok háborus kiállításán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállítás.

Művészet, 1914. 451-452.l.

Glatz Wildner Mária

MDK

Csendélet virágokkal, olf.

Mücsarnok 1913-14. téli kiállitás

MDK

MDK

Glatz Wildner Mária

Virágok, of.

Képzőm.Társ. 1912/13. téli kiáll.kat. 41.l.

Glatzné Wilauer Mária

UJS

k harca
ségi pozicióiért

t a centrum javaslatairól.
ügyi minisztérium politikai
kára

Országos elnök példáját követve — lemond, a másik pedig kimondotta, hogy a pártvezető-ség Darányi Kálmán miniszterelnöknek párt-

fafajtáiról készitett fametszet-ciklusában megragadó fantáziával alakitja a természetet. Kitünő fametsző müvész Cukierówna Aniela, Hladki

az ingerelte fel módfelett, hogy dédapját, a hadvezért ábrázoló szobrot nem mi, művelt rabszolgák viltik be. (Talán bizony méltatlannak tartjuk magunkat erre a testi munkára?) Semmilyen munka nem lehet méltatlan, mikor az ő dédapjáról, a nagy Caius Gabiniusról van szó. Egy hónapot töltöttem abban czégünk raktárában, mire ezüne alá

diákmozgalmakból ismerte, miniszterré történt kinevezése után vette maga mellé. Azóta Tóbiás Kornél a Turulban vállozatlanul tevékenykedett. Most, tiszteségéről való lemondásával egyidőben közölte a szövetséggel, hogy semmiféle formában nem tud többé a diákság szolgálatára lenni. Politikai körökben úgy véllik, hogy Tóbiás lemondása és visszaponulása miniszterének tudatával és beleegyezésével történt.

tudatával és beleegyezésével történt.

Glatzné Nilander Mária

Vizegyenadelettel versenyel a lengyel és magyar műcsúszók kiállításán a Vigadóban

Nemzeti Újság 1936 X. 16

Glatzné Wildner Mária, festőművész

a salgótarjáni Nógrádi Sándor Múzeum kiállítása Glatz Oszkár hagyatékát mutatja be a hagyaték a mester munkáin túl feleségé, Glatzné Wildner Máriá és fia, Glatz Henrik képeit is tartalmazza, továbbá nagy mennyiségű dokumentumot, vázlatkönyveket, rajzokat, okmányokat és tárgyakat is magában foglal.

A Glatz-hagyaték Salgótarjánban.

Népszava 1983. dec. 22.

GLATZ WILDNER MÁRIA: Maradékok.

Glatz Wildner Mária

Kiállítok 1913/14. évi kiáll.

Reményi József: Flóra.

Gatznné Wildner Mária

16 Glatzné Wildner Mária: Virágcsendélet.

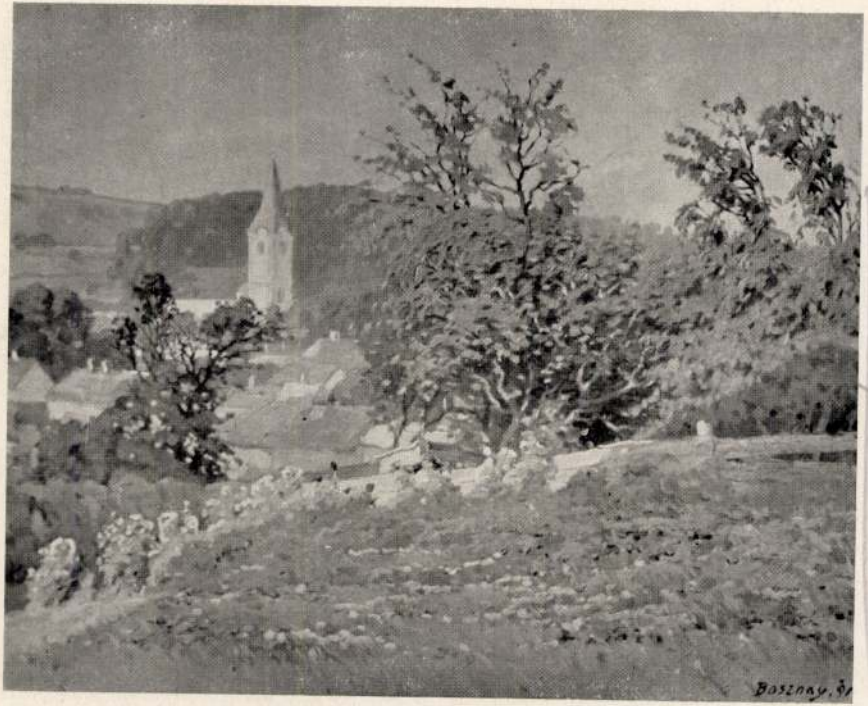

35 Bosznay István: Alkonyat.

gylete ajándékozta.

Glatzné Wildner
Mária

l.

Nemzeti Salon
1920. nov.-dec.

és tárgyilagossággal regisztrálja számunkra ezeket a tényeket. (G. S.)

földi irányítás nyján, vak nyájat terel; az iskola, másvilág távlata nélkül, marakodó farkascsordákat rajoztat ki a kapuján. De ha támadás éri őket, az egyháztól mindig az üdv útját kérik számon, az iskolától pedig, hogy csakugyan a valóságos életre nevel-e.

Ez azért nehéz az iskolának, különösen ma, mert rohamosan változik minden. Nemcsak az élet anyag képe módosul állandóan, hanem a szellemi szerkezete is: világnézetek harca tombol. Az iskola nem lehet korszerűtlen bagoly-odva özönvíz előtti „igazságok nak", de még kevésbbé vállalkozhat, hogy egy napi lap fürgeségével és kaméleonszerűségével szolgálja ki a perc áramlatait.

Tanítania csak a tudás legfrissebb eredményeit érdemes. A padokban ott ülnek a jövendő nagy úttörői, a gondolkozás forradalmasitói, ők megérzik ösztönösen, mi az elavult, túlhaladott, nevetséges. Ami tavalyi és tavalyelőtti, nem felel meg többé a mai ifjúság ígényének s nem is tanulja meg szívesen. Itt van a legtöbb ellentét élet és iskola közt. Ilyenkor mondják, hogy az iskola nem az életre készít elő. Pedig ha nem arra, akkor miért van egyáltalán?

Nevelni viszont csak a rég bevált elvek alkalmasak, a nagy költői példák, halhatatlan szimbolumok, történelmi tapasztalatok. Legtöbb munkára

* A nagytiszteletű Esperes uraknak megküldött körlevélből tévedésből kimaradt az, hogy

a máramaros—ugocsai egyházmegye visszakapja a nagybányai egyházmegyétől Túrterebes,

a szatmári egyházmegye pedig szintén a nagybányai egyházmegyétől visszakapja Atya egyházközséget.

A fenti felsorolásban már ezek a változások is bentfoglaltatnak.

Glatné Wildner
Maria

Repé a kopr-
Murban

Lelet, csabrendeki VI. 128

Glatzné Wildner Mária

1921, okt. MKE

kiáll. Nemzeti Szalonban

Virágrendelet, alapf. 5000.—

Lelet, Johannesppei VI. 17

Glatzné Wildner Mária

16 Glatzné Wildner Mária: Virágcsendélet.

KMT 1917. tav. E'all

59 Báró Hatvany Ferenc: Kékruhás nő.

Glatz Ondrásné

ferto

881

Bőr magazin 2 lex

365 l.

(2)

1480

Velencei, szentek

188

Grármazás

Glatz Oszkár és Wildner Mária

Koll. kiáll. 1910. okt. a Nemzeti kalonban.

Művészet 1910. 393. l.

~~Glatz Oskar~~

Glatz Oskar

Wilder Mann

1910. Szigetkutatás

Nemzeti kalap

Madonna

113 Szienai festő a XV sz. második feléből.

Glatz Oszkárné

Wildner Mária

XII. Városmajor u. 32/a

MKSz 1947

Glatz Oszkárné sz. Wildner Mária, festőnő; szül. 1874 márczius 12-én.

Glatzné Wildner Mária

1917. MKE. kiáll.

1000 K-ás egyenértékű díj

Egri bizottmány T. 289

m-	a ktári javból	400	Kát.
	a rtári "	400	"
	a nri "	300	"
	a tri "	200	"
	összesen	1300	"
részére	a rtári javból	500	"
	a nri "	200	"
	összesen	700	"
"	a ktári javból	400	"
	a rtári "	1200	"
	összesen	1600	"
"	a ktári javból	300	"
	a ktári javból	400	"
	a ktári javból	700	"

Glatz Oszkárné szül. *Wildner Mária,* festőnő; szül. Reichenbergben (Csehország). Tizenhat éves korában Karlsruheba, három évvel utóbb pedig Casselbe került, s az utóbbi helyen festette első arczképét. Azután Münchenbe ment s Herterich magántanítványa lett. A bajor fővárosban még néhány évig dolgozott, végül kiállított a Luitpold Gruppeben. Még ez évben férjhez ment Glatz Oszkár festőhöz, s azóta Budapesten él.

1910-ben a Nemzeti Szalonban férjével együtt rendezett külön kiállításon következő festményeit állította ki:

Sárga rózsák I—II., Őszi rózsák, Harangvirágok, Csendélet, Anemonák, Mezei virágok I., Rubens másolat, Mezei virágok II., Gyümölcs csendélet, Szegfűk, Tempera kísérlet.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain következő műveivel vett részt:

1911. tavaszi kiáll.: Mezei virágok I., olajf. — Mezei virágok II., olajf.

1912—13. téli kiáll.: Virágok, olajf.

1913—14. téli kiáll.: Szegfűk, olajf. — Csendélet virágokkal, olajf. — Maradékok, olajf.

Budapesti Ujságírók Egyesülete Almanachja. Budapest, 1913. 35. l. (arczképpel). — *Kiáll. tárgymutató.* — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 217. l. — *Tábori Kornél:* Magyar művésznők. *Pesti Napló.* 1912 decz. 25. (arczképpel).

Glatz Osterné

Jesto

vród

Krück I. 397. l.

Kard brouzbol VI. [redacted] 17.

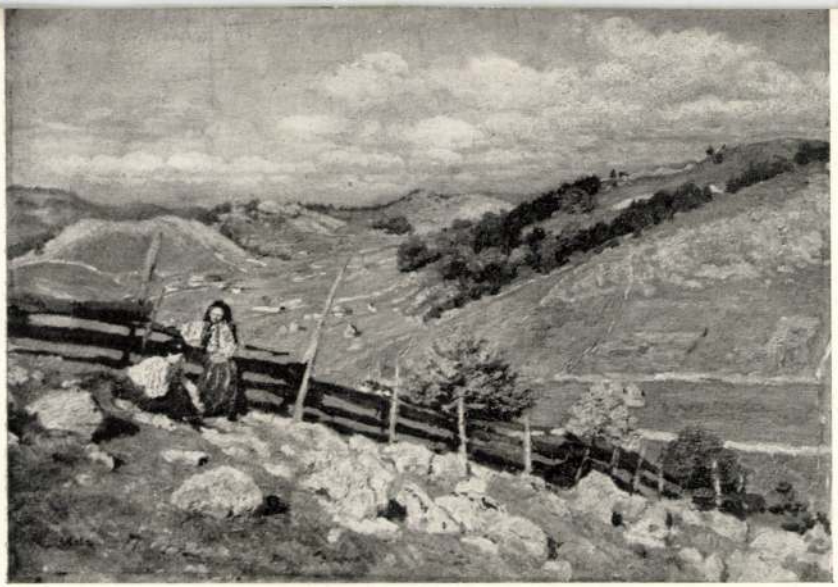

129. *Glatz Oszkár:* Nagybányai táj.

Glatz Oszkár

~~Csók István~~

54. *Csók István:* Leányka képmása.

Árverési közlöny 1938. 4. sz.
B.

Glatzné Wildner Mária

1938. M. Képtelenségek
E. Kiáll. Kitüntető
oklevele

Nagyvonal

1938. jún. 14.

Glätzné Wildner

Mária

a Magyar Képzőmű-
vészek Egyesülete
jub. kiáll. 1938.
Kilencszés évforduló.

Magyar Nemzet 'Mű-
vészet 1938. I. 2. B. l.

Glatz-Wildner, Marie, Malerin, geb. 1874 in Reichenberg, absolvierte ihre Kunststudien in Karlsruhe, Cassel und München, wo sie sich auch selbständig, hauptsächlich als Blumenmalerin, betätigte. Nach ihrer Ehe zog sich die Künstlerin für längere Zeit von der Ausübung ihres Lieblingsberufes zurück. Seit einigen Jahren betätigt sie ihre Kunst abermals als eine von der Kritik hoch geschätzte Malerin von Blumen und Stilleben.

Kaück I · 397-l

GLATZ WILDNER MÁRIA NŐI ARCKÉP

Művészet 1917. 83. l.

FARKAS BÉLA AMAZON

vallását, hogy művészetünk fejlesztése egyik legfontosabb tényezője kulturánk és az egész magyar nemzet fejlődésének. E hitvallásával és rajongó szeretete mellett nagy akaraterővel irányította és irányítja az elnöki székből nemcsak a társulatot, de — mondhatni — az egész magyar művészetet, ami a művészet minden hive előtt ismeretes.

A választmány ezért a társulat minden tagjának alkalmat adott arra, hogy elnökét nagyrabecsüléséről és ragaszkodásáról biztosíthassa és örömmel terjesztette elő a művészek összeségének és a választmány tagjainak szívből-lélekből fakadó azt az óhajtását, hogy a közgyűlés Andrássy Gyula grófot, a magyar művészet hajójának kormányosát, a társulat elnöki székében, a társulat és a hazai képzőművészet terén szerzett érdemeiért, a társulat örökös tiszteleti tagjává megválassza.

Forster Gyula báró alelnök tiszteleti taggá való megválaszttatásáról a választmány javaslatát a tavaszi számban közöltük.

A közgyűlés a választmánynak a lefolyt évről előterjesztett jelentését egyhangulag tudomásul vette és a mult évben végzett nagy munkáért meg az elért szép eredményekért zólyomi Wágner Géza dr. igazgatónak, valamint a tisztviselői karnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

Glatzné Wildner Mária

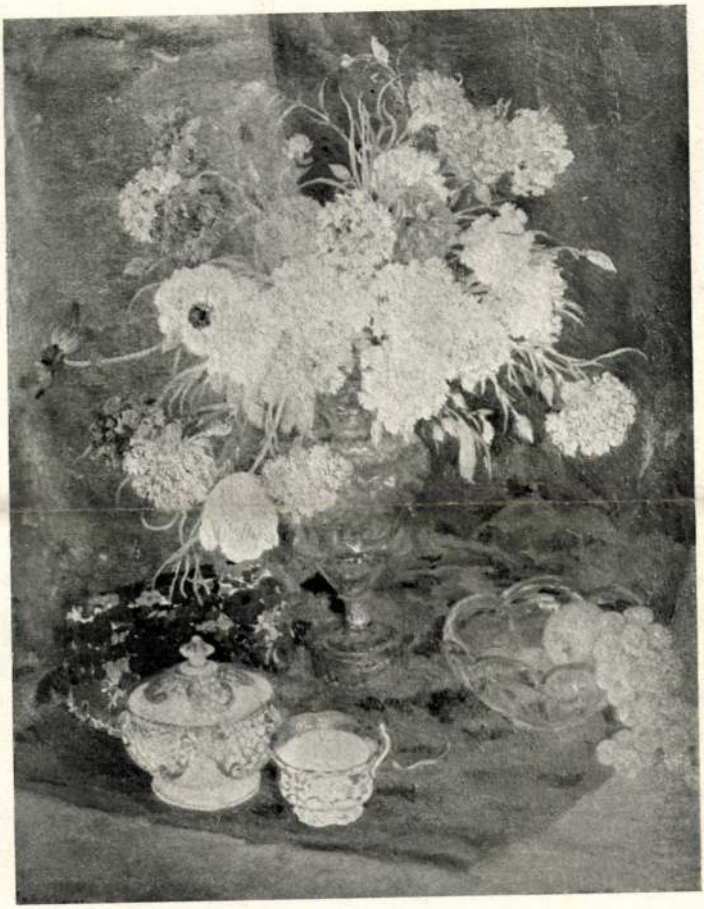

16 Glatzné Wildner Mária: Virágcsendélet.

59 Báró Hatvany Ferenc: Kékruhás nő.

Az Erdélyi Kiállitásból. Glatz Oszkár: Parasztasszonyok lóháton

köztünk. A budai korcsmák vidékéről jött és nagyon részeg volt. Nem alkalmatlankodott senkinek, csak jókedvűen pislogott és szerényen gesztikulált az újjaival. Csak akkor szólalt meg, mikor már leszállott a városban. Azt mondta:

— Szépen köszönöm, hölgyeim és uraim, hogy magukkal hoztak, mert az ilyen részeg embert nem szokták megtűrni a kocsin.

A haragos és ideges arcok mind megenyhültek, még a kalauz is mosolygott.

—g —c

Élet kútjánál

Valami mást gondoltam akkor,
Mikor az élet kútjánál hevertem
Rugdalva, kopottan, leverten.

Ki ezt csinálta, biz nem jól csinálta.
Vödörnek kellett volna lennem,
Amely öröm-vizét vigan kinálja,

S kút-káva mellett száraz kölönc lettem.
Nézem, mint csókolják víg vándorok
A vödör ittas ajakát mellettem.

Le-fel jár a kút, hisz oly sokan járnak.
Búsan kalimpálva segítek ott hátul
Sors mohos kútján élet vándorának.

A szél gúnyosan hahózik felettem.
Ki ezt csinálta, biz nem jól csinálta:
Sors-kútnál fáradt, lógó kölönc lettem.

Nagy Miklós

Amikor meggyúlad a tűz

Elbeszélés

Irta: Kádár Lehel

I.

Már ezüsttel csillogtak fején az elszállott esztendők, már emlékké fakult az ifjúság a szívén, már elfelejtett mindent, csak egyet nem tudott — nem hinni, amikor a leányszem mélyén kigyúlad az álmok és vágyak szikrája. Nem tudta letagadni a tavaszok erejét, melyek elkésett örömet igértek cserébe elmúlt szenvedésekért. Férfi volt és két szemébe még mindig ezer ujsággal rohant az élet, még nem tudott benne megmerevedni a múlt.

Szerette az életet nézni, szerette az alkonyodásokat, melyek titokzatos zengéssel tudnak beszélni, szerette a halk impressziókat, melyek váratlanul hullottak belé és régi titkokat fejtve, egyszerüvé tették a régi fájdalmakat. Szerette még mindig az álmodásokat, melyeket belekevert az életbe s különös zománccal futtatta be a mindennapokat.

Nem voltak már lángolásai, a régi tüzek ellobbantak, a régi csalódások csak szeliden fájtak. Nem tudott volna már asszonyért sem ölni, sem meghalni, de érezte, hogy még mindig van erejük rajta, még mindig nincs túl rajtuk. Valami mélyreásott ösztön suttogott benne titokban, hogy egyszer megint meggyúlad benne a tűz és akkor...

Nem merte folytatni. Asszonyok jutottak eszébe, akik életébe jöttek. Nem voltak sokan, de választékosak voltak. Szépek, különösek és kegyetlenek. Kegyetlenek, mert a lelkén keresztül eresztette csak magához őket. És jaj a férfinek, ha nem vágyai hídját ereszti asszony elé.

Mindegyik fájt és mindegyik sebet hagyott. Az egyik, akit legjobban szeretett, elment örökre. És azóta nem vesz virágot senkinek, azóta az ő bucsúnézése égeti, azóta őt keresi mindenkiben és ha egy mozdulat cikázó rajza csapott feléje valaki felől, mely hasonlatos volt az övéhez, megrendült, mintha kísértetet látott volna.

Ilyenkor el volt rontva napja és rossz álomlátások gyötörték. A porcellántónusu szürke hajnal ébren találta és megtelt fogadkozással:

— Nem, nekem elég volt belőlük...

Uj Idők 1922. XXVIII. 14 sz.

Uép

De mégis várt, mégis félt, ahogy a szögletbe szorított életü emberek szokták, akikben mélyen az öntudat alatt a sejtelmek kísértetvilága él. Néha hangos, néha hallgat, de megvan, él, beletolakszik a valóságba, megfogja a tettre lendülő kezet, eléje áll a döntő percekben és az emberen úrrá lesz a hideg valóság szörnyü logikával épített ereje. Nem mert tenni, mert nem tudott tenni: az élet vitte magával.

Egy este megszállotta a fáradtság, az élet irtózata. Keserü volt nagyon. Bántotta a sötét, mely fekete testtel omlott szobáira. Bántotta az ablakon beszökkenő utcalámpafény, bántotta a bérlakás lélegzése. De a legjobban bántotta a csend, mely úgy hullott rá, mint a szemfedő és fojtogatni kezdte.

Ideges lett. Meggyujtotta a villamoslámpákat, aztán felöltözött.

— El kell innen menni, — zsörtölődött és előkereste kalapját. Keze félig megszokottan, félig gondolkozva csúszott a kilincsre, amikor feje fölött hirtelen megszólalt egy zongora. Halkan, visszafojtott lélegzettel ringottak le a hangok és megállitották. Maga se tudta mért, de megállott. Fejét felkapta, mintha ismerős szólt volna hozzá váratlanul.

Gondolkozott. Hol is hallotta ezeket az akkordokat? Csak nagysokára jutott eszébe, hogy tizenöt évvel ezelőtt ujjai alól szállottak ezek a hangok, mielőtt utoljára az életben becsukta a zongorát, mert nem ült le hozzá többé. Az as-dur szonáta jajongott feléje, a variációk félig lázadó, félig zokogó ritmusa egy pillanat alatt áthangolta szivét. Valami különös nyugalom karolt hozzá szeliden és lecsitította.

Végigdőlt a pamlagon és hallgatta a felülről hulló hangokat. Józan volt, nyugodt volt, érzései elcsendesedtek és csak hallása lett feszültebb. Hogy elhallgattak a húrok, a műértő megelégedésével mondta:

— Jó volt.

Szinte maga is csodálkozott, hogy semmi érzés se kavargott fel. Ismerte magát és meg volt elégedve, mint aki próbát állott.

— Na, komolyodunk.

Aztán nekiült olvasni, de a betük nem olvadtak gondolattá, egyszerüen nem lett értelmük. Gondolatpályáin Beethoven alig elszállott hangjai zúgtak különös értelemmel. Egyszer csak felkapta fejét a könyvről és hangtalanul állapitotta meg:

— Asszonykéz volt. Feltétlenül asszony.

És a zongora minden este szólt, amikor hazajött. Régi dalok szólaltak le hozzá, melyeket valamikor ő játszott, régi hangzások, melyek ifjúsága lélegzését tették. Minden, mi kedves volt valamikor, egyszerre megjelent, hazajáró lélek módra, tompán, elmosódva. Még ha más dolga lett volna, se tudott volna oda nem figyelni. De különösképpen jókedvü maradt, nyugodt, mint akinek rendben van idegrendszere. Szerette különben is a józant játszani önmagának és boldog volt, ha sikerült.

— Jó, hogy már nem vagyok gyerek, — gondolta és elképzelte, hogy még tíz évvel ezelőtt is mennyi emléket kavartak volna benne a hangok. Most még csak kiváncsi se volt. Csak egy reggel, hogy előtte rosszul aludt, kezdett érdeklődni. Maga se tudta miért, mielőtt elment volna, benézett a házmesterhez:

— Mondja kérem, ki veri a fejem fölött a zongorát?

— Egy kisasszony, — felelte a rosszszagu ember, — azt mondják, nagyon magának való. Nem beszél senkivel!

Dőlt belőle a szó. A végét meg se hallgatta, pedig olyasmit mondott, hogy nagyon csinos. Igaz, hogy az ilyen fajta ember izlésére nem nagyon lehet adni. Kinn az utcán még egyszer rágondolt és örült, hogy nem tévedett:

— Igazam volt: női játék volt.

Nem foglalkozott vele többé. Csak amikor este lett és beszélni kezdtek feje fölött a hangok, jutott eszébe megint. El sem ment tőle, rágondolt buta romantikával, amilyet csak húszéves korában érez az ember. Maga is észrevette, hogy mennyire suta, furcsa, szinte nevetséges. Sokszor rajtakapta magát, hogy a hangok mögé leányfejet rajzol. Finom arcélt, szeliden hajló nyakat, hullámos hajat. Egy-egy szenvedelmes hanghullám valahogyan mintha róla beszélt volna, hogy sötét a haja és feketén izzó a szeme. Néha elszégyelte magát és ideges lett.

— Szamárság! — szólt és megsimogatta őszülő fejét.

Megpróbálta kiverni magából. Hetekig nem ment haza este, hogy ne hallja, de a hangok mintha messziről zengettek volna feléje hivogató, titkos forrósággal. Tavasz is lett, gyengezöld homlokukra bokrétát kötöttek az orgonafák és fűszerszám illant a szél szárnyán a hegyek közül. Egy este meglepte egy sohasem érzett sóvárgás. Megint az először hallott szonáta zokogott és a hangzások mintha hívták volna. Egyszerre meglepte a cselekvés vágya, mely nem tudott benne érzéssé olvadni. Hirtelen elővette névjegyét és néhány sort irt rá. Gyorsan, meggondolás nélkül. Becsöngette szolgálóját és felküldötte a harmadik emeletre.

Csak amikor a vénasszony elment, vett erőt rajta valami szégyenkezés. A beléje kövesült formák és konvenciók megmozdultak és gúnyolódni kezdtek:

— Nem találod különösnek, vén szamár? Nem gondolod, hogy nagyon mulatságos vagy diákos szemtelenségeddel?

Szeretett volna kirohanni, hogy visszakiáltsa a vénasszonyt, de valami lenyügözte, mintha kényszer lett volna. Odafenn egy szonátatétel közepén elhallgatott a hangszer, mintha derékon törték volna a hangokat. A csend erőteljes lett, kemény és beszéd nélkül való. Kínos. Csak most jutott eszébe, hogy mit irt:

— Szeretnék fölmenni magához egy félórára, hallgatni játékát.

A vénasszony megjött és választ hozott. Csak ennyit:

— Ha örömet szerzek magának: tessék.

II.

A lány nem volt nagynövésü, csak arányos. Amikor keze végigszaladt a billentyükön, kinyúlt, megnőtt, fölemelkedett. Arca sohasem pirult ki, sápadt lett, mint aki érzésvilágát fogyasztja bele a hidegfogu hangszerkeretbe és életet önt belé. A magukbannőttek, befeléélők fajtájából való volt, ki nem az életből vett, hanem az elképzeléseket akarta életté tenni. Márton még sohasem látott ilyen leányt.

Először a szeme tünt fel, aztán a homloka. Szája makacs volt, kemény, hallgató. A zongora csak eszköz volt, hogy beszélni tudjon. Egy ismeretlen, messzi képzeletvilág égett benne, teli elvont fogalmakkal, melyeket az élet letagadott, egy furcsán szépséges vad idegenség szele kavargott szemében.

Márton gyönyörködve nézte. Bűvölete alá került az első félórának és többé nem tudott kiszabadulni. Pedig akart. Érezte: nem jó lesz, tudta, nem fog felülkerekedni rajta. A lányból erő és hatalom sugárzott és fájdalmat, szenvedést ígért. Az első pillanat megfogta, különös szeme rálobbant, mint az éjszakába villanó reflektor, szükre mért, halkan ejtett szavai mintha ráhulló rózsaszirmok lettek volna. Pedig nem mondott semmit, de szavai megteltek jelentőséggel.

Valami érthetetlen kábulattal kérdezte hogy elbucsúzott:

— Megengedi, hogy megint eljőjjek?

A válasz megint csak ennyi volt:

— Ha örömet szerzek magának: tessék.

Azontúl minden este fenn volt. Nem tartotta se csodálatosnak, se különösnek. A nagyváros nem egyszer szó piszkos ujjával ilyen életmesét. Nem csodálkozott a lány sem, néhány nap mulva már várta. Eléje jött és mozdulatai fölengedtek a hallgatás teléből, nézése kimelegedett. Márton egy-egy szavára valami mosolyféle nyitogatta a lezárt száj szögletét és egy este, amikor elbucsúzott, anélkül, hogy oka lett volna, megkérdezte:

— Ugy-e eljön holnap?

Boldogan kapott a szón:

— Minden nap eljövök.

Egy hétig csak annyit vallott be, hogy érdekli. Ha félt, szerette a konvenciós formákat és tartalom nélkül való szavakat. Egy hét mulva már nem szólt semmit. Belül, mélyen, ahol a nagy életőszinteségek laknak, feltört a legnagyobb érzés.

Megijedt. Valahogy eszébe jutottak leszűrődései elmúlt szerelmeknek:

PÉCHY ERZSI SZÉPSÉGSZAPPAN
AZ ELŐKELŐ KÖZÖNSÉG IDEÁLJA

Glatz, Theodor M.D.K.

Tollrajz az épülő Lánchidról. /1843/ repr.

Dr. Rudnai Lóránt: A Lánchid. Bp. 1961. 19.1 .

ll. D. K

GLATZ J.

A épülő Lánchíd

Budapest műemlékei II. 1962. 126.l

Theodor Glatz

Tollrajza a Lánchíd építéséről 1842 körül

Dr. Radnay Lóránt: Hidak a pesti Dunán

Élet és Tudomány 1961 febr. 27 l. l.

Glatz Tivadar

1818 – 1871 –

Tört ünve az
alcabbi ünvemben

Mitteilungen aus dem
Baron Brukenthali-
schen Museum IX/X.

1944. 118. l.

Glatz Tivadar

l.

Lykanemzromantika

103,207.

Glatz Tivadar
Gertő

lárd
s

Korrespondenzblatt
1890-56.l.

Rédigé avec le concours de MM. Émeric de Szalay et Árpád de Győry

1.-90. ll., 31 repes
tábla

Paris
Librairie centrale
des Beaux-Arts.
É. n.

G l a t z T ó d o r
fényképész

Fővárosi Lapok.1867.jul.4. /Külföld./

Glatz Tivadar

l. Bíró Erdmire

157. l.

dohánynagy- és különleges ségi árudája
KESZTHELY.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Platz Todes

l. Ehr.

Münchl. Kat.

1853. 24. 1.

~~Ippoliti vescovo. VI. 223~~

Glatz Tódor

1842-ben Murányi vom c. lejét
50 ftért vette meg a Mücsyt.

PME jk. 1853-ra. 24. l

Zobrocska, római VI. 130.

Glatz Oszkárné

Wildner Mária

özv.

Ki-Kicsoda?

256 l.

NYOMTATVÁNY

ünnek

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^1/_2$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Glatz

G. 2. *Oszkárné Wildner Mária*, festő, * Reichenberg 1874 márc. 12. Karlsruheban, Casselben és Münchenben tanult. 1910. férjével együtt kollektív kiállítást rendezett a Nemzeti Szalónban. 1917. a MKE kiállításán az egyesületi díjat nyerte. A festői naturalizmus jegyében dolgozik kitűnő tehetséggel, de keveset állít ki. Maradékok c. csendélete a Szépművészeti Múzeumban van.

Lb. G. I. 390 L

Hurban M. J.

chellig, kényolcrad job
va lefésüli, bejina kicsi
hova vau które s kabás

Czemzaraj, az al

8388

Glatz Tivadar müve, kiről egy izben már, az erdélyi szász népviseletek ismertetésekor szóltunk s kiről most e kép bemutatása alkalmából kissé bővebben kivánunk megemlékezni.

Glatz Tivadar, bár Bécsben született (1810, deczember 10.), hol atyja, a gyermekirodalomban dicséretes Glatz Jakab akkor az evang. egyháztanács ülnöke volt, mégis inkább hazánkfiának tekinthető, nemcsak annyiban, hogy atyja és anyja is szepességiek voltak, hanem mert maga is, gyermekkora óta, hazánkban élte le egész életét. Kisded volt még, mikor szülei Pozsonyba tették át lakásukat. Itt kezdette tanulmányait. A rajz s festészet iránt már korán kitünt hajlama. Tanárai közül Schrőer (irói álnevén Oeser Chr.) aesthetikai-, Martiny természet- és vegytani irányban hatottak rá. Kedvencz irója, Gőthe, a művészet s különösen a képző művészetek iránti előszeretetét hatalmasan táplálta. Még Pozsonyban kötött barátságot a későbbi jeles tájfestővel, Brodszky Sándorral. Mindez elhatározó volt későbbi pályájára. A bécsi művészeti akadémiára ment, s a tájfestésre határozta el magát, abban jeles képzettséget nyert, tanára Mösmer vezetése alatt, kinek csakhamar kedvencz tanitványa lőn. Művészi kirándulásokat tettek a felső Kárpátok vidékeire. 1848-ban sógoránál, Asbóth Jánosnál (ki mielőtt a Klauzál miniszteriumában osztálytanácsossá lett, hg. Eszterházy jószágigazgatója volt) hosszasabban időzött Tornamegyében, s a festői szádelői völgy tájképeiből hat metszetet készitett. Majd, hogy Erdély felséges tájaival is megismerkedjék, egy Kolozsvártt lakó nagynénjéhez vette magát s onnan tette kirándulásait a kis hegyesvölgyes ország különböző vidékeire. De a művészi vándorélet nem nyujtván elég anyagi biztositékot jövőjére, az épen akkor alapitott nagyszebeni főreáliskolánál elfogadta a rajztanári állomást, hol huszonnyolcz évig, haláláig maradt. Később a gymnáziumnál is átvette a rajztanári teendőket. De kettős elfoglaltatása sem gátolta a művészi gyakorlatban. Részint a szünidőkben kirándulásokat tett a vidékre s mindig uj meg uj készlettel tért haza, részint másolt a Brukenthal-képtár műkincseiről s festményei átalános elismerésben részesültek.

A fényképirás átalánosb elterjedésével ő is e jövedelmező keresetágra adta magát, mely a legtöbbeknek csak mesterség, de oly embernek mint Glatz (s tanitványa Koller) valódi művészet lehet. S nem csak, a mi legjövedelmezőbb, arczképeket vett föl, hanem tájakat s vidéktanulmányokat (melyek egyike mai képünk is) és a szász föld ódon épitményeit, templomi s egyéb régiségeit, ereklyéit stb., melyekből roppant gyüjteményt állitott rajzaiban össze, és végre népviseleti tanulmányokat, Kollerrel együtt, az erdélyi szászság és románság s nagy részben a székelység köréből is.

Ily müveiért a párisi, hamburgi stb. kiállitásokon kitüntetéseket és érmeket nyert; s a mi őt ezeknél jobban megörvendeztette, a nagy mester, Kaulbach elismerését is kivivta, ki annak egy hozzá irt levélben meleg kifejezést adott.

A tulfeszitett munka siettette halálát, mely 1871. april 4-kén következett be, mielőtt megérhette — mire vágyott — hogy 30 évi szolgálat után teljes fizetéssel mehessen nyugalomba s hátra levő éveit kizárólag művészetének szentelhesse.

Fényképi fölvételeinek anya-lapjai mind megvannak, s azokat könnyen lehetne sokasitani S valóban, ethnographiai és régiségtani képeinek muzeumainkból, táj- és erdő-részleteinek s tanulmányainak pedig rajz-iskoláinkból nem kellene hiányozniok! —á—r—

TÁJKÉP NAGY-SZEBEN VIDÉKÉRŐL. — (Glatz Tivadar fényképe után.)

Buda-Pest földje.

Salamon Ferencz, ki — mint általánosan tudva van — a főváros történelmének megirását még Pest városa megbizásából magára vállalta, e nagy munkájának egy részét, ugy látszik a bevezetést, közre bocsátotta a „Budapesti Szemle“ legujabb füzetében, a fentebbi czim alatt. Maga az egész mű, kivált oly kitünő irótól, minő Salamon, sokkal nagyobb érdeket kelt, hogysem a

megjelent részlet is csak egyszerüen elhangozhatnék a levegőbe.

Igyekszünk tehát megismertetni olvasóinkkal magát a czikket s egyszersmind kivonatokban is mutatunk be egyes részleteket belőle.

„Nagy városok keletkezésének és kifejlődésének — igy kezdi Salamon — igen fontos okai keresendők a természeti viszonyokban. Különösen döntő a városnak és környékének geologiai alakulása. Sokkal kevésbbé jön tekintetbe a klima, ha mérsékelt égalji városról van szó.“ Ezen kimondott elvet követve főként a geologiai viszonyokat tárgyalja szerző, annyival is inkább, mert ez nemcsak a táj alakulását és a város földalapját ismerteti meg, hanem azokat az épületanyagokat is, melyekkel a város legközelebbről és legkönnyebben el tudja magát látni, melyekből tehát legnagyobb részt épült hajdan és épül még ma is. A budai tégla és épületkőre nézve a következő rész ad egy átalános képet:

„Agyagaink közt e vidéken legnevezetesebb s korra is legrégibb képződésű a kis-czelli agyag, melyből Ó-Buda irányában, a Mátyás-hegy aljában és Buda-Ujlakon vetik a téglát. Fentebb, a vörösvári uthoz közel, Boros-Jenő határában József főherczeg téglavetőjéhez adja az agyagot. Ürömben és Pomázon is felhasználják. Békás-Megyernél, a kalázi völgyben, a csobánkai dombon is előfordulván, azt lehet mondani, hogy Ó-Buda környékén roppant mennyiségben van felhalmozva agyagunk közel a felülethez. Az agyag csaknem kőkeménységü a hegyben s szine kék. Jó ideig szabad levegőnek, napnak, esőnek, fagynak kitéve kell állania, akkor a legkitünőbb téglát adja.

A rómaiak Aquincuma, a hajdani Ó-Buda aligha nem épen ezen legközelebbi agyagnemet használta kitünő téglájához. Igy nemcsak földtanilag, hanem történelmileg is ez a legrégebben ismert és használt agyag. Rétege Budán is tetemes vastagságu, s ugy szólván kimerithetetlen emberi elhasználás által.

De ugyanezen agyagréteg más szolgálatot is tesz fővárosunknak. Egész Pest városa alatt ez huzódik el két, három, egész tiz ölnyi mélységben. Fölötte nincs egyéb, mint kavics- és homoktakaró. Nevezetes körülmény. Mert ez agyag a vizet nem bocsátja keresztül. Ez által szilárd feneket ád Pest városa természetes vizvezetésének, melyről hátrább szólok.

Agyagrétegünk viztől át nem hatható tulajdonságának legfényesebb bizonyitéka az, hogy maga a Duna ennek hátán hömpölyög, miután vagy két-három ölnyi kavicsot rakott rá. Szilárd keménységére pedig az a bizonyság, hogy hatalmas lánczhidunk minden oszlopának fundamentoma ezen agyagrétegbe van ásva, s mióta állanak, legkisebb sülyedést sem tapasztaltak rajtok.

Pest alatt ezen agyagréteg rendkivül vastag, mintegy háromszáznegyven ölnyire hatoltak már mélyébe a városligeti ártézi kut furásánál, a nélkül, hogy kijutottak volna belőle.

Mindez egy itt sokáig feküdt sós tengernek a maradványa és munkája. Csupán sós tengerben élő állat maradványai milliárd számra bizonyitják ezt. Épen ily állatok, s többnyire mikroskoppal keresendő parányi állatok vizsgálatából szokták meghatározni agyagok és mészkövek rokonságát, geologiai korát.

Ily parányi állatok a mi agyagunkban a foraminiferák, melyek oly nagy mennyiségben fordulnak elő agyagunk némely ágyában, hogy csaknem ezen állatok maradványaiból áll az egész tömeg.

Mikroskopikus vizsgálatok vezették Hantken urat azon fölfedezésre, hogy a mi kis-czelli agyagunk, mely Pest talajának fundamentuma, épen testvére azon márgának, mely Buda várának, városának s egész völgyteknőjének alapja, még pedig már a felülethez közelebb legtöbbnyire, ugy, hogy dr. Szabó József Budát a márgák városának nevezte. Mind a Pest alatt elterülő agyag, mind Budának felületibb márgája ugyanazon egy sós tenger művei, mint állati maradványai közös volta bizonyitja.

A budai felső márgát, s a Pestre nézve fontos kemény anyagot egy közös név alá foglalta a geologia, — elnevezvén mediterrán rétegzetnek, — értvén alatta, hogy ezeket ama sós tenger rakta le, mely országunkban mintegy földközi tenger volt. Korra nézve harmadkori, vagyis a kontinensünket utolsó ízben boritott sós tenger idejéből való.

Azonban mindazon rokonság mellett, mely Buda és Pest földtani fundamentoma közt van, a különbség oly nagy a két város földének geologiai képződése közt, mint csak két vidék közt lehet. Pesté igen egyszerü. Nagyjából meg volt alapitva talaja a leirt agyagréteggel. Budára nézve csak most következett be a felület megalakulása, s illetőleg a természet megkülönböztetése a két város területe közt.“

* * *

A budai résznél mindenesetre kiváló érdekűek azon fejtegetések, melyek a vizre, az ásványvizekre és a fürdőkre vonatkoznak, — bár egyébként oly gazdag e harmadfélivnyi közlemény, hogy alig lehet belőle választani a nélkül, hogy érdekesnél érdekesebb részek el ne maradjanak.

„Buda igen szegény — ugymond Salamon — az első életszükség, ivóviz tekintetében. Várórsége minden időben képtelen lesz valaha védeni magát egy ostrom ellen, ha mesterséges vizvezetés által nem győzi le fő ellenségét, a szomjuságot. De természetes kutakban, forrásokban s annál fogva állandó patakokban is szegény a vidék. Buda környékén több négyszög mértföldnyi területen egyetlen egy csermelyt sem találni, holott ekkora területen más alkatu hegyi vidéken tiz-husz kisebb patak s egy-két folyócska elevenitené a tájt. A hegység árkai rendes időben szárazok, s csak nagy esők és hó-olvadások táplálják nagy ritkán mélyöket. A völgykatlanok szélessége s az oldalok rendkivüli meredeksége mellett a hirtelen nagy záporok megteszik mind azt a kárt, mit a hegyi patakok ily esetben bárhol tesznek az országban, s igy a budai Ördög-ároknak, melybe a budai völgymedencze valamennyi vizmosása torkollik, megvan mindazon hátránya, a mi a leggonoszabb hegyi pataknak, azon előny nélkül, hogy rendes időjárásban csak egy legvékonyabb szál vizzel frisitené mellékét.

Az erdőpusztitás — kivált a szőlők kedvéért — kétségtelenül befolyt az általános viztelenségre ezen a tájon. De nem ez a fő ok. A legsürübb rengeteg korában is Buda hegysége aránylag szegény volt forrásokban és patakokban. A szegénység fő oka a vidék geologiai alkata, mi közvetve befolyt arra is, hogy magok az erdők egyszer-kétszer kivágatván, hegyhát és hegyoldal nem tudott többé zöld ágra vergődni. Igy a Kecske-hegy, Mátyás-, Háromhatár-hegy stb. fején az erdő eltünt ugyan, de nem a szőlő, vagy más kultura miatt, mert ilyennek is csak itt-ott van nyoma.

Mind a dolomit, mind az alsó liász-mész, mind pedig a nummulit-mész, magokban véve a vizet át nem bocsátó kőnemek volnának; de számos repedésök, hézagaik, nyilásaik mindezeket vizeresztő kőnemekké teszik. Ellenben a budai vidék kis-czelli agyaga és márgája vizet át nem bocsátó rétegek. Amazok, tudniillik a mészkövek, régebbi képződések, ezek, tudniillik a mediterranrétegek, ujabbak; amazok mélyebben feküsznek, emezek a felületen.

E szerint fölül vannak (általán véve) a vizet át nem bocsátó ama rétegek, melyekről Budát a márga városának nevezik, alól vannak a vizet átbocsátók.

Igy a Buda hegyi vidékén lehulló esőnek és olvadt hónak két utja van. Egy részét a viznek a felületen levő föld nem véve magába, a kisebb meredek vizmosásokban leönti az Ördögárokba, onnan egyenesen a Dunába. A másik résznek sikerül a föld alsóbb rétegei alá bujni, annak ellenére, hogy a budai környék felületét nagy részben vizet át nem eresztő rétegek alkotják. Ez nem történik s nem történhetik másutt, mint a hol a vizet át nem bocsátó felsőbb rétegek valamikép széjjel vannak repedve, hogy az esőviznek a mélybe jutásra szabad ut legyen tárva.

Régibb mészköveink alkotván a szomszéd hegyek felső részeit, hasadékaikba, üregeikbe, barlangjaikba akadály nélkül veszi magát a légkör nedvessége. Alább a hegyoldalban a márga és kis-czelli agyag rétegei bütykőikkel állanak fölfelé; mert a dolomit és liász hajdani kiemelkedésekor fölemelt, fölhajtott és fölgyürt valamennyi felsőbb réteget, ugy, hogy azok kisebb-nagyobb düléssel fedik a hegyoldalt. Igy a hegyoldalokban a felületi viznek egy része is alája bujhatik a márgának és kis-czelli agyagrétegnek. Ily módon állanak elő földalatti patakok, folyók, sőt réservoirt képező egyes tavak is. Rendkivüli mélységekre száll le ezen földalatti folyamrendszer, s mentül mélyebbre száll, annál jobban fölmelegittetik. Mert a föld kerekségén mindenütt azt tapasztalták, hogy a föld gyomra annál melegebb, mentül mélyebbre ásunk benne artézi kutat vagy bányát. Körülbelől 10 ölnyire egy fokot emelkedik a föld belsejének mérséklete, ugy, hogy 800 ölnyi mélységben a forró viz mérsékletét éri el.

A Buda környékén lehulló eső is rendkivüli mélységekbe veszi magát, hogy a Duna-parton, a Gellért-hegy s a József-hegy alatt mint meleg viz üsse föl magát. Hogy mi módon s micsoda erő hatására jön fel ismét a mélységes mélyből a viz, ez már a kérdés.

Nem oly titokszerü az, mint a hegyek kiemelkedésének kérdése. Igen egyszerü experimentum megfejti. Tégy képzeletben házad padlására egy hordó vizet, töltsd fel ujra meg ujra, s képzeld hozzá, hogy ez a János- és Háromhatár-hegyben meggyülő esővíz. Illeszsz a hordó aljába egy hosszu vas csövet, s képzeld, hogy ez a száz meg száz apró csatornán a márga burka alatt lefelé iparkodó földalatti viz. Vidd le a csövet egyenes vagy görbe utakon a pinczébe, hol az széles tömlővé vagy katlanná öblösödik s azt erős tüz heviti, mely a föld meleg gyomrát helyettesiti. Onnan vezesd föl a csövet az udvarra, vagy a ház első emeletére, s ha megnyitod a csövet, a padlás hideg vizének némi része mint meleg viz fog kibugyogni vagy kilövellni. Egyszerüen a felsőbb ponton levő viz nyomása okozza, hogy a csőnek alsóbb pontra helyezett végén ismét a felületre jön a viz, bármekkora mélységre szállott legyen is.

A budai hévvizeket tehát nem más erő hozza ujra napfényre, mint a felsőbb, hegyi vizek nyomása. A budai hévvizek több mint 5000 lábnyi (mintegy 850 öl) mélységből kerülnek ismét a felületre.

De mi módon nyilt nekik ut, hogy a mélyből ismét felületre jussanak? Ez nem képzelhető máskép, mint hogy a Sáros-, Rudas-, Rácz-fürdőnél, a Lukács- és Császár-fürdőnél stb. a márga- és kis-czelli agyagréteget a dolomit kiemelkedése félreháritotta, s ama kőnem barlangjai és nyilásai itt felszinre kerülnek ismét, s egy részét a föld gyomrában levő folyamoknak felcsapolják.

A budai meleg forrásokon huszonnégy óra alatt összesen másfél millió köblábnál több viz özönlik ki. De Zsigmondy szerint ezzel koránt sem volt kimeritve a földalatti hévvizmennyiség, sőt mindez csekély kárpótlás a budai mészhegyek általános viztelenségéért. Még tetemes hévvizmennyiség van elrejtve a föld mélyében. Ezen hypothesisre ásta ugyanazon jeles mérnök a Margit-sziget artézi kutját. Fölösleges talán megjegyeznem, hogy egy artézi kut nem egyéb, mint mesterséges utkészités azon mély vizfolyások számára, melyek péld. a budai régi fürdőknél magok találtak utat magoknak a felülethez. A Margit-sziget artézi kutja 62 ölnyi mélységből 24 óránként fél millió köblábnyi vizet önt ki, melyből a fördőben föl nem használt fölösleg, vizesés módjára, a Dunába van eresztve. Jókora patak volna az, malmot birna hajtani. E szerint a földalatti vizeknek eddig felületre jött mennyiségéből négy oly patak telnék ki, melyre malmokat lehetne épiteni.

A budai területen összesen hat meleg fürdő van: a Sáros-, Rudas-, Rácz-, Király-, Lukács- és Császár-fürdő. Ó-Budán ezen kivül fürdőül nem használt négy forrás van. Mindezeken kivül fakadnak föl meleg források a Duna medrében is. Igy a Bomba-tér és lánczhid közötti vonalban Buda felől, s a volt Fürdő-sziget helyén. Ez az 1874 óta már nem létező sziget a Margit-szigeten valamivel fölül még a mult években csekély vizálláskor látható volt, mint hosszu keskeny zátony. Ezen, mintegy 4 lábnyi Dunavizálláskor, 700 lépés hosszu és mintegy 150 széles szigeten nem kevesebb mint 50—60 meleg forrást számláltak meg a zátony Buda felőli részén. Ma már a szabályozás kotrógépe a Duna fenekével egyenlővé tette e szigetet s a rajta volt források csak a Duna fenekén fognak felbuzogni s talán, mint ezelőtt mindig, meggátolni a Duna befagyását környékökben. Azonban mind szárazon, mind a Duna fenekén kibugyogó források mennyiségét Zsigmondy csekélynek tartja a még a föld gyomrában lappangókhoz képest.

Ebből indulva ki, fogott a valóban óriási munkához, a pesti városligeti artézi kut furásá-

hogy Béla, a gyerkőcz is velük megy egy sorba. Megállta a helyet valamennyi. Bátor volt mind a három, a hősök sorába emelkedett Géza is, de a gyerkőczéből a hősök ideálja lőn.

Az idősbek most is élnek. Az egyik osztja az igazságot a király nevében, a másik szánt, vet, kertészkedik csendes falujában. A gyerkőcze alszik a temetőben.

Első nagy csatája a moóri volt.

Vonult a magyar sereg visszafelé. Kicsiny is volt, ujoncz is volt; — jött ellene, jött utána Windischgrätz herczeg győzelemhez szokott rettenetes seregével.

Utolsó napja volt az esztendőnek. Kegyetlen hideg idő, mintha már az is ellensége lett volna a fegyvertelen, ruhátlan honvéd-hadseregnek.

A csata előtti napon Moórott pihenőt tartott a honvéd. Kun Béla már akkor tiszt volt a Württemberg huszároknál.

Egy jó, öreg moóri lakoshoz volt beszállásolva, kinek ajka egy szót sem tudott magyarul s kinek szive egy szót sem tudott németül.

Valahányszor a jó öreg német és istenfélő felesége ránéztek a fiatal hadnagyra: mindannyiszor kicsordult szemeikből a könny. Hogy ennek a gyermeknek ily fiatalon kell meghalni.

Az ellenséges hadsereg jobbszárnya meglepte a honvédsereget. Perczel Mór volt e sereg főparancsnoka. Talán jobb lett volna neki csatát nem állani, — de ő megállta azt.

A koczka gyorsan eldőlt. A tulnyomó ellenség fegyelmezett s harczedzett csapataival pár óra alatt szétszórta a meglepett honvédeket. Szétszórta és eltiporta.

Az ellenségnek egy egész lovasezrede robogott előre, hogy a menekvőket elfogja vagy lekaszabolja. Kun Béláé volt a feladat: fedezni a visszavonulást s százötven Württemberg-huszárral elfogadni a lovassági harczot egy egész vitéz lovasezred ellenében. Egy: tizenöt ellen.

Élére állt a gyerkőcze a legénységnek és saját lelkét szerette volna a huszárba átönteni. Hiába volt. A huszár nem fogadta el a harczot s összecsapás előtt utolsó emberig megforditá a kantárszárat.

„Ide nézzetek hát — kiáltá az ifju — igy kell meghalni a katonának.“

Többet aztán nem is szólt. Keserü elszánással neki forditá lovát az ellenséges lovasság rohanó érczfalának.

Az egyik oldalon egyetlen lovag, a másik oldalon két ezer. Mint mikor egy vékony villámsugár neki ront a felhők fekete végtelen tömegének.

Az ifju kiválasztá az ellenség parancsnokát. Gróf Schaffgotsch volt ez, termetre s erőre óriás a gyerkőcze mellett.

Csak egyetlen szempillantásig tartott a harcz. Az ellenség parancsnoka kettéhasitott fővel bukott lova alá s a gyerkőczét száz rohanó lónak vaskörme tiporta le.

Vége volt a harcznak. A csatatér fölött a szilaj, fagyasztó förgeteg lett urrá. A holtakat és a haldoklókat eltakará a fehér hó és a fekete éjszaka.

Mielőtt leszállt volna az est, gróf Schaffgotschnak öreg hű szolgája elment megkeresni urának holttestét. Megtalálta. A holttest mellett feküdt a gyerkőcze lovastul.

„E kutya ölte meg az én uramat“ — szólt a szolga sirva, s előrántván pisztolyát, bánatos dühében mellen lövé az ifju huszárt. Az nem tudott már a lövésről semmit.

Mikor a honvédsereg szétszórt maradványai a városon keresztül menekültek, a jó öreg német, a gyerkőczének szives házigazdája, oda állt a kapu mellé várni, vajjon az ő vendége a menekülők közt van-e?

Már az utolsó honvéd is elment s már az ellenség diadalmas csapatjai száguldoztak előre. Könnyező szemekkel ment be feleségéhez.

„Mondtam asszony, mondtam, azt a gyereket nem látjuk mi többé. Készits tiszta fehér ruhát teritőnek. ha sötét lesz, kimegyek érte, megkeresem és haza hozom. Mit mondana az alispán ur, ha ezt meg nem tenném.“

Az asszony készitett tiszta fehér ruhát teritőnek és készitett jó meleg levest, hátha még él, hátha ő még fel tudná támasztani.

Férje kiment a mezőre, megtalálta a halottat s nagy vigyázva haza vitte. Bizony látta azt az asszony, hogy itt nem meleg levesre, hanem a halotti teritőre van szükség. Föltették az ifjut az asztalra, leteriték szépen s égő gyertyát állitottak a fejéhez.

Éjfél tájban benyitott az asszony a szobába, hogy megnézze halottját. Rémülve látta, hogy a halott sebjei véreznek. Kiáltotta férjét. Észrevették, hogy a fagy miatt behegedt sebek a meleg szobában nyiladoznak. Rögtön orvosért futottak s az orvos kimondá, hogy az ifju még él.

Hirt adtak apjának, ápolták anyai gonddal s elvégre az ifjuság vasereje legyőzé a halált. A golyót kivették a bordák közül. Törött csontok helyre álltak, vágott sebek szépen beforradtak, hanem aztán mikor ugy négy hónap mulva lábra állott, egész mulatság volt rá nézni.

Egyszerre férfiuvá vált. A sok szabályos sebhely az arczon teljesen megfelelt az élemedett kor férfias vonásainak. Hátha még a föveget levette fejéről. Tiszta fehér homloka teljesen hasonlitott Németország térképéhez abból az időből, a mikor még minden dülőföldje külön fejedelemség volt. Hanem aztán rokonai sem restelték többet, hogy a gyerkőcze is ott állt a katonasorban.

Jobb kezébe kardot fogni nem tudott. De ez nem gátolta őt, hogy ezredéhez ujra be ne álljon. Május végén már ott küzdött a diadalmas honvédsereg sorai közt.

Végig harczolta a függetlenség harczát. Katonai pályája a személyes bátorság hőstetteiből áll. Világosnál neki is le kellett tenni fegyverét.

Mint az orosz foglya, Nagyváradra kisértetett. A honvédsereg tisztjei és az orosz tisztek között bizalmas baráti viszony fejlődött ki. Mintha csak egyenlő mértékben kellett volna az osztrákot gyülölniök.

Iránta különösen szivélyes volt az orosz tisztikar. Csekély, de jellemző körülmény szolgált erre okul.

Unalomból, mulatságból kártyajátékkal foglalkoztak oroszok és honvédek vegyest. Ő is a játszók között volt s nyert bomlottul. Egy gazdag orosz fiu kezdette elveszteni mindenét.

Kun Béla letette az asztalra a kiosztott kártyát. „Nem játszom — ugymond — tovább.“

„Miért?“ — rivallt rá a vesztő orosz.

„Azért bajtárs — szólt nyugodtan a honvéd — mert te nem értesz a játékhoz. Helyzetünk nem egyenlő. Ha hozzá értő ember áll mögéd s szavát fogadod, ugy játszom veled, egyébként nem.“

A gazdag orosz gróf megköszönte a figyelmet. Az orosz tisztek nagyot nézve szoritottak vele kezet. Köztük azelőtt nem igy volt a szokás.

Őt is, mint oly sok bajtársát, besorozták az osztrák hadseregbe. Természetesen közlegénynek, a hogy illett oly fiatal gyerekhez.

(Folyt. köv.)

A Brocken-hegyi kisértet.

Mint nagyterjedelmü sziget az oczeán közepéből, ugy emelkedik ki a Harz-hegység hatalmas gránittömege az észak-német sikság egyhangu és unalmas mélyföldéből, s a megmérhetetlennek látszó lapály közepette oly ritka szép hegyvidéket képez, melynek látogatására minden nyáron ezrével sietnek a touristák Közép-Európa minden részéből, s nem ritkán Észak-Amerikából is. A Harz északi Németország legmagasabb hegysége és teljesen magánosan, elszigetelten áll; északnyugoti részét Felső-Harz-nak (Oberharz), délkeleti részét Alsó-Harznak (Unterharz) nevezik.

A Harz-hegység legmagasabb pontját a Brocken-csucs (a rómaiak Mons Bructerus-a) képezi. Heine azt mondja e csucsról, hogy az tökéletesen német, akár jó, akár rosz, akár szép, akár rut oldaláról tekintjük azt. „Ez tökéletesen igaz“ — irja Stroobant belga utazó és festész — „és ugyanezt mondhatnók az egész Harz-hegységről is. A vidék nagyszerü és fantasztikusan festői; az év legnagyobb részén át fölötte borongó ködök a hegyeknek valóban kivételes, mondhatni rendkivüli jelleget és szinezetet kölcsönöznek. Az ottani népen szintén meglátszik a táj ilyetén természetének hatása; bizonyos árnyszerü sötétség ömlik el arczszinén, főleg homlokán, melytől az egész arcz félénk s egyszersmind szomoru kifejezést nyer; mozdulatai hevesek s ha némi felvilágositást vagy utbaigazitást akarunk nyerni tőle, saját nyelvén kell megszólitanunk, még pedig helyes kiejtéssel, mert mihelyst észreveszi, hogy idegenek vagyunk, rögtön hátat fordit s érthetetlen szavakat mormogva, ott hágy a faképnél.“

A Brocken a németeknél, főleg az északi németeknél, a legnépszerübb hegy, a melyhez igen sok történeti esemény, de még több néprege és monda füződik. A néphit a Brocken csúcsára helyezte a boszorkányok rendes gyülhelyét. Egy monda szerint, melynek eredete a legrégibb ősidők homályában vész el, a boszorkányok minden évben május 1-én összegyülnek a hegytetején, hatalmas főnökük, a Sátán elnöklete alatt. Összejövetelök idejét a németek Walpurgis-éjszakájának nevezik. A Brocken egyes szikláinak s feltünőbb helyeinek elnevezése mind e mondára vezethető vissza: Ördögszéke, Boszorkányok oltára, Boszorkányok tánczterme stb.

Igen sok német költő látogatta meg és irta le a Harz vidékét. Göthe halhatatlan „Faust“-jában énekelte meg a Brockent. 1777 novemberének egyik reggelén, napfelkeltekor, a sürü pelyhekben hulló hó daczára lóháton ment föl a hegy csúcsára. Göthe akkor nem annyira a hires Brocken látásáért, mint inkább azért vállalkozott e veszélyes utazásra, hogy egy mélakórban szenvedő fiatal emberrel találkozhassék, egészen ismeretlenül, ki a „Fiatal Werther keserveinek“ olvasása után a nagy költőnek igen sok elkeseredett és hobortos levelet irt. Göthe akkor 28 éves volt. E téli utazás alatt kedvelte meg a Brockent s az egész Harz-vidéket annyira, hogy később igen sokszor megénekelte s a „Faust“ egyik legbizarabb és legfantasztikusabb jelenetének szinhelyéül is e vidéket választotta.

Heine gyönyörü „Harzreise“-jával örökitette meg a Harzot és a Brockent, s azzal együtt saját nevét is; Bürger, Claudius és más német költők szintén sok szép költeményt irtak e tájszépségekben gazdag vidékről.

De a mi az idegen utazók szemében az egész vidéket a legnagyobb varázszsal vonja be, az a természetnek ama különös játéka, mely „Brocken-hegyi kisértet“ név alatt ismeretes. A légtükröző désnek egyik meglepő tüneménye az, melynek valószinüleg nagy része van abban, hogy a Brockent a néphiedelem ördögök és boszorkányok lakhelyének tartja. Stroobant belga utazó következőleg irja le ez általa is látott ritka szép természeti tüneményt: „A hegyeket Ilsenburg fölött sürü felhők borították s az egész környéken sajátságos halvány világosság derengett. A hegy tetejére épen abban a

*

pillanatban értünk, mikor a felkelő nap első sugarai végigömlöttek a tájon, a s nagyobb távolságban levő tárgyakat is határozott kórvonalokban tették láthatókká. Kalauzom, ki egy darabig aggódva tekintgetett jobbra balra, egyszerre csak egy magasabb pontra vezetett, hol abban a ritka szerencsében részesültem, hogy pár perczig gyönyörködnöm lehetett ama pompás fata morganában, melyet a „Brocken-hegyi kisértetnek“ neveznek. Hatása megragadó és elbüvölő. A hegy nyugoti oldalánál a fellegek közül óriási a napot a láthatáron, de azt a gyönyörü és nagyszerü jelenetet, mely a hegy tuloldalán végbe ment, egyik sem láthatá közülök.“

A brocken-hegyi kisértet évenként csak nyolczszor vagy kilenczszer látható. A nap állásának és a légkörben levő nedvességnek oly különös állapota s e két főtényezőnek oly sajátságos összetalálkozása szükséges annak előidézésére, hogy megláthatása tisztán a véletlen szerencsétől függ. Mikor a nap a keleti láthatár szélén megjelenik s a Brocken nyugati része sürü felhőkbe ményt s csak bámulják, hogy az idegen utazók micsoda gyönyörüségöket találják abban, holott reszketniök és imádkozniok kellene annak láttára.

Sámi Lajos.

Glatz Tivadar és rajzai.

Egy rendkivül hangulatteljes rajzot mutatunk be olvasóinknak. Mondjuk „tanulmány“-nak, vagy mondjuk „csendélet“-nek, e tájkép-

A BROCKEN-HEGYI KISÉRTET.

függönyhöz hasonló sürü köd emelkedett föl, melyet a németek „Höhenrauch“-nak (hegyfüst) neveznek; abból aztán szép szivárvány képződött, azután bizonyos határozatlan, elmosódott alakok kezdettek látszani rajta. Először a Brokkenhaus (vendéglő a hegy csucsán) nagy tornya tünt fel óriási arányokban, azután saját alakjaink téveteg, határozatlan körvonalai; mind ez árnyképek pedig a szivárvány szineivel voltak körülvéve, melyek azoknak mintegy varázsszerü keretéül szolgáltak. Némely utazók, kik akkor a vendéglőben voltak, látták ugyan megjelenni van burkolva, melyekből az a bizonyos ködfal egészen véletlenül a tulsó hegyoldalról jövő légáramlat által fölfelé hajtatik, a szemlélő, ha épen alkalmas helyen áll a ködfal és nap között (a mi megint csak a véletlentől függ), bámulva pillantja meg saját alakját, ijesztő óriássá növekedve, az átellenben emelkedő homályos ködlepelben, pompás szivárványkeretbe foglalva. A Harz-hegység jámbor lakói, különben is bányászok s ennélfogva többé-kevésbbé babonaságra hajlandó emberek lévén, megdöbbenve nézik az előttük maig is talányszerü és borzasztó tünerészlet egyaránt bájos és meglepően szép. Egy kis tanyát vagy majort ábrázol, százados fáktól árnyalva, melyek alatt az unokája hever annak, a ki ültette. Valóban meglepő müvészettel fölvett s izléssel kivitt részlet, mely a legmelegebb hangulat eredménye s hasonló hangulatot kelt a szemlélőben.

Nem a képzelet szüleménye; a természet leghivebb másolata, mert fényképi (photograph) felvétel után készült, s a ki az erdélyi szász földön keresné, megtalálhatná az eredetijét is természetben.

GLATZNÉ WILDNER MÁRIA

Maradékok

A Műcsarnok 1913/14.téli kiáll. történt vásárlások.

Művészet 1914: 85.1.

GLATZ-WILDNER MÁRIA

Mezei virágok I. Olajf.

KMT 1911.tav.kiáll.kat.31.oldal

Glatz Theodor

1818 – 1871

Lab I. 121

II. 18.

III. 25

IV. 105, 131. 150.

T.5168.

ben tornyos kastély köti le
térből széles út vezet,

5 cm.

5.

študovala vo Viedni u K. Hellmesbergera, F. A. Wolfa, E. Naumanna, G. Nottebohma, R. Fuchsa. Hudobná poradkyňa rak. veľkovojvodkyne vo Viedni.

Ako organizátorka koncertného života vo Viedni sa stýkala s F. Lisztom, E. Hanslickom, K. Schumannovou a i., venovala sa koncertnej činnosti, propagovala najmä klavírnu literatúru romantizmu. Autorka drobných klavírnych skladieb, asi 15 piesní a 2 orchestrálnych kompozícií. Zaslúžila sa o intenzívnejšie styky Slov. s viedenským hudobným životom.

Literatúra: Nováček, Z.: Významné hudobné zjavy v Bratislave v 19. storočí. Ba 1962, s. 61–66; tenže: Hudobné rezidencie na západnom Slovensku. In: Slavín 4, 1971, s. 28–31, 63; ČsHS 2, s. 967.

GLASZ, Viliam – architekt (? – 1946 Košice).

Pôsobil v Prešove do 1945, o. i. projektoval tzv. Bosákovu banku (dnes administratívna budova Energotrustu) v Prešove (1923–24), pavilón býv. korčuliarskej spoločnosti v Prešove na Švermovej ul. R. 1945 sa presťahoval do Košíc.

Literatúra: Súpis pamiatok 2, s. 558.

GLATZ, Eduard – organizátor požiarnej ochrany, učiteľ (2. 2. 1891 Modra, okr. Bratislava-vidiek – 8. 4. 1958 tamže). Otec Jozef G., matka Anna, rod. Streicherová. Manželka Ernestína, rod. Lazarová.

Ľud. i meštiansku školu vychodil v Modre, kde 1910 absolvoval učiteľský ústav. Učiteľ, 1924 okr. dozorca hasičskej jednoty v Modre, 1926 námestník veliteľa Zemskej hasičskej jednoty na Slov., potom jej krajský dozorca, od 1945 na dôchodku.

Po vzniku ČSR vedúci funkcionár v zboroch požiarnej ochrany v miestnom, okr. (1924 spoluzakladateľ okr. hasičskej jednoty v Modre), slov. (1934 predseda technickej komisie Zemskej hasičskej jednoty na Slov.) i v celoštát. rámci, 1936 predseda technickej komisie a člen normalizačnej komisie v Zväze čs. hasičstva. Zúčastnil sa na rozvoji požiarnej ochrany, najmä na zlepšovaní jej vystrojenia technickými prostriedkami.

Nositeľ záslužného kríža Zemskej hasičskej jednoty na Slov.

Literatúra: Pamätnica Zemskej hasičskej jednoty na Slovensku. Ba 1972, s. 118–119; Archív BiO MS (výpis z matriky).

GLATZ, Jakub – spisovateľ (17. 11. 1776 Poprad–25. 9. 1831 Bratislava). Manželka Rozália, rod. Lassqallnerová (1783–1849), mal 6 detí, z nich → Teodor, Eduard, novinár (1812–89), dcéra Matilda, vyd. Asbóthová, maliarka.

Študoval na ev. gymnáziách v Kežmarku, Miskolci, Bratislave, 1796 na univerzite v Jene. R. 1797 učiteľ v Schneepfenthale, 1803 učiteľ, 1805 farár, 1816 slobodný spisovateľ vo Viedni, od 1824 žil v Bratislave.

Vyšiel z okruhu spišských nem. vzdelancov, s kt. udržiaval styky (S. Bredecký, J. a K. Genersich, J. K. Rumy a i.). V cestopise (Freimüthige...), v kt. opísal cestu po Spiši, Liptove, Trenčianskej a Nitrianskej stolici, neskrýval svoju averziu voči Slovákom, pokladal ich „za surových, namyslených, posmievačných a oddaných pijatike". Zároveň priznal aj pravdepodobnú príčinu tejto averzie, že i keď je slovenčina na Spiši iba rečou sluhov, začal sa už proces poslovenčovania spišských miest a asimilácie nem. obyvateľstva obklopeného slov. prostredím. Literárne debutoval počas štúdia v Bratislave veršami a prejavmi na počesť prof. lýcea. Plodný autor, vydal 97 prác, z toho vyše polovice viaczv., najmä literatúru pre deti a mládež od predšk. veku po dospelosť (didakticko-moralizátorské a náboženské poviedky, rozprávky, čítanky, obrázkové knižky, s výnimkou čítanky z dejín vývoja prírody). Rozsiahla bola aj jeho náboženská tvorba (agenda, modlitebné knižky, spevníky, kázne). Jeho moralizátorsko-didaktické i náboženské práce boli v tom čase populárne, vyšli v niekoľkých vydaniach a prekladali ich aj do iných jazykov (slovenčina, čeština, srbčina, maďarčina, holandčina, angličtina). Vo Viedni redigoval 1805 mesačník Der Wiener Jugendfreund, 1812 kalendár Tolerantz- Bote.

Dielo (výber): Wenige Worte über den Tod... rektors... Johann Georg Stretschko. Ba 1795; Ein Wort über Erziehung. Ba (1795); Freimüthige Bemerkungen eines Ungarn über sein Vaterland. B. m. 1799; Familiengemälde und Erzählungen für die Jugend 1–2. Gotha 1799; Kleine Romane für die Jugend 1–2. Altona 1801; Moralische Gemälde für die gebildete Jugend 1–2. Leipzig 1801–03; Naturhistorisches Bilder- und Lesebuch... Jena 1803; Philosophischreligiöse Betrachtungen auf dem Gottesacker. Augsburg 1805; Minona, ein unterhaltendes Lesebuch für Mädchen von 4–7 Jahren. Frankfurt am Main 1807; Neues Bilder-Cabinet. Viedeň 1809; Einige Züge aus dem Leben... Samuel Bredetzky. B. m. 1812; Die Bilderwelt 1–2. Viedeň 1813; Sammlung unterhaltender Erzählungen 1–2. Tamže 1816; Zprávy o svěcení třetí jubilejní slavnosti reformací ve všech c. k. rakouských zemích léta 1817. Pa 1820; Gebetbuch... Viedeň 1823; Evangelisch christliches Gesangbuch... Tamže 1828; Kirchen Agende. Tamže 1829; Životopis D. Martina Luthera... Trnava 1840.

Literatúra: Wenrich, J.: Jacob Glatz, eine biographische Skizze. Viedeň 1834; Weber, S.: Ehrenhalle verdienstvoller Zipser des 19. Jahrhunderts 1800–1900. Spišská Nová Ves 1901; Urbancová, V.: Začiatky slovenskej etnografie. Ba 1970, s. 39, 45; Szinnyei 3, s. 1228–1236; ES 2, s. 167.

GLATZ, Teodor Ján Jozef – maliar, grafik (10. 12. 1818 Viedeň – 3. 4. 1871 Sibiu, RSR). Otec → Jakub G., matka Rozina, rod. Lassgallnerová (1783–1849), mal 5 súrodencov, sestra Matilda, vyd. Asbóthová, maliarka, brat Eduard, novinár (1812–89).

Študoval na AVU vo Viedni u prof. Jozefa Mössmera. Do 1842 pôsobil vo Viedni, od 1843 prof. kreslenia na gymnáziu v Sibiu.

Pri návštevách na Slov. vytvoril dokumentárne a výtvarne pozoruhodné diela (oleje: Rybie pleso v Tatrách, Železné hámre na Muráni, Zrúcaniny hradu Pajštún, Mlyn na Myjave, Tatranské štíty, Zrúcaniny hradu Muráň, Z údolia Popradu, veduta Revúcej s okolím, Jaskyňa v Silici). Podľa jeho kresieb zo Zádielskej doliny vytvoril E. Schleyer rovnomenný cyklus 8 leptov. Prispieval reportážnymi ilustráciami do Illustrierte Zeitung v Lipsku. Jeho krajinárske dielo je romantickým objavením nezvyčajných zákutí, triezvejšia portrétna tvorba zdôrazňuje charakteristické prvky neskorého biedermeieru. Väčšina jeho obrazov je v Brukenthalerovom múzeu v Sibiu.

Výstavy: Budapešť 1841; Bratislava 1852.

Literatúra: Lyka, K.: Magyar művészet 1800–1850. Bp 1942, s. 148, 408, 423, 526; Pataky, D.: A magyar részmetszés története. Bp 1951, s. 130; Kollár, J.: Cestopis obsahujúci cestu do Horní Italie... Pa 1962, s. 432; ML 1. Bp 1935, s. 390; ML 2. Bp 1966, s. 225; Thieme-Becker 14, s. 243; ES 2, s. 167.

GLAVAČ, Štefan – učiteľ (13. 12. 1627 Varaždin, SFRJ – 20. 8. 1680 Trnava).

R. 1648 vstúpil do jezuitskej rehole, študoval na rak. univerzitách, PhDr., ThDr. Prof. matematiky v Grazi, prof. filozofie, teológie, kanonického práva, 1678 dekan na univerzite v Trnave. Autor mapy Chorvátska a Slavónska.

Dielo: Tabula geographica Croatiae et Slavoniae a mendis repurgata. B. m. 1673.

Literatúra: Varsik, B.: Národnostný problém trnavskej univerzity. Ba 1938, s. 230; Stoeger, s. 99; Szinnyei 3, s. 1236–1237.

GLEICHGROS, Juraj Ferdinand (Gleichgrosser) – náboženský spisovateľ (1668 Bratislava – 18. 5. 1721 tamže).

Študoval na gymnáziu v Bratislave a v Jene, 1688–93 na univerzite v Jene a vo Wittenbergu, 1693 magister. R. 1706–10 ev. farár v Jure pri Bratislave, 1694–1706 kaplán, od 1710 farár v Bratislave.

Slovenský Biogr. Slovník

GLATZ, Theodor

Glatz Tivadar, festő; szül. 1818 decz. 10-én Bécsben, megh. 1871 ápr. 3-án Nagyszebenben. A bécsi képzőművészeti akadémián Mössmer József tanárnál tanult. 1842-ig Bécsben működött, de hazánkban is többször megfordult s számos magyar tájképet festett. 1843-ban a nagyszebeni gymnasiumnál rajztanári állást vállalt s ezt haláláig állandóan betöltötte. Kápolna Kolozsvár közelében és az Erzsébet-kapu Nagyszebenben cz. képei a nagyszebeni Brukenthal-múzeumban vannak, három, 1839-ből való, budapesti tájakat ábrázoló tollrajza pedig a Székesfővárosi Múzeum tulajdona.

A pesti műegyletben következő műveit állította ki:

1841. évi kiáll.: Halastó a Kárpátokban, olajf. — Murányi vashámor, olajf.

1842. évi kiáll.: Nyolcz tájkép a szádelői völgyből. Rézmetszetek. Glatz rajzai után metszette Schleyer E. — Pallensteini-romok Pozsony környékén, olajf. — Malom a Miava mellett Nyitra megyében, olajf. — Kárpáti bérczek a Poprád völgyéből tekintve,

olajf. — Murányi romok, olajf. Kisorsolás czéljából 50 frtért megvette a műegylet.

1845. évi kiáll.: Erdélyi tájképek.

1847. évi kiáll.: Erdélyországi tájkép, olajf.

1852. évi kiáll.: Részlet a Pozsony melletti Mühlauból, olajf.

Budapest Székesfővárosi Múzeum katalogusa. Budapest, 1907. 68, 85. l. — *Budapesti Viszhang.* 1852. 298. l. — *Csaki, M.:* Baron Brukenthalisches Museum in Hermannstadt. Führer durch die Gemäldegalerie. Hermannstadt, 1909. 132. l. — *Évkönyve,* A pesti műegylet —. 1853-ra. Pest, 1854. 24. l. — *H. M.:* Die erste Hermannstädter Kunstausstellung. *Korrespondenzblatt.* 1887. 10. sz. — *Honművész.* 1841. 403. l. — *Kiállitási lajstromok.* — *Szelesy:* Pesti műkiállitás 1845. *Honderü.* 1845. II. 137, 175. l.

Glatz Tivadar

GLATZ, Theodor

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980 62.p. obs + ill.
2. XVIII, 1981

GLATZ Tivadar rajztanár

MIKLÓSI-SIKES Csaba: Adatok az erdélyi fényké-
pezés történetéhez = Fotóművészet, XXXIII.évf. 3/4.sz. 1990

25,-

Detonata.

A sziklás vidéket előte
ló látkép körül a vidékről fe
elhelyezést. Felirata:

DETONATA
ERDÉLYBEN ALSÓ F

ez után: A magyar orvosok és
2kán Kolozsvárt
kére, ajánlva az Abı
társulat által.
a bal sarokban: Th. Glatz 84
alól jobbra: Az ev. ref. fő c

Kny. chp., alányomás

T. 1200. II.

rében hármas társaságban ábrázo-
lvett kisebb képek nyertek diszül

EHÉR MEGYÉBEN.

természetvizsgálók 1844ik Év Öszelő
t tartott nagy gyülésének emlé-
udbányai természettani mükedvelő

skola nyomása.

ssal, mér. a vk. 26.1:35.7 cm.

MDK

Glatz Tódor festő és fényképész

(Glatz Oszkár egyik őse volt.)
(más adat nincs.)

Glatz Oszkár: Megbukta a felvételin.

Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 54. sz. [6. l.]

Glatz Th.

A nagyrebeni csata,
olasz

Hag. Neuz. Renaissance
Tars. aureojan
1921

Gáll József fővendi hári tag

II. 229

Glatz Tivadar

Bécsben.

1841. pesti kiáll.

1) Halastó a Kárpátokban napkeltekor, olajf.

2) Murányvölgyi tájék kilátással Rőcze városára, olajf.

L 1841.

~~Livornoi provincia~~ V. 203, 204,

Glatz Tivadar festő és rajzoló M.D.K.

Bécsi születésű tájfestő. 1843-tól a nagyszebeni gimnázium rajztanára. Haláláig Erdélyben múk.

1.) Betonata Erdélyben Alvó-Fehér megyében. – 844

Gerevi, A magy. körajz. 1960 144

M.D.K.

Glatz Tivadar, grafikus

Katalógus.25.- "National Museum zu Pesth. Glatz fezit" Tollrajz.14.5+22 cm. A Széna-tér felől képzeleti terraszról rajzolva.1850 körül. Föv.Tört.Múz. 219.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica.VII.Bp.1955."Művelt Nép"tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.1955

M.D.K.

Glatz Tivadar, festő

Emeletmagasságból, a környék reális és hangulatos bemutatásával rajzolta meg a Nemz. Múzeumot. Tollrajz. LIV. tábla, 2. kép. Fekete repr. 1850 körül

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 215.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

GLATZ, Theodor festő

Szül. 1818. Wien megh. Nagyszeben 1871.

Nagyszebenben rajztanár

Kapolna ~~Klau~~ Klobusvárt (Klausenburg 1893.

A nagyszebeni Erzsébet-kapu 1893.

Bruckenthal'sches Mus. Hermannstadt - 1901. 117-118.

Glatz Tivadar

Universeti lexikon
2861.

Faustina, ifj. czüstérme VI. 272

bronzérme VI. 272

Glatz, Theodor

l.

Gil Ran

14.27.

r. k. Nevelők Egyesülete
Dr. Mihályfi Ákos egyetemi t
Szölgyémi Ferenc, a Ferenc Jó
iskolai tanárok nevében.
Erdősi Károly, a Szent-István-
nevében.

6. Bihari: Bercsényi nótája és Hadik
adják: *Hidy László, Herritz Je*
7. Zárószó, mondja *Ember Károly lo*
8. Himnusz, énekli a Szent Imre-ko
karnagy vezetésével.

Glatz Tivadar festő Pótlás Szendrey-Szentiványi Lexikon 579.lapjához

Alcsuti gyermekkert.Szépia.Gilhofer Bécs.72.kat.3069
Dunai hajógyár.1846.Tollrajz " " 3117.

Glatz Tivadar festő

Oakkar

Spanyol tallér

Philippus 1586

Av. körirat: PHILIPPVS.D.G.HISPANIARVM

körirat: sok mezőjű aranypajzs keresztben

Rev. körirat: ET INDIARVM REX. 1586.

körirat: egymás felett négy arany (2 oroszlán, 2 vérbaltya)

Átm. 40 m/m. súly 27.221

M.D.K.

Glatz Tivadar,festő

Emeletmagasságból,a kötnyék reális és hangulatos bemutatásával rajzolta meg a Nemz.Múzeumot.Tollrajz. LIV.tábla,2.kép. 216.o 1850 körül

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica.VII.1955.Bp."müvelt Nép"tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.1955

M.D.K.

Glatz Tivadar,festő

Bécsben tanúlt Möszmernél. A nagyszebeni főreáliskola rajztanára 28 évig. Közben fotografált is. Koller Károly aki szintén Bécsben tanúlt ,hozzá került. 217.o.

Fejős Imre: Fényképészetünk első virágkora,1855-1885. 209.o.

Folia Archaeologica. A.1958. Képzőmüv. Alap Kiadóvall. Bp.1958

Glatz Tivadar F.M.19.2.

bécsi szül. tájképf. Nagyszebenben telepedett le, 1843-71-ig, haláláig rajztan. albumrajzok. régies. /Ly.N.r. 103./

Ponory lelep (" 207 /

MDK

Glatz Theodor

428, 429, sz.

Csaki,M: Baron Bruckenthalisches Museum in Hermannstadt. Führer durch die Gemäldegalerie. VI. Auflage Hermannstadt, 1909.

Glatz Th.

Tollrajza: a margitszigeti domonkos kolostor romjai. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

171

GLATZ, Theodor festő (19.sz.)

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
94,96.p.

Detonata. T. 1200. II.

A sziklás vidéket előterében hármas társaságban ábrázoló látkép körül a vidékről felvett kisebb képek nyertek diszül elhelyezést. Felirata:

DETONATA
ERDÉLYBEN ALSÓ FEHÉR MEGYÉBEN.

ez után: A magyar orvosok és természetvizsgálók 1844ik Év Öszelő 2kán Kolozsvártt tartott nagy gyülésének emlékére, ajánlva az Abrudbányai természettani mükedvellő társulat által.
a bal sarokban: Th. Glatz 844.
alól jobbra: Az ev. ref. fő oskola nyomása.

Kny. chp., alányomással, mér. a vk. 26.1:35.7 cm.

Glatz Peter

XIX. r

l.

Sägünegespär

252. l.

228. Sanders van Kettenis?

~~1540?~~

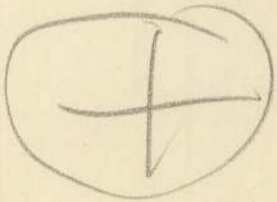

Got maj: Hyr lycht begrabe
Joher Sanders van Kettenys
a m v^r rv. requescant in
pace

Glatz Sámuel

A régi ev. temető
Pozsonban,

Kiállítva:
Pozsonyi műkiállítás
1883. 18. l.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1883.18

Glatz Sámuel

műkedvelő festő

szül. Pozsony 1811 júl. 13

+ u. o. 1875. ápr. 26.

Városi orvos volt

Pozsonyi múzeum

1883. 27. l.

Glatz, Dr. S.

mühedvelő festő

Pozsonban, csinos

akvarellkert festett.

XIX. sz.

Csákó. 8. l.

~~Kedves Gy~~

~~Éjjel kor sikertem~~

~~Mihalik Sándorék~~

Hosszú, 1872-től 1958-ig tartó élete nem volt jellegzetes művészsors, mert hiányoztak belőle a nagy megrázkódtatások, botrányok, kataklizmák, gyakran tragédiák, melyek legtöbb pályatársánál fellelhetők. Ha akadtak is nyugtalanító gondjai, azokat az ő sajátságos konstruktív módján oldotta meg. Átgondolt türelemmel, elmélkedve rendezte azokat. Tudomásunk szerint ilyenek leginkább szakmai területen adódtak. Családi és magánügyei nem zavarták, hisz jómódú „purger" leszármazottként anyagilag és társadalmilag védett helyzetet élvezett. Szülei tiszteletben tartották és támogatták sokirányú érdeklődését, segítették tehetségének kibontakozását.

A fiatal Glatz nem találta meg elsőre valódi útját. Vonzotta a filozófia, művészettörténet és egyéb elméleti stúdiumok, de korán felbukkanó rajzkészsége ugyancsak erőteljesen megmutatkozott. Ez determinálta későbbi döntését. Első lépésként lehallgatott két szemesztert a bécsi egyetemen, majd áttért a festészetre. Eredménytelen akadémiai felvételi vizsga után 1892-ben beiratkozott Hollósy Simon müncheni magániskolájába. Ekkor még kereste helyét. Tovább ment. Közben Párizsban a Julian akadémiát látogatta, ismeretségeket kötött a növendékekkel, akik ott is Hollósy Simonért rajongtak. A francia szellem idegen maradt számára, ezért másodjára is Münchenbe tért vissza, 1895-ben. Komoly barátság szövődött kettőjük között, és nagybányai ottléttel folytatódott.

A vidék és a tanár együttes hatása gyökeresen megváltoztatta korábbi stílusát, szemléletét. Egyben rázúdította azokat a kérdéseket, melyekkel eddig szembenézni nem mert, válaszolni pedig nem tudott. Csendes drámáját pánik nélkül élte át. Megszállottan kezdett dolgozni, eleinte régebbi felfogásában, ám így is kvalitásos mű keletkezett **(Imádkozó bányászok, 1896).*** Felfigyeltek rá, ő azonban elégedetlen. Alaposan megvizsgálta az új kihívásokat, időt hagyva az érlelődésre. Önkéntes remeteségben, a Rozsály hegy oldalán, Izvorán meditálva, módszeresen figyelte és tanulta a természetet. Szinte spirituális dimenziókba emelkedve oldotta meg konfliktusait.

Megtörtént a csoda. A merev, bizonytalan színérzékkel bajlódó akadémikus vásznaira ráhullott a plein-air fénye, és a megvilágosodás erejével ragyogtatta fel, szellőztette át a monotóniát. Megszületett saját új, modern realista stílusa. 1897-ben a nagybányaiak második kiállításán az **Est a havason**** ezt a fordulatot jelzi. Nagy feltűnést keltett. Akik botrányt emlegettek, nemsokára útmutatóul ajánlották. Ferenczy Károly **Hegyi beszéde** volt a bemutató másik meglepetése.

Bár ott teljesedett ki egyéni művészete, mégsem nevezhetjük igazi nagybányainak. Az alapító tagok, Hollósy Simon, Réti István, Ferenczy Károly, Thorma János, Iványi-Grünwald Béla mellett ő a „csatlakozókhoz" tartozott, miként Csók István, Faragó József, Horthy Béla, Kubinyi Sándor.

Vissza-visszatért ugyan, de ez a periódus lezárult – legyőzte a Balaton. A lágy, párás tó siófoki gyermekkorát idézi, gyakran nyaralt ott nagybátyja szállodájában. Romantika és szi-

* nem a XII. Kerületi Önkormányzat tulajdona
** nem a XII. Kerületi Önkormányzat tulajdona

Benedek Kabdebó: Emlékezés Gyuk Oszkárra
Pályája és hagyatéka

laj fiújátékok színtere. Fontosságát számos alkalommal kiemelte **(Birkózó fiúk, 1901)**[***] tollal és ecsettel egyaránt.

Felnőttént a Nógrád megyei Buják ihlette meg: tájaival, népviseletével, lakosaival. Otthon érezte magát, szerette a környezetet és őt is szerették. Évtizedekig nyújtott állandó szállást számára gróf Pappenheim Szigfrid. Az egész település szívesen látott vendége, majd 35 év után díszpolgára lett. Modelljei önként, atyafias jó szívvel segítették. Kölcsönösen sokat köszönhettek egymásnak. A művész itt talált kedvelt színeire, melyek oly jellegzetes varázzsal domináltak nála. Buják színei – egyben Glatz Oszkár színei – tették híressé és összetéveszthetetlenné, bár rengetegen utánozták és hamisították. Másrészt, viszonzásul a község ugyancsak elhíresült határainkon túl is. Idegenforgalmi kuriózumot, sőt áttételesen életszínvonal-emelkedést, jövedelem-bővítést eredményezett, mivel kapcsoltan kézimunkáinak kereslete is megnőtt.

A fővárostól sem szakadt el, barátai, családja, állása, megrendelései ide kötötték – főleg az arcképfestés. Divatba jött. Jóformán nem volt olyan közéleti vagy művészeti nagyság, aki nem szerepelt modelljei között.

Népszerűségéért nem udvarolt, ennek ellenére általános tisztelet és elismerés övezte. Háborúkat, rendszerváltozásokat vészelt úgy át, hogy nem vált kiszolgálóvá – igaz, mártírrá sem.

Szerencsére tehetsége – a tehetség maga is szerencse – kísérte, formálta harmonikus, becsületes, identitását vállaló és valló személlyé.

Elszántan követte korán kialakult pályáját, nem tért le róla, miközben fejlődött. A vidék bűvöletét a nagyvárosok: Bécs, München, Párizs, Berlin, Budapest nem pótolta. Nem alakult városi festővé, mert megosztotta idejét Magyarország régiói között. Mindenek felett magyar volt és maradt, itt élt és szolgált lelkiismeretesen, csendesen. Ő nem hagyta el hazáját, holott rangos, dekoratív, érthető piktúráját a külföldi műkereskedelem bőkezűen honorálta volna. Számos idegen otthon faláról mosolyognak le Buják szép embertípusai. Intézmények és gyűjtemények több ízben vásároltak tőle.

Derűs, harmonikus pálya az övé. A „Kis Lap" tulajdonosa, Ágai Adolf, „Forgó" bácsi 1886-ban mint „tehetséges kisfiút" mutatta be tizenhárom és fél éves korában. Egy év múlva ugyanott „ügyes művész". A cikket a **Nagymosás** című képpel illusztrálta. Itt már csalhatatlanul felcsillan „kísérteties rajztudása", aprólékos, hű kidolgozása, éles megfigyelőképessége.

Az „ügyes kisfiú" 1914-től 1938-ig főiskolai tanárként működött, a Szinyei Merse Pál Társaság alapító tagjául választotta, sűrűn szerepelt itthon a nagy tárlatokon, valamint hazai

[***] nem a XII. Kerületi Önkormányzat tulajdona

művészetünket bemutató külföldieken is. Önállóan 1910-ben a Nemzeti Szalonban és 1953-ban Kunffy Lajos társaságában találkozhattunk vele az Ernst Múzeumban.

Kitüntetéseket birtokolt. Legjelentősebbek: Corvin-kereszt 1935, Kossuth-díj 1952. Ez utóbbi esetben a zsüri nem csupán a kvalitást díjazta, hanem politikai elfogultságból szocreálnak minősítette, illetve bélyegezte Glatz Oszkár nemes realizmusát.

Híres volt, népszerű volt, mégis agyonhallgatták. Szakírók – Lyka Károly, Rózsa Miklós, Dömötör István – kisebb terjedelmű értékelési közül Lázár Béla tanulmányaiból tudhatunk meg legtöbbet róla. Még hitelesebb és részletesebb az 1943-ban megjelent önéletírás **Vallomások és tanulságok** címen. Ebben feltárja elméletekkel kísért élet- és szakmafilozófiáját. Számosan írtak róla, de nem írták meg. Monográfiája még várat magára, pedig sokoldalúsága elég témát nyújt. Hivatását nemcsak képileg gyakorolta, a sikeres pedagógus sikeres tanítványokkal dicsekedhetett. Tudományos fokon foglalkozott a népművészettel: textilek, varrottasok, hímzések, faragások szolgáltak kutatásának tárgyául. Múltjukat feltárta, jövőjükért aggódott. Harcolt, agitált a népművészetért. A „Járjunk magyar ruhában" mozgalom élére állt.

Tiszta, önzetlen lénye még riválisait is lenyűgözte. Felmenői és utódai között nem ritka a festegetés. Művészeti lexikonokban gyakran találkozunk családnevével. Felesége, Wildner Mária pedig jegyzett naturalista kiállítóművész volt.

A nagysikerű fiatal festőművésznő házasságkötésük után felhagyott az aktív festéssel. Egy művét azonban a firenzei Uffizi Képtár is megvásárolta.

Glatz Oszkár elénk táruló művészeti hagyatéka híven tükrözi a mester igényes piktúráját. Sokszínű festészetének kedvelt műfajait, témáit reprezentáló kollekció művészettörténeti értékű együttest foglal magában. Azzal az alkotóval ismerkedhetünk meg, aki Bécs, München és Párizs után, nagybányai tanultsággal a tarsolyában Bujákot, tágabban a honi vidéket választja élménye és művészete forrásául.

A képeken, tájfestményeken, portrékon, életképeken keresztül közeledik hozzánk Glatz Oszkár, az ember is: a nemzetét, hagymányait, jövőjét féltő honpolgár. A paraszti élet értékeit óvó művész, aki épp ezért felemeli szavát a magyarországi viseletek pusztulása ellen.

„Sírt a lelkem, hogy főleg a magyar falvak teljesen, vagy nagyobbára kivetkeztek, férfiak, gyermekek ama émelygős, internacionálisan unalmas és jellegtelen, vizenyős színtelenségekben járnak. Csak a nők hordják még helyenként, de mindinkább csökkenő számmal, a régi viseletet. Leghívebb őseihez a sokác, kevésbé a német, de leghűtelenebb a magyar. Tíz év múlva Magyarországon nyoma sincs a viseletnek!"

Az életmű legnagyobb részét éppen a néprajzi hitelességű, tarka viseletbe öltözött, közvetlenséggel ábrázolt bujáki asszonyok, lányok, gyermekek jelentik. Számtalan változatban találkozunk velük, a népviselet színpompás világa elbűvölte a művészt.

Festő módjára mélyedt a falu emberének tanulmányozásába, lényegesebb átkomponálás nélkül azt a friss képet ragadta meg, amit a falusi élet magától kínált az utcán, a kemence mellett, a legelőn. Ízlése megvédte attól, hogy tiszte etnografikumot adjon: a falusi otthon nem néprajzi értékének okából, hanem formai, színbeli érdekessége miatt került képeire. Így vall: „Az én örök modelljeim a parasztok, a házak, amelyekben laknak, a szobák, amelyekben élnek, a ruhák, amiket viselnek." Glatz Oszkár kiváló arcképfestő is. Parasztmodelljei ebből a szempontból is figyelmet érdemelnek. Egy-egy aprólékosan, „ecsettel kézimunkázott" ruha mellett viselőjének karaktere is formát kap a vásznon.

A kék égbolt és üde táji háttér előtt megfestett ***Fiatal asszony hímzett bekecsben (1.)*** című mű alakja sokszoknyás fiatal parasztasszony. Vállán zsákot visz, melynek száját biztos, erős keze fogja össze. A háromnegyed profilban megfestett fejet finoman kidolgozott, gondosan megkötött kendő fedi, melynek vörösére és feketéjére a szoknya és kötény koloritja válaszol. A téma festői előadása nem válik különéletűvé aképpen, hozzásimul mondandójához, az elgondolkodó, egyéni és harmonikus vonású arc egybetartozó része a napsütötte erdőszélnek, ugyyanakkor a ruházattal együtt hangsúlyt is kap. A hímzett bekecs kivitelezésére sok gondot fordít a művész, artisztikusan megmunkálja.

A század elejétől 35 éven át nyaranta Bujákon munkálkodó alkotó empátiával közeledett a választott személyhez, belső életéhez.

1. Fiatal asszony hímzett bekecsben, 1925.

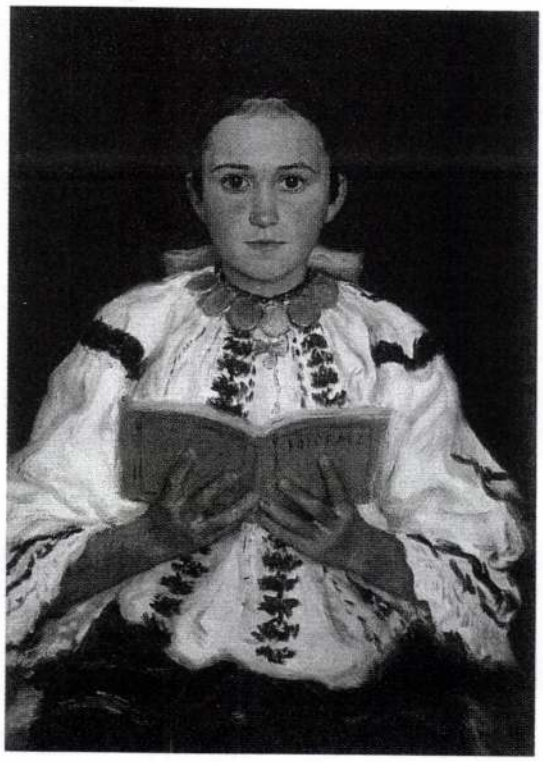

2. Sokác kislány tankönyvvel, 1930.

Ugyanezt a lelki közelséget árulja el a ***Sokác kislány tankönyvvel (2.)*** tiszta tekintetű leánya. A portrék sorába is emelhető alakos kompozíció, az iskolás korú gyermek félalakos szerepeltetésével kitölti a képteret. Számára éppoly fontos a modell realisztikus megfestése, mint blúzának, nyakdíszének anyagszerűsége. A csöndes mindennap mögött nem húzódik monotónia. A fiatalság, üdeség átsugárzik a művön.

Színgazdagság jellemzi a ***Kézimunkázó nő-t (3.)***. Mestere szinte tobzódik a népművészet nyújtotta lehetőségekben. A profilban ábrázolt menyecske vállkendője, haj- és fejéke, blúzának vonalai dominálnak az alkotáson, és hatásosan emelik ki a munkájába merülő nő egészsséges, szép arcát. A parasztszoba világításában egész közel megy hozzá. A szobabelsőbe helyezett figura festőjének egyik kedvelt jelenete. Segítségével meghitt, meleg hangulatot árasztanak művei. Glatz Oszkár nem anekdotizált, nem a városi közönség mulattatására dolgozott, hanem valóban a maga vágya szerint, ahogy a hétköznapok munkája közben látta, vagy vasárnapi, színben gazdag ünneplőben. A népszínmű jelenetezéseit átengedte a Népszínház rendezőinek, a tragédiákat a tragédiaíróknak.

A rokkával, guzsallyal megörökített ***Sokác fonónő (4.)*** a Képzőművészeti Főiskola történetének egyik legjobb alakrajz tanáraként is számon tartott Glatz Oszkárról is

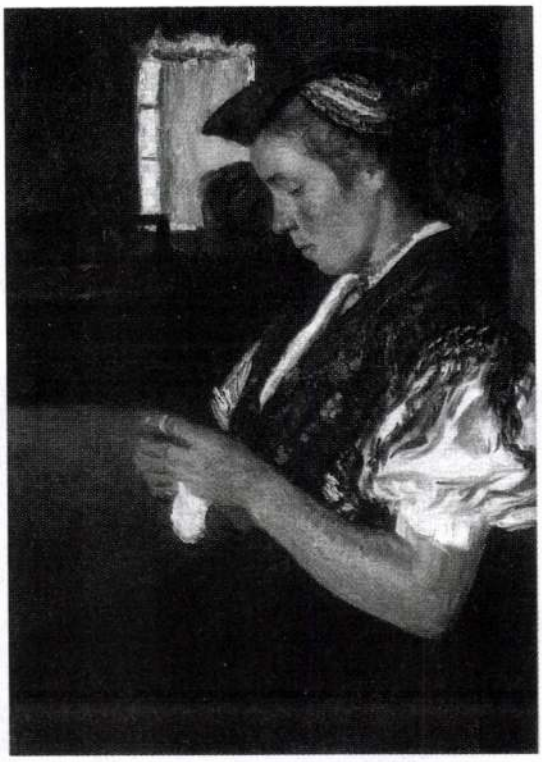

3. Kézimunkázó nő

4. Sokác fonónő

tanúskodik. A választott szűkebb pátriájában még elevenen élő népművészet, kézműves hagyományos motívumai, kellékei tűnnek szemünk elé. Beleérzéssel és műgonddal kidolgozott remeket csodálhatunk. A viselet-díszben profilban megfestett fonónő büszke tartással, hivatástudattal és szakértelemmel dolgozik. Feladatára összpontosít és szépmetszésű arcán nyoma sincs kényszeredettségnek. Szereti, amit csinál, de ez egyben kötelessége is. Generációról generációra öröklődik e tudás, csakúgy, mint a régi tánc vagy a többi érték.

A bal kezében fehér korsóval megmintázott ***Korsós lány (5.)*** egészalakos, mezítlábas figuráján üde színharmóniák jelennek meg. A felgyűrt, élénkpiros szoknya átlós vonala jól aláhúzza a szereplő lépő mozdulatát. A művész ecsetje nyomán kibontakozó kolorit a magyar föld színjátékát, talajkarakterét villantja fel. Széles ecsetjárása, felfogása még sokat megőrzött a több évtized előtti, nagybányai időkből.

A ***Három kislány (6.)*** egészséges pirosságukkal, szúrós tekintetükkel lélektanilag is beszél. Kissé gyanakodó, de kíváncsi szemállásukban, fejtartásukban, a nagyobb lány védő kartartásának fedezetében, tapasztalatlanságuk rejlik.

5. Korsós lány, 1926.

6. Három kislány, 1936.

Glatz Oszkár megkülönböztetett szeretettel és figyelemmel fordult a gyermekek világához. A kis pásztorkalapot viselő parasztgyerek számos olajképről ránk köszön. ***A parittyás fiú (7.)*** és a ***Pásztorfiú (8.)*** az életműben hol vándor, hol szappanbuborékot eregető gyermek alakjában jelenik meg. Parittyával, pásztorbottal megörökített kis lénye, Glatz Oszkár optimista természetének megfelelően, nyájas egyszerűséggel viselkedik. Játszik, elgondolkodik, szinte része egy paraszt-eposznak, mely a művész tervei közt szerepelt, de sajnos nem valósult meg.

„Ha van lélekvándorlás, utolsó reinkarnációmban feltétlenül paraszt voltam" – vallotta magáról. Úgy ragaszkodik a paraszthoz, a magyar paraszthoz és mindahhoz, ami környezetét jelenti, mint a bogáncs a ruhához.

A festő gyermekkorba nyúló kora ifjúságától kell számítanunk azt a belső tüzet, amelynek egyre erősödő lángja segítette élettel teli színekkel rögzíteni a vidék fiataljait. A még kisiskolás Glatz szárnypróbálgatásait a „Kis Lap" című újság közölte. A lap, profiljának megfelelően, a gyermekfigurák meseszerűségét kívánta olvasóival megismertetni. Ezeknek a korai élményeknek továbbélése tükröződik a két képen, természetesen kiegészülve az évtizedek folyamán megszerzett kiváló rajztudással és a reális ábrázolás képességével.

Aligha nevezhetnénk véletlennek, hogy a Műcsarnokban 1940-ben megrendezett, „A gyermek a művészetben" című bemutatón megjelentek képei. A testi-lelki báj, ártatlanság érzékeltetése fő erényei közé tartozott, s szerencsésen találkozott a kiállítás egyik célkitűzésével: demonstrálni, hogy amíg a világot az emberélet semmibevevése, kultúrértékek elpusztításának vágya vezérli, addig még mindig vannak olyanok, akik a műtermek világában a gyermekeszménynek hódolnak a művészet nyelvén. XIX. és XX. századi

7. Parittyás fiú, 1942.

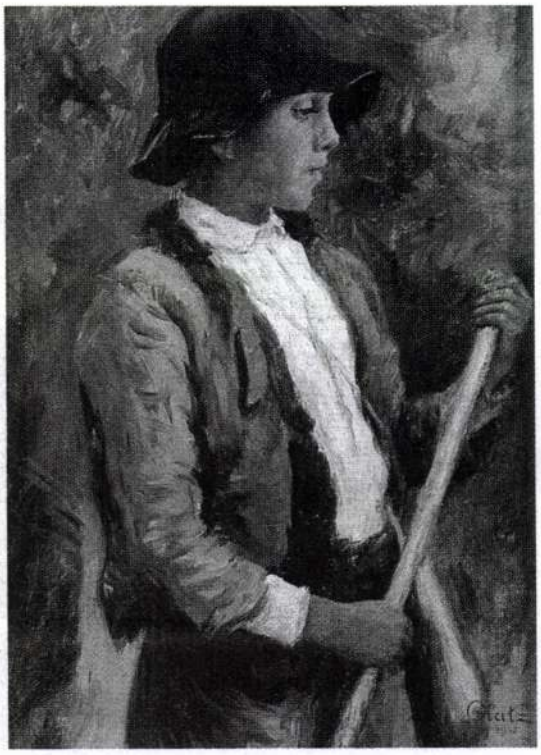

8. A pásztorfiú, 1942.

művek nemzetközi mezőnyébe állítva láthatta a közönség legjava alkotóink gyermekábrázolásait.

Az idősődő, öreg, tisztességesen végigdolgozott, végigélt életutat megtett férfiak, asszonyok bölcs és időpróbálta arca nagyon közel állt a művész szívéhez. Többnyire szembenézetben vagy félprofilban megjelenő arcmásukat megértő szeretettel mutatta be alkotója.

Az ***Idős nő imakönyvvel (9.)*** fekete fejkendős, sápadtra halványodott arcú asszonya a templomjáró, istenfélő, mélyen hívő magyar paraszt egyik legszebb példánya. Hitének tisztasága és ereje elkísérte az élet útvesztőiben, s erőt, tartást adott neki. A téma egyik változatán – a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában – egy bibliás-asszonyt látunk, amint a szobában ülve a Szentírást lapozgatja. Bütykös ujjai meg-megállnak egy-egy soron.

A két kép szereplői ugyanazzal az érzülettel fogják kezükbe a szent könyvet. A ***Magányos idős asszony-t (10.)*** tájba helyezte a művész. Ez a variáns oldottabb felfogásban, de lényegében hasonlóról szól, mint az előzőek: az élet alkonyán, a csöndes létben megnyugvó elmúlásról.

Erőteljes, világos kifejezésű arc néz ránk a ***Férfi baltával (11.)*** című vászonról. Az ereje teljében lévő férfi dinamikus mozdulatában, tekintetében a festő az embert kutatja, annak

9. Idős nő imakönyvvel, 1940.

10. Magányos idős asszony

egész külsejére kiülő, belülről tükröződő karakterét. Naturalista látásmódja eredményesen és hatásosan mutatkozik meg.

Nemegyszer eleget tett portrérendeléseknek. Fényesen megoldotta az ilyen feladatot is. Példa rá főúri vadásztársasága, melyet a nagybányai festőktől történt elszakadása után készített.

Félszáznál több alak van a képen, s mind arcképhűek. Ezt annak idején bárki megítélhette, olyan közéleti férfiak láthatók, akik közül legalább néhányat sokan ismertek. Az

alakok eleven – de nem összerendezett – csoportot alkotnak, s mozgásuk, cselekményük szinte olyan impressziót kelt, mint valami óriás pillantfelvétel. A megrendelés gyanús illata csak úgy árad róla. A kép láttán szinte halljuk az utasításokat, melyeket a művész megbízójától kapott, akár a fotográfus, mikor csoportképet vett föl főrangú műkedvelőkről.

Az ilyen megrendelést, ha jól megfizetik, elvállalja a legtöbb művész. Csak Glatz Oszkár vázlatai adtak némi fogalmat róla, hogy micsoda „fegyencmunka" volt az, amit végzett (ő maga nevezte így), de éppen ezek a vázlatok tanúskodtak arról is, hogy egy nagy tudású művész nem kerülhet olyan feladat elé, amit művészien meg ne tudna oldani. A kész alkotás láttán el kellett ismerni, hogy a figurák rajza, jellegzetessége, mozgása, természetes beállítása, összeszerkesztése, a művészietlen polgári ruháknak kellemes színfoltokba való összehangolása, egy-egy bámulatosan ellesett mosoly, fintor, vagy akár nyak, hát, láb megmintázottságának hangsúlyozása, az egész csoport térbeállítása, a tájkép levegője, mind az életet adja vissza. Nem a hatásvadászóan beállított modellt, aki becses képmását akarja csak megörökítve látni a vásznon. Ebben különbözött Glatz az ő korát megelőzött zsánerfestőktől.

Mert a naturalista művész már csak tárgya realitásánál fogva is a műnek bizonyos mélységet, a magasságot, helyesebben egyetemes emberi érdeket és értéket igyekszik adni, míg az anekdotázó zsánerfestő a legegyetemesebb, legemberibb érdekű és értékű feladatot is úgy ellaposítja, hogy a kép az ábrázolt motívum tárgyi vonatkozásán kívül más tartalmat egyáltalán nem nyújt. Ez a kép mindenkinek és mindenkor fog mondani valamit: az emberi testnek és arcnak művészszem által megfigyelt és vászonra rögzített sajátosságai mind érdekes emberi okmányok lesznek.

A széles ecset rajzának megdöbbentő elevensége, mellyel a mozgást szilárdan állandóvá szögezi – festői diadal marad. Ebben az esetben a részletekkel túl sokat bíbelődött, talán a „havasi birkák" fogadtatásának szomorú tanulsága óta vigyázott rá, hogy a művész és a közönség közt tátongó űrt ne szélesítse, inkább áthidalja.

Olajmatériával, s a kezében egész különleges módon ható fekete krétával népes galériát teremtett, amelyben Mikszáth Kálmán, Lechner Ödön, Beöthy Zsolt, Eötvös Károly, Gárdonyi Géza, Herczeg Ferenc, Lyka Károly stb. arcképe egy-egy galériadísz.

Tiszteletet érdemlően komolyan vette ezt, a festészetnek igen komoly műfaját. Védte becsületét, szót emelt a dilettánsok és kontárok működése ellen. 1938-ban így nyilatkozik: „Az arcképrendeléseket csak nagy ritkán kapják jó művészek.

A mai arcképek legalább kétharmada művészi iskolát nem végzett egyének, jórészt különféle nyugdíjas ecsetje alól kerül ki, kik társadalmi összeköttetéseik révén művészeti ítélettel nem bíró ismerőseiket sorban megörökítik, míg az ilyen összeköttetéseket rendesen nélkülöző társaságba ezer okból járni nem tudó, főleg, fiatalabb, jó művészeink (de bizony az öregek is) alig jutnak munkához.

Ez nagy csapás a komoly művészetre nézve, mert az arckép még mindig tud kenyeret adni, elég tisztességes kenyeret... Ezért alakult évekkel ezelőtt Balló Ede elnöklésével az arcképfestők társasága, amely az összes komoly arcképfestőt iparkodik egyesíteni, és kiállítások rendezésével akarja a közönség ízlését nevelni. Nem vagyunk titánok. Minden kornak olyan az arcképfestészete, amilyet érdemel, amilyen a kor maga."

Piktúrájának nagyrabecsült darabjaként beszélhetünk ***Csernoch hercegprímás portréjáról (12.)***. A sokat tapasztalt, mindenen átlátó politikus-hercegprímás sajátos vonásainak megidézése valóságos trouvaille. Eszköztelenül és sallangtalanul csak a tekintetre, az arc felépítésére, a sokat eláruló arckifejezésre koncentrált a mester. A keskeny, kissé elhú-

11. Férfi baltával

12. Csernoch hercegprímás portréja, 1921.

zott száj, szűkre fogott szemnyílás, dús szemöldök, domináns orr – az ész, a tudás és bölcsesség külső ismertető jelei. A piros és sötétzöld együttesbe ágyazott fej eme jellemzők lényegre tapintó arányos kiemelésével, a személyiség súlyának éreztetése által az egész képteret betölti.

A leányarcok: ***Éva (13.)*** és ***Klári (14.)*** finom rajzolatúak. Nőiességük átdereng az őket magukba foglaló vonalakon. Esetükben a rajzosság eszközével érzékeny lelki rezdülések hullámoznak felénk.

Az értelmes nézésű családtag kisfiú, ***Glatz Péter (15.)*** ugyancsak ehhez a sorhoz kapcsolható. A grafikusan megfestett kisgyermek kobakja sok rokoni szeretettel kerülhetett ki Glatz Oszkár ecsetje alól.

A művész alkotói pályáját végigkísérték önarcképei. Alkotójuk az önportrékon talán a legtöbbet akarta megmutatni. Nem kevesebbet, mint önmaga mélységét, jellemrajzát. Ez művészi erejének fokozott koncentrációját igényelte. Több alkotó egész ismert oeuvre-jében bajosan találhatnánk önarcképénél sikerültebb munkát. Nemcsak ikonográfiai értelemben, az ábrázoltak érdekessége miatt érdemlik meg figyelmünket, hanem úgy is, mint a magyar arcképfestés történetének becses fejezetei, amelyek e műfaj fejlődését tolmácsolják. Itt említést kell tennünk Ernst Lajosról, akinek magyar művészarckép, önarckép és karikatúra gyűjteménye – gyűjtőtevékenységének köszönhetően – megközelítőleg 800 darabból állt. Glatz Oszkáré is köztük volt. Ez a kollekció a XVII. század végétől az 1930-as évekkel bezárólag tartalmazta a portrékat. Művészetünket reprezentáló forrásértéke napjainkig is pótolhatatlan. Ernst Lajos egész életében történelmünk, kultúránk és művészetünk emlékeit kutatta.

Gyűjteménye, az Ernst Múzeum magánkézben volt, de a közönség előtt is nyitva tartották. Köre mindenféle hungaricumot felölelt, első sorban azonban képzőművészeti alkotásokban volt gazdag, XIX. századi magyar történelmi festményekben és művészarcképekben. Különös módon, önmaga számára csak magyar vonatkozású anyagot vásárolt, ám múzeumában előszeretettel állított ki külföldi, elsősorban francia mestereket. Nemcsak

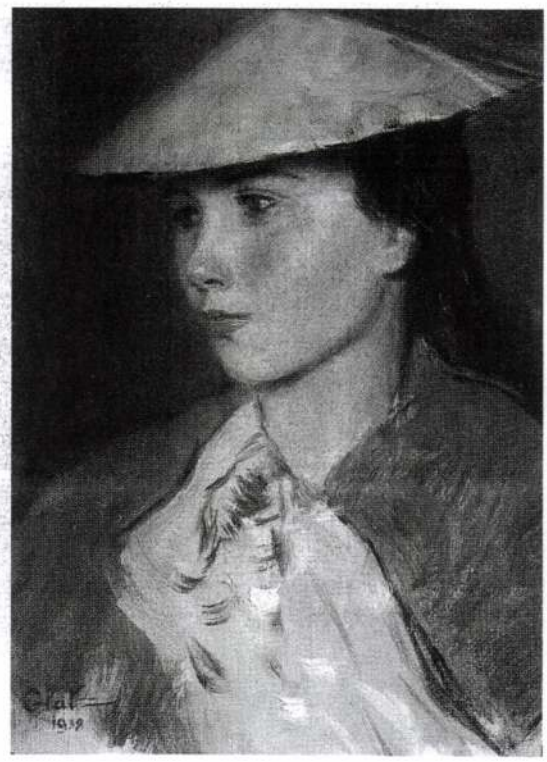

13. Éva, 1938.

14. Klári

letűnt időket, nagyjainkat mutatta be, hanem egyúttal azt is, hogyan élnek tovább a nemzet kegyeletében és fantáziájában. Kincsmentése, magyar rajongása napjainkig követendő példa. Negyedszázados működésének jelentősége, közelmúltunk sajnálatos történelmének és szemléletének ismeretében mindinkább előtérbe kerül. Szerepe nagyon sokban hasonlí-

tott a Nyugat folyóiratához. Elősegítette a megújhodást, szerette a fiatalságot és tisztelte a múlt igaz értékeit. Ennél többet ma sem tűzhetünk ki célul. Nem hódolt be azoknak, akik elmúlt idők nagyságából tőkét szerettek volna maguknak kovácsolni: nem tömjénezett epigonokat. Érvényesüléshez juttatta kiváló magyar művészeinket (Székely Bertalan, Munkácsy Miihály, Mészöly Géza, az első Paál László-bemutató nevéhez fűződik, Szinyei Merse Pál első gyűjteményes kiállítása is). Majd következtek a nagybányaiak, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, a MIÉNK-törzstagjai közt Glatz Oszkárral – három bemutatója. A kvalitást kereste és méltányolta. Több mint 6400 olyan darabot hagyott hátra, amelyre a magyar kultúra biztonsággal építhetett tovább.

A művész három különböző időben, 1929-ben, 1946-ban és öregkorában készített arcmásain *(16., 17., 18.)* jól nyomon követhető az idő múlása. A jobbára akadémikus ízű jellemrajzok beszámolnak a külső és benső változásokról, a megszerzett tapasztalatok arcvonásokká rögzültek. Markáns, energikus férfiarc néz ránk, melyet nem zilált szét az idő.

Glatz Oszkár alakos tájábrázolásának gyökerei egészen Nagybányáig húzódnak. Itt került a művészeknek olyan társaságába, amely életét egyes-egyedül a magyar művészetnek szen-

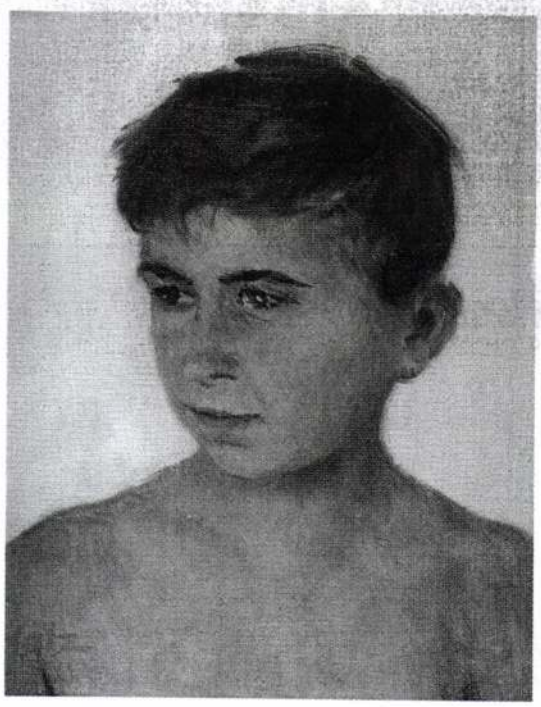

15. Glatz Péter

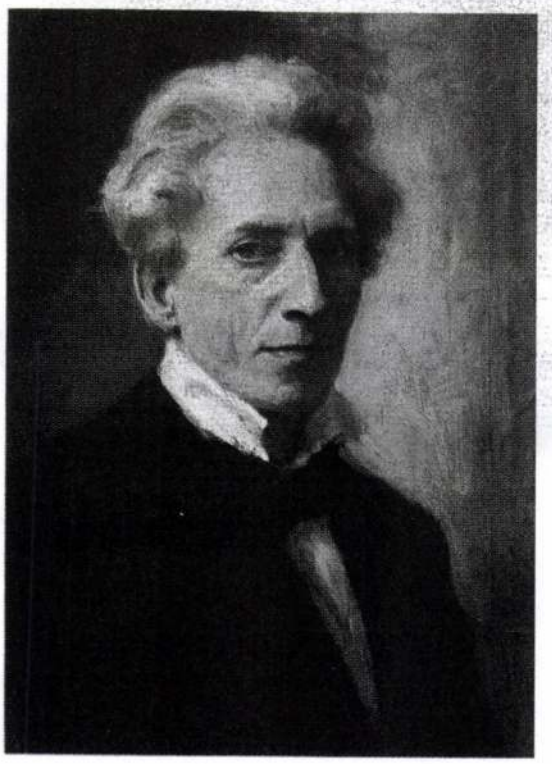

16. Önarckép, 1929.

telte, s amelynek a művészet nem életpálya volt, hanem élettartalom, nem foglalkozás, hanem hit. Itt belemélyedhetett természettanulmányokba, festhette a szabad természetet, tanulmányozhatta a pásztoréletet. Ám hamar elkanyarodott a Nagybánya nyújtotta plein-air szemlélettől, de a színek árnyalásánál a későbbiekben is visszacsengtek ifjúkori tanulmányai. Erős karakterizáló ereje a tájfestészetben is megnyilatkozott, ott is a vidék arcké-

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖNYVTÁRA

pére törekedett. „Rám nézve – írja – cseppet sem közönyös, hogy hol pingálok. Anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben is soviniszta lennék, igazán szeretni csak a mi vidékünket tudom, azt a vidéket, ahol gyermekkoromat töltöttem, a budai dombokat, a Velencei tó és a Balaton mellékét, ott éreztem magamat a legboldogabbnak." Alig van tájképe, amelyről hiányozna az emberi alak.

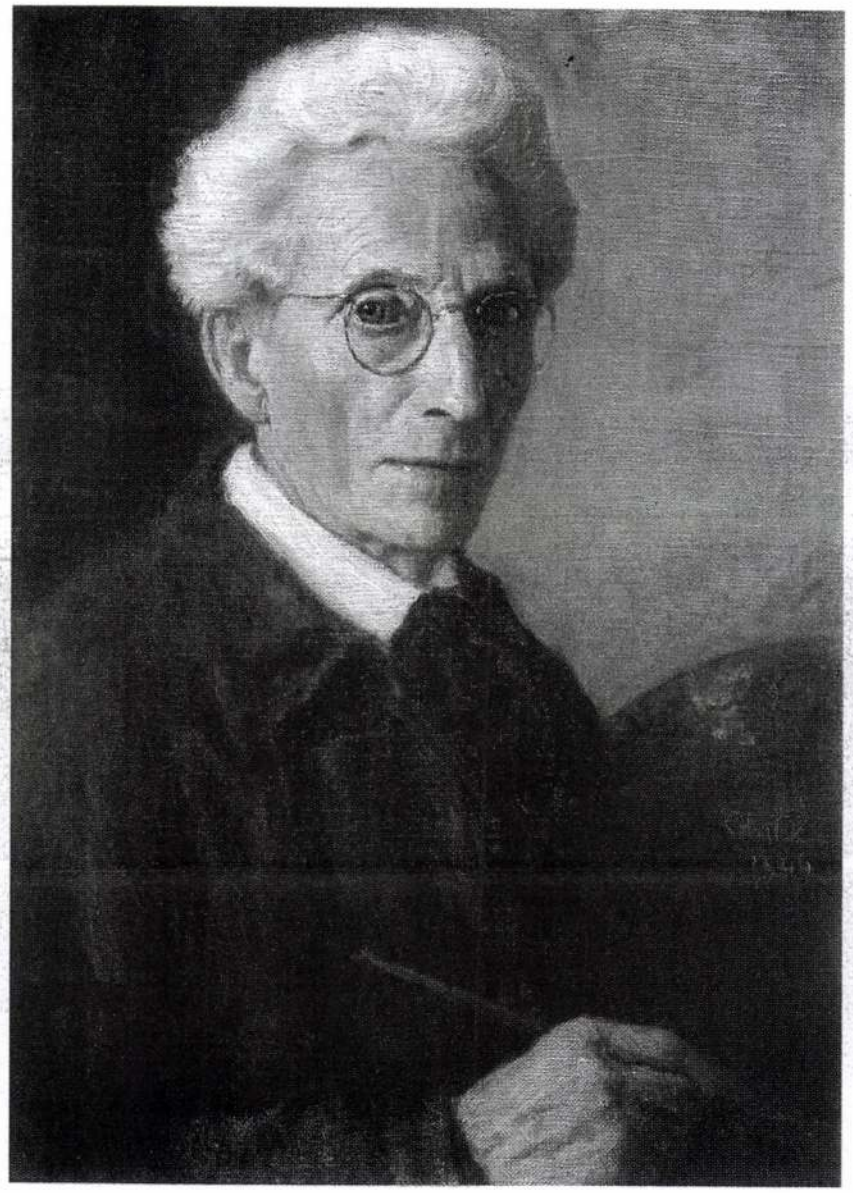

17. Önarckép, 1946.

De a rangja, csak azért, mert emberi figura, nem több, mint a földé, amelyen áll, esetleg nyújtózva hever, mint a zöld fűszőnyegé, kéklő égboltozaté.

18. Öregkori önarckép

Így látjuk ezt a ***Buják látképe (19.)***, illetve az ***Erdőszél két lánnyal (20.)*** című munkákon is. A rálátásos tájképen vöröstetejű házak állnak, középen a dús lombozatú zöld facsoportok közül templom emelkedik ki. A faluból lefutó úton három batyus parasztlány halad. A kiegyensúlyozott képszerkesztéssel egységbe fogja a sok különálló falurészletet. A másik művön a nagy zöld tónusba illeszkedik a két pihenő lány színes figurája. Naphevítette fényrezgések játszanak a dombos tájon, s a fák takarásából házak körvonalai bukkannak elő.

A hatalmas sárga szalmakazlak alatt haladó parasztpár szinte eltörpül a ***Hazafelé (21.)*** című képen. Alkotója számára az őszi atmoszféra és a tájat uraló kazlak többet, jellemzőbbet mondtak el, mint a két bandukoló ember megjelenítése. A horizontális képfelépítés egy pillanatig sem hat mesterkéltnek, hiszen a vidék lelkének kisugárzása fellazítja. Idilli hangulat hatása alá kerülünk a ***Tavasz (22.)*** nézése közben. A körülölelő tavaszi természet csöndes újraéledésében két fiatalt látunk.

19. Buják látképe, 1942.

20. Erdőszél két lánnyal, 1943.

21. Hazafelé, 1992.

22. Tavasz, 1935.

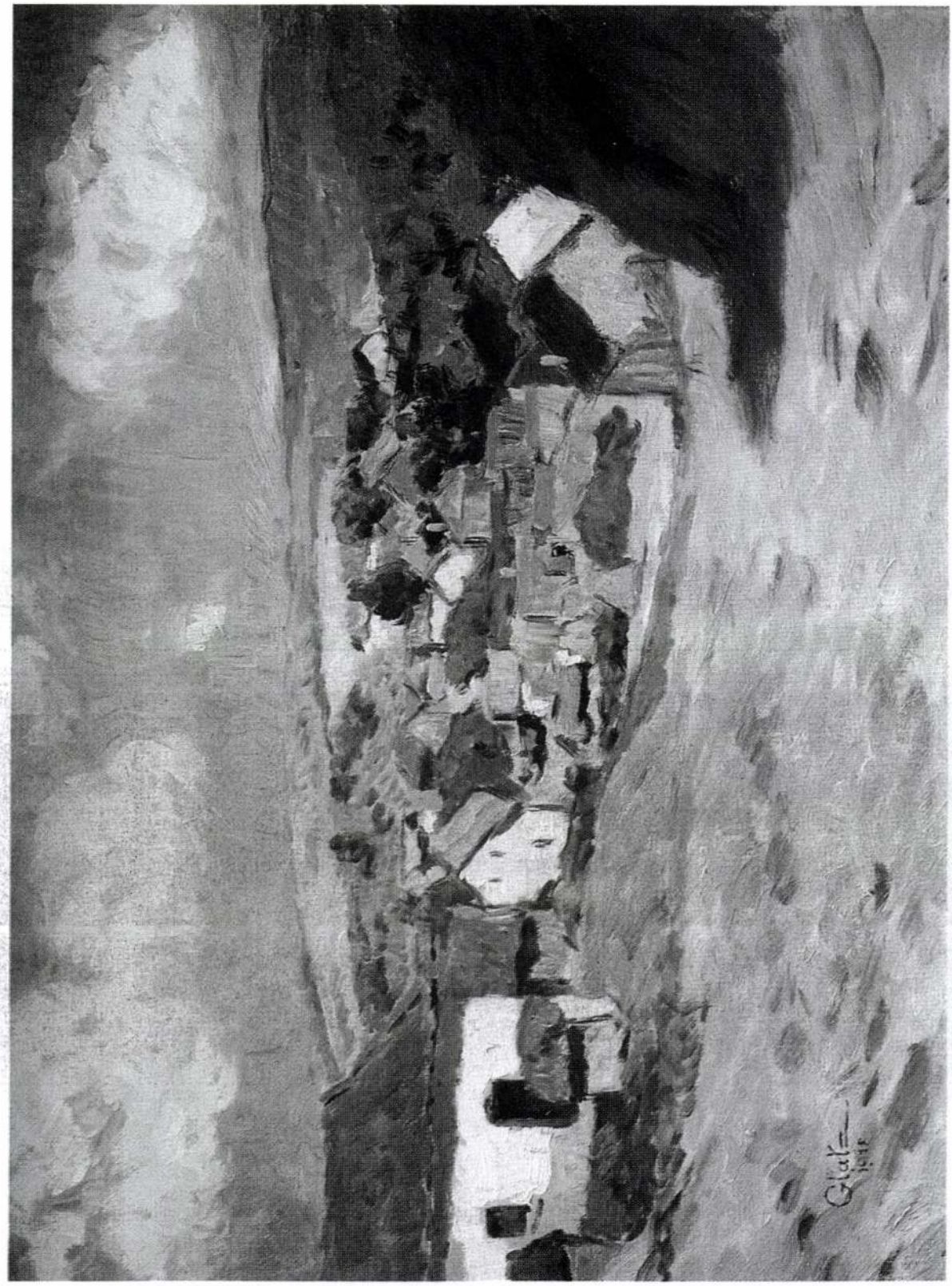

23. A háztetők, 1918.

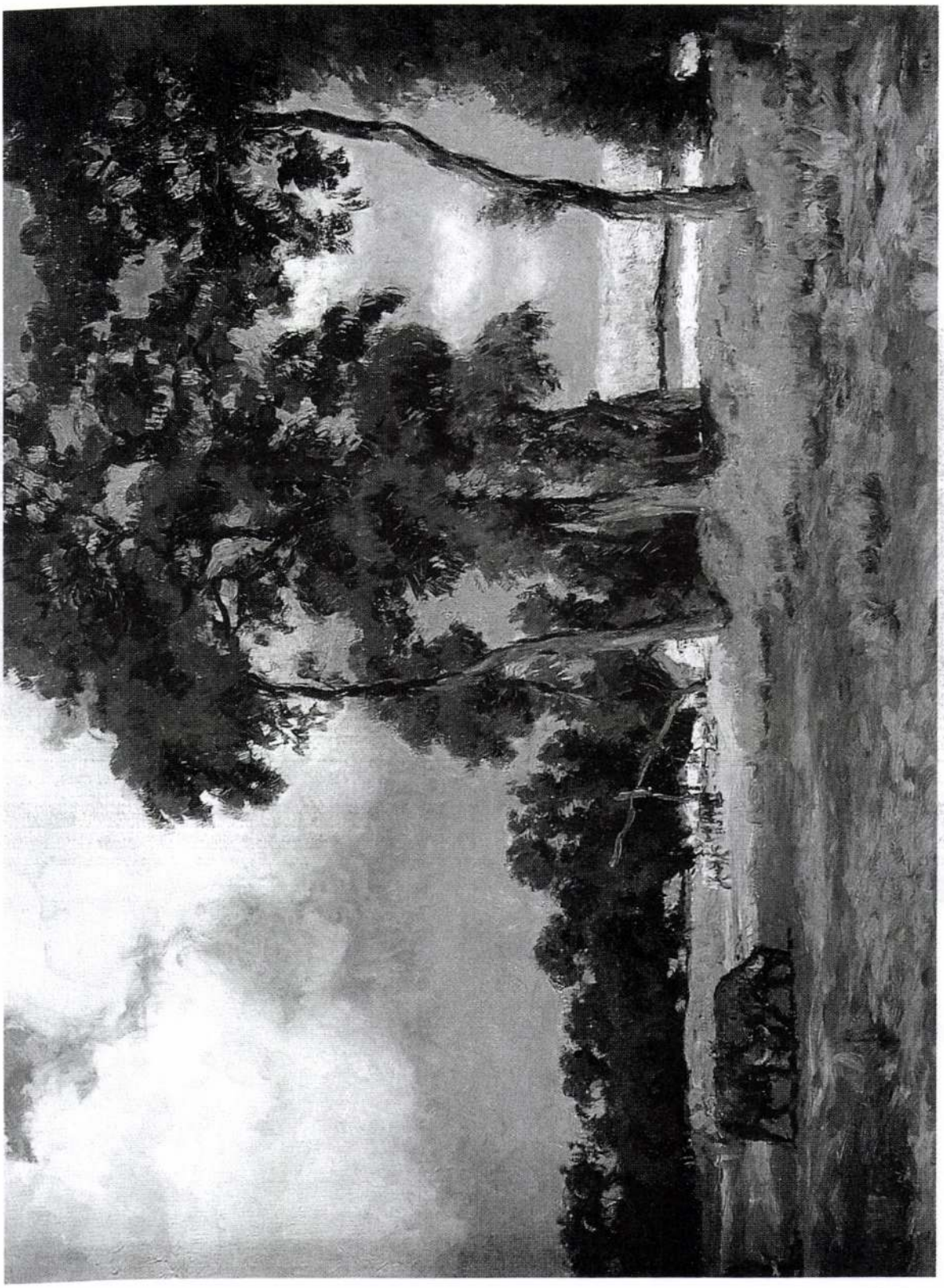

24. Erdő melletti legelő, 1938.

A vörös ruhás, fejkendős leányka kökörcsinért hajol le, mögötte csizmás, kalapos, sötétkét kabátkás legényke áll, hosszú botjára támaszkodik. Glatz Oszkár pszichologizáló képességének köszönhetően már első ránézésre is érezhető: ők ketten összetartoznak. A zöldek, barnák egymásnak felelő színegyütteséből finoman rajzolódik ki e pár. E gyűjtemény legkorábbi, 1918-ban keletkezett darabja ***A háztetők (23.)***. A világos összhatású olajmunka sokat megőrzött a Nagybányán megtapasztalt rózsaszínek, lilák, kékek kifejezőerejének értékéből. A kolorit üdítő élénkségével tarkítja a vásznat.

Egy tájegység rajzánk a hitelességéhez az oda kötődő ember, az uralkodó vegetáció, a jellegzetes épületek felemlítése mellett a környezet állatvilága is hozzátartozik. A mondanivaló szabja meg szerepének súlyát. Az ***Erdő melletti legelő (24.)*** esetében a nyugalmas táj része, annak egyik alkotó eleme a bivalyok kis csoportja. Éppúgy tartozékai a természetnek, mint a távolban álló gémeskút, a tanyasi házikó. A ***Bivalyok (25.)*** már közelebbről szemléleti a nagytestű, a magyar földre jellemző igavonókat. Őrzőjük alakjával együtt vidékünk sajátosságát emelik ki.

Művészeink a honi tájak, nemesi udvarházak, falusi porták, a puszta és az országutak eseményeinek bemutatásával jellemző képet adtak lovainkról, lovasainkról. A múlt század legnagyobb festőinek jó néhány alkotása példázza ezt.

Említhetjük Munkácsy Mihály, Vágó Pál, Lotz Károly, Benczúr Gyula, Rudnay Gyula, Hollósy Simon nevét. Századunkból Szőnyi István, Iványi Grünwald Béla, Márffy Ödön, Kernstok Károly neve kívánkozik a sorba. Néhányan különös ösztönnel nyúltak a lótémához, mint Viski János, Juszkó Béla, Benyovszky István. Az ábrázolt állat olyan sajátosságait sikerült megörökíteniük, mely a szakemberek részére dokumentatív jellegű is. Glatz Oszkár ***Lovakat vezető férfi (26.), A csikós (27.), Lovak a Hortobágyon (28.)*** című képei a nemes tartású állatok élethű megfestésével, földünk, egünk színgazdagságával helyi fogantatású piktúra.

Munkái nem akarnak felrázni, tartalmuk sem harsogó, hivalkodó. Hétköznapi motívumokat, a külvilág keltette élményeket emelte a festészet közegébe. Figuráit nem álmodta, hanem a valóságból teremtette. Nem szimbólumok, csak olyan emberek, mint mi. Realizmusa és naturalizmusa nem a valóság majmolása. Hittel megvalósított ars poetica áll mögötte és egy munkás, önkritikus élet. Festészet, néprajz integrálódtak maradandó anyaggá életművében.

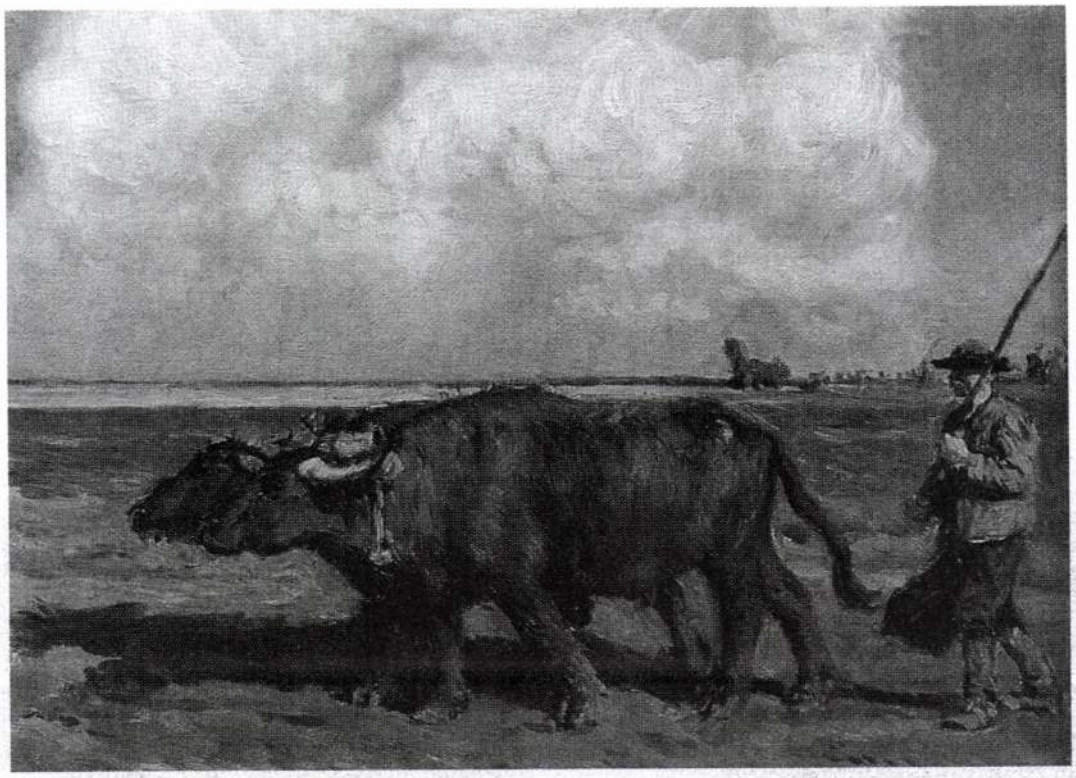

25. Bivalyok, 1931.

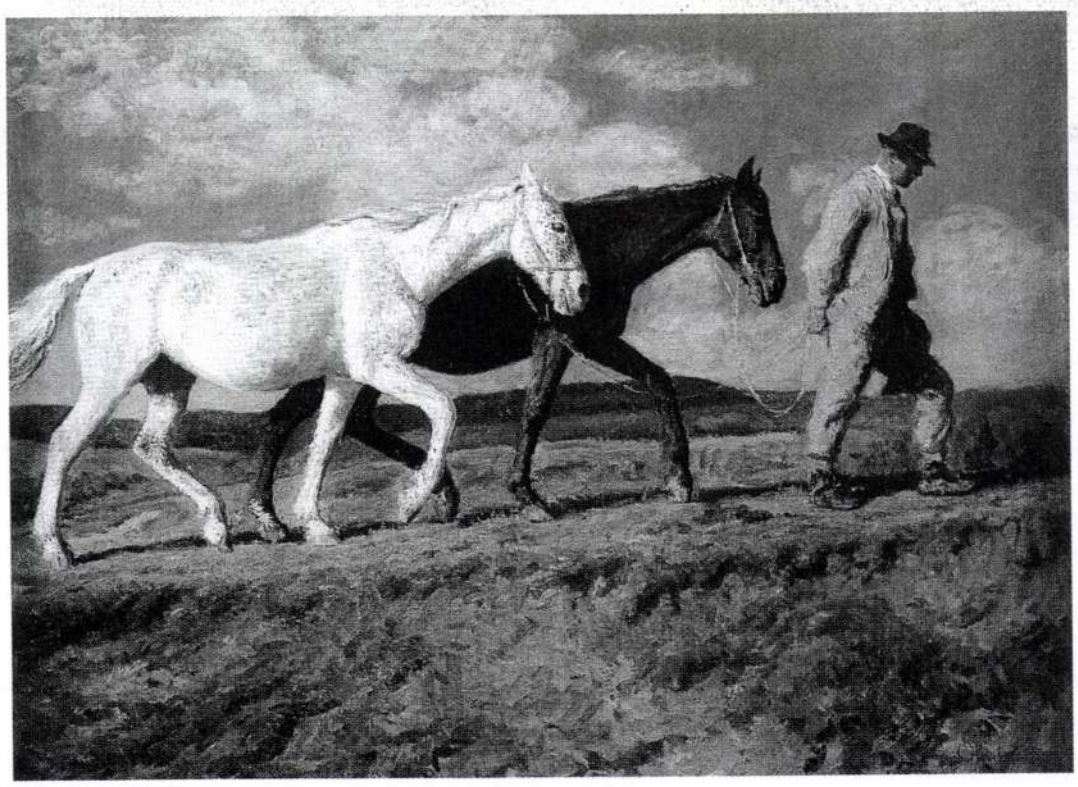

26. Lovakat vezető férfi, 1930.

27. A csikós

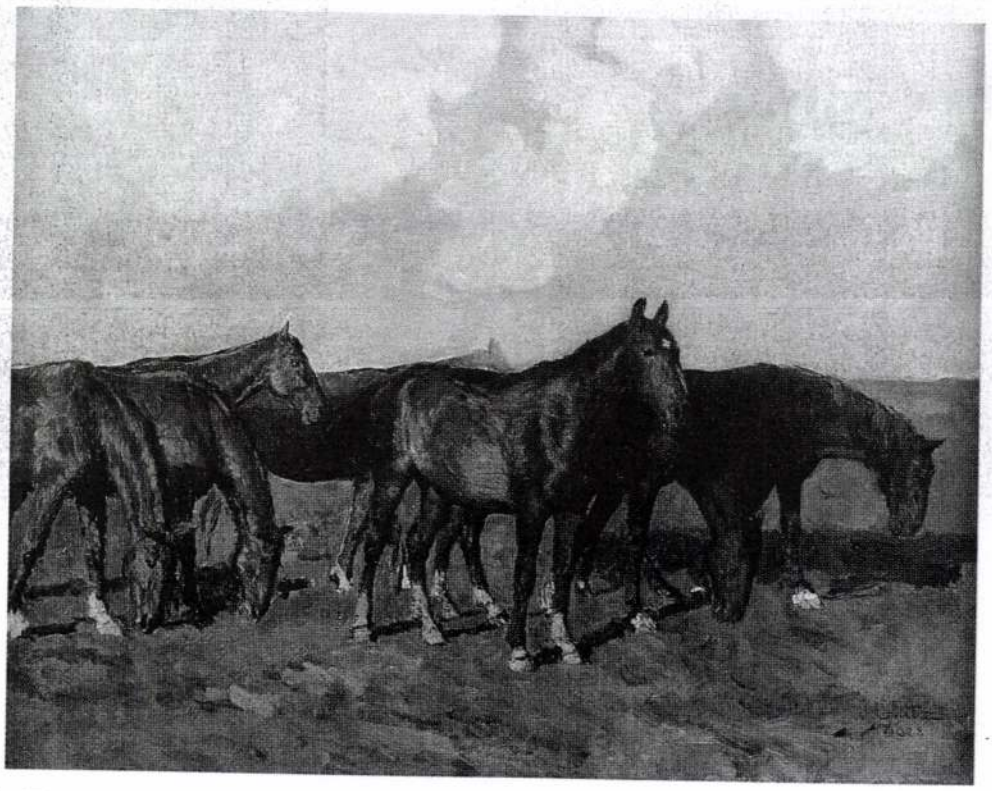

28. Lovak a Hortobágyon, 1928.

GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Jómódú polgári családból származott. Kezdetben művészettörténetet tanult Bécsben, majd Hollósy Simon müncheni magániskolájába iratkozott. A párizsi Julian akadémia után, 1896-ban Hollósy Simonnal Nagybányára költözött. Eleinte a rajznak elsőrendű fontosságot tulajdonító festésmódját felváltotta a plein-air, s észrevette a szín fontos szerepét. A Rozsály hegy oldalán, Izvorán figyelte és festette a természetet hónapokon át. Ennek eredménye az Est a havason című ismert műve is. Felnőttként, 35 nyáron át a Nógyrád megyei Buják község ihlette meg: tájaival, népviseletével, lakosaival. A művész itt talált rá kedvelt színeire, melyek oly jellegzetesen dominálnak alkotásain. A fővárostól sem szakadt el, barátai, családja, állása, megrendelései ide kötötték, főleg az arcképfestés. Nem alakult városi festővé, mert megosztotta idejét Magyarország régiói között.

1914-től 1938-ig főiskolai tanárként működött, sűrűn szerepelt itthon a nagy tárlatokon, valamint hazai művészetünket bemutató külföldieken is. 1910-ben a Nemzeti Szalonban, 1953-ban az Ernst Múzeumban mutatkozott be.

Kitüntetései: Corvin kereszt 1935., Kossuth-díj 1952. Szakírók – köztük Lyka Károly művészettörténész is – foglalkozott vele, de monográfiáját még nem írták meg. Népszerű festő és sikeres pedagógus volt. Tudományos fokon foglalkozott a népművészettel. Harcolt, agitált a népművészetért.

Elénk táruló hagyatéka – 28 kép – sokszínű festészetének kedvelt műfajait, témáit reprezentálja. A képeken: tájfestményeken, portrékon, életképeken keresztül Glatz Oszkár, az ember is közelít felénk. A paraszti élet értékeinek óvása érdekében felemelte szavát a magyarországi viseletek pusztulása ellen. Az életmű legnagyobb részét a néprajzi hitelességű, tarka viseletbe öltözött bujáki asszonyok, lányok, gyermekek jelentik. Kiváló arcképfestő is, parasztmodelljei ebből a szempontból is figyelmet érdemelnek.

A **Palóc asszony, Sokác kislány tankönyvvel, Kézimunkázó nő** stb. műveket realista stílus jellemzi, beleérzéssel és műgonddal készült alkotások. Mesterük tobzódott a népművészet nyújtotta lehetőségekben. Megkülönböztetett szeretettel és figyelemmel fordult a gyermekek világához. E kis kollekció legsikerültebb darabjai a **Parittyás fiú**, a **Pásztorfiú.** A megörökített kisfiúk, Glatz Oszkár optimista természetének megfelelően, nyájas egyszerűséggel viselkednek. Az idősödő, öreg asszonyok, férfiak arca, a vonásokon nyomot hagyó küzdelmes élet, belülről táplálkozó vallásosságuk ábrázolása, a művész szívéhez közel álló téma volt. Pl.: **Idős nő imakönyvvel.**

Portrémegrendeléseinek egyik legkorábbi példája egy főúri vadásztársaság megörökítése, melyen félszáznál is több alakot festett meg. A figurák rajza, jellegzetességeik kiemelése, a kompozció megszerkeszése egy nagy tudású művész munkája. Arcképfestészetének legjavához tartoznak közéleti és művészeti nagyságainkat megjelenítő alkotásai. A hagyatéki kollekció legkarakteresebb arcmása **Csernoch hercegprímásé.** Ernst Lajos, a nevét viselő múzeum gazdája nagyszámú magyar művészarckép, önarckép és karikatúra gyűjtemény tulajdonosa volt, melynek forrásértéke napjainkig pótolhatatlan. E becses gyűjtemény egyik darabja Glatz Oszkár önarcképe is. Kollekciónkban három különböző időben készült önportré beszél alkotójának jellemvonásairól, s az idő múlása okozta külső változásokról.

Tájábrázolásain piktúrája a nyugalmas nógrádi vidéket tükrözi. Egy-két emberi figurával népesíti be a környezetet, de inkább csak a táj jellemzőinek hangsúlyozásában van szerepük. Példa rá: **Buják látképe, Tavasz** stb.

Szűkebb pátriájának állatvilágából a bivalyok és lovak ragadták meg képzeletét. E tipikusan hazai állatokat sajátosságaik érzékeltetésével vetette vászonra a művész, például a **Lovakat vezető férfi** című festményen.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Fiatal asszony hímzett bekecsben, 1925.

olaj, vászon, 90 × 70 cm
Jelezve: Glatz 1925.

2. Sokác kislány tankönyvvel, 1930.

olaj, vászon, 70 × 54 cm
Jelezve: Glatz 1930.

3. Kézimunkázó nő

olaj, vászon, 81 × 61 cm
Jelezve: Glatz

4. Sokác fonónő

olaj, vászon, 100 × 80 cm
Jelezve: Glatz

5. Korsós lány, 1926.

olaj, vászon, 81 × 61 cm
Jelezve: Glatz, 1926.

6. Három kislány, 1936.

olaj, vászon, 37 × 49,5 cm
Jelezve: Glatz, 1936.

7. Parittyás fiú, 1942.

olaj, vászon, 70 × 54 cm
Jelezve: Glatz, 1942.

8. A pásztorfiú, 1942.

olaj, vászon, 62 × 39 cm
Jelezve: Glatz, 1942.

9. Idős nő imakönyvvel, 1940.

olaj, vászon, 62 × 46 cm
Jelezve: Glatz, 1940.

10. Magányos idős asszony

olaj, vászon, 75 × 57 cm
Jelezve: Glatz

11. Férfi baltával

olaj, vászon, 63 × 46 cm
Jelezve: Glatz

12. Csernoch hercegprímás portréja, 1921.

olaj, vászon, 34 × 26 cm
Jelezve: Glatz, 1921.

13. Éva, 1938.

olaj, vászon, 42,5 × 31,5 cm
Jelezve: Glatz, 1938.

14. Klári

olaj, vászon, 50 × 38 cm
Jelezve: Glatz

15. Glatz Péter

olaj, vászon, 34 × 30 cm
Jelezve: Glatz

16. Önarckép, 1929.

olaj, vászon, 62 × 46 cm
Jelezve: Glatz, 1946.

17. Önarckép, 1946.

olaj, vászon, 62 × 47 cm
Jelezve: Glatz, 1946.

18. Öregkori önarckép

olaj, vászon, 31 × 25,5 cm
Jelzés nélkül

19. Buják látképe, 1942.

olaj, vászon, 70 × 90 cm
Jelezve: Glatz, 1942.

20. Erdőszél két lánnyal, 1943.

olaj, vászon, 61 × 83 cm
Jelezve: Glatz, 1943.

21. Hazafelé, 1992.

olaj, vászon, 50,5 × 62 cm
Jelezve: Glatz, 1922.

22. Tavasz, 1935.

olaj, vászon, 55 × 70 cm
Jelezve: Glatz, 1935.

23. A háztetők, 1918.

olaj, vászon, 55,5 × 70 cm
Jelezve: Glatz, 1918.

24. Erdő melletti legelő, 1938.

olaj, vászon, 70 × 90 cm
Jelezve: Glatz, 1938.

25. Bivalyok, 1931.

olaj, vászon, 60 × 80 cm
Jelezve: Glatz, 1931.

26. Lovakat vezető férfi, 1930.

olaj, vászon, 80 × 100 cm
Jelezve: Glatz, 1930.

27. A csikós

olaj, vászon, 64 ×70,5 cm
Jelezve: Glatz

28. Lovak a Hortobágyon, 1928.

olaj, vászon, 79 × 100 cm
Jelezve: Glatz, 1928.

• *Nem a XII. kerületi Önkormányzat tul. dona.*

Glatz Th.

Abrudbánya piactere
1849 előtt.
Fenti rajza után nyomta
a magyarmedi főtőrola
1848 előtt.
Litografia
Repr.

Történelmi Régiszeti
Közlemények Miskolc
város és Borsodvármegye
múltjából. 1927. III. füz.
2-3. sz.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Glatz

G. 3. *Tivadar*, festő, * Bécs 1818 dec. 10. † Nagyszeben 1871 ápr. 3. Bécsben tanult s 1843-ban Nagyszebenben telepedett le, ahol rajztanár is volt. 1841 óta állított ki Pesten szorgos kidolgozású tájképeket, amelyekhez az ország sokféle vidékén gyüjtötte a motívumokat.

Le-G. I. 390. l

Hunyadi Mátyás:

Mellig, négynyolczad jo
bajusza leberetvált. Palástjo

„Mathias Hu
Rex Hung

Rézlapra, méretei a

Lyon 8051.